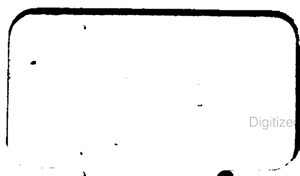

Kongliga Samfundet för utgifvande af Handskrifter rörande Skandinaviens Historia.

HANDLINGAR

rörande

SKANDINAVIENS

Historia.

3/10

1

126

Första Delen.

20

STOCKHOLM,
ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1816.

26

Om Historien skall uppfylla sin bestämmelse måste hon icke blott vara Krönika; hon måste icke endast uppteckna händelserna, utan tillika söka den naturliga ordning hvari de utgått från hvarandra, söka de driffjedrar som frambragte eller styrde dem, de orsaker, som, må hända under loppet, gifvit dem en annan rigtning än de ifrån början tycktes ämnade att taga. Vår egen tid har bevisat att de handlingar som bära namn af officiella icke äro tillräcklige för detta ändamål, och vi lära sällan misstaga oss, om vi derefter döma förflutna tider. Icke heller är antecknarens redlighet det enda osvikliga bevis på sanningen af hvad han framställer; olika synpunkter verka olika öfvertygelse, medfödda eller förvärfvade fördomar missleda, och passioner och afsigter dölja sig ofta för den skarpsyntaste granskare. Men så ofullkomlig hvar och en sådan anteckning i och för sig sjelf kan vara, blir den alltid af värde för häfdeforskaren, och ju större mängd han finner af skiljaktige eller äfven stridige vittnesbörd om en händelse;

desto mera ljus kan han sprida deröfver, genom deras jemförande.

För kommande historieskrifvare vore derföre önskligt, att hvar och en, som deltagit i allmänna händelser, ville anteckna hvad enskilt han om dem tror sig veta. Utan tvifvel skola många dylika berättelser blifva skingrade och förstörde innan den tid är inne då de kunna allmängöras, innan en efterverld af dem hinner att skörda någon nytta; men några skola åtminstone blifva öfrige, och kanske tjena till lyckliga ledstjernor för dem som söka efter sanningen. På detta sätt hafva vi redan erhållit dyrbara upplysningar i vår historia, och under det vi beklaga att mycket är förloradt, återstår endast att med sorgfällighet samla hvad som ännu undangått förödelsen.

Med dubbel rätt framkallas en sådan samling under en Konungs styrelse, som öfver hela den Skandinaviska halfön sträcker sin spira, och hvars thron stödjes af en hjelte, lika vördad af Skandinaviens brödrafolk, dem han på nytt förenat, och i hvilkas häfder båda skola intaga de mest lysande rum, sedan de gifvit lysande efterdömen åt en ung Furste med de

lyckligaste anlag. Det är icke mer med stridiga intressen, med fiendtliga tänkesätt, som dessa folk skola påminna sig sina fordna öden och enskilta eller gemensamma faror; förenade af Statsklokheten, likasom af Naturen, skola de äfven se sin historia sammansmälta, och betrakta sina enskilta häfder såsom de särskilta delarne af en byggnad, hvars fullbordande endast efter sekler kunnat verkställas.

Kanske är det förråd som ännu återstår af mer och mindre obekanta handlingar, rörande Nordens historia, större än vi vågat hoppas; men det skall oförmärkt försvinna om dessa handlingar icke genom trycket undanryckas förgängelsen. Beklagligen hörer det icke till vår tids allmännare förtjenster att sätta värde på fornlemningar: Monumenter som af våra fäder blifvit ansedde för helgedomar, Samlingar som varit hela slägters högmod, Byggnader som för inbillningen återkallade längesedan försvundna tider; hafva blifvit förstörde, skingrade, moderniserade, med likaså stor lättsinnighet, som de fordom med omsorg blifvit uppreste och vårdade. Visserligen hafva, å andra sidan, personer uppstigit, som med lika nit sökt att rädda och förvara hvad som påminner om våra fäders

dagar, men under denna strid mellan fosterlandskänslan, som vårdar, och egoismen, som likgiltigt ser förstörelsen, har man mest att frukta för det som mest är blottställdt för vanskligheten; våra gamla handskrifter.

Den samling hvaraf första delen härmed framlägges för Allmänheten, har för afsigt att, så långt möjligt är, utgifva otryckta eller mindre kända skrifter och handlingar, som upplysa någon del af Nordens historia: ett företag hvilket man så mycket mindre af någon enskilt borde kunna begära, som det förutsätter många svårigheter att öfvervinna, och omkostnader hvilka sent eller aldrig skola ersättas. Utgifningen sker således i följd af en subskription, hvari ej allenast H. M. Konungen, H. M. Drottningen, H. K. H. Kronprinsen, och H. K. Höghet Hertigen af Södermanland, utan äfven flere Herrar och Män deltagit, och genom en Kommitté, hvilken i alla Svenska Landsorter, samt på flera trakter i Norrige, i Danmark och Finland kallat kända Litteratörer till korresponderande Ledamöter. Det utgör Kommittéens önskan och bemödande att inhämta upplysningar om de historiska Manuskriptsamlingar hvilka så väl hos enskilta

som vid Gymnasii-Biblioteken kunna finnas, och den tviflar icke att småningom erhålla del af flere, för häfdeforskaren vigtiga, skrifter, hvilka ännu torde vara bortgömda. I saknad af andra tillgångar återstår för Kommittéen att välja i de samlingar som ägas af åtskillige bland dess egna Ledamöter *).

De skrifter som utgöra första delen äro hämtade ifrån särskilta ställen, hvilka alltid finnas uppgifne. De stycken hvilkas Original tillhöra Nordiska samlingarne äro afskrifne genom Herr Doktorn, Professorn och Ledamoten af K. N. O. Fants omsorg. Af samma Författare är det Kronologiska Register öfver tryckta Handlingar hörande till Sveriges Historia, hvaraf en Afdelning medföljer såsom ett Bihang, och hvars fortsättning skall på samma sätt meddelas i de följande tomerna. Man har valt denna utgifnings-metod, på det att den som behagar må en gång kunna

---

*) Hans Excellens, m. m. Herr Grefve Brahe, så väl på Sko-Kloster, som Rydboholm; Hans Excellens Stats-Ministern m. m. Herr Grefve von Engeström, i dess Bibliotek på Söder här i Stockholm, hvilket alla Lördagar hålles öppet för Allmänheten, samt Herr Öfver-Kammarherren m. m. Friherre Stjerneld.

särskilt sammanbinda hvad som nu styckvis utkommer af detta Register. Afsigten att äfven utgifva ett Nordiskt Kalendarium för Medelåldern, har denna gången icke kunnat verkställas.

Vid längre stycken hafva Originalens stafningssätt endast i början blifvit bibehållne; men deremot har man sökt att förvara stylens och språkets egenheter, hvilket gör att på vissa ställen förekomma otydliga meningar och på andra öfverflödiga ord. Detta har man likväl bordt anmärka på det att felen icke må tillskrifvas redaktionen. Att allt hvad denna del innehåller endast angår Sverige, härrörer af brist på andra manuskripter.

Med nöje torde de flesta läsare se tvenne af Sveriges störste Konungars handskrift i de fac simile som åtfölja denna del. Af Konung Gustaf I är detta det enda egenhändiga som man ännu vet vara i behåll. Bland de många Konung Gustaf Adolfs bref som äro att tillgå har man valt ett, hvilket, i flera afseenden, karakteriserar så väl tidens enkelhet, som det förtroliga sätt hvarpå han umgicks med Axel Oxenstjerna. Man skall framdeles

söka att meddela flera prof, så väl af stora Regenters som af andra märkvärdiga personers handskrift, i de tvenne Tomer som man årligen hoppas kunna utgifva.

Till upplysning af de personers Slägtenamn och närmare omständigheter, hvilka finnas anförda i Acta Ecclesiastica et politica apud Svecos, Anno 1592; har man trodt göra läsaren ett nöje genom följande tillägg.

Försten (Hertigen af Södermanland). Fröken (Prinsessan Anna, Konungens syster). Herr Clas Fleming (Friherre, Riks-Marsk, och Gen: Guv. öfver Finland). Petrus Erasmi (Konungens Sekreterare). Herr Högenskilld (Bjelke; Riks-Råd). Carl Hindricson (Horn, blef Riks-Råd.) Erland Biörnson (Båt, dog Riks-Råd.) H:r Nils Gyllenstjerna (Riks-Drotset och Friherre). H:rr Carl Sture (Grefve och Hertig Carls Råd). H:r Clas Bjelke (Riks-Råd). H:r Gustaf Gabrielson (Oxenstjerna; Friherre och Riks-Råd). Olof Sverkelson (Konungens Sekreterare). H:r Eric Sparre, (RiksKansler). H:r

Eric Gustafsson (Stenbock; Friherre och Riks-Råd). Gustaf Baner (Riks-Råd och Hof-Marsk).

Första Delens Innehåll.

Kanikens i Upsala och Linköping, I
Olai Magni Gothi Berättelse til
Gustaf I, om sin Beskickning till I
gentinnan Margareta af Nederlan
daterad Danzig, d. 14 Oct. 1527

Efter en gammal afskrift, i de af Hans Kongl. Höghet Kronprinsen inköpte och till Upsala Bibliothek förärade Nordinska Samlingarna. Skrifsättet har lämpats närmare efter senare tiders.

Magister And. Norberg, som utgifvit i Upsala tvenne Disputationer de meritis & fatis Johannis & Olai Magnorum, är om den sednare mycket ofullständig. Icke heller finner man mera hos Messenius, Peringsköld, Spegel och Rhyzelius, som skrifvit Upsala Ärkebiskopars Lefverne. Det enda de anföra är, att han varit Domprost i Strengnäs, sedan sin Brors Johannis Magni Sekreterare och slutligen efterträdare i Ärkebiskops-titeln 1544, *samt blifvit död i Rom* 1558. *Han var likväl en man af mycken förtjenst. Han har icke allenast utgifvit sin Brors Historia Svio-Gothica och Historia Metropolitana; utan äfven sjelf en Charta Gothica i Venedig* 1539, *och en Historia de rebus septentrionalibus i Rom, hvaraf flera Upplagor, Kompendier och Öfversättningar utkommit, fast aldrig här i Sverige. Hof-Rådet Warmholtz har om dem lemnat fullständiga Bibliographiska underrättelser i sin Bibliotheca Historica; men ingen har läst dem med uppmärksamhet. Den innehåller likväl åtskilliga upplysningar i vår äldre Historia. Utur denna bok och några andra vill man meddela något om hans lefverne. Han var född*

i Skenninge i början af October 1490, då tre Solar och äfven så många månar syntes på himmelen a). På denna sin födelsestad gör han en mycket prägtig beskrifning b): 1510 var han åskådare af en exekution utanföre Linköping, då en falsk myntare hängdes i en galge. Hans kropp var öfverallt behängd med hans falska mynt, som lyste ifrån alla sidor c). 1518 gjorde han en resa till Norrland i allmänna ärender och nyttjade ett slags farkoster, som kallades Haapar, på floderna i Västerbotten d). I Helsingland, der han gjorde resan till häst, såg han Hermeliner e), och 1519 besöktes Bjuruklubben i Luleå Socken f). Under Stockholms belägring 1520 var han der innesluten i tvenne år och förtärde maskätet bröd g) och gammalt öl h); var äfven åsyna vittne till blodbadet, som K. Christjern efter Stadens öfvergång der anställde i). Såsom Canonicus både i Upsala och Linköping nyttjades han af K. Gustaf I i flera beskickningar.

---

a) De rebus Septentrional. p. 24.
b) Ibid. p. 218.
c) Ibid. p. 215.
d) Ibid. p. 133.
e) Ibid. p. 696.
f) Ibid. p. 52.
g) Ibid. p. 312.
h) Ibid. p. 525.
i) Ibid. p. 232.

År 1523 skickades han till Rom, att begära Påfvens Stadfästelse på sin brors Ärkebiskops-val. 1526 var han Legat i Brehmen, för att der möta Nederländska Sändebud, och året derpå till Kejsar Carl V:tes Faster, Regentinnan Margareta af Nederland, för att afsluta en handelstractat. Det är om denna beskickning, som hans Relation till K. Gustaf I ifrån Danzig här bifogas. Han kom aldrig mera tillbaka till Fäderneslandet. 1528 vistades han i Pohlen. Den 5 Jan. gick han 50 trappor ner i de djupa Saltgrufvorna i Vielisca och Bochna. Han hade då äfven företräde hos K. Sigismund I:s dotter Prinsessan Hedevig, som var ämnad till Gemål åt K. Gustaf I, och kunde ej nogsamt beundra hennes egenskaper a). I Kongl. Djurgården vid Slottet Balesta såg han björnar, och, då han 1537 skulle resa till Kyrkomötet i Mantua, vid Gnesen en alldeles hvit skata b). Äfven observerades ett hafsdjur, som var likt ett Svin, och året derpå, under kyrkomötet i Vicenza, såg han en Struts c). 1539 confirmerade han några flickor i Venedig, anmodad af Patriarken Hieronymus Quirini, och 1543 lärde han brygga mjöd i Rom af Poenitentiarien

a) Ibid. p. 537.
b) Ibid. p. 730.
c) Ibid. p. 731.

i Gnesen Martinus Polonus a). Då han öfversände till K. Gustaf sin brors Svenska Historia, som han dedicerat till Prinsarna Eric, Johan och Magnus, fick han ifrån Konungen ett ganska hårdt Svar, hvilket likväl icke kan anses alldeles oförtjent, i anseende till de tillmälen, hvilka göras Konungen i denna Historia.

Detta är förmodligen den äldsta Minister-Relation, som Svenska Arkiverna kunna uppvisa. I jemförelse med sednare tiders, torde den icke finnas vara den sämsta. Man måste göra rättvisa åt Regentinnan Margaretas Statskonst, som icke tillät det allmänna interesset att uppoffras för det enskilta. Under det att K. Christiern II:s barn njöto ett förstelígt underhåll i Mecheln; underhandlade hon i Gent om ett handelsförbund med hans afsagde fiende K. Gustaf I. Jämför v. Dalins Sv. R. Hist. D. 3, S. 128, 147.

---

a) Ibid. p. 522.

Illustrissimo ac Serenissimo Principi et Domino D. Gostavo divinâ miseratione regnorum Sveciæ et Gothiæ Regi potentissimo Domino suo gratiosissimo.

Serenissime ac Illustrissime Domine Rex. Såsom Ed. Nåd städs i dessa nestförlidna åren hafwer mina fattiga willigha tro tjenst brukat i Ed. Nåds och Riksens ärende, besynnerliga nu på det sista mig tillskrifwande till Lübecha (dit jag faren var i Fastas att bida Ed. Nåds bref, båd och befallning till ytterligare förbund med de vestraland) som jag ock förstånda måtte i för:da bref och andra befallningar Paul Klein antvardade mig i händer, lydandes att jag skulle derutinnan allsingen försummelse hafva.

Då värdigas E. N. vilja veta att jag gaf mig sjelf tredje strax i E. Nåd. M:ts och Riksens ärende till Hamborgh, der förhoppandes få godt skepp till Amsterdam medan allsingen frid var öfver lands för Hertigens folk i Gelren *) och andra snapphanar, dock lyckades mig

---

*) Hertig Carl af Geldern, Kejs. Carl 5:s be-

ej annat skepp, än ett som redo låg till Antverpen. Hvilket jag insteg och låg öfver en månad börfaster, af och till utanför Ditmarsken och Helgahawen, kommandes dock omsider (Torsdagen för Trinit.) till Feer i Zeland och förnam Mester Gotschalk *) der vara med II Kungens Capitenare af Skottland, hvilka han dit afföljde XIIII dar efter.

Derföre hade jag allsingen tillfälle väl förspörja mig uppå den tid, om jag något i E. Nåds befallning göra kunde i Amsterdam, utan Hollendska Herrars och Råds närvarelse, de då i Mekelin stadde voro med Fru Margreta **) i Kejsarens hof.

Så hastade jag mig tideliga om morgonen der efter att undvika för:de Mester Gotskalks

---

ständige fiende i Nederland, † 1538, då hans land sedermera 1548 tillföll Kejsarens.

*) Mäster Gotschalk Ericsons bref till K. Christian II om tillståndet i Stockholms belägring, d. 21 Febr. 1522; finnes tryckt i Hwitfelds Historia om denne Konung, Uplagan in 4:o, p. 211.

**) Margareta af Österrike. Ärkehertig Philips Syster och Kejsar Carl V:s Faster, f. 1430, Regentinna i Nederland 1513, † 1530.

samtal och annat hinder, och kom till Bergen i Brabant, att förhöra med någon af Rådet om mig möjligt hade varit all ärende främja till det bästa i Amsterdam, medan jag allenast i förlidna åren efter deras lands sändebods begärelse och Ed. Nådes tillstäding utsänd var till Amsterdam.

Mig var ej annat rådit än jag skulle gifva mig strax till Fru Margreta i Mekelin *) som högsta Regementet hafver öfver all de landen, ty ingen kunde eller måtte mig svar gifva utan hennes Ja och dagliga Råds samtycke, der ingen hög eller låg ibland dem må motstånda vid Kejsarens straff och vrede.

Derefter gaf jag mig till Antverpen och fick der spörja att Fru Margreta var i de dagar farande till Genth i Flandern, såsom hon ock gjorde med allt sitt råd och hoffolk till Helga lekama dag. **).

Midsommars afton, som var Lögerdagen der näst efter, kom jag till Genth, låtandes strax samma dagen II af Fru Margretas Råd veta, att jag dit kommen var och för hvad saker

*) Mecheln, Malines.

**) D. 20 Juni.

skull, begärandes tid och tima mig till vetande varda, hvar henne och rådet tycktes mitt ärende och framsättningar gunsteliga tillåta och dem (i så goda måtto såsom jag dit skickad var) vänliga annamma.

Annan dagen efter Midsommar, untes och tillsagdes att jag skulle komma uppå Hofvet, der Fru Margreta hade Kejsarens råd öfver de landen församlad att höra mina befallningar och allt det jag framsätta ville och kunde uppå E. Nådes vägna.

När så gjort var att jag både E. Nådes och Riksens ärende (dock med sådana ord och vyrdning som behöfdes) för en Erke-Biskop van Palarom, en Grefve af Holland och andra många Herrar låtit förstånda, blef sådant ärende budskap och befallning uppå Kejsarens, Fru Margretas och alles deras lands vägna, gunsteliga och tacknämliga anammad, desslikes af dem begärad och tillsagt: att jag skulle II dagar derefter sammastädes igen komma och undervisa hvad yttermera befallning jag hade i bref och andra märkeliga artiklar.

Odensdagen näst efter satte jag mina framsättningar in för förenämde ErkeBispen, Grefven och andra goda herrar, dragandes dem först

till minnes huru Kejsaren och deras lands sändebud anno XXV i Lübecha dagliga begärande voro att Eders Maj:ts Ambassadör ville ingå, uppå E. Nådes och Riksens Råds behag, en fri felig dag och fred mellan E. N. Sveriges Rike och Kejsarens undersåter i all vestralandom.

Desslikes huru E. N. landskapen till synnerliga gunst och god vilja utsänt hade fullmäktig sändebud till Bremen om Pingesdagar, och derefter till Nyenborg i Grefvens land van Höija, om Laurentii anno XXVI, att beträsta deras landskap fri, fast, och dristeliga Riket besöka med deras redeliga köpslagan, förhoppande sig derföre synnerliga gunst och nåde af Edert M:t undfånga.

Dernäst att ingen brist uppå E. Nådes godviljoghet till för:de frids- förbindelse skulle finnas, var jag utsänd med sådana bref, undervisning och stadfästelse, som Kejsarens sändebud och undersåter städs tillförne begärat hade.

När sådane framsättningar med mera under behöflig och tillbörlig ord uppsagde voro, svarade för:de Erke-Bispen sådant ärende, bud, bref och befallning allaledes ärligt och tacknämligt vara, så väl Kejserlige Maj:t såsom Fru Mar-

greta och alles deras land och undersåter, uppå deras vegna, taokandes E. N. och Riksens Herrar för sådana gunst och vilje Ed. Maj:t hade dem tillvänt i den och alla andra måtto, lofvandes sådant och allt annat godt gunsteliga både nu och i framtiden skola förskyllas.

Derefter önskade de för:de Herrar att jag skulle dem sådana bref antvarda, som jag tillstädes hade uppå E. Nådes och Riksens vägna, (så gaf jag dem för ett svar sådana bref strax eller oförtöfvadt, god reversal bref igen äskandes) till hvilket de sade sig föga svar utgifva, för än brefven läsin ooh ransakat voro, besynnerliga om den Friheten uppå Saltet utlofvad var i Bremen i E. Nådes Credentze bref *) anno XXVI om Pingesdaga tid, lofvandes sig ganska god reversal bref gifva vilja, der E. N. skulle väl åtnöja.

Då efter, ty deras spörsmål först begyntes uppå Friheten om Saltet (under E. Nådes Credentze bref), var intet annat tillfälle än antvarda dem E. Nådes bref, sådana frihet uttryckandes till nästkommande år XXVIII (Hvilket bref H. Jöns i Tillinge förde mig i fjor se-

*) Kreditif.

dan jag igenkom af Nyenborgh till Lybecka) förhoppandes att de skulle stilla dermed sin begäran och tacka Ed. Maj:t för sådana stora frihet och Nåde den ingen annor land brukat eller njutit hafver i mång år.

Under samma deras äskning antvardade jag dem de andra E. Nådes bref, som mig nu i Påskas utsändes med Paul Klein till Lybeck, sägandes dem derutinnan all den del stadfäst vara såsom de någon tid erliga begära och E. N. gifva kunde, och skole de intet tvifla att E. Maj:t varder ju deras lands undersåter all gunst nåd och god vilja tillvändande, enär och hvar de sig till Riket gifva med goda varor och redligan köpenskap.

När dessa förskrifna Herrar sådana bref och framsättningar anammat och hört hade, tackade för:de Erkebiskop Ed. Maj:t och Riksens Råd, uppå Kejsarens Fru Margretas och all deras lands och undersåtes vägna, bedjandes mig några dagar bida efter god svar, så länge de sådana bref uttyda och tolka kunde för Fru Margreta (som allsingen Tyska kan), hvad henne derom syntes.

Då efter thy sådana bref, fred och förbund galt omliggande land oppå, Braband, Hol-

land, Zeland, Ost- och West-Frisland, syntes henne och hennes Råd intet till de bref svarandes vara, för än de för:de lands och Städers sändebud till Gent förskrifne och tillstädes komne voro, hvilka ock strax innan X dagar med bod och bref tillkallades, såsom för:de Herrar låto mig i Herberget med deras sändebod veta varda och den tiden lättliga öfverbida.

I meddeltiden att undvika endels svår kost och täring (som större är i Gent än Rom eller Venedig) gaf jag mig tillbaka åt Braband att beskåda någor nyttog stycke för Riksens bästa i framtiden, synnerliga i den vattukonst som E. N. befallte mig akt uppå gifva &c. och kom jag . . . mynde och sedan till Meklin, der jag (ibland annat mycket) såg K. Kristjerns son med II hans systrar *) nog ståteliga hållas efter deras lands plägsed &c. dernäst till Lövene, Brüxell och så till Gent igen uppå föreskrifne X:de dag Julii.

När jag igen kommin var, samlade sig föreskrifna Städers Sändebud i II, IIII, VI, VII och X dagar derefter, och fingo sins emellan för

*) Prins Johan f. 1519 † 1532 och Prinsessorna Dorothea och Christina, Kejs. Carl V:s Systerbarn.

ett råd, intet kunna eller måga besluta i sådana saker, med mindre Räntemästaren af Zeland (som bemärkes större frihet och vilkor njuta och bruka i Riket än andra städernas inbyggare) tillstädes vore, hvilken derföre med bod och bref tillkallader, ursakade sig för mång förfall skull ej komma kunna.

Derföre blef mig tiden lång som jag städs för några af Rådet klagade, begärandes dagliga svar och bref igen som utlofvad var. Jag sade mig ej vara mer än på halfva vägen, och höstnatten med storm och stor vånda för handen att föra E. N. svar igen, dock öfver mångan farligan och ofeligan stig der jag aldrig hvad ske natt eller dag (för mördare) viste mig fri vara oppå lif och helbregda en tima.

Då efter min stora begäran började saken så allvarliga företagas att förenämda Kejsarens och Fru Margretas råd sporde mig, hvi förbenämde frihet uppå Saltet allsintet i E. Nådes bref uttryckt var &c. ej heller eniga stadfäst såsom tillförena utlofvad var uppå det Credentze bref deras sändebud hade fått af Johan Karth och mig uppå E. Nådes vägna om förenämda Pingesdaga tid anno XXVI.

Desslikes hvi Riksens Råds namnliga insigle, så nu som i dess reversal bref till Nyen-

borgh dem antvardade om Laurentii anno XXVI, ej med E. Maj:ts insigle utsäat var, hvilket de ändteligen begärande voro.

Hvi ock intet uttryckt var att deras undersåter måge ut och in fara, af och till i Riket, efter deras egen vilja och beqvämlighet, när och hvar, till alla hamnar, hvart dem lyster eller vädret hädan tvingade.

Hvi ock intet uppnämt är, att de måge med allehanda inbyggare i Riket, med dem och deras liggare, köpa och sälja, utan ock innan Städerna ibland allahanda folk, såsom en annar Riksens inbyggare der under Ed. Nåd dagliga boendes är.

Hvi ock de Ostfriser ej benämde äro i desse förbund, medan så begäradt var i Nyenborgh, efter ty de äro Kejs. Maj:ts undersåter såsom de Westfriser och annor vesterland.

Desslikes hvi Rummet ej synnerliga benämt är, utan eller hart innan för Riksens gränssor, hvar styremän *) finnas skulle, ej heller hvad deras sättha lön vara skall för hvar dag och milor, och hvad deras straff är, som villeliga orättan kos löpa.

Till

---

*) Lotsar.

Till den första artiklan svarade jag att Ed. Nåde hafver i mångahanda måtto af rätta gunst och god vilja städs här till dags låtit Kejs. Maj:ts undersåter stor frihet njuta och bruka, och ännu njuta och bruka låter, fri, felig och säker in och ut fara efter deras egen begäran, utan all tunga till Zyss *), tull eller andra utlagor, såsom de väl betyga kunna som der varit hafva och gerna akta igen komma. Dess de ock sade (ej heller eniga stadfäst) svarade jag att E. Maj:ts bref skola öfverväga i alla sina punkter, besynnerliga i de måtto att klarliga skrifvit är (alltid och alle väge) till begge sidors igenkallelse och varlig oppskrifning.

Till den annan svarades: att efter ty E. N. högt oppe i landet (öfver CC milar) stadd var **), när deras copio af de vilkor de begärade om Laurentii, i Nyenborgh, framkommo, sent uppå hösten då allrastörsta oföre var, och yttermera begyntes dag efter dag, och blef det hela vintren öfver, så att E. N. kunne ej låta tillhopa kalla Riksens Råd att samfälliga besigla sådana frids förbund och begäran, dock

*) Acciss. Ned. Sax. *Zisers Zyse.*
**) Menas ej någon resa af Konungen, utan om Sveriges afstånd från Nederlanden?

icke förty var E. N. så välviljog till för:da frids förbund, att de ju visseliga uppå föresagdan tid till Amsterdam om Pingesdagar stadfäst skulle finnas under E. Nådes insigle, dess dom och allom noġ vist, fullt och fast är, likavist såsom samfällige Riksens Råds segell der efter hängande voro: mot hvilket E. Nådes bref och segell ingen vill eller skall motstånd göra, synnerliga när det så ärliga till menige mans bästà gunsteliga och villjeliga utgifvit är, det ingen kan rygga.

Till den Tredje artikel svarade jag fast bättre och beständigare vara för deras undersåter, vissan tid, hamn och rum der de skola sig till största profit in i landet gifva (som tillförene i Bremen uttryckt) beramad vara, att Riksens inbyggare skulle deras tillkomst veta, uppå rättan tid låtandes deras varor dit föra, att hvar efter sin läglighet snarast köpslaga kunne och skeppen låtas till sjös igen med korta och lyckosamma resa, såsom annorlunda för ovissa skull uppå båda sidor långsamliga måtte falla. Till yttermera förklaring sade jag rundeliga ut, huru E. N. hade påbudit till föreskrifna hamnar allehanda gods låta föra mot Kejs. Maj:ts undersåters tillkomst i förlidne vår och sommar, dem till profit och synnerliga välfärd.

Till den fjerde Artikel svarades: sådant ej förundrandes vara, ty E. N. är väl förtänkt, att sådane rum och vilkor komme Kejs. Maj:ts undersåter mer till skadelig handling än fördel. Mest förty att Riksens inbyggare (dem som bygga och bo i för:da hamnar undantagandes) ej allaledes för tungomålet och lägligheten skickade äro den främmande Köpman så redeliga eller behagliga annamma, såsom tillbörligt vore, ej heller förty att seglatzet till andra hamnar, både utan och innan skärs, till uppstäderna är ganska farligt och skadeligit, mest i den måtto att många blinda klippor, skär och grunder ligga i vägen, så att dem der dagliga vanka, nog svårt och nödeligt varder, dädan undankomma utan förderf, skada och sjövrak. Desslikes förty att utan för benämda hamnar måtte några finnas såsom Kejserl. Maj:ts undersåter för arga ville sälja, eller sälja låta falsk gods eller annan oredeligen köpenskap bruka, der kif, träta och missämja måtte afkomma. Derföre och många andra goda saker äro förenämda hamnar besynnerliga uppskrifne, att Kejs. Maj:ts undersåter skulle och måge godt proberadt gods, redeliga besitna köpmän, tid och tima finna der de utan allt hinder deras profit och fördel, med en snarhet kunna bruka, och sedan ohindrade af komma ehvart dem synes.

Till den V:te artikel svarades: att E. N. är väl besinnad så mot Ostfrisar som mot Westfrisar, besynnerliga när de sig tjenstaktige finna låta, med deras Redeliga köpslagan, sådana förbund med tiden att förvärfva, likavisse som Westfrisar kringom Amsterdam byggandes äro.

Till den sjette artikel svarades, att sådant är otvekliga finnandes, besynnerliga när Kejs. Maj:ts undersåter väntandes äro, ty att alleståedes ytterst i Riksens gränsor finnas nog de som konstige och visse styresmän äro, och beskatta ingen fremmande man med oredlig lön att begära, och om de det gjorde eller falsk kos styrde, då är der väl så hårdt straff uppå satt, att deras onda vilja och arghet skulle ej ostraffad vara både till lif gods och välfärd.

När dessa förenämda artiklar i sådana och andra goda lägliga måtto, till det bästa försvarade voro, uppgåfvos nya besynnerliga motsvar till deras första spörsmål, att några af deras skeppare som i Stockholm varit hade i Sommars vordo resterade der att blifva i fulla sex veckor och sedan förlof hafva att fara hvart dem syntes.

Till den artikel gaf jag dem tillkänna sådant ej under vara att deras skepp resterade

voro, ty Slotzfogathen eller Borgmästaren och Råd hafva under tiden viss kunskap att några Jachter, och skalkar slå sig tillhopa i sjön att förhindra sådana främmande skeppare i deras affärd, dock att sådant skall afvändas. Resteras ock under tiden främmand skepp att E. Nådes krigsfolk dessförinnan skall sådana skalkar straffa, hvilket i det mesta gjort är och än framdeles hända kan, att Kejs. Maj:ts undersåter ingen skada skola lida uppå E. Nådes strömmar.

Kommo ock dernäst några artiklar som föga draga mot eller med till det frids-förbund, hvilket jag med alla bästa lämpa vändt till det goda i allahanda måtto, således dem tillfredsställandes att de alltid vilja vara E. Maj:t till vilja och tjenst både nu och i framtiden såsom deras egen Herre.

Efter dessa förenämda framsättningar, svar och artiklar, begärade jag deras reversal bref igen, med sådana fasthet och så fullbordad som behörligt är, och de vilje framdeles sig till godo njuta låta enär Kejs. Maj:ts undersåter inkomma i Riket uppå deras profit och fördel.

Deruppå blef mig svaradt och lofvadt, att jag skulle få god reversal bref igen, dock allena Fru Margretas mot det ena E. Nådes ön-

skeliga bref, efter ty meniga Riksens råds insigle af Sverige, der under ej utsänt var.

Så sänder jag E. N. för:de Fru Margretas Reversal bref i hvilket allaledes uttryckt är, huru det förbund gjort och handladt är, här till dags, och hvad Kejs. Maj:ts undersåter af E. N. begärandes äre, såsom klarliga deruttinnan (synnerliga vid ändan) skrifvit står.

Det mig sades i Fru Margretas närvaro (såsom hennes bref utvisar) var ej annat än jag skulle allvarliga gifva tillkänna huru erliga och nytteliga Kejs. Maj:ts och hennes land, städer och undersåter i kortan tid, af främmande köpmäns tillsökning förbättrade äro och dagliga förökas och förbättras, att E. Maj:t ville der ock till tänka, främmande köpmän med vilkor och privilegie indraga och lida för Riksens eviga gagn och nytto.

Undervisto mig ock i hennes närvaro ganska nyttigt vara att E. N. ville uttrycka låta rummet vid Riksens gräns hvar Styresmän finnas skole och hvad deras lön från den eller den hamnen, och hvad nepst och straff mot oredeliga Styresmän uppsatt skall vara, att tvist, träta och missämja mellan Riksens och Kejs'

Maj:ts undersåter afställas måtte i tillkommande år och dagar.

Hon lät mig och sigia ingen del försummas skola uppå Kejs. Maj:ts och hennes undersåters vägna som Riksens inbyggare till gagn goda och bestånd komma kan, så länge hon lefver, Ed. Nåd der med Allsmäktig Gud befallandes och allt Riksens Råd till Evig välfärd. Som jag ock E. Maj:t alltid ödmjukeliga befaller. Hasteliga skrifvit i Danska VIII dagar efter Sctæ Birgittæ dag anno XXVII

S. R. M. V.

fidelissimus servus
OLAUS MAGNI GOTUS.

Såsom jag allaytterst förstod deras vidare mening till detta förbunds stadfästelse, äro de ingalunda brukte, att gifva sig så långan farligan och grufveligan väg öfver land och vattn till E. N. och Riket, dit de allamest odristige äro att fara som bäst i rätt, råd, välde och Regemente besutne äro; och andra tjena der allsintet till som sådant väl våga ville.

Derföre må Ed. Maj:t öfverse med dem och unna dem största gunst och Frihet, som tidsens läglighet nu tillsäger, besynnerliga till

Saltet (som fast dyrkat varder härefter) och kläde, den de öfver allt bedjande och begärande äro, och vilja för sådana frihet alla redeligaste köp gifva, att Riket och Städerna skola i ingen eller ringa del antingen till Tull, hus eller, skatt förminskas.

Uppå hvilket de begära god och gunstig svar af E. N. och Riksens Råd innan midfaste för än deras skepp utlöpa, eller Pingesdaga tid allesenast i Amsterdam.

Tyckes E. N. gifva mig tillkänna med allerförsta bod huru E. Maj:t vill dessa ärender besluta, och skicka den hit med alla första öppit vattn som hit skall sändas, då vill jag honom den bästa undervisning gifva om alla delar som nu ej kunna skrifvas, att han skall veta sig ärliga hålla ibland stora och mäktiga herrar han omgångandes varder, desslikes huru lättast till kost och täring han må alla ärende begånga med en god beständig ända.

Men hvem E. N. vill der hädan sända görs honom allaförst behof sådana beseglad bref som försagt är i handen hafva och dertill med så redeligan kost och täring försörgder vara att sådant profiterliget och christeligt ärende (det

många tusende gerna förhindra ville) ej varder för armdom *) skull förderfvad.

Eder Nådes dravant Paul Klein antvardade mig till tärepenningar i Paschas III Skeppund koppar och en läst Jern (som mest ogilt var) af hvilket när frakten och omgälder betalad var behölt jag LXXXIIII mark Lübska, hvilka jag med alla största besparing till mig och II karlars behof, som jag med mig hade, E. N. och Riket till ära, dagliga utlagde, så länge jag nödgades i Amsterdam sätta mig i gäld för åttatio gyllene att jag der ej betlare vis ibland goda Herrar omgånga skulle och dädan med alla största uselhet af fara.

Beder jag derföre att Ed. Maj:t ville mig med allaförsta skepp någon undsättning göra sådana skuld att betala, som jag allenast för E. N. och Riksens ärende der uti kommin är.

Jag vill gerna och troliga således mig i alle E. Nåds och Riksens Tro tjenst bevisa, att ingen skall mig någon tid med redelighet kunna straffa så mig Gud hjelpe, den jag Ed. Maj:t nu och till eviga tid befaller.

---

*) Armod.

tor Raadh och Mestare aff the reqvesten *) aff Keiseren i hans lönlighe rååd, Mester Cornelius Begart **) Licenciatus Pensionarius uthi Amsterdams stads gouarts i Dordrecht och Wilhelm Henrichs uthi Eickhusen vid vår viterlich och samtycke föreskreffne Herrar vid gedeputerade aff hans land aff Brabant, Selandh Holland och Frisland med then högvärdoghe Rådh i Gudhi Herr Johan Electus till Ärkebiskopsdömet i Upsala och then välborne Herre Johan Grefve till Höijen och Brockenhuusen &c. fullmäktoge gedeputerade och legater aff Dörlycktige och Stormächtoge Förste Herr Göstaf Sveriges och Göthes utvald Konung och mene Richsens Rådh i Sverige handlat och upptagit haffua ett fritt felig beständ in till pasche nästkommandes thå man schriffuandes varder åtta och tjugu, innehållandes thet the undersåtare och inbyggare uthi Kejs. Maj:t land säkerliga måga till och frå fara i föreskriffna Sveriges rike och theruti conservera och deras köpenskap hantera i alla andra skatt och tull efter gammal sedvänja, och i lika måtto sammaledes åter igen the undersåtare uti föreskriffne Sveriges rike uthi föreskrifne Kejs. Maj:ts länder, på condition, att the undersåter

*) Maitre des Requtes.

**) Kallas på anförda ställe Cornelius Bogandt.

aff Kejs. Maj:t skickes skulle deputerade, om samma tid längre och vidare frid eller bestånd att reputera, med mehra andra conditioner, i thesamma beståndsbreff beslutit, therutaff Reversal-bref oppå båda sidor giffue och omskifte skulle varda Pingstdagstid anno XXVI uti Brehmen, till hvilken tid och stad aff vägne Kejs. Maj:t och the städer aff hans förschreffna land med de Reversal-breff till att omskifte skickad varit haffue Mäster Simon aff Assendelff Pensionarius och Rådh aff then Stad Leyden, then ther haffuer funnit then ehrsamme högtärade Mäster Olavus Magni Canik i Upsala och Linköping *) och Johan Richart **) Riddersman Sändebud thess föreschriffne kohrne Konungs ***) och Riksens Rådhs, hvilke än förbidandes vare the reversale breff aff samme kohrne Konung och Riksens Rådh med the bodh the sade till skiftes att komma och genom motbör förhindrat, att the icke framkomma motte, hvarföre then dagfärd förlagt och committert vart till then första Augusti uthinnan Nyborgh uti föreskrifne Greffue af Höijen juris-

*) Dessa Olai Magni Ämbeten hafva hans Biografer icke känt; utan i stället kallat honom Domprost i Strengnäs.

**) I ofvan anförde Dokument kallas han Johan Rithart.

***) Rex Electris.

diction och icke thess mindre the förnämnde Sändebud utaf then kohrne Konung aff Sverige aff thet the förlagt hade theras Credense-bref, förklarade med munnen att förenämde Konung om att bevisa sin flit, gunst och tjenst, till Kejs. Maj:t och hans föreschrefne land och undersåter, sjelffuer ock hans Kongelige förmagh gifvit hade att göra framledes i all tillkommande tid frihet och undraga aff all tuller och regale aff Saltet, hvilket Kejs. Maj:ts undersåter aff hans förenämde land i dy föreschrifne rijke Sverige förendes varde och thertill the belägniste hamna thess föreschrifne Sveriges rike, varande Stockholm, Kalmar, Syderköping, Nylöse Åbo och Wiborg, och huru många skepp till hvarje hamn behöffuas skulle till att komme till hvad tid om året, och att then kohrne Konung ock skulle låtha thitkomme the varor och köpenskap Keijsarens land och undersåtare profiterligst och nyttigst vara, med flere artiklar schriffteligе med then förenämnde Mäster Simon öfverkommande och repeteradh. Hvilke artiklar när oss sidde och then föreskrifne Mäster Simon hörde, vi till thesamme Mäster Arendt aff Guds Nåde advocat i thy land aff Holland och Friesland gedeputerat haffua om till Nyborg att reise och thersammastädes the föreschrifne Reversale bref till att omskiftes om i Brèmen skulle haffue

skett och om att ransake samme kohrne Konungens och Riksens Rådh aff Sverige beseglade breff, i besynnerlig måtto aff föreschrifne friheter utaff Salt och thesslikes lika frihet måtte giffuas uppå vin, ylle och linne-kläde, och thet the undersåter Kej:s. Maj:t utur föreschriffne hans land skulle måge haffua lof icke allenast uthi the föreschrifne sex hamnar utan jemväl till alla andra städer och hamnar i föreschrifne rike fare måge fri, säker, oskadde till och från thersammastädes, när them sjelfve theras factores, liggare och medredare alle tid köpa och sälja låta och lossa allehanda varor och köpenskap så fri som the undersåter och gealligerade thess föreschrifne Rikes aff Sverige sjelfva uppå alla behöriga tullar effter gammal sedvänjo i alla måtto som thesamma undersåter thess föreskrifne rikes förorlofvadh och tillåtit var och är uti the föreskriffne Kejs. Maj:ts land till och frå att fara utan någon limitasie och thet then kohrne Konung aff Sverige och thess föreskriffne Riksens Rådh skulle ville fördragha att några theras deputerade till honom att skicka i Sverige aff then handel i Lübeck förökadt the pericula och långe vägne *), dock så att then kohrne Konung och Rik-

*) Väghe.

sens Rådh theras myndige legater skulle sända i Keysarens land fullkomlig macht haffuande, med tillbörlig breff aff then föreschrifna stadga om längre frid och bestånd att göra och all mörkhet att förklara ther hvarefter någon åtskillnad eller tvist afkomma måtte. Thess är ock när oss kommidh och skickad then föreschriffne Ehrverduge Herre Olavus Magni till Upsala och Linköping Canik, med sig haffuande tu breff, thet ena beseglat med tu insegel till vittnesbörd aff föreskrifne kohrne Konung och Riksens Rådh aff Sverige på then föreskrifne frihet uthaf Saltet gifvit then XII dag i Maji anno XVC sex och tjughu, och the andre breff alle ens beseglade med thess Konungs insegel i dato then XVIII i Aprill anno XVC. XXVII lydande och innehållande att the undersåter utaf the föreskreffne Kejsarens land, inkommande eller affarande uthur föreschrifne Sveriges Rike, för en möjlig lön finna skulle styrmän och lejdeskepp emot the farlighet för klippor, grund och sjöröffuare, och till att bevara om något skepp med theras gods genom storm eller oväder okynnog strandade eller vrak vorde, thet the allevägne aktandes och välförsijh vorde ock upptagit och antvarde låte, giffuandes arbetsfolket en redlig bergelön. Och om någor aff föreschriffne parti till vrede eller obestånd

vorde

vorde oppväckt, att thå the föreschriffne landskap sex månadh tillförende thesse förbund frå ord till ord två aff Riksens Råd i Sverige oppschriffue skulle med ett säkert budh innan en utaff föreschrifne städer komma låta, thesslikes skulle the föreschrifne aff Sverige åter om låta veta innan Amsterdam, och skulle the föreschrifne sex månader begynnas på then dag och punkt och begynnelse aff föreschrifne oppschriffvelse-bref när the annammes och icke uppå then datum när breffuen äre schriffne, och innan hvilke sex månader föreschrifne beståndh varande och hållande skall varde. Kommande then föreschrifne Mäster Olavus like reversale breff åter om åthaffuande och dock så the föreskriffne breff alle med Riksens Råds insigle icke förseglt eller gjort är i sådane mått som i Brehmen och Nyborgh förklaradt och öfvertaladt var, som föreschrifvit är. Dock likaväl haffue vi icke emotstått uthan haffua vi thesamma breff i Kejs. Maj:ts namn och aff hans föreskriffne land anamat och accepterat och fullkomligen troende then föreschriffne kohrne Konung och otvekande hållande thet han och Riksens Råd aff Sverige i samma mening är som förr skriffuit. Åtlitandes att the undersåter Kejs. Maj:ts vår Herres och Frände fri säker och uthan all fara måge och skulle till land

och vattn i all tidh städer och hamnar i Sveriges Rike måge fara till och frå och felig handle låte och löse köpe och sälje med them sjelffue theras factores liggare eller medredare allehanda gods och köpenskap i föreschreffna Sveriges Rike och andre land och rum som föreschreffne kohrne Konung undergiffne är, och thet så fri som inbyggare i samme Rike, och theras gealierde sjelffue bruke måge uppå alle börlige tjenst och Tull efter gammal sedvane uthan then ena att giffua mera frihet än then andra i alla måtto Riksens geallierde aff Sverige och andre theres underdåner i the föreschriffne Kejs. Maj:ts land i lika måtto åter om frie och njutandes vorde behållande som här förberördt om Saltet. Hvilket i föreschriffne Rike skall varde fört frij aff all Tull och umgäldh bliffua skall icke emotståndande några eller nye ordinansie ther emot åth göre liksom i Bremen tracterth och handlat är som thess credense bref förklarar och i the föreschreffne breff i dato then XII Maji anno sex och tjugho utvisar och förklarat ståndar. Hoppandes thertill samme frihet och geexstendered skall varde till några andre varor till nytto profit och mene välfärd utaff then behöffuande och fördering på köpenskapen, som vi then föreskriffne Mäster Olavus i vår närvarelse myntlige haffue låtit säghe och förklare. Om thet samme i thet

bäste then kohrne Konung och Sveriges Rikes Råd öffuer åth före. I lika måtto aff the Styrmän och lejdeskepp och bärgelön bredare specificacie aff the föresagde rum och platser hvar man them finde och bruke skall när then kohrne Konung och Riksens Råd med ett vist bud schriftelige och vitterlige göras skall, varde till then Ståtholder, President och Råd aff Holl'and i Hag nu residerande. Till vittnisbyrd haffue vi vårt Sigill vid thetta Reversale breff låtit hängia och till thess föreschriffne är beleffuadt åth när så sker then kohrne Konung och Riksens Råd aff Sverige theres öppne breff aff föreschriffne är i tillbörlighe forme beseglat oss öffuersändes thet vi hans folk åter om therutaf andre och like reversale bref aff vägne Kejsarens vår Herre och Frände och hans föreschreffne land nemlig aff the städer aff Antwerpen, Dordrecht, Harlem, Delft, Leijden, Amsterdam, Middelborg och Syrkese *) skulle göre expedire och leffuere, giffuith i then staden Gent uppå then XXIX dag Julii åhrom Tusende, fæmhundrade och sju tjugundhe.

*) Zirichsee.

Antekningar och Bref, hörande till Konung Gustaf I:s, och hans Söners regering.

Konung Gustaf Ericssons märkvärdiga yttranden om Sveriges Konung och Svenska Folket, m. m. *)

Gamle Konung Gösta, högl. i åminnelse, plägade tala efter måltiden för eeldbrasen till sine barn och herrar Söner, som förfädren de gamble Göther. Då förmante han dem till ståndaktighet i religionen och enighet sins imillan, brusto de i den förra så förtörnade de Gudh, sade Han, och genom den sednares vederspel blefve de ett rof för menniskior. "Gören nöd-

*) Efter en gammal handskrift, som tillhört Dalinska samlingen, och, tillika med den, nu äges af Öfver-Kammarherren och Kommendören Friherre Stjerneld. En del häraf har varit införd i Journal för Litteraturen och Theatern, samt i Stockholms Dagligt Allehanda.

de krig, onödde fred, men hòtar grannen så slåen till: varen Svenske. Redan i min barndom och allt sedan. har jag öfvervarit krig och örligh, oftast med landsmännen, sorgeligit; och jag har grånat i harnisket; troen mig, söken friden i allo." När Han såg dem yfvas af deras Konungsliga värdighet och stam från Odin, sade Han; "menniskia som menniskia, då skådespelet är allt, äro vi alla lika; annat vore att icke fördraga det detta gambla Rike nedsättes, hvilkets innebyggere varit vidt omkring och tucktet de i Öster, Väster och Sör. Sedan Sverige var friadt, hade jag till styrkio, i förskräckilsen kunnat taga Norige med en god dehl af Dannemark om jag sjelf på den tiden suttit så fast i stolen för tumulter här hos oss; men sådanne äre vi Gudh bättre. De skulle i alla saker väl begrunda, fort verkställa och thervid blifva, skutendes ingentingh till morgondagen."

Ofta sade H:s M:t, "bättre en gong säga och thervid blifva, än hundrade gongor tala." Vidare; "det är de befallandes fel um den lydende icke lyder, ty lagen skall utan kruus följas opåmint och städse." "Ingen göre hvad han vill men hvad han bör." — "De skulle vete, att Skattkammaren tillkommer genom svett och

mödo, och betänkia att penningen är en god vän i nöden." — "Låter all ting skie på sin tid, så räcker Ehr tiden, och likeså för ämbetsmännen ända neder; annars blir förargelse, föracht, haffs och eftersättning i alla delar."

Också sade han dem; "hafven ett gladt glam, samt varen ärlige och kloke, så fåen i sådanne vänner."

Om de Svenskes lättsinnighet talte han så: "de Svenske äre mycke hastige att samtyckia, innan de väl utransakat hvad sant och nyttigt är; thertill prater de och kacker i deres egit bo, tålande dock ogärna att man dem belackar." — De böra förlustas; äre ombytelige, orolige och klandre gärne och afundes hvarandre." — "De lide icke utländningen i landets sysslor, också för thet then är näsviser, då likväl hittill vi icke ensamme kunnat besörie rikets tarfver, och desse råe skolefuxer hafva rätt intet synnerligt kunnat uträtta; men då de nu genom vår försorg blifvit förstondige, tillbör dem ensamme bestyret under Kungen. De biebba ock öfver vårt ståteliga håff, liksom icke Herran och Herrans Smorda böra omgjordas af herrlighet, allmenheten hållande till vyrdning, de der böra Majestätet heligt hålla och icke inbille sig vara

geliker, landet till ringa fromma; annat är en vällusting och slösere. — Ingen må lidas som icke är tarfvelig, nyttig och äflas. — Morgonstund har guld i mund; dagdrifveren bortt; men den gode arbetaren i vingården skie heder och belöning. — Böre lefva i tucht och Herrans förmaning och hålla ålderdomen i vyrdning, den det ej giör bör utstötas; likså gånge örentaslaren; icke vara oxemikler utan höfviske med fruntimbret och alla. — Omgifven eder alltid af dugelige och renliffs *) män, ty man spörier om eder hvad man vet om desse."

Vidare: "älsken och idken all landtbruk, bergsbruk, handelen, likaså boken och konstverk, och undersåterne giörer så medh; man aper eder. Så älsken och hållen undersåterne till Guds rena ord, bön och kyrkiogång; det är magt på liggande för siälenes och landets roo. — Då i hållen af undersåterne, så hålle de rättsinte af eder och med desse kunnen i tygla de andre; så har jag gjort. — Käre barn, jag hafver med Guds nådhe äflats till edert tillbörliga upptuchtande; förblifven sådanne, till eder och andras fromma."

---

*) Af ett oklanderligt uppförande och ryckte.

Om Adelen yttrade Konungen sig; "dygd, förnufft och mandom gjöra adel." — "Svensken är högsint, ofta i ogjort väder," sade han; "de mägtige som vi ännu hafva, äre mestedels regeringssjuke, som ock låder vid menige man, och de Svenske allmänneligen till lynnets, att behöfva karlasinne och orädder utaf sin Konung. — De lide icke orättvisa och träldom ej heller gärna en meser; dem höfves väl en glättig, men ock basker; — intet fingret imillan. De äre starke, vige, modige af lynnett att gärna blifva namnkunnige; äre ock dugelige till något varie. I krig vilja de veta af blodh, men ingen parlementering, och skämmes vid att hafva litet gjordt. Snälle och påhittuge och rätt så till lärdom fullne som något folkslag, äre de, fastän tämmeligen dröngöther. — Vidmagthållen och förmeren allt detta folkets bästa, Spittaler och skolor, så och kneckte-väsendet till lands och vatten, med hvad mera godt är."

"Käre Söner," sade Han dem idkeligen; veten att en Konungs minne efter döden bör icke löpa med klockeljudet, men blifva i undersåtares hjertan. "Så talte och tänkte denne ädle Konung Gösta, som så mägtigt och väl rege-

rade ett ostyrigt och till storverk fallet folk, som han sade; och som Han ensammen oppsatte till sitt fordna äreställe och derutöfver, i hela verldens åsyn; Hans stora afkomma kunde sedan plöja med hans plog, som man plär säga. Han var en värkelig verdslig viser i alla stycker.

Egenhändigt bref ifrån Konung Gustaf den Förste till hans Svåger Sten Eriksson Lejonhufvud. *).

Wor gunst tiillfforn Kere sten Wii såge myget gerne ath när som Knecterne vore munstrede och Betalde och ath Du ville giffue akth oppa theriis snak huru the äre os Bevoghne heller huru the hande (handle) ther i landet oc flere ther nesth ath tu offorsummelig gijffuer Diig tiill os hiith op tiill oplandt ffor thy wii kunne innghenstädz Drage ffor en wij thenne landzenrnde Bether fforsorght haffue och haffue wij noghet ath handle medh Diig dhet som worth hierthe storliig trykker, ther ffore retthe

*) Originalet till detta bref förvaras på Riks-Arkivet, och är, så mycket man vet, det enda egenhändiga vi äga öfrigt af Konung Gustaf den Förste. Det finnes väl förut tryckt (i 1:sta delen af Loenboms Historiska upplysningar), men afskriften har icke blifvit gjord med fullkomlig noggranhet, och då man nu ville meddela Allmänheten ett prof af den store Konungens handskrift var det således nödigt att omtrycka brefvets innehåll.

tig altinnges effter thenne vor eghen hond-skriffth och giiff tiig hiit tiil os med thet snareste, tiigh gudh befallende snarligen aff Gripsholm

Gustaff

med eghen Hond.

Utanskriften:

Oss elskelig erligh och
velbordig Suenn Stenn Erigson
Wor tro Man Rååd och Suoger,
Gunsteligenn.

Süd. 43.

Bref af Konung ERIK XIV.

Wij Erich then Fiorthende medh Gudz nåde Sverigis, Göthis, Wendis, sampt flere thäss tilbehöringers Konung. Göre witterligitt, atth wij aff synnerligh gunst och nådhe haffue undt och effterlatidt, såsom wij och nu här medh, unne och effterlathe wår tro undersåthe Törbiörn Klockere i Stockholm, att han må och skall (oss till en behageligh tijd) niuthe och behålle ett vårt och Cronones hemmen Rörstrand benämpd liggendes i Solna Sochn, quitt och frij för alle åhrlige utskylder och rättigheeter som ther aff bör uthgöres, och skall han ware förtänckt atth hålle samme hemmen well wijd macht både medh bygningh Rådninngh och annet mere, effter som han will och kan ther um till svars ware. Ther wårt Cammerådh, Camererer, Befalningzmän och alle andre måge wette sigh

*) Hufvudskriften till detta bref förvaras i Riks-Archivet; det införes här såsom ett historiskt bevis att Catharina Månsdotter deltog i regerings-ärender, ehuru hon ännu icke var Drottning.

effter rätte, Icke görendes för:de Törbiörn Klockere här emoth någett hinder eller förfångh. Dat. Svartzö then 1 Maij Anno 68 Udi wårt Regementz tijd på thet Åttende,

Under wårt Kongl. Secret

Karin Månss. Dåter.

(L. S.)

Acta Ecclesiastica et politica apud Svecos Anno 1594. *).

Den 1 Februari blef den Högmäcktige Förste, Konung Johan III Sveriges Rikes, Giötes och Wendes &c. Konung, begrafven i Upsala, i sin Faders Sal. Kon. Gustavs graf. M. Abrahamus electus Archiepiscopus hade Lijkpredikan: Job. 19 *Scio quod Redemtor meus &c.* Typotius sade narrationem historicam på latin. Thetta blef allt ändat när klåckan var emellan 7 ock 8 om aftonen.

2) Blef intet handlat.

3) Som var Söndagen, predikade M. Petrus Episcopus Stregnensis om thee 4 handa slag Säden. Blef Försten till Konungens måltijd kallad.

4) Blef menige Prästerskapet tillhopa kallat i Collegio, ther gaf electus Archiepiscopus them tillkänna K. Sigismundi begäran, neml.

*) Utur Hans Excell. Stats-Ministerns m. m. Herr Grefve v. Engeströms Samlingar.

att hans Catholiska lärare skulle upplätas några Kyrkior i Riket, ther the fritt och obehindrat måtte bruka sin Papistiska Religion. Ther till svarade the med enom mun, ingalunda.

5) För middagen kommo Riksens Råd med Ridderskapet och hela Adelen tillsammans uti Capitels huset, och handlade sig emellan.

Mag. Olaus Martini predikade Psalm 133, *Ecce quam bonum et Jucundum &.*

Efter middagen gingo alla borgare ock bönder tillsammans, i Bondekyrkian, ock begynte ställa the Articlar till Konungen, som sedan af Adeln och Prästerskapet blefvo förbättrade och Konungenom öfverantvardade, till at dem alla samtyckia, så framt han ville bekomma Kronan på hufvudet.

6) Predikade Dec. Olavus Simonis Fröken Annas Prädikant de zizaniis, Math. 13. sedan kommo och R. Råd och Adelen tillstädz in Collegio när 8 slog.

7) Blefvo alla articlar fullkomnade, som Adelen, Prästerne, Borgarne, Krigbefälet ock Bönderne tillhopa ställt hade, ock när the voro i Collegio för menige Ständerne oppläsun ock

af allom

af allom samtel. gillade, blefvo the Konungenom öfverantvarde på Slottet af Biskop Olof i Wästerås.

8) Ville Konungens Sällskap, Herr Clas Flemming och Petrus Erasmi &c. söndra bönder ock borgare ifrån Prästerskapet; men det blef afstält.

Om aftonen drog vår Nådige Förste på Slottet med Riksens Råd, ock handlade med Konungen på alla Ständers vägnar om vår Christeliga Religions frihet. När klockan var vid 5 om aftonen, kom H. F. Nåde vid och talade med Allmogen, ock tillsade them all sin flit om menige mans välstånd, ock att the skulle förmoda gunstigt Svar af Konungen. Thett samma låfvade ock H:r Högenskild på hela R. R. vägnar. Wår N. F. sade, att Konungen lofvade sig villja svara på dett menige Riksens Ständer af honom begiärade, nästkommande morgon.

9) Talade Försten med menige man, dock synnerligen med egna bönder, som voro af Förstendömet, att de skulle vara ett med alla andra Ständer öfver hela Riket, att alla måtte som en kädia tillhopa hängia ock samhällige vara.

Om aftonen talade åter H. F. N. med alla Ständerne, ock bàd them icke vara otålige, att det något länge dröjdes. Så talade en Man H. F. Nâde till, och *bad på allas vägnar, att han ville vara vår nådiga Konung, efter han var ock ett Konunga barn.* Thenne var Ländzman i gambla Upsala.

10) Var H. F. N. med R. Råd åter på Slåttet hoos Konungen, ock talade med honom om menige Riksens begjäran: Tå svarade Konungen, sig villja ther om vidare betänkia. Mädan Försten var på Slottet, talade Carl Hindrikson ock Erland Björnson med Allmogen om ett godt Tålamod. Tå svarade menige man; att dett blifver aldrig godt beslut på denna handelen, så länge Påfvens Legat Anthonius de mala Spina och H:r Clas Flämming voro i Konungens Råd. Tå hade menigheten så när dräpit en bonde, som lade sig i försvar för dem, säjandes, att de vore gode ock ärlige män. När H. F. N. kom ifrån Konungen, talade han åter med menigheten, ock tröstade dem, att man skulle vänta en god utgång på samma handel.

11) Talade H:r Nils Gyllenstjärna med menige man att de skulle hafva tålamod, ock föregaf orsakerne till den långa fördröjelse, neml. de högvigtige saker, som vore till att

handla om på Riksens vägnar, att all ting kunde komma i godt lag igjän. Han tillsade ock menigheten sin Trohet och Flit, att uti all måtto förfordra menige mans bästa och lofvade dem långvägadom Sänningar till hjälp.

Efter middagen emellan 12 ock 1 gingo Konungen och Hertig Carl genom Staden, och tillbaka genom den andra Slåttsporten, thessförinnan kommo tillhopa i Collegio R. Råd, Ridderskapet, Adeln, Prästerskapet, Borgare Bärgmän, Krigbefälet och Bönderne. Tå handlade electus Archiepiscopus med alla förbem:te Ständer, att de skulle der gjöra sin uppenbara bekiännelse om vår christeliga läro, ock den förening, som för ett åhr sedan gjordes, A:o 1593, om de ville der vid faste och ovikelige blifva, ock der uti lefva ock döö? Han sade, hvart stånd för sig rådslå härom, och skicke några, som komma här fram och förklara sin mening på de andras vägnar.

Präster ock Borgare gjorde sin bekiännelse först att de aldrig ville derifrån vika, uthan våga deröfver lif ock blod.

Sedan gingo Bönderna tillsammans, och när de der om rådslagit hade, bestälte de 4 beskiedelige män, hvilka gingo in Collegium in.

till Stolen der Electus stod, och där gjorde de sin bekjännelse på sin ock alla Ständers väg-nar, att de tackade Gudh för den rena Evangelii sanning, ock att de där ifrån aldrig vika ville. Ytterligare talade Electus Adelen ock Ridderskapet ganska vyrdeligen till, att de ock ville förklara sin mening för menigheten. Tå gingo the uth ock sig här om betänckte, ock sände Herr Carl Sture med någre andre in Collegium, att uthsäja alles deras mening. Tå talade förbem:te Herr Carl Sture ock sade, att de voro alla vid det sinnet, att de ville alla med lif och blod försvara den rätte och sanskyllige Evangelii sanning, som i sidste Konung Gustafs ock förste Kon. Johans Regements tijdh var här i riket, som i den Augsburgiske Confession författat är, ock i Upsala Concilio för ett åhr sedan A:o 1593 af alla Ständer samtyckt är. Ock lade thet vite där vid, att hvar någor af Adelen viker ifrån denna vår Christeliga lära ock des renhet, han skall hafva förbrutit allt sitt arfvegods under nästa arfvingar, ock där någor af deras barn det gjör, skola de blifva arflösa ock deras gods under nästa arfvingar.

Sedan talade Ridderskapet och Adelen till Borgerskapet, som hade huus ock grund i Stä-

derne, att, hvar deras barn afvika, kunne de göra en stor skada; ock slikt måtte upbyggia sine Fäders huus. Där till svarade Borgerskapet sig sammalunda villja sina affälliga barn gjöra arfvelösa. Sammalunda sade Bönderne. Electus Archiepiscopus lade ock det vite Prästerskapet, att hvilken af dem, som sig höra eller märkia låter med ord eller giärningar, eller i någor måtto låter sig förnimma, att han icke är ens med oss uti Gudhs rena och klara ord, han skall i alla menniskors åsyn afklädd varda sina Prästekläder, ock aldrig mehr komma till det Embete, ej heller heta en Christen Broder, uthan en fördömd Judas ock affälling.

Vidare begjärade Ridderskapet ock Adelen af alla Ständer att de kunde förse sig till den troò ock enighet, så att de kunde tryggeligen vända dem ryggen till såsom trogne Svenske män. Electus frågade ock der om vidare.

Där till svarade alla Ständer, att de ville här på upsättia lijf ock blod, att ingen skulle undfalla den andra. Så förmante Electus i gemen alla, att dè skulle vara Konungen hulle ock trogne såsom redelige Svenske Män, der till svarade alla, ja.

Der efter talade Carl Hinderson och begärade, att de ville stå sin ord till, som H:r

Clas Flämming för en Skiälm utropat hade, efter thet, sade han, jag har sagt Konungen ehrt begjär, att han skulle drifva förbem. Flämming uthur sitt Råd. Tå ropade menige man, sig vilja det fritt bestå, ock bode honom sjelf komma tillstädes, de ville honom många skiälmestycken öfvertyga.

Då blef ock där uppläsit Konungens bref, uti hvilket han svarade till det menige R:s Ständer af honom begjärade. Der till nekade alla Ständerne, att dem icke skall blifva efterlâtit till deras läros öfning en fotsmohn, undantagandes Konungens egit Capell.

På det sidsta sändes till Försten 2 af Bisparne, Stregnensis ock Arosiensis, M. Nicolaus Bothniensis ock M. Petrus Kenicii, 4 Bönder och några af Borgerskapet, hvilka kungjorde H. F. N., hvad menige Ständerne sig emellan förhandlat hade. När alt detta ändat var, föllo de på knä ock bådo Gud. Electus las en bön på Svenska.

12 Febr. blef intet förhandlat, uthan det Concept, som gjort var, blef skrifteligen författat, ock sändt till Adelen med Biskopen i Westerås. Denna dag var Fet Tijdsdag, ock

var Härtigen till middags målltijd hoos Konungen, ock om aftonen speltes en Comedia.

13 Febr. När klåckan var emellan 7 ock 8, församblades alla Ständer i Collegio, då vardt det Concept, som om föreningen gjordt var, upläsit i alla Ständers åhöro, till hvilket menige man svarade, att dett var väl författat, stält och skrifvit, ock sade sig där vid gjärna vilja både lefva och döö.

Sedan var krigbefälet sammankallat, som tillförene icke hade med varit, när bekiännelsen gjordes och Electus frågade dem, om de ock ville göra sin bekiännelse? Då svarade de, sig villja samhällige med de andra Ständer samtyckia vår Christeliga läros enighet, ock sig der ifrån hvarken truga eller låcka låta, uthan häller, såsom en hägnad om herrans vingård, med lif ock blod henne försvara. När det var skiedt, vordo några uthvalde som samma Concept till Förstén och R. Råd bära skulle, hvilket också skiedde.

Efter Middagen talade Herr Clas Bjälke, Herr Carl Sture, H:r Gustaf Gabrielson med menigheten på Förstens och R. Råds vägnar, ock sade, att H. F. N. ock R. Råd låta sig väl behaga den förening som alla Ständer sig

emellan gjordt hafva, aldenstund intet olideligt är der uthi infördt ock insatt, ock gåfvo sitt råd der på, att det med alldraförsta skulle antvardas Konungenom. Tå vordo the ock tillsagde som det gjöra skulle.

Samma dag emot aftonen voro alla Ständer församblade i Collegio, då vardt förbem:te Concept uppläsit, då utvaldes några män af alla Ständer, som samma skulle uppbära till Konungen. Men för än förbem:te män uppkommo till Konungen, före voro några af menigheten på Slottet, ock begjärade tala med Konungen. Då kom Konungen oförtänckt uth till dem, ock talade dem till säjandes: *Guds frid, gode män: villje i mig något?* Svarade menige män, att de begjärade nu ända få deras ärender, då låfvade han dem svar med det första, och frågade dem till om de ville vara honom hulle och trogne, der till svarade några, Ja. Efter ock det var Askeonsdag, sades att hans Papistiska Präster, de hade 3 resor askat honom den dagen.

14 Hade Electus Allmogen församblad in Collegio, ock sade att Konungen förvägrade sig på den dagen kunna gifva dem svar: ty han höllt då S. Mathiæ dag, efter det nya Papisti-

ska Calendarium. Der af förargades många. Om aftonen gingo de till Försten. Han lofvade dem svar på näst tillkommande morgon, där efter de sig skulle kunna rätta.

Fick H. F. N. ingen svar af Konungen, uthan sade menige man att om han ingen svar kunde bekomma af Konungen innan annan morgon när 7 slår, ville han då gifva dem alle hemlof. H. F. N. ville ock icke heller sjelf der längre förtöfva.

Då protesterade Riksens Råd emot Pålands Råd.

16 Febr. fingo de först det Svar af Konungen, att han ville väl allt samtyckia, hvad menige Ständerne af honom begjärade, så framt H. K. Maj:t blifver förbehållit i längden, att han må handla med Riksens Råd ock andra Ständer, att han måtte bekomma lideligare och bättre vilkor för dem, som äro af hans Religion. Där svarade alla Ständer kårt nej till.

H. F. N. lät kalla upp i sin Sal gambla gården R. Råd, Ridderskapet ock hela Adelen, sampt ock några af de andre Ständer, ock bad dem rådslå, huru man skulle saken företaga. Då svarade alla samteligen, att de icke uthan

sin Troos, äras, ock redelighets förkränkande ock Eeds brytande kunna efterlåta Konungen den puncten vara förbehållen, att han med tiden skulle få bättre vilkor till sina Jesuiter ock deras falska lära att inrymma ock inträngia. Neij, vij hafva en gång oss alla samteligen samsatt ock nekat der till. Det skall blij dervijd. Der måste han vara viss på. Ock hvar han icke vill den puncten utplåna, och samtyckia ock stadfästa, hvad vij af honom alle samteligen begjärdt hafve, kunne vij honom ingen Eed gjöra. Då lät Försten uppläsa Formam juramenti, i, e, den Eed Konungen gjöra skulle, ock var mycket väl ställt, der uti var författat vår Christeliga lära.

Då sändes ännu några af Rådet till H. K. Maj:t och begjärade att den förbehållne puncten måtte utplånas ock allt vårt begiär samtyckias och förseglas. Hvilket H. K. M. då bejakade. När Rådet kom med de svaren till Försten, förtällde H. F. N. det för menige man, och lofvade sin Försteliga flijt om all Riksens gagn och vällfärd. Ock bad Allmogen icke draga sin koos för kröningen öfverstånden var, som då innan få dagar stå skulle, ock sade huru farligt det var draga hem på en oviss handel. Men efter all ting nu komma till godt

beslut, skulle vi förmoda det bästa. Försten förmante alle man till tacksamhet mot Gud, synnerligen Prästerna, att de förmana skulle folket till tacksäjelse för det hugneliga svar ock beslut, vij fått hade.

17 Febr. som var Dominica Invocavit, prädikade M. Abrahamus Electus, och förmante på det sista hela Församblingen till tacksamhet emot Gudh för den Christeliga förening ock förbund, som alla Ständer öfver hela Riket, både högre och lägre hade gjordt sig emellan om vår Christeliga läro ock att Konungen sjelf hade nu löfvat, sig deröfver hand hålla vilja.

Sedan begynte Electus *Te Deum laudamus* att sjunga. Om middagen, när folket kom uthur Kyrkian lät H. K. Maj:t genom sina härhållder utropa på alla gator i Staden, att H. K. Maj:ts kröning skulle stå nästkommande Tisdag som var den 19 Febr.

Efter middagen kommo tillstädes Ridderskapet, Adelen ock Presterskapet in Collegio, ock förskickade några till Konungen, att han ville med sin Kongl. myndighet M. Abraham till Ärkebiskop stadfästa. Der till svarade han sig villja gifva svar nästkommande morgon.

18 Febr. gingo de åter till Konungen om morgonen, då fingo de ingen annan Svar, än att H. K. Maj:t ville sättia 3 i valet efter lag (sade han) att han ville gilla den honom syntes. Men om aftonen sent har han Confirmerat förbem:te M. Abrahamum till Ärkebiskop, ändock nödigt, ock sände Olof Sverkelson under till Bisperne, hvilken dem kungjorde K. Maj:t confirmation på det alle om Ärkiebiskop begiärdt hade.

19 Febr. Om morgonen när klockan var vid 8 blef M. Abrahamus Andreæ Angermannus vigd till Ärkiebiskop af Petro Benedicti Episc. Lincop., Petro Jona Stregnensi, Olavo Stephani Arosiensi, Erico Aboënsi uthan smörjelse, Biskopshatt, Kyrkio ock annor Påfvens larfver, efter det sätt, som uthi vår Kyrkio-ordning fattat är; der vid gladdes alla gudfruktige af hjertat, men alla Papister sörjde af hjertat.

Sedan vardt utropet att hela Ridderskapet ock Adelen skulle vara uppå Slottet, när klockan var vid 10, det också skedde.

Der näst stältes allt krigfolket, både Ryttare ock knektar emellan Domkyrkian ock Slottet på båda sidor om vägen, ock hade utslagne fanor, Trompetter, Pipor ock Trummor.

Om Kröningen.

När klåckan var vid 2 efter middagen, geck Konungen neder af Slottet till Kyrkian, aldrafrämst för honom Ridderskapet ock Adelen i en lång rad, der näst R. Råd. När Konungen kom till Kyrkiodören, gingo alle 5 Bisparne emot honom klädde i Mässekläder, ock sade desse ord till Konungen.

Herren Gud bevare tin ingång ock gifve E. K. M:t Nåden nu så taga vid detta Regemente ock förestå, att det kan lända Gudi till pris ock ära, S. Rike till hugnad ock glädje. De hade ock några Sententier af den Heliga Skrift. Sammaledes sades till Drottningen.

H:r Erich Sparre bar Äpplet.
Efter honom bar H:r Hohenskild Spiran.
Sedan H:r Nils Gyllenstjerna Kronan.
Näst för Konungen gick Flemmigen.

Öfver Konungen bars en himmel. Näst efter honom gick Härtig Carl. Sedan kommo 2 ledandes Drottningen, sedan Förstinnorna af Saxen, Meklenborg, Södermanland. Sedan Grefvinnorne, Fruer ock Jungfruer en lång rad,

När de kommo i Choren, lade förbem:te Herrår alle Regalia på högaltaret, ock Konungen gick in i Konungs-Stolen hvilken öfvertäckt var, ock klädde på sig Krönings kläderne. Så begynte Årkiebiskopen predikan 1 Tim: 11. *Man skall bedja för Öfverheten.*

Sedan gick Konungen till Altaret, ock föll der på knä, ock hade sin beskrefne Eed i vänstra handen. Då steg H:r Erich Sparre fram till Kongen ock frågade, om H. K. Maj:t ville svärja sin Eed vid Gud ock sin Salighet? Respondebat Rex, Ja. Höllt sina fingrar upp, ock när H:r Erich Sparre begynte stafva Eeden för honom, lät Kungen falla handen något nid. Då steg Hertigen till honom ock befallte, att han skulle hålla sina fingrar upp till alla puncter, hvilket han ock gjorde. Ock till det yttersta svor han, sägandes. *Allt detta vill jag obrättsligen hålla Så sant mig Gud hjelpe till lijf och Själ både i detta och tillkommande lijfvet.*

När det var skjedt 1) Tog M. Peder Stregnensis Oljan af Altaret och smorde Konungen i ännet ock på händerne. Där till las Archiep: en bön 2) Tog Episc. Stregnensis lille Svärdet af Altaret, ock satte det vidh Kongens sida, så ginge H:r Erich Gustafsson och Gustaf Baner

ock bunno det vid. 3) H:r Högenskild tog Spiran af altaret ock fick M. Peder Strengnensi, som fick Kongen then i högra handen. 4) H:r Erich Sparre tog Äpplet af Altaret, ook fick M:r Peder Stregnensi ock han fick det Konungenom. 5) H:r Nils Gyllenstjerna tog Kronan af Altaret, ock M:r Pär Strengn. satte henne på Konungens hufvud. 6) M:r Peder Strengn. tog det stora svärdet af Altaret och fick det Konungenom. Men till hvart stycke som Konungen fick, las M. Abraham en bön.

Sedan skuto de af alla stycke; item Ryttar och krigsknecktar skuto af sina bössor.

Så kom Drottningen fram och kröntes, ock när det var skiedt gick Kungen upp på den höga Stolen ock der sattes han ock Drottningen bredevid. Tå ropte Härhålden. *Nu är Sigismundus Sveriges &c. Konungi* ock ropte: *Vivat Rex: Vivat Rex in æternum.*

Till det yttersta gingo Försten ock R:s Herrar fram till Konungen, där han satt på Stolen ock gjorde honom sin förplicktelse.

Tå sungo discantatores; spelades i Orgor ock Trumpeter, att det var lust att höra.

Sedan gingo de af Kyrkian efter den process som uti. Men Kongen hade Kronan på

hufvudet, och Äpplet i vänstra handen ock Spitan i högra handen.

Sammaledes ock Drottningen. Men näst efter gick Härtig Carl, ock hade en öpen krona på sin hatt.

För Kongen utkastades Pengar ½ mark godt mynt.

Sedan ståteligit Panqvet till 2 slog om natten

20 Febr. Höll Kongen bröllop åth Pär Joenson och Jungfru Anna Lars dotter. Årkiebiskopen gaf dem tillhopa. Då fick Prästerne i Förstendömet draga hem.

21) Febr. hade H. K. M:t Samtal med menige Riksens Ständer.

Ridderskapets och Adelns

Pleni Protokoll

vid Riksdagen 1627.

Detta Protokoll är det äldsta som i Riddarhus Arkivet förvaras.

Gamla stafsättet har endast i början, samt i Namnen, blifvit bibehållet. Det hade icke heller varit möjligt att, med iakttagande af någon viss ortografi, följa originalet, emedan olika stafsätt blifvit nyttjade af de särskilta personer som fört Protokollet och skrifvit de dertill hörande Akter.

Patent om Riksdagen.

Wi Gustaf Adolph medh Guds Nåde Sveriges, Göthes och Wendes Konungh, Storfurste till Finlandh, Hertig uti Curland och Carelen, Herre uthöfver Ingermanlandh. Tillbjuder Eder trogne Undersåter, Grefvar, Friherrar, Biskoppar, Frijborne Frelsesmän, Klerkery, Krijgsbefäl och menige Allmoge som bygge och bo uti Östergöthland wår gunstiga benägenhet, Nåd och alltt gott tillförenes.

Wälbohrne, Wälbördige, Högh och Wällärde, Wise och Ärlige gode Herrar och Män, trogne Undersåtere, såsom intet krigh hafver Sveriget både längre och ledesammare fallit, än thett wi ännu stå uti med the Påler; så hafva wi ock ingentingh högre eftertragtat än att wi thet till en önskelig ända bringa måtte. Men ehuru wi hafve them åtskillige medell nu ofta och längeseden föreslagit att wi antingen med goda eller genom trångh theres vapen nederläggia måtte; så hafver dock then fijenden så förhärdadt warit att han i the nästförlidne åhr icke

allenast till ingen redelig Fredh hafver bevekas knnnat, uthan hafver nu häftigare än som tillförenes *practiceret* huruledes han vid thenna allmänna Christenhetens förföljelse, tillika med the andre Papister, oss alla thet Påfviske oket underkasta, wår Christna tro och samvets frihet beröfva, ock ändtligen icke allenast om Lif Lefverne och timmelig välfärdh uthan ock om vår eviga själs salighett bringa motte. Medan han nu Pryssen till thetta sitt upsåt brukat hafver ther uthur han sina blodiga anslag i värket ställa ock sina förgiftiga vapen mot Sverige till sjös föra ville: Så hafve vi både till att föra krighets besvär ifrån eder och inn uthi hans egit land; såsom ock till att förekomma och hindra thetta hans blodtörstiga upsåt, efter the förnämsta röster af våra Riks-Ständer i förleden sommar gripit thet rådh att häldre möta honom dhär uti hans egit land än att förvänta hans fiendtliga ankomst hit uthi Riket. Och hafve vi stor ordsak att tacka Gudh som thetta vårt Christeliga företagande, en så stor framgång gifvit hafver; att vi icke allenast hafva tillslutit och stängt honom alla hans hamnar, dhär han oss ifrån sjösidan ur, skada ville, uthan ock tagit honom hans förnämsta städer och fästningar ifrån, med hvilkas penningar och tillhjelp han bådhe the förre krighen fört, såsom ock thetta

sitt anslag *effectuerå* tänkt håfver, så att han nu hvarken sina Landsvaror att köpa och föryttra, eller någon tillförsell på vapen och annan nödtorft utan efter till sjös nu uti sitt Rike bekomma kan, med mindre han med oss antingen en evig fred eller ett stillestånd göra måste. Så alldenstund der ligger nu högsta vigt uppå, att man denna sak så drifver och fortsätter, det fienden derigenom ändteligen till en önskelig fred antingen med godo bevekas eller tvingas kan, (derom han sig fuller något uti höst allaredo hafver märka låtit) och vi så väl härutinnan så, som andre, Rikets Ständers sammankomst och betänkande behöfva. Thy befalle wi härmed Eder alla nådeligen, af Ridderskapet och Adelen, så många som till sina laga år komne äro, sedan Bisper att J med två af Capitlet, så ock en Prestman af hvart Härad; därhos Krigsbefälet, Öfverstar, Öfverste-Löjtnanter samt Ryttmästare med en af Regementens Underbefäl, så många som icke med någon särdeles tjenst af Oss förhindrade äro; uti lika motto Eder af Borgerskapet att J en Borgmästare med en Rådman och en af menige Borgerskapet af hvar stad; så ock Eder af menige Allmogen att J två bofaste Bönder af hvarje Härad, fullmäktige gjorde af sina medbröder som hemma äre, ställa eder inn här uti Stockholm till den 15:de Ja-

nuari nästkommande 1627 Års, utan något dröjsmål eller uppskof, der J då med mera förnimmandes varde, hvad wi Eder vidare hafva till förholla. Wi äre Eder eljest samteligen med gunst och Nåde bevågna. Och befalle Eder Gud Allsmäktig. Uti Stockholm den 27 Novembris År 1626.

GUSTAVUS ADOLPHUS.

Uppå denna H. Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse och Patent församlades Adelen uppå Riddarhuset den 17:de Januari 1627. Och var af H. Kongl. Maj:t förordnad till Landtmarskalk efter gammal låflig sedvana på denna här Riksdag, den Ädle och Wälborne Herr Johan Sparre till Wollmerid och Rinkestad, *Gubernator* öfver det Svenska Handels-Compagniet, och efter få af Landt-Adelen voro ankomne, var där intet proponerat ej heller några Sedes dem delte. Utan blefvo af Landtmarskalken tillsagde att de i morgon som är den 18:de Dennes, sig der igen skola finna låta.

Den 18:de Januari voro Ådelen och Ridderskapet som vore ankomne, församlade på Riddarhuset, och höll Marskalken en vidlöftig *oration*, på efterföljande sätt.

Först om de *Disorder* som härtill uppå Riksdagar och andra *Solenne* samqväm, bland Adelen och Ridderskapet varit hafver. Hafver H. Kongl. Maj:ts af dragande synnerlig Konungslig *affection* till det Adelige Ståndet, denne vidt begrepne Platsen, här hos belägen, till ett Riddarhus att byggias, uppå hvilket Adelen med god beqvämlighet kunna hafva deras Solenne sammankomster, så väl på sådane Conventer och Herredagar såsom ock eljest, och samma hus med synnerlige *Privilegier* och Herrligheter benådat såsom de af trycket vore utgångne. Gratulerandes derföre Hans Kongl. Maj:t på det aldra underdånigaste, såsom ock tillsade på Adelens vägnar sådant om H. Kongl. Maj:t att förtjena med mod och blod på thet ödmjukeligaste. Därhos önskandes att detta nu väl begynte verk och Convent till denna Riksdag, såsom ock framgent, Gud sin Gudomliga Nåde och välsignelse gifva och förläna ville.

Derpå upplästes samma *Privilegier* på Riddarhuset.

Och församlades desse efterskrifne af Adel till Riksdagen ifrån alla orter på Riddarhuset.

G. Peder Brahe.
H. Svante Stenbock.
H. Gabriel Erichson Oxenstierna.
H. Göstaf Axelson Oxenstjerna.
H. Claes Stenbock.
H. Eric Hoorn.
H. Johan Gyldenstierna.
H. Casimir Gyldenstierna.
H. Erich Bielke.
Nils Rynningh.
Boo Göstafson.
Peder Erlandson. *Båt*
Åke Axelson.
Linder Torstenson.
Hindr. Fleming.
Larss Sparre.
Bengdt Sparre.
Hans Kyle.
Mathies Soop.
Axel Baneer.
Carll Bonde.
Göstaf Leyonhufvudh.
Sven Ribbing.

Peder Sparre.
Gorgonius Hindrechsson Gyldenankar.
Jöran Claesson Ogla.
Axell Drake.
Bengdt Kafle.
Wolmar Yxkul.
Johan Wernstett.
Johan Ulff.
Jöns Nilsson Jacobsskiöldh.
Unge Anders Stuwart.
G. Anders Stuwart.
Davidt Stuwart.
Knut Drake.
Ifver Christersson.
Bror Andersson.
Stellan Mörner.
Frantz Wackerbart.
Anders Grip.
Jesper Nilsson Krus.
Axel Duwallt.
Larss Skytte.
Eric Jörensson Ulffsparre.
Olaus Bureus.
Andreas Bureus.
Nils Bengdtsson Ulffahne.
Jöns Persson Svinehufvudh.
Jöran Böriesson Papegoya.

Håkan Skytte.
Bengdt Rynningh.
Erich Rynningh.
Måns Uddesson Örneflyckt.
Knutt Posse.
Knutt Lilie.
Isak Lilliesparre.
Erlandh Lindelöf.
Peder Böriesson Stråle.
Nilss Knuttsson Liliehök.
Isak Axelsson.
Jöran Soop.
Peder Svensson Swartt.
Arndt Uddesson Örneflyckt.
Erich Månsson Ulfsparre.
Botvedh Larsson Anckar
Knutt Claesson Ogla.
Carll Claesson Hårdh.
Jöran Liliesparre.
Börie Christersson Måneschiöld.
Carll Christerson Måneskiöld.
Johan Lode.
Christer Påsse.
Åke Svanttesson Stålarm.
Johan Puttkull.
Hans Rottkirk.
Arved Liliesparre.

Herman Kåse.
Sven Liliesparre.
Krigsman Lilie.
Hindrich Stöör.
Åke Hansson Soop.
Claes Siöblad,
Erich Tönnesson.
Johan Kruse,
Wichart Behrfeldt.
Per Månsson.
Holger Skeiding.
Erich Krabbe,
Peder Michilsson.
Jesper Anderson Kruss.
Jöns Hansson,
Nilss Bengtsson af Lidingö,
Peder Jörensson Ulfsparre,
Knutt Ulfsparre.
Christoffer Ribbing.
Oluf Stake.
Isac Hindrichsson,
Sven Bock,
Bengdt Bock.
Christof. Oxe.
Jöns Bonde.
Ulf Bonde.
Jöran Kåse,

Jöns Rosenstråle.
Mauritz Torstensson.
Ifvar Nilsson.
Anderss Siöblad.
Torsten Bengtsson Hierta.
Jöns Persson till Ingelstad.
Davidt U. Sigerot.
Johan Pattkull.
Peder Nilsson.
Jören Claesson Ekelöf.
Stephan Lemnius.
Eric Bertilsson Liustre.
Nilss Påsse till Seby.
Sten Claesson Bihlssar.

Derefter blefvo desse efterskrifne, utvalde till *Capita Familia* för hvar Ätt.

ANNO 1627.

ADELEN.

Som hafva beklädt säte på Riddarhuset uti denna Session.

1. CLASSIS.

Säten. GREFVERNAR.

1. *Peder Brahe.*
2. *Johan Casimir.*

FRIHERRAR.

1. *Svantte Stenbock.*
2. *Gabriel Ericsson Oxenstierna.*
3. *Eric Hoorn.*
4. *Johan Gyldenstierna.*

2:*dra* CLASSIS.

3. *Nilss Rynningh.*
4. *Jöns Kurk.*
5. *Linder Torstensson.*
7. *Hindrich Flemingh.*
8. *Hans Kyle.*
10. *Knutt Lilie.*
11. *Bengtt Sparre.*
12. *Eric Bielke.*
13. *Eric Ulfsparre.*

14. *Mathias Soop.*
15. *Carll Bonde*
17. *Axell Baneer.*
18. *Åke Axelsson.*
20. *Knutt Påsse.*
21. *Sven Ribbing.*
23. *Göstaf Leyonhufvudh.*

3:*dje* CLASSIS.

7. *Johan Kruse.*
8. *Arved H. Lilliesparre.*
10. *Eric Krabbe.*
12. *Gorgonius Hindrichsson.*
16. *Sven Bock.*
17. *Månss Axelsson.*
22. *Johan Ulff.*
23. *Eric Alfsson Ickorn.*
26. *Carll Hårdh.*
29. *Björn Christersson.*
32. *Matz Lilietopp.*
33. *Nilss Liliehöök.*
36. *Jesper Andersson.*
37. *Bengdt Kafle.*
38. *Holger Skeiding.*
40. *Knutt Lilie.*
42. *Anderss Siöblad.*
43. *Wollmar Yxkul.*
45. *Johan Wernstedt.*

47. *And. Grip.*
48. *Åke Svantesson.*
50. *Axell Drake.*
51. *Jöns Stolpe.*
52. *Arendt Örneflycht.*
53. *Jöns Nilsson Jacobsskőld.*
54. *Anders Stuwart.*
55. *Pehr Börjelson Stråle.*
58. *Knut Drake.*
61. *Isak Hindrichsson.*
67. *Nilss Persson till Flisshult Sölfversparre.*
69. *Jöran Ekelöf.*
70. *Jöran Claesson Ogla.*
71. *Nilss Bengtsson.*
72. *Anderss Olufsson Oxehufvudh.*
73. *Christoff Oxe.*
77. *Göstaf Person Ulfsax.*
79. *Jöns Rosenstråle.*
80. *Botved Larsson.*
82. *Oluf Stake.*
83. *Erich Liuistre.*
84. *Ifver Christersson af Hjortöö.*
86. *Christer Claesson af Spurila.*
89. *Bror Andersson.*
90. *Stephan Lemnius* — desse efterskrifne lottade.
93. *Torsten Bengtsson Hierta.*
94. *Baggerner af Boo.*
95. *Anderss Svensson Rosenqvist.*

96. *Nilss Stingh.*
97. *Ruter i Finlandh.*
98. *Burei.*
99. *Sten Claesson Bölier.*
- *Manderskölder.*
- *Göstaf Johnssons barn på Rylanda.*
- *Munckenar.*
- *Brömss Olufsson Gyldenmärss.*
- *Anderss Ericsson.*
- *Friller.*
106. *Jören Papegoya.*
107. *Peder Michilson Hammarskiöldh.*
- *Peter Björn eller Kruse.*
- *Eketrään.*
- *Svantte Plåter.*
111. *Kåsernar.*
112. *Erich Jörensson Tegell.*
113. *Jöns Hansson.*
114. *Pehr Svensson Swartt.*
115. *Erland Lindelöf.*
- *Skalmar i Finlandh.*
117. *Jönss Svinehufvudh.*
118. *Jönss Persson till Ingelstadh.*
- *Baggerna af Berga.*
- *Larss Jonssons barn på Härlingsta.*
- *Månss Mårttenson.*
122. *Carll Jönsson Sabelschiöldh.*

Erich

Säten.

Erich Andersson.

Sabell.

125. *Nils Bengtsson Ulffahne.*

126. *Skyttenar af Sätra och Huseby.*

127. *Carll Raam.*

128. *Peder Svensson Falk.*

129. *Peder Månsson.*

– *Skytter.*

– *Arfvedh Jacobsson i Finlandh.*

– *Hindrich Månsson.*

– *Brömser.*

– *Galler.*

Derefter tilltalte Landtmarskalken Ridderskapet och Adelen hvad *poen* den skulle påläggas som sig antingen *absenterade* eller icke i rättan tid sig instälte på Riddarhuset, när tillsagt och tiden och tarfven det fordrar.

Derpå omröstades af efterskrifne af Adel att gifva för hvar gång de uteblifva eller icke i rättan tid komma.

1:sta CLASSIS.

G. Peder.	– –	5 *Daler.*
H. Svante Stenbock.	–	3 *D:r.*
Eric Hoorn.	– –	5 *D:r.*
Johan Gyldenstierna.		2 *D:r.*

2:dra CLASSIS.

	Boo Göstafsson.	–	2 *Daler.*
	Hindrich Fleming.	–	5 *D:r.*
	Hans Kyle. –	–	3 *D:r.*
	Lars Sparre. –	–	4 *D:r.*
H.	*Eric Bielke.* –	–	5 *D:r.*
	Eric Ulfsparre.	–	5 *D:r.*
	Mathias Soop.	–	3 *D:r.*
	Carll Bonde. –	–	5 *D:r.*
	Axel Baneer –	–	5 *D:r.*
	Åke Axelsson.	–	5 *D:r.*

3:dje CLASSIS.

Johan Wernstedt	–	5 *Daler.*
Anders Stuart.	–	3 *D:r.*
Jören Claesson.	–	5 *D:r.*
Ifvar Christersson.	–	5 *D:r.*
Bror Andersson.	–	5 *D:r.*
Lars Skytte. –	–	5 *D:r.*

Och efter flesta rösterna föllo på 5 Daler derföre blef afsagt, att hvilken som på rättan tid och timme sig der icke inställte på Riddarhuset, eller ock afginge utan Landtmarskalkens lof och minne, skulle gifva för hvar gång 5 Daler, så framt han icke hade rättmätig *excuse.*

Dernäst tillsade Landtmarskalken Ridderskapet och Adelen, att de den andra dagen klockan

Atta sig inställa och på Riddarhuset *Compare-ra* skulle.

Sedan uppslogs på Riddarhus-porten följande *Patent*.

Efter Hans Kongl. Maj:ts Nådiga befallning skall Adelen och Ridderskapet vetterligit vara att de som ännu icke hafva sig *presente-rat* och angifvit, skola strax de anlända gifva sig ann på Riddarhuset och låta antekna sina namn; på det Riksdagen må vinna sin fortgång. Dertill med skall Ridderskapet och Adelen kunnigt vara, att hvilken som sig absenterar och uteblifver, utan laga förfall och rättmätig undskyllan när sammanträde hålles på Riddarhuset, eller ock afviker eller utgår utan Landtmarskalkens tillstånd, skall efter bevillning, nästa dag utgifva för försummelse och tredsko hvar gång fem Daler. Det alla hafva sig att efterrätta. Af Riddarhuset den 18 Januari 1627.

J. Larson.

Den 19:de Januari voro efter Landtmarskalkens befallning Adelen åter församlad på Riddarhuset, och vart intet synnerligt *propo-neradt*. Utan Erich Jöransson framhade några Konung Eriks, K. Carls och Konung Gustafs bref och *Confirmationer*, lydandes och innehållandes

såsom en Frälseman ädel och välbördig Erich Jöransson att besitta och behålla sina gods som andra af Adel här uti Riket, hvilket Landtmarskalken upptog att vilja *referera* H. Kongl. Maj:t, intet tviflande att H. Kongl. Maj:t som honom för detta derföre *respecterat* hafver, än ytterligare derföre hållandes och aktandes varder.

Den 20:de D:nes voro Ridderskapet åter tillstädes på Riddarhuset och då intet heller något proponerades utan allenast tillsades af Landtmarskalken att Ridderskapet och Adelen skulle tillkommande Måndag som är den 22:dra D:nes förfoga sig och vara tillstädes kl. åtta på Riddarhuset, uppå hvilken dag H. Kongl. Maj:t ville begynna Riksdagen.

Då uppstod Landtmarskalken och tilltalte Jöns Persson, som sig hade kallat Gyldensparre, hvarutaf han det gjorde; dertill han svarade: efter han förde uti sitt vapen en Gyldensparre mente han att stånde honom sådant fritt; Hvilket Marskalken begärde att han ville dermed hafva fördrag, medan Sparrarnes Förfader J. Lars Siggeson samma namn haft hade. Det han ock lofvade att vilja det ej vidare göra, och då strax uppskref sitt namn Jöns Persson.

Den 22:dre Januari församlades Ridderskapet och Adelen på Riddarhuset, och sedan

hvar hade tagit sitt ställe och säte uppstod Landtmarskalken och befallte Adelen att de, efter den ordning och sätt som i Privilegierna stå, skola *Ordine* marschera tre och tre upp till Kongl. Maj:ts förmak och sedan på samma sätt neder på Riddarhuset.

Först näst efter Landtmarskalken Grefven och Herreståndet, sedan de åter hvilkas förfäder och föräldrar hafva varit brukade uti Riksråds Embeten.

Sedan de hade varit på Rikssalen och afhört Hans Kongl. Maj:ts vidlöftige muntelige *Relation*, såsom ock hört uppläsas H. Kongl. Maj:ts *proposition*, förmante Landtmarskalken Ridderskapet och Adelen att de strax kl. 1 E. m. skola åter komma tillstädes på Riddarhuset, att *Deliberera* om förb:te H. K. Maj:ts *Proposition.*

Dermed förfogade sig hvar hem i sitt *Logement.*

Eftermiddagen voro Ridderskapet och Adeln församlade på Riddarhuset. Då uppträdde Landtmarskalken och påminte Adelen om den muntеliga *relation* H. Kongl. Maj:t på Riksalen till alla Ständerne haft hade, och den korteligen *Deducerade* såsom ock dem erinrade, derom att *Propositionen* af D. Salvio uppläsen blef. Och

på det hvar och en desto bättre må blifva underrättad hvad deruti fattadt var upplästes den af Joh. Larson.

Sedan *Proposition* var uppläsen uppsteg Landtmarskalken, och vidlöfteligen förde dem till sinnes H. Kongl. Maj:ts, Riksens stat, och derhos bröders, svågrars, fränders och vänners, samt Sveriges Rikes *Armé* till häst och fot nu uti Lifland och Preussen stadde vilkor och tillstånd, så ock det lyckeliga *Progress* H. Kongl. Maj:t i Pryssen denna föregångne sommar haft hade, med trogen förmaning de ville, såsom Sveriges Rikes församlade stånd, sådant öfverväga, betrakta och besinna, och synnerligen desse efterskrifne punkter som uti efterföljande *Proposition* förmälte äro. Derefter *reciterade* sjelfva *proposition*.

Kongl. Maj:ts Proposition inlifverad den 22:dra Jan. år 1627.

Kongl. Maj:ts Proposition,

Gjord till Riksens Ständer sammankallade och församlade denna Reso i Stockholm, med allernådigste begäran att de den uti sina punkter flitigt öfverväga och sig efter

Riksens tarf och lägenhet väl deruppå förklara ville, *Actum Stockholm.*

Efter såsom svåra och besvärliga tider åtskillige besvär och tungor med sig föra, som hvar och en uti sitt hus antasta och honom sin ro och maklighet förhindra; alltså förorsakar ock sådant åtskillige hjertelag, snart ock tal, meningar och inbillningar, och såsom hvar och en är god och fäderneslandet trygger till, så falla ock om slikt hans domar; dock finnas väl många enfalldiga, som, af vrångom förförde, skulden Regementsens föreståndelse tillskrifva, icke anseendes denne tids orolighet som fast intet land förskonar, utan uti *Tribel* och vidlöftighet ställer.

Sådant nu att förekomma såsom ock Fäderneslandets tillstånd, Ständerne och allan menige Allmoge i sanfärdighet att berätta, och till med Ständernes tidiga betänkande och trogna råd och hjelp uti dessa farliga tider att begära; hafver H. Kongl. Maj:t för godt ansedt denne allmännelige Herredag att uppskrifva; och såsom Ständerne sig här samteligen hafva inställt, alltså erkänner ock H. Kongl. Maj:t samma välvillighet med gunst och nåde.

Dernäst kan det Ständerne icke vara utur minnet fallit, huruledes för tre år sedan stilleståndet i Kurland blef förlängdt på ett år, till den ända att man emedlertid fullmyndige Sändebud på båda sidor sända skulle, något visst Rikena emellan att förafskeda. Allt förty att redan på många Herredagar var af Ständerne vådligt funnit på sådane lättfärdige tillstånd sig att förlåta, helst medan de, öfver det de osäkra funnos, voro till mods af stor omkostnad och besvär så att föga skillnad var mellan ett sådant stillestånd och en öppen fegd. Så uppå det man i tid sina saker antingen till krig eller fred rätta kunde, lät H. Kongl. Maj:t genom Riksens Råd åtvarna Polniske Ständerne, att de innan utgången af bemälte stillestånd, en hufvud-*tractat* anställa ville; och hvar det icke skedde, måtte de veta att H. Kongl. Maj:t och Sveriges Krono icke ville vara till stilleståndet vidare förbunden. Hvaruppå väl föll ett tvifvelaktigt svar. Der dock försummades af dem *Commissarierna* affärdiga, hvarutöfver tiden förlopp och stilleståndet sig ändade.

Hvarföre drog H. Kongl. Maj:t i somras ett år sedan öfver till Lifland med det utländska krigsfolket (som dock eljest på stor bekostnad hållas måtte) i den akt att hvar fienden

Commissarier förordnat hade, man då handelen med dem begynna skulle: men när man till Lifland kom funnos der inga *Commissarier*, utan *Dönhoff* Starosten på Dorpt och *Gotthardt Johan von Tisenhusen* lupo väl dermed att de H. K. Maj:t uppehålla ville, dock kunde de i förstone som man ankom, ingen fullmakt eller tillstånd visa, derigenom de fullmäktigade voro med våra att handla, hvilket förorsakade H. Kongl. Maj:t att göra alvar åt saken och resterande delen af Lifland att intaga. Och alldenstund genom Guds nåde sådant innan en kort tids förlopp skedde, mente H. Kongl. Maj:t det vara ett beqvämligt medel freden af fienden att truga, om man krigsens börda kunde flytta in i Lithauen, tog fördenskull in Birsen och Bauske samt Mitau, utur hvilka orter man beqvämligen infall i Lithauen göra kan.

Och såsom detta allt lycklig framgång vann, förskräcktes fienden härutöfver icke litet, blef fördenskull bevekt att sända samma Tisenhusen tillhanda en ny Fullmakt, uti hvilken han efter sin sed införde en hop oss förfångelige ting och försmädelser emot närvarandes Riksens tillstånd, och vår Nation till vanheder, så att samma fullmakt mera tjente till att skämma ut oss, än handla en fred med

oss: dock var H. Kongl. Maj:t tillfreds att låta sina *Commissarier* möta dem om de till handelen hade haft lust och vilja. Men såsom Tisenhusen såg sig icke kunna uppehålla H. Kongl. Maj:t (hvartill han enkom var förordnad och ofvanbemälte fullmakt utgifven) reste han sin kos och kom icke till handels med oss vidare, utan honom följde två Woiwoder som ock gåfvo sig ut för *Commissarier*, hvilka i förstone fliteligen anhöllo att man vapnen nederlägga ville, lofvandes sig hafva makt fullkomligen med oss att handla. Men på det man icke skulle göra förmycket derigenom att man vapnen nederlade, eller för litet till fredshandeln, hvar man, till deras begäran alldeles neka skulle, hvarföre sändes *Secreteraren Salvius* till dem, med dem vidare om saken aftala och deras fullmakter att öfverse; men de stodo allt på att vi vapnen nederlägga skulle, och sedan mente sig kunna handla med oss efter sitt goda tycke, icke ville de heller deras fullmakter visa, hvilket nogsamt utviste, dem vara sände, icke till att handla med oss, utan att hindra de *Victoriers* vidare framgång som Gud oss på de tider nådeligen förlänte. Efter såsom det ock gaf tillkänna utgången af deras *Processer*. Ty så länge de buro fara, att vi tåget inåt

Lithauen taga skulle, tingade de med oss, antingen om stället der sammankomsten ske skulle, sättandes det till de Orter som alldeles osäkre och oläglige voro; eller om försäkringen för deras personer att de fritt af och an till *tractaten*, komma måtte, hvilket ock var dertill anställt att tiden förhalas skulle. Och såsom årstiden så vidt förled och krigsfolkets lägenhet så tillsade att man hvila och skjul för höstvädret söka måste, och H. Kongl. Maj:t deraf bevekt sig tillbaka öfver Dünen begaf; eljest ock deras de Lithauers stora fältherre med sitt läger ankom, vände de tractaten uti en hop smädeskrifter, som illa skulle anstå en skomakare att skrifva den andra till, än sedermera Konungsliga Råd och *Commissarier*, hvaruppå att svara onödigt fanns, utan hemställdes Gud hvilket det ock hämnades med det slaget vid *Wallhof*, på mången man af deras *Nation*. Och förlopp samma år, af hvilket umgänge man nogsamt såg att Polacken icke så högt var om Lifland och dess förtappelse eller förödelse till göra, att han fördenskull något af sitt hat emot oss skulle eller ville falla låta, och förty fast ringa förhoppning genom det lifländske kriget vår träta med Konungen i Poland och Polniska Kronan att ända.

Ställte fördenskull H. Kongl. Maj:t några af de förnämste Riksens Ständer sådant mål sistledne våras i Strengnäs före att betänka, hvilke samma ärende med mycken flit betänkt hafva och dock intet bättre medel funnit än att man sig beflita ville krigsens börda att flytta in uti Pryssen och der grundval läggas till en *sedem Bellis*, som man kalla plägar, på det att fienden måtte af den olägenhet, att han oss och kriget så nära vid hjertat af sitt rike lide måste, bevekas fredligare tankar att fatta.

Såsom nu detta rådslag var grundadt på godt skäl och väl det endaste som gälla kunde, denne ensinnte fienden att beveka, alltså dref H. Kongl. Maj:t ock saken med flit, och Herren Gud som alla rådslags utgång och ändalykt sig allena att regera förbehåller, hafver hit intill gifvit sin heliga välsignelse till saken, att vi innan en kort tid ett beqvämt krigens säte uti samma *Provincie* nått hafva.

Och ändock Konungen i Polen med hela sitt Rikes makt oss är under ögonen rykter, så var dock Gud ärad som honom icke tillstadde oss någon skada antingen på folk eller städer att göra, utan lät honom fåfängligen nöta tiden

för en ringa ort Mewen benämd, till dess H. Kongl. Maj:t den undsatte: för Konungens och Prinsens i Poland ögon; hvilket när det var skedt, och i så måtto förekommit, att icke fienden skräppa kunde, att hvad vi gjorde skedde af räddhåga, då befallte H. K. Maj:t Cantzeleren att skrifva den Polniske Cantzeleren till om fångarnes förlossning, och uti samma bref något röra om vår benägenhet till fred. Hvaruppå följde att man till handels kom, och såsom saken första dagen allenast bestod på spörsmål om någondera medel eller vägen visste denna orolighet att afhjelpa, alltså blef den dagen intet mera *resolverat* utan allt *ad Referandum* hemburit.

Den andra gången de framkommo, slogo de Påler till fredsmedel före. 1. Att de H. Kongl. Maj:t Regementet i Sverige unna ville, emedan H. Kongl. Maj:t lefde, men efter H. Kongl. Maj:ts död skulle det hemfalla Konung Sigismund eller hans Arfvingar. För det andra, ville de att vi årligen, medan H. Kongl. Maj:t lefde, skulle betala Konungen i Pålen några tunnor Guld i *tribut* och skatt för Krono och Arfvegodsen han mista måtte. 3:o Att allt hvad dem afhändt var dem *restitueras* och utan lösen igengifvas skulle, 4:o att Konungen uti Po-

len sjelf eller hans söner eller eljest hans utliggare och tjenare fritt måtte färdas och resa af och till Riket. 5:o Att der Fröken i Påland skulle giftas vi då utur Sverige hennes brudskatt gifva skulle, och annan utredning som ock väl ville stiga till en temmelig summa. Desse och flere förslag hade de att förebära.

. . . .

Deremot våra dem svarade, till det första att H. Kongl. Maj:ts här till dags af ingen utan af Gudi allena hade haft och erkänt sin Konungsliga Höghet och *Dignitet*, men ock genom Guds nåd, emot mångom afvundarom allt intill denna dag försvarat; så att nu snöppligt vore att anmoda H. Kongl. Maj:t att regera af andras Sköns efterlåtelse och allenast till sin lifstid. Vore ock emot Riksens sed att de den Konung som ifrån dem viken och sig sjelf till sitt fäderneslands fiende gjordt hade, skulle på någorhanda fall eller sätt intaga till Sveriges Regemente. Var ock emot den Edsplikt och trohet dermed de H. Kongl. Maj:t och H. Kongl. Maj:ts Arfvingar förpliktade vore.

2:o Att ock Sveriges Krono (efter många segervinningar som Gud oss uti desse åren öfver och af dem erhålla nådigst förlänt hafver) skulle nu blifva dem och deras Konung skatt-

skyldige sågo de an för ovisligen af dem före-ställdt. Hvad för det 3:dje det som dem anhändt var vidkomme var för tideliga der om att tala, ty när vi om hufvudsaken ense blifva, vore först härom att tala.

4:o Hvad anlangande Konungens i Polen och hans anhangs resor i Sverige, märkte vi fuller att de det betinga ville, till den ända att de genom sådane tillfälle vår inbördes enighet, (hvaruppå näst Gud all vår välfärd, frihet och frälse hänger) försnilla måtte, och det de uti åtta och tjugu samfälta år med vapn och makt icke hafva (det Gudi låf) kunnat göra, hade de nu i sinnet att göra med deras tungor, att vi af denna deras begäran väl märkte på hvad redlighet och trygghet deras fred sig grundade.

För det 5:te voro ock väl andra och nyttigare utgifter uti Sveriges Krono der Allmogen hade nog med att göra, så att man intet behöfde besvära dem med utländska Fröknars och till med vår värste fiendes dotters brudskatt och utredsel.

Men der de hade i sinnet fred och rolighet Rikena emellan att stifta, så var af nöden,

att de sin Konung derhos bevekte att han och hans barn och efterkommande till det första på Sveriges Krono och dess underliggande *Provincer* ingen rätt eller arfsrätt att hafva föregåfvo. Utan hvad rätt han och de dertill haft hade från sig sade och lade.

Att han hans barn och arfvingar samt Kronan och Polniske Ständerne, ville erkänna och hålla H. Kongl. Maj:t nu regerandes, för den som Gud af sin faderliga försyn, hafver satt och förordnat till Sveriges Rikes lagkrönte Konung och Herre: Efter såsom sådant ock göra Kejsaren, alla Konungar, Chur och Furstar samt fria *Republiquer* i hela verlden,. 3:o Att ock Konungen i Polen hans barn och efterkommande samt Ständerne och Polniske Kronan ville erkänna och bekänna Sveriges rike och alla dess inbyggare qvitte och frie (efter såsom de ock i sig sjelf äro, utaf alla andra *Nationer* som med dem umgänge och vänskap hafva vele derföre aktas och hållas) ifrån all den förpliktelse som de fordom Konung *Sigismundo* med hafva förbundne varit. Hvad öfver vore kunde lätteligen förlikas och afhandlas när dessa *puncter* af dem och deras Konung voro rigtige gjorde. Men dessa *puncters* bevillning förutan

vore

vore med dem ingen fred att upprätta, ty så länge de fundamenten till vårt närvarande tillstånd och stat om att kullslå sig beflita ville (hvilket skedde så länge de och deras Konung med dess klander och *pretentioner* umginge) kunde vi ingen fred ingå eller hålla.

Dessa vora så på begge sidor de fredsmedel som föreställdes, och ändock de *Poler* emot våra fredsmedel föga hade att säga, som skäl med sig hade, alldenstund all vår begäran var ställd på billighet och allenast till att försäkra den närvarande stat vi hafvom, förutan hvilken försäkring ingen fred vara kan, likväl tycktes de Poler vara omöjligt sådant hos sin Konung att erhålla. Hvarföre och på det att en sådan god lägenhet icke måtte gå fåfäng af, tillbudo våre ett rundt stillestånd för ordsakers skuld, att oss emellan då kunna slutas ett mycket tryggare och redligare stillestånd, än någonsin förr vore skedt, allt förty då var närvarandes Konungen och de förnämsta Herrarne uti Pålen. Men detta behagade dem icke heller, sökte dock efter att *tractera*, så att väl märkas kunde dem gjerna vilja hafva fred, men dertill inge råd veta, huru de oss förfångligen, och sig med förbehåll kunna sluta. De försökte allehanda

medel, på sidstone funno de på det råd, att de ville lägga sig uti handel med Hans Kongl. Maj:ts person och med besändningar saken drifva, hvilket H. Kongl. Maj:t olägligt föll att afbida, alldenstund *Novembris* månad tillträngde och för seglatsens skuld ej längre var att töfva; efter man icke såg någon verkelig undsättning hädanifrån skulle kunna förväntas, hvar icke H. Kongl. Maj:t sjelf hem till Riket sig begaf; drog fördenskull H. Kongl. Maj:t sina färde, och som man förnimmer hafver allt sedan intet mera omtalts.

Detta är alltså hvad förelupit är uti de tu nästförlidne åren, hvarutaf Ständerne klarligen se kunna, huru H. Kongl. Maj:t både med godo och ondo hafver traktat efter att beveka Konungen i Pålen och hans anhang till förlikning och fred med H. Kongl. Maj:t och Sveriges Krona. Och såsom det icke har behagat den Aldrahögste, som allena freden gifver, att beskära dessa Riken och land rolighet och stillhet, så vare dock han låfvad i evighet som tungaste krigsens börda hafver låtit falla på vår förstockade fiende. Ty skenbarligt är att Gud honom för hans synders skull hafver förstockat, på det han sin makt på de mäktiga bevisa måtte, så väl uti våra tider som for-

dom tid, ty vi läsa i *Biblien* att slag äro hållna och vundna, deruti ingen af Guds folk äro slagne: så är ock oss händt, vi hafvom slagits för *Wallhoff* och mist ingen man af fiendens händeverk, ändock flere hundrade af fienden blefvo slagna. Många faste slott, som mäktige herrar hafva måst belägringen före uppbryta, hafva vid första eller andra skotten gifvit sig. Stora och folkrika städer, som sig med kungamakt förlikna pläga, hafva fäldt modet allenast vid rygtet utaf vår ankomst, och oss underdåniga vordom, och det meste är, Gud hafver allernådigst i våra händer gifvit vår fiendes aldrabästa vilkor och lägenhet, hvarigenom han icke allenast oss utan hela Guds församling som bor utmed hela Östersjön anfäkta och bekriga hafver kunnat, nemligen sjösidan och dess bästa hamnar, så ock strömmarne Weichseln och Nogaten deröfver vi nu Herrar äre, och genom hvilken vi vår fiende all näring och handel förtaga kunna, så att omöjligt är att han det kriget uti längden med oss föra kan, om allenast Gud förlänar sin välsignelse, och gifver Sveriges Ständer samdrägt och stadighet samma väl påbegynte verk till god och önskelig ände att hjelpa och befordra. Hvilket om det sker så skole vi af hela vida verldene, som nu sina ögon till denna stora sak vändt hafva, och med

längtan dess utgång förbida, få det ros och anseende att vi ett folk äre, som genom Guds nåde våra saker med alvare, stadighet och makt alltså utföra, som tappre och redlige Svenske män väl och låfligen anstår. Men der så sker, det Gud nådeligen afvände, att vi icke med sådant alfvar som ske bör saken fullfölja, skole vi först sätta i fara så många tusende redelige Svenske män som nu uti Pryssen deras blod för Fäderneslandet våga, genom hvilken förtappelse, den Gud värdigas afvända, vi som hemma äre, annat icke hafve att vänta än fiendens eftertryck och vår yttersta undergång, det skulle sedan icke allenast den fienden förfölja och förakta oss, utan vi vore råkandes i alla våra grannars förakt och vanvyrdom, efter de då klarligen kunde se och märka, att vi de vore som hvarken håg eller makt hade oss till att försvara. Och isynnerhet skulle närvarande fiende Polacken de fördelar han uti Östersjön haft hafver, nu bättre i akt hafva, till vår och hela den Christeliga Kyrkas vid Östersjöns skade. Efter som alleredo i fjol förr än vi till Pryssen kommo, af en Catholiska *Ligans Legat* om sådant med Konungen uti Pålen är handladt.

Och såsom desse icke äro ringa farligheter, så kommer här än till, det vidtutseende

Tyska väsendet. Ty, ändock att Konungen i Danmark gör väl sitt bästa så äro dock desse tider så förargade, att många som borde hjelpa H. Kongl. Maj:t. föga der till göra, många af ostadighet och oskötsamhet om allt det saligt är alldeles affalla och Guds ords förföljare bistånd göra, så att man icke säga kan huru länge det motståndet tillräcka vill, och der så sker att de Påviske fingo rådandet i Östersjön vore lätt att tänka huru stor fara oss öfver hufvudet hängde, hvilket allt H. K. Maj:t hafver godt funnit här efter längden att upprepa, på det Ständerne först måge veta huruledes sakerne drifne äro, sedan uti hvad farlighet Riket, vårt kära fäderneslaud och Guds församling som der uti bor, nu vistas uti; dragandes till samtelige Ständerne den Konungsliga och Nådiga tillförsigt att de sig låta fäderneslandsens farligheter till hjertat gå, H. K. Maj:t icke allenast med godt råd utan ock med villig hjelp under armarna fatta och bispringa, på det att hvad med roos och fäderneslandsens *reputation* är begynt, må också lyckas genom Guds nåde till alles vår heder, fred och frelse. Vill fördenskull H. Kongl. Maj:t för Ständerne och till deras betänkande hafva föreställt efterföljande punkter.

1.

Först, huru och på hvad sätt ett antal krigsfolk vore att sammanskrifva, som förhoppligen fyllest gjorde, våra med att undsätta som i *Lifland* och Pryssen äro, och der med på alla fall sjelfva Riket försvara kunde.

2.

Hvar och på hvad sätt man penningemedel bekomma skulle den stora krigsmakt med att underhålla som nu uti Riksens tjenst är.

3.

Särdeles efter för det tredje enär nu tullen icke hafver förslagit uti förflutna år, mest förty att många oordningar inrotats som Kronan samma inkomst onyttig göra, ställer fördenskull H. K. Maj:t Ständerne till att betänka huru man bäst slika oordningar afskaffa måtte, så att samma tull något ränta måtte, och H. Kongl. Maj:t icke hafva ordsak undersåtare om flere hjelper att bemöda.

Hvarpå *reciterade* Landtmarskalken Herr Johan Sparre de två första *Puncter* i *Propositionen*, och mente att man den samme väl

Considerera skulle, och emedan det oemotsägeligt vore, så framt någon Christen kärlek uti oss finnes, att vi våre slägt, vänner och förvandter, både med mans och penning-hjelp undsätta skulle så mycket råd och ämne dertill finnas kunde. Och ehùruväl denna *materia* vore, så framt förmögenhet funnes snart till att afhjelpa; så funnos deremot store *Difficulteter* hvarföre derom både *pro* och *contra* vore till att *disputera*, helst medan fara på den ena, och hvar och ens *privat* frihet och nytta på den andra sidan vore att *Considerera*, dock efter man uti alla fall det bästa utvälja skulle, och den minsta faran och olägenheten, häldre draga än i den största olyckan och det yttersta förderfvet sig sänka, måste de gode Herrar efterskrifne *Puncter* väl *considerera*, hvilket bäst, och fäderneslandet och vår egen välfärd nyttigt är.

1. Antingen man fäderneslandets stora för ögonen sväfvande *Perikel* och fara så mycket möjligt är icke förekomma och understödja måste.

2. Om vi våre krigsmakter i Pryssen och Lifland, som i nöd stadde äre och utan undsättning och hjelp icke bestå kunne, undsätta skulle.

3. Den lycka och segervinning som Gud oss nådigt emot fienden härtill förlänt hafver, hvarigenom fienden näst Guds tillhjelp till *tractater* och redelige fredsmedel tvingas kunde, manligt och reputerligt *continuera* skulle.

1. Våra *Privilegia* så högt *observera* och icke derifrån träde, eller deruti till en tid något *Cedere;* och derigenom faran och olyckan öfver oss och vårt kära fäderneslanddraga, derigenom vi både ifrån frihet lif, välfärd ja sjelfva saligheten i längden dragas och tvingas kunne.

2. Våra vänner, slägt och förvandter som för vår frihet och säkerhet strida, hjelplöst förlåta, det vi hvarken för Gud eller menniskor nu eller i evighet försvara kunne.

3. Ifrån den lycka och segervinning som Gud oss här till dags nådigst förlänt hafver med största *disreputation* afträda, och således oss och vår hela Nation i evighet en outsläcklig skam och nesa tillfoga.

Så ändock, som han tillförne sagt hafver, man kunde härtill *persuadera* och *dessuadera*, så skulle man dock som gode fäderneslandsens *Patrioter*, dess välfärd högst i akt hafva och

den lilla fara och *Descomoditet* ringa akta hvilken näst Guds hjelp i framtiden förändras och förbättras kunde: och begärde att de detta väl öfverväga och en Classis för sig derpå *resolvera.*

Hvaruppå Herr Peder Brahe uppstod och reciterade de första två puncter som uti Propositionen stå förmälte, och derpå, *per Discursum*, gaf sitt betänkande.

1:o Att utskrifningen må Continueras som härtill skedt är, så till Adelens enskildte som till Ladugårdsböndernes.

2:o Contribution på *Penningar* in *genere.*

3:o Hvad Qvarn-tullens rigtighet vidkommer hade han af sin *famille* ingen resolution tagit och derföre sig icke kunde på något *resolvera.*

Derpå begärde Landtmarskalken de andra båda Classis betänkande och att hvar och en det *liberè per Discursum* ville utsäga.

Hvarpå de sig förklarade, att vilja tagit i ett godt betänkande, dock hade de gerna Rikssens Råds råd härutinnan, efter saken gingo så väl dem an såsom deras *Personer.*

Derpå vardt beviljadt att de ville fordra andra dagen Riksens Råd till sig, och vänligen begära deras *assistance* och råd i saken, att de icke göra för litet eller ock för mycket.

Den 23:dje Januari kommo Ridderskapet tillstädes på Riddarhuset, derefter kommo Riksens Råd *som* voro:

G. Magnus. *)	*Claes Hoorn.*
G. Abraham. *)	*H. Johan Skytte.*
H. Carl Carlsson **).	*H. Gabriel Gustafson* †).
Boo Ribbing.	*Lindorm Ribbing.*
Philip Skeiding.	*H. J. Peder Baneer.*
H. Gabriel Bengtson †).	*H. Carl Oxenstjerna.*
	Claes Fleming.

Uppstod Landtmarskalken och kungjorde Riksens Råd, hvarföre de hade låtit fordra dem på Riddarhuset, var orsaken att de ville vänligen meddela dem deras goda råd och betänkande uppå H. Kongl. Maj:ts öfvergifna *Proposition;* hvarpå Adelen i går sig hade *Resolverat*, men icke slutit förr än de hade Kongl. Rådet det först upptäckt och deras betänkande

*) Brahe.

**) Gyllenhjelm.

†) Oxenstjerna.

deruti tagit, och sålunda sig samsatt att vilja svara på Kongl. Maj:ts *proposition.*

1. Att de funno sig efter Edsplikt och den kärlek de draga och hafva till H. Kongl. Maj:t och fäderneslandet att vela uppsätta all deras förmögenhet, icke aktandes någon herrlighet eller *Privilegia.*

2. Derföre och till det andra mente de rådeligt vara icke att namngifva något till bevillning förr än det var först af H. Kongl. Maj:t *proponerat.*

3. Förmante ock en del, medan nöden ännu icke så stor vore, att på det deras *privilegier* icke i någon måtto skulle *violeras*, att hvar 5:te Skatte och Kronobonde och hvar 10:de Frelsebonde skulle skrifvas till kneckt och sedan intet anseende hafvas till några private personers frihet.

Hvilken *Resolution* Riksens Råd ville taga i betänkande. Det de ock tillsade och togo ett afträde i den andra salen derom att *Deliberera.*

Sedan de en half stund hade varit tillsammans gjorde H. Carl Carlsson en Relation på förbemälte Adelens mening.

1:o Emedan H. K. Maj:t hade det *Jus* utan någons vilja och samtycke, att hålla utskrifningar huru många honom godt syntes; utan deras tillstånd. Ty aktade Riksens Råd deras förklaring uti den punkten *Odios.*

2:o Till det andra, att de hade sig förklarat att en utskrifning skedde och ginge öfver alla ofrälses män, gingo dem sådant intet ann deröfver att bevilja; och derföre voro rådeligt att de upptänkte något bättre medel derigenom fäderneslandet och krigsfolket i Pryssen kunde assisteras, och *reciterade* vidlyfteligen på nytt den fara som fäderneslandet och krigsfolket i Pryssen sväfvade uti, och aldrig hade faran eller nöden varit så stor som denna gången.

Hvilket G. Magnus i lika måtto *refererade* och dem förmante att de fäderneslandsens tillstånd skulle behjerta och med yttersta kraft ock förmåga komma det till hjelp och undsättning.

Derpå uppstod Landtmarskalken H. Johan Sparre och båd, på Ridderskapets vägnar som då tillstädes voro, Riksens Råd efter såsom de voro härutinnan *intresserade*, de ville dem allt

förty deras goda betänkande uti denna sak meddela. Ty der Adelen skulle utlofva att utskrifvas af frälse' hvar tionde man *cederade* de en stor del af deras välfångne *Privilegia*, men af ofrälses man efter hans Kongl. Maj:ts tycke och behag.

Derefter uppträdde Herr Gabriel Oxenstjerna Göstafsson, och omständeligen *Deducerade* de verkeliga orsaker H. Kongl. Maj:t hade bevekt att flytta kriget uti Pryssen; hvilkets *Progress* så lyckligen, näst Guds makt, gjort H. K. Maj:t en segerherre öfver många namnkunniga folkrike städer, mäktiga fästningar, och, det högsta, en sådan sjöport och hamn att icke allenast 2 utan ock 3 eller 400 Örligsskepp kunde hafva deras trygga hamn, ut- och inlopp, utan ock våra fiender derigenom förtagas all till- och utföring till sjös, så att der H. K. Maj:t *assisterades* uti detta väl berömliga krigståg vore utan tvifvel (med Guds bistånd) H. Kongl. Maj:t tillkommande sommar den mäktige fienden Polen ett mycket mera och högt berömligare aftvinga och sig ett odödligt namn deraf förvärfva skulle, utan fäderneslandet och dess trogne Patrioter och undersåtare ett tryggeligt försvar för allt fiendtligt infall, så att Adelen med *reputas* kunna *fournera* och fortsätta deras väl

härbragta *eminens*, herrlighet och stånds *Reputas*. De Andeliga med ett godt samvete och trygghet fullgöra deras kall och embete att tjena Gud den aldrahögste, och sedan husståndet med fred och rolighet söka sin redeliga näring och bergning. Och sågo fördenskull R. Rådet att det ringa ville förslå att hvar tionde man utskrefvos.

Begärandes derpå Landtmarskalken de ville då uttryckligen meddela dem deras betänkande huru vidt de skola uti utskrifningen samtycka.

Hvarpå H. Carl Carlsson mente att hvar Classe för sig skulle först utsäga deras mening, huru vidt och hvad medel ett ansenligt krigsfolk vore till att nå och bekomma.

Hvartill Herr Gabriel Oxenstjerna Göstafson än ytterligare sade och *refererade* efter samma *proposition* uti den förste punkt, härutinnan bestod som följer:

1.

Om en General-utskrifning skall hållas.

2.

Om ett sammanskott skall ske.

2.

Eller ock en ansenlig värfning skall anställas.

Hvarpå Landtmarskalken befallte, att hvar Classe skulle utsäga sin mening, huru de voro sinnade härutinnan att resolvera.

Hvarpå Gref Peder af den 1:sta Class på sina och de andras vägnar förklarade och mente att rådsamt vore.

Att en General utskrifning anställdes, hvaraf förmodeligt vore att en ansenlig krigsmakt skulle uppbringas.

2:dra Classis, *resolverade* på alla deras vägnar Hindrich Flemming och sade att Adeln och Ridderskapet gerna hade R. råd och betänkande härutinnan.

3:dje Hvilket Jöns Nilson på den 3:dje Classis detsamma begärade, medan Adelen vore efter edsplikt benägen att understödja H. Kongl. Maj:t vid denna krigs-*occasion*.

Derpå Herr Gabriel Oxenstjerna på R. Råds vägnar sig förklarade.

1. Medan en främmande vårfning uti en sådan hast, att undsätta dem uti Pryssen näppeligen vore att kunna ske — 2:o och att göra ett sammanskott ville intet förslå. — Ty mente

Riks-Rådet att Ridderskapet och Adelen ville sig sammansätta och bevilja att en *general* utskrifning måtte hållas. Och de för deras personer icke kunde säga huru vidt och på hvad sätt den skulle ske.

Och dermed afgingo Rikets Råd.

Och efter tiden var förlupen befallte Landtmarskalken att de strax, samtelige Adelen skola eftermiddag komma tillstädes och göra derpå en ändskap.

Eftermiddagen kommo de åter tillsammans och efter många *Discurser* och deliberationer uppstod Landtmarskalken och befallte de skola sig ändtligen samsätta att saken kunde komma till ändskap, hvarpå alla 3 Classis sig förklarade. Att de funno rådsamt att en utskrifning måtte ske på Frälsegods, Ladugårdsgods så ock nu på fredsmilen.

Dermed skulle de om morgonen komma tillstädes.

Den 24:de D:nes kommo Adelen tillsammans och upprepeterade hvad de derpå tillförne sig samsatt hade, och upplas Marskalken *Conci-*

*Conciperad'*en mening på hvad sätt det ske skulle att begära af H. Kongl. Maj:ts en nådig förklaring och *assecuration*, att det icke må lända dem till något *Præjudicio*, och derföre rådsamt funno att någon af hvar Classe det R. Råd ville mundteligen *referera*, men icke skrifteligen, och blefvo dertill förordnade Landtmarskalken, af 1:sta Classen G. Peder och H. Gabriel Ericsson — 2:dra Class. Nils Rynning, Hindrich Fleming, Åke Axelsson, Carl Bonde, Axel Baneer och Mathies Soop — 3:dje Classen Bror Anderson, Bengt Kafle, Ifvar Christersson, Holger Skeiding, och Gregorius Hindrichson.

Efter middagen kommo de tillsammans och förklarade Marskalken R. Råds vänliga mening.

Och efter *Deliberation* samsatte sig alla tre Classes.

1:o Att hvar 10:de man må skrifvas så väl inom som utom fredsmilen, undantagandes Sätesgårdens ägor, och deras enskilte tjenare, dock Kongl. Maj:ts *Assecuration*. 2:o Till det andra, på H. Kongl. Maj:ts andra punkt uti *Propositionen* om penninge-hjelpen mente Ridderskapet att Boskaps-skatten uti lika måtto som

om utskrifningen utgingo samtyckes, dock allt med H. Kongl. Maj:ts *assecuration*, och derpå *conciperades* de punkter de begärde af Kongl. Maj:t så framt utskrifning och Boskapsskatten skulle samtyckas, hvarmed några af hvar Classe skulle H. Kongl. Maj:t det andraga, och *deputerades* dertill Landtmarskalken, H. Johan Gyldenst:, Åke Axelson, Hindrik Fleming, Axel Baner, Bror Andersson, och Axel Drake.

Den 26:te Januari kommo Adelen tillsammans och refererade Marskalken H. Kongl. Maj:ts *Resolution*, att de skola skrifteligen öfvergifva den mening och den *assecuration* de härutinnan begärde.

Eftermiddagen underskrefvo innehafvanderne af Säten. för hvar familia, den *assecuration* de underdånigst begärde och den bevillning de för denna gången göra kunde.

I denna besvärliga fejdetid Hans Kongl. Maj:t vår Allernådigste Herre, riket och fäderneslandet till hjelp, vill Adelen *presentera* och *offerera* H. Kongl. Maj:t i all underdånighet till tjenst och undsättning för

denna gången, den tionde man af alla deras bönder så inom som utom Freds milen och deras sätesgårdars rå och rör, derhos till Penninge-hjelpen Boskapsskatten, på alla deras gods lika med krono och skatte; I underdånighet derhos begärandes att H. Kongl. Maj:t ville efterskrifna *Conditioner* nådigt efterlåta. Actum den 26 Jan. 1627.

1.

Att Hans Kongl. Maj:t nådigst ville deras stånds personer *assecurera* och försäkra; att hvad de till *assistence* nu för denna gången *offerera* icke uti framtiden skulle räknas dem på deras frid och rättigheter till något *Praejudicio* och icke heller till ett *exempel* framdeles förekastas och indragas.

2.

Att H. Kongl. Maj:t deras dagliga hus- och Gårdstjenare med Sätesgårdarne nådigst för utskrifning förskona ville.

3.

Hans Kongl. Maj:t nådigst ville efterlåta att när Bönderne af Commissarierne äro rotskrifne, deras tjenare då må namngifva hvilken bonde hans husbonde bäst mista kan; dock sådan karl som till Rikseng tjenst nyttig befinnes.

4.

Att ingen Skatte eller Kronobonde i Frelsebönders rote inskrifvas må.

5.

Att i roten ingen öfver 50 år eller under 15 införas måtte.

6.

På det Adelens bönder i längden af krigsbefälet icke skola med skjutsfärder och gästningar besväras, att då när kneckten lagligen skrifven och utnämd är och af Commissarierna *accepterad* och till den förordnade plats *ordinerad*, Adelens bönder och hela dess rote, sedan för allt eftertal må vara obesvärad.

7.

När Boskaps penningarne äro skrefne af Commissarierne eller Konungens befallningsmän, att deras tjenare eller fogde, af deras bönder inom fredsmilen, den må uppbära och till Konungens befallningsman lefverera; på det att Fogde, Fogdekarlar, *Arrendatorer* Läns eller Fjerdingsmän deras bönder med skjutsning och annan tunga icke må besvära.

Oordningen i Qvarntullen hemställes Hans Kongl. Maj:t och Rikens Råd att emendera.

Detta föreskrefne bedja de uti all underdånighet, att H. Kongl. Maj:t nådigst i den bästa mening upptaga ville, blifvande alla deras Nådigste Herres och Konungs

— —

Af Första CLASSE.

Per Brahe, Greffwe till Wisingsborg.	Svante Stenbeck F.herre till Öresten och Cronobeck.	Gabriel Erichsson Ochsenstierna, Herre till Årestadh.
Erick Christer Hoorn Boren Herre till Wijk.	Jahan Gyllenstierna Herre till Lundhollm.	

Af Andra CLASSE.

Nils Ryningh.	Linardt Torstenson.		Boo. Gustaffson.
Henrich Fleming.	Hans Kijle.		
Benckt Sparre.	Erich Bielcke.	Erich Lorenson.	Knuth Lillie.
Matthias Soop.	Carl Bonde.	Axell Baner.	Åke Axelson.
Knutt Påsse.	Suenn Ribbing.	Gustaf Leyonhufvud.	

Af Tridie CLASSE.

Jahan Cruse.	Arffwidh Lillie.	Erich Krabbe.
Gregorius Hindrikson.	Sueu Bock.	Johan Ulff.
Biörn Månesköldh.	Mas Lilletop *)	
Jesper Anderson Krus,	Nils Liljehööck.	Benckt Kaffle.
		Håliger von Scheiding.
Anders Siöbladh.	Wollmar Yxkull.	Jahan von Warnstedt.

*) Mats Lillietopp.

Anders Grijp *) Åke Suantesson. Axell Drake. Jöns Nielsson. Aron Uddes: Örnefly **)

Anders Stewart. Peder Börgesson Stråle. Erik Tått.

Knutt Dracke. Isaack Hindricksonn. Jöran Eloson Oghla. J. Clasonn Ekelöf. ***)

---

*) Sedermera Gyllengrip, af följande anledning.]
Christopher Andersson Stråle, af samma Stam som Ätterne Stråle af Ekna och Sjöared, Ståthållare på Calmar, fick år 1562 d. 30 Septemb. af Konung Erik XIV, för sin manlighet skull, förändring och förbättring af sitt vapen, nemligen uti ett Sölfverfjeld, en flygande Grip och uppå Gripen ett sölfhalsband med tre röda halfva strålar; och i anledning af detta vapen kallade sig hans Barn Grip. Bland dem märkes, Sonen Anders Grip, Assessor i Svea HofRätt, som år 1625 blef introducerad i Svenne-Classen, under namnet Grip; men hvilket namn vid 1634 års Riksdag gjordes honom tvistigt af Grefve Johan Casimir Lewenhaupt på dess Grefvinnas, Friherrinnan, Sidonia Grips vägnar, som var af den gamla Grip-slägten till Winäs och Tärna, hvilken fråga hänsköts till den Kongl. Regeringen. Deröfver lärer Regeringen icke fattadt något beslut, emedan Anders Grips Son, Häradshöfdingen i Marks Härad, Christopher Grip, som bivistade 1638, 1642 och 1644 årens Riksdagar under namnet Grip, kom i tvist vid sistnämde års Riksdag på Riddarhuset, med Svante Svantesson Baner, hvars moder var Friherrinnan Ebba Grip, om rättigheten att föra Gripe-namnet, då frågan öfverlemnades till Drottning Christinas ompröfvande, som sedermera, jemte förbättring å vapnet af ett gyllene hufvud på Gripen, förordnade att Christopher Andersson och hans Ättemän skulle dädanefter kalla sig Gyllengrip, hvarom han vid 1647 års Riksdag sjelf gjorde anmälan, och har denna nu mera utgångne Ätt alltid fört namnet Gyllengrip.

**) Aron Uddeson Örneflycht.

***) Den Jöran Classon Ekelöf, som undertecknat denna akt

Isak Axelson Söffwersparre.
Nihels bengtson till Lydinge.
Christåfver Andherson.
Jöns Rosenstrål.
Oluf Stake.
Iffuar Christerson.
Bror Andhersson.
Per Mikelsson Hamarsköldh.
Jöns Hansson Suerdh.
Per Månsson Loodh.
Lasse Skytte.
Carll Raam.
A. Bureus.
Jöns Pärson Suijenhuffu.
Jöran Böriesson.
Per Swensson Swartt.
Torsten Benson jer . . . *)
Nijls Bengson Ulffahne.
Jöns Persson.

är densamma som Jöran Classon Ekeblad, Stålnäbb kallad, till Frösslunda och Såtenäs, hvilken 1591 blef Kammar-Junkare hos Hertig Carl af Södermanland, 1611 d. 8 Sept. Höfvidsman för hemmavarande Westgötha Ryttare, Knecktar och Bönder; finnes bland andra af Adel, 1619 hafva förseglat Riks-Rådet Bo Ribbings Morgongåfvo-Bref — Kammarherre hos Konung Gustaf II Adolph, och ehuru han här, tecknat sig Ekelöf, hvartill ock vapnet kunnat gifva auledning, var han son af Clas Andersson (Ekeblad) till Stola och Fröslunda, Slotts-Lofwen på Elfsborg, med Brita Kagge, och kunde så mycket mindre vara af Adeliga Ätten Ekelöf N:o 217, som i den Ätten ingen Jören Classon funnits, och denna Ätt först blef introducerad genom Clas Bertilsson Ekelöf 1654.

*) Torsten Bengtson Hjerta.

Den 28:de Januari voro Ridderskapet församlade på Riddarhuset och uppläste Marskalken det *concipierade* svar de H. Kongl. Maj:t på H. Kongl. Maj:ts *Proposition* öfwergifva ville.

Den 29:de Jan. om morgonen kl. Nio uppgingo Ridderskapet efter ordning upp till Rikssalen, och sedan alla Ständerne hade uppläst deras svar afgingo Ridderskapet i samma *Process* neder till Riddarhuset.

På Hans Kongl. Maj:ts vår allernådigste Konungs och Herres författade *proposition* är detta Ridderskapsens och Adelens underdåniga svar och betänkande. *Actum* Stockholm den Jan. år 1627.

Utaf H. Kongl. Maj:ts högvise konungsliga tal och så väl muntéligen som skrifteligen gjorde proposition, hafver Adelen och Ridderskapet i all underdånighet förnummit, uti hvad stat och lägenhet vårt kära fädernesland nu är stadd uti, jämväl ock hvad medel som i några år hafver af E. Kongl. Maj:t nådigst varit företagit, våre hädske fiender Polacken, till fred med att beveka. I det eders Kongl. Maj:t för tre år förleden, stilleståndet i Lifland till den ända *prolongerade*, att fullmäktige sändebud från Pohlen medlertid att *tractera* komma skulle, hvarupå

af våra fiender väl ett tvifvelaktigt svar föll, som någorledes tractatens fortgång förmodelig gjorde: hvarföre Eders Kongl. Maj:t saken till ändskap att bringa, med krigsmakten till Lifland sig begifvit hafver, der E. Kongl. Maj:t inga fullmäktige *Commissarier* utan Dönhoff och Tisenhusen för sig funnit, som Eders Kongl. Maj:t med ord och fåfäng spottskt tal uppehålla och förhindra skulle, fredsmedlen än ytterligare till att söka och eftertrakta, hafver. Det E. Kongl. Maj:t, sedan E. Kongl. Maj:t förmärkt att Commissarier voro för handen, begärt genom D. *Salvium* deras fullmakters innehåll att veta, hvaruti de sig vägrade, och undskyllade sig dem icke att kunna visa eller tractaten begynna, förr än E. Kongl. Maj:t vapnen nederlägga ville.

Utaf hvilken deras *Procestractatens* mening (som var Eders Kongl. Maj:t allenast mer att hindra än med oss redeligen att tractera) lätteligen var till att se och märka; hvilket ock deras *Processers* utgång stadfäste, hälst medan de sina afhandlingar sedan Preussiska Fältherren ankom i smädeskrifter och skällsord förvandlade, hvilket Gud på deras Nation med det Wallhofske slagit hårdeligen hämnades: så oansedt Gud allsmäktig af sin faderliga barmhertighet E. Kongl. Maj:t samma år i Lifland

stor nåde och lycka betedde, att den hela Provincien gick Eders Kongl. Maj:t till handa, och under Sveriges Krona med krigsmakt lagd blef, var dock likväl fienden derigenom till freden icke att beveka, helst medan han sina landskaps förtappelse intet eller litet aktade. Hvarföre E. Kongl. Maj:t andra fredsmedel att söka förorsakades, hafver förty E. Kongl. Maj:t för godt funnit kriget efter den *Consultation*, i *Strengnäs* in uppå Pryssen att *derigera* och krigsens börda och besvär der att nederlägga. Hvilken *resolution* Gud Allsmäktig af sin Gudomeliga nåde med en lycklig framgång nådigst välsignat hafver, så att Eders Kongl. Maj:t fienden derigenom till *tractaten* på bättre och redeligare sätt än någonsin tillförne skedt är, tvingade; oansett att Konungen och Prinsen i Pohlen personligen med Polniske krigsmakten der i Pryssen sig att försvara och oss att förjaga *presenterade*. Och ändock de till *tractaten* icke alldeles obenägna voro, hafva de likväl obilliga, ochristeliga och emot vårt kära fäderneslands stadgar sträfvande *conditioner* föreslagit och framställt, hvilka icke allenast med förtret äro till att uppräkna, utan också skamlige till att förtälja. Ty hvad vore både emot Gud, som alla Regementer efter sin Gudomliga vilja förordnar och Konungar väljer, både

ligare och vårt kära fäderneslаnd och dess trogna inbyggare, som ett fritt folk äro, försmädeligare till att säga, än E. Kongl. Maj:t som af Gud förordnad och af Sveriges Riksens Ständer en lagkrönt Arf-Konung är, Riket och Regementet i E. Kongl. Maj:ts lifstid att vilja efterlåta, synnerligen af den Herre som vårt fädernesland icke allenast i stor besväring förlåtit, utan också dess trogna inbyggare med all fiendtlig hemlig och uppenbarlig anfall att förhärja sökt och eftertraktat hafver.

Hvad vore vår Nation förtretligare och odrägligare, än att vi, (då vi dock Gudi vare lofvad af nationen frie äro) ett annat konungarike skola vara skattskyldige och underkastade.

Hvad skulle oss till fåkunnighet högre kunna förekastas och räknas, än att vi (de landskap, slott och städer som med mången redlig inländsk och utländsk mans blod dock genom Guds nåde dyrt vundne äre) så lätteligen och utan freds erhållande eller betalning hafva afträdt och ifrån oss gifvit.

På hvad beqvämligare sätt skulle vår inbördes enighet, kunna snarare sönderrifvas, vårt kära fädernesland i grund förhärjas, och

dess trogna inbyggare alldeles utrotas, än om man Konungen i Pohlen, hans söner och anhang som våra hätska fiender äro, fritt här i Riket att färdas och resa efterlåta ville.

Med hvad skäl skulle Sveriges rikes inbyggare andra Konungars döttrar än deras egna med brudskatt försörja, helst medan de ingen annan för deras Konung och Herre erkänna och hålla, än E. Kongl. Maj:t allena.

Hvad billighet nu uti sådane och andra flere *Conditioner* är kan lätteligen sökas och finnas, och derutaf dömas, hvad *affection* de till freden hafva kunna, synnerligen medan de alla redeliga och billiga freds-*conditioner*, icke för denna gången *accepterade*, som dem då föreslogos och fredens fundament vara skulle, som var först att Konungen i Pohlen och hans Arfvingar på Sveriges Krono och dess underliggande *Provincer* ingen rätt att hafva föregifva skulle, utan den rätt de haft hade, ifrån sig säga och lägga.

För det andra att han, hans Arfvingar och Polniske Krona och Ständer, skulle erkänna H. Kongl. Maj:t för Sveriges af Gud förordnade och lagkrönte Arf-Konung.

För det 3:dje att de skulle Sveriges Rike och alla dess inbyggare, (ifrån den Ed och plikt de honom hafva varit förbundna med) alldeles qvitte och frie erkänna. Sedan kunde de andra tvistiga saker lätteligen blifva förlikte.

Och efter det icke blef upptagit hafver E. Kongl. Maj:t till ett längligt stillestånd varit *inclinerad*, och allt detta tiden, som alla förändringar är underkastad, hemställa velat; hvilket allt fåfängt varit hafver; efter de inga medel till fred, hvartill de dock väl voro *affectionerade*, finna kunde.

Och allt såsom nu icke allenast fredsmedlen af E. Kongl. Maj:t föreslagne, billiga, utan ock orsaken till detta besvärliga kriget skälig, att vara, befinnes; alltså hafver Gud allsmäktig, af sin Gudomliga faderliga vilja, i förleden sommar Eders Kongl. Maj:t och vårt kära fädernesland och folk med sin barmhertighets ögon ansett, och genom Eders Kongl. Maj:ts högstberömde konungsliga persons visdom, flit och manlighet, gifvet af fiendens mäktigste land mestadels den *Provincen* Preussen med dess slott, städer, hamnar och strömmar, i Eders Kongl. Maj:ts händer och det Eders Kongl. Maj:t och Sveriges krigsmakt under fötterne

lagdt. Derigenom icke allenast Polniske Kronans inkomster förminskats, utan också märkeligen och högeligen försvagad är. För hvilken stora nåde, lycka och segervinning, den allsmäktige, evige nådefulle Guden vare nu och i all evighet högeligen tackad och lofvad, hvilken igenom en sådan ringa makt som H. Kongl. Maj:t förleden sommar utförde, så stor oförmodelig lyckelig ting uträttat hafver. Han värdigas för sin barmhertighets skull hålla ännu sin Gudomliga beskydd och beskärmelse öfver Eders Kongl. Maj:t och vårt kära fädernesland och göra alla Ed. Kongl. Maj:ts *Consilia*, råd och anslag alltid lyckosamma, och förläne Ed. Kongl. Maj:t under denna svåra och besvärliga Riksens börda, sin Gudomliga hjelp ock nådiga bistånd, hans Gudomliga namn till evigt lof, pris och ära, Eders Kongl. Maj:t till långvarigt och roligt regemente, vårt kära fädernesland och alla dess trogna inbyggare till tröst, försvar, hugnad, glädje och en önskelig fred.

Och oansett Gud Allsmäktig nådeligen hafver förlänt Eders Kongl. Maj:t i förleden sommar stor lycka och seger emot våra och Riksens fiender och Eders Kongl. Maj:t derhos alltid med högsta flit freden eftertraktat, så hafver

det dock likväl ännu icke täckts Gud, som freden allena gifva skall, oss den att beskära.

Men alldenstund fienden i förleden sommar icke liten utan stor skada lidit hafver, och Eders Kongl. Maj:t nådigst oss bevist hvad fara icke allenast vårt kära fädernesland utan också andra omliggande *Provincier* (der Guds klara och rena ord nu uti predikas) skulle vara underkastade och oundvikligen med besväras: jemväl hvad undergång och dödsfara vårt kära fäderneslands förnämsta krigsmakt som nu i Pryssen är skulle för ögonen stå, och oemotsägeligt dem på falla, hvar vår fiende (det dock Gud nådeligen afvände och förhindre) Pryssen och de der intagne platser sig igen bemäktiga och underdåniga göra skulle. Eders Kongl. Maj:t uti lika måtto också *Demonstrerat* att det Tyska krigsväsendet på samma act ett stort öga hafve, och vår undergång icke allenast gärna se utan och dertill hjelpa skulle, der deras makt sig dertill sträcka ville, hvilket oss icke mindre olycka förorsaka skulle.

Eders Kongl. Maj:t hafver också nådigt bevist, att der Gud Allsmäktig oss nådigst näst sin Gudomliga hjelp och välsignelse den nåd förläna ville, att vi den lycka och framgång som

Gud i förledne sommar gifvit hafver *Maintenere* och försvara kunna, skulle icke allena de *Spaniske* Ligers *Consilia* blifva förvirrade utan de Pålniske rådslag och *Resolutioner* förändrade och våra fiender ändteligen till fred tvungne och näst Guds hjelp till en sådan fred, som Eders Kongl. Maj:t och vårt kära fäderneslands inbyggare till *Reputation*, odödligt namn, gagn och godt lända skulle, för hvilken orsak skull och den gyldene freden till att nå, Eders Kongl. Maj:t Ständernes betänkande i trenne punkter nådigst begärt hafver: som är.

Först huru och på hvad sätt ett antal krigsfolk vore att sammanskrifva som förhoppeligen fyllest gjorde, våra med att undsätta som i Lifland och Pryssen äro och dermed på alla fall sjelfva Riket försvaras kunde.

Andra; huru och på hvad sätt man penninge-medel bekomma skulle den stora krigsmakten med att underhålla, som nu uti Riksens tjenst är.

Tredje; efter Kronotullen intet hafver förslagit i förledne år, mest förty att många oordningar inrotas, som Kronan samma inkomst onyttig gör; ställer fördenskull E. Kongl. Maj:t

Ständerne

Ständerne till att betänka huru man bäst slika oordningar afskaffa så att samma tull något ränta måtte och Eders Kongl. Maj:t icke orsak hafva skulle undersåtarne om *flere hjelper* att bemöda. När nu Adelen och Ridderskapet den stora fara och olycka som icke allenast af vår hufvud-fiendes Polackens stora makt och myckenhet, utan också af våra religions-förvandters *ruin* och undergång, vårt kära fäderneslаnd och våra slägter, förvandter uti stadde äro, sig för ögonen ställa, och derhos den Ed som de Eders Kongl. Maj:t och fäderneslandet med förpliktade äro, betragte, befinna de sig skylldige Eders Kongl. Maj:t till tjenst och fäderneslandet till undsätt och bistånd, lif, gods och blod att skola hafva ospardt: derföre de, oansedt det dem högeligen trycker, och emot deras välfångna *Privilegia* sträfvar, vilja de likväl i' denna besvärliga och farliga tiden, till den 1:sta och 2:dra punkten, nemligen till mans och penningehjelpen, ödmjukeligen *offererat* och *presenterat* hafva, Eders Kongl. Maj:t till tjenst och riket till undsättning nu för denna gången, den tionde man af alla deras bönder, så inom som utom fredsmilen, och deras sätesgårdars rå och rör; och derhos till penninge-hjelp Boskapsskatten på alla deras gods lika med Krono och Skat-

te, dock med efterföljande och förbehållna *conditioner* och vilkor.

1.

Att Eders Kongl. Maj:t nådigst ville deras stånds personer *asseaurera* och försäkra att hvad de till *assistence* nu för denna gången *offerera*, icke uti framtiden skall räknas dem på deras fri och rättigheter till något *Praejudicio* och icke heller till ett exempel framdeles förekastas och indragas.

2.

Att Eders Kongl. Maj:t deras dagliga Hof och Gårdstjenare med sätesgårdarne nådigst för utskrifningen förskona ville.

3.

Eders Kongl. Maj:t ock nådigst vill efterlåta att när bönderne af *Commissarierne* äro rotskrifne, deras tjenare då må namngifva hvilken bonde hans husbonde bäst mista kan, dock sådan karl som till Riksens tjenst nyttig befinnes.

4.

Att ingen Skatte eller Kronobonde i Frelseböndernas rote inskrifvas må.

5.

Att uti roten ingen öfver 50 eller under 15 år införas måtte.

6.

På det Adelens bönder i längden af krigsbefälet, icke skolå med skjutsfärder och gästningar besväras, att då (när kneckten lagligen skrefven och utnämd är, och af *Commissarierne accepterad* och till den förordnade plats *ordinerad*) Adelens bönder och hela dess rote, sedan för allt eftertal må vara obesvärad.

7.

När Boskaps-penningar äro skrefne af *Commissarierna* eller Konungens Befallningsman, att deras tjenare och fogde af deras bönder inom fredsmilen dem må uppbära och till Kronones befallningsman lefverera; på det att fogde, fogdekarlar *Arrendatorer*, Läns eller fjerdingsmänner, deras bönder med skjutsnings och annan tunga icke må besvära.

Hvad den tredje punkten om qvarntullen anlangar, ställa de det Eders Kongl. Maj:t i all underdånighet hem, och Eders Kongl. Maj:ts högvise råds betänkande efter hvars och ens *Provincies* nödvändiga egenskaper och tarf och med tiden på bästa sätt att *emendera* och förändra.

I all underdånighet ödmjukeligen bedjandes att Eders Kongl. Maj:t denna deras väl-

mente *Resolution* sig nådigst ville behaga låta. Och likasom Eders Kongl. Maj:t ifrån sin första regements tid vårt kära fäderneslands svåra och tunga regering, icke med liten besvär till denna dag högloflligen förestått hafver, att Ed. Kongl. Maj:t alltså härefter dermed icke tröttas ville, utan det med sådan flit, åhåga och manlighet *continuera* och fullfölja: förväntandes af Gud Allsmäktig visserligen hjelp, och välsignelse; och att E. Kongl. Maj:t härefter deras stånds personer (derpå de ock icke tvifla) med all gunst och nåde alla deras besväringar nådigst *Ressaiere*, och deras Nådigste Konung och Herre blifva ville.

Den 31:sta Januari voro Ridderskapet och Adelen tillstädes och strax derefter komme Herr Carll Carlsson, Boo Ribbing, H. Gabriel Bengtsson Oxenstjerna: Philip Skeiding, H. Gabriel Göstafsson Oxenstjerna, Lindorm Ribbing, H. Peder Baner och H. Carl Oxenstjerna, Marskalken Didrich U. Falkenbergh så ock Wilhelm Ussling.

Då uppträdde Herr Gabriel Bengtson Oxenstjerna, och underrättade Ridderskapet H. Kongl.

Maj:ts *intention* medan detta riket som med sådane härliga *immuniteter* var begåfvadt, som i främmande och vidt aflägsna riken voro mycket gängse; såsom ock de varor som uti *Africa, America, India* och *Magelanica* funnos med stor profit här kunde säljas: ty hade H. Kongl. Maj:t af en noga *information* och underrättelse för godt funnit att begynna ett söder *Compagnie;* hvarigenom icke allenast köpmannen, som sin näring igenom handel och vandel till sjös måste söka, utan alla de som dertill lust och vilja hade att insätta, en märkelig vinning hade att förmoda, såsom ögonskenligt var till att se af det Ost- och Westindiske Compagnie uti Holland och England, hvarigenom de stora krigs-omkostnader uti Holland med uppehållas, hvilket i lika måtto här ske kunde, så framt det sin lyckliga framgång vinna kunde; hvilket lätteligen ske kunde, der Ridderskapet och sedan andra stånd sig benägne funno hvarefter sin förmåga att inlägga på 4 *terminer.*

Derpå svarade Landtmarskalken att de vilja tagat i betänkande, icke tviflandes af den underrättelse de nu fått hade, de sig välvilliga dertill finnas skola.

Derpå gjorde sedan Didrich U. Falkenberg i lika måtto en underrättelse om den stora vinning deraf följa kunde, så framt det komme på gång, hvilket nu utan möda ske kunde efter sådane märkeliga *poster* allaredo voro inteckuade, och dermed *reciterade* några upp som dertill hade lofvat att insätta. Och på det allom måtte vara vetterligt hvad *Privilegium* H. Kongl. Maj:t samma *Compagnie* hade med *Privilegierat*, upplas det af Johan Larson.

När det var uppläst gjorde Herr Gabriel Oxenstjerna Göstafson än ytterligare en underrättelse, såsom ock förmaning att de god och frivilligen dertill vele inlägga uti samma *Compagnie*.

Dermed afträdde R. Råd.

Den 6:*te Februari.*

Voro Ridderskapet församlade och inskrefvo uti söder-*Compagniet* så många som lust hade att insätta.

Framkom Lars Skytte med Petter Kruses Sköldebref, hvilket der upplas, hvarefter Jesper Andersson sig besvärade öfver det Krusenam-

net och intet ville tillstädja att Petter Kruse skulle föra det Kruse namnet.

Sedan framkom Ifvar Christersson och tedde ett bref *dateradt* på Forssa, hvarutaf han ville bevisa hvad vapen hans förfäder fört hafva.

Uppstod Knut Posse och besvärade sig på slägtens vägnar af Forstena öfver Nils Bengtsson, Bengt Stigersons son; öfver det vapnet han förde lika med dem af Forstena, och ville att han med bref och vittne sådant betyga skulle.

Och till att undfly all vidlöftighet ville Nils Bengtson kalla sig Ulfsahne att vara en åtskillnad mellan slägterne.

Sedan klagade Johan Wernstedt öfver Eric Tönneson, att han emot Kongl. Maj:ts ordning hade tagit hans gårdsfogde, som ej hade förlof eller pass, uti sin tjenst, och haft honom med sig på resa till Norrlanden.

Dertill han svarade ej annorlunda hafva vist, utan han var alldeles utur sin tjenst lös: hvilket ock tjenaren sig sade hafva fullkomligt afsked ifrån Wernstedt, men icke fått sitt pass, och efter han fick lägenhet att komma till sina förvanter hade han sådant begärt af Eric Tönneson, och icke fått någon tjenst hos Eric

Tönneson, och efter lång *Discours* blef aflagdt dem emellan:

Efter Eric Tönneson hade ovetandes tagit tjenaren uti tjenst så skulle den samma sak alldeles vara upphäfven. Och tjenaren slås i jern på 14 dagar och sedan gifvas honom pass.

Derpå uppstod Landtmarskalken och varnade hvar och en att de icke skulle taga eller tubba annars folk utan lefva efter H. Kongl. Maj:ts ordning.

Den 8 Dito klagade Johan U. Fittinghoff sedan hvar *familie* hade tagit sina säte, öfver Joh. Ulf att han hade tagit hans tjenare uti sin tjenst, som icke hade Orlof eller pass ifrån honom.

Hvarpå han svarade det ej veta, utan han hade vist honom ett pass derföre hade han honom antagit, och betygade med en Ed att han aldrig hade vest af det *Privilegium* förän han hit kom.

Derpå tillsades Johan Ulf, att han skulle tillstå Fittinghoff sin tjenare igen. Och saken stånde öppen till vidare förklaring.

Den 10 Februari.

Voro Adelen församlade och afgingo på

Rikssalen och öfverantvardades dem detta följande beslut.

Wi efterskrefne Sveriges Rikes Råd och Ständer m. m. *(Denna akt intages icke här såsom redan förut tryckt i v. Stjernmans Riksdagars och Mötens Beslut, 1:sta Delen sid. 787 o. f.)*

Sedan de voro nedkomna och hade öfversett beslutet funno de några ord hvilka voro dem under ögonen, derföre uppträdde Marskalken med några af Adelen af hvar Classe till Riksens Råd, att begära att det måtte förändras.

Den 11:te Februari.

Kommo de åter på Riddarhuset och underrättade Adelen att H. Kongl. Maj:t hade påmint honom om målsmans-döme, och om de begärade det af Kongl. Maj:t, och på det de måtte veta hvarpå det sig grundade uplas af Johan Larson *Cantzellerens Concept.*

Derpå de svarade att de ville tagat i betänkande, synnerligen medan uttryckeligen förmäles, huru vidt Målsmans-dömet bör förestås.

Dagen derefter kommo Riddarhusets föreståndare på Riddarhuset och gjorde H:r Gabriel Ericson en vidlöftig *oration* på efterföljande sätt.

Medan för detta mycket olyckligen med de penninge-lefvereringar som Ridderskapet och Adelen efter samhällig bevillning efter Rusttjensten till Riddarhuset, så väl som hvad hvar och en i synnerhet hade utlofvat, långsamligen var tillgångit: derföre begärde han att de ville sig förklara, att de som i rättan tid icke utlade sina penningar hvad böter derpå falla skulle, och efter omröstning beslöts:

Att hvilken härefter i rättan tid och termin icke erlägger sina penningar och tillställer dem Ståthållaren under hvilken han besutten är, det vare sig Adelsmannen sjelf, omyndige barn, Jungfru eller enka; då hafver Ståthållaren magt efter *adress* från Riddarhusets föreståndare att vederkännas en gärd om 10 Dalers ränta så framt 100:de Daler utlofvade voro, och sedan derunder efter som hvar skyldig var.

Sedan efter föreståndarne uti Riddarhuset, hvartill intet hade varit *autoriseradt*, hvad makt dem skulle tillordnas när de Ståthållarne tillskrefvo.

Derpå de sig förklarade att hvad föreståndare dem tillskrefvo, som Riddarhuset vidkommer, skulle Ståthållarne strax utan undskyllan *exequera*. 3:tio Att de ville förordna några som ville upptaga deras räkning, på den omkostnad på Riddarhusets byggning använd var:

Derpå vordo då förordnade Åke Axelson, H. Gabriel Ericsson, Carl Bonde, Axel Drake och Gorgonius Hindrichsson.

Sedan sade ytterligare H. Gabriel Bengtsson: efter H. Claes Hoorn och Herr Gabriel Göstafsson nu uti 3 år hade varit dervid, att de ville förordna andra uti deras ställe medan samma byggnad fordrade stor uppvaktning.

Derpå beslöts att H. Claes Hoorn som måste förresa till Finland och icke kunde vara tillstädes måtte *dimitteras* och sedan årligen hvart år, och andra i staden igen, på det att icke något af ovetenhet må försummas.

Derpå beviljades att H. Carl Oxenstjerna och Peder Erlandson skola förordnas H. Gabriel Bengtsson och H. Gabriel Göstafsson till hjelp.

Den 13:de öfversågo Gabriel Ericsson, Åke Axelson, Carl Bonde, Axel Drake och Gorgonius Hindrikson räkningen och efter noga öf-

verseende henne approberade och god funno, sedan den underskrifvo.

Den 14:de underskrefvo de efterföljande beslutet på pergament, som öfverantvardades upp i Riks-Cantzliet och detta här inbundit.

Förr än de underskrefvo beslutet lottade desse efterskrefne slägter som tillstädes såsom ock för dem som frånvarande voro, ock bekommo säten som följer, såsom ock beviljades att de som härefter kunde sig angifva och voro af gammal ätt eller efter kunna blifva adlade, skola *Matriculeras* och taga säten efter såsom de sig angifva.

1. *Torsten Bengtsson Hierta.*
2. *Baggernar af Boo.*
3. *Anderss Svensson Rosenquist.*
4. *Nilss Stingh.*
5. *Ruter i Finlandh.*
6. *Burei.*
7. *Sten Claesson Böllier.*
8. *Manderskiölder.*
9. *Göstaf Johanssons barn på Rylanda.*
10. *Munkenar i Finland.*
11. *Brömss Olufsson Gyldenmärs.*
12. *Anderss Ericsson.*

13. *Friller.*
14. *Jören Papegoya.*
15. *Peder Michelson Hammarskiöld.*
16. *Peter Björn eller Kruse.*
17. *Eketräün.*
18. *Svantte Plåter.*
19. *Kåsernar.*
20. *Eric Jörensson Tegell.*
21. *Jöns Hansson.*
22. *Peder Svensson Svartt.*
23. *Erland Lindelöf.*
24. *Skallmar i Finland.*
25. *Jöns Person Svinehufvudh.*
26. *Jöns Person till Ingelstad.*
27. *Baggernar af Berga.*
28. *Lars Johnsons barn på Härlingsta.*
29. *Månss Mårttensson.*
30. *Carll Jönsson Sabelschiöldh.*
31. *Erich Andersson.*
32. *Sabell.*
33. *Nilss Bengttson Ulffahne.*
34. *Skytterna af Huseby och Sätra.*
35. *Carll Raam.*
36. *Peder Svensson Falk.*
37. *Peder Månsson.*
38. *Skytter.*
39. *Arvid Jacobsson i Finland.*

40. *Hindric Månsson.*
41. *Brömsser.*
42. *Galler.*

(Riksdagsbeslutet finnes härefter för andra gången, infördt)

Den 15:de Dito uppträdde Landtmarskalken med fyra af Adel och Johan Larson upp i Riks-Cancelliet och öfverantvardade detta underskrefne och undertryckta Pergaments-beslutet.

Sedan de voro nedkomna gjorde Landtmarskalken Herr Johan Sparre till Ridderskapet en påminnelse hvad nu här var passerat på denna här väl öfverståndne Riksdag, att de det ville hafva i minnet, såsom ock underrätta dem som hemma vore hvad här beslutet var.

Sedan gjorde han en vidlöftig gratulation för det de samteligen hade välvilleligen efterkommit hvad han dem på sitt varande Landtmarskalks Embete å H. Kongl. Maj:ts vägnar och deras egen gjordt och påmint hade, med begärande hvar han i någon mătto med ord eller gerningar *offenderat*, de ville sådant i bästa måtto upptaga och det honom förlåta.

Och dermed aflade han sin Landtmarskalks staf.

Sedan inkom Herr Gabriel Göstafsson Oxenstjerna och i lika måtto påminte att Ridderskapet och Adelen hvad här nu passerat var ville som trogna Riksens undersåter ihågkomma.

Derefter underrättade han dem om K. Maj:ts *liberalitet*, i det H. Kongl. Maj:t hade förärat deras stånd till heder och Riddarhuset till prydnad de nya tapetter med den himmelen uppslagne voro förärat.

Derefter gjorde Landtmarskalken en tacksägelse till Adelen på Johan Larssons vägnar för den *liberalitet* och föräring de gjordt hade. Tillbjudandes sig vilja om hvar och en i synnerhet förtjena och dermed *Valedicierade* Landtmarskalken alla som tillstädes voro. Och till det sista sade han medan en stor oordning härtill varit hade och än var, att när H. Kongl. Maj:t låtit utskrifva till Herredagar att så få sig inställa och det i orättan tid och emot ändan af Riksdagen, hvad *poen* och böter de skola erlägga som å samma dag sig icke inställde.

Derpå omröstades att hvilken som sig icke på bestämdan utskrefven Herredag inställte, skulle gifva för hvar dag han uteblifver utom laglig och rättmätig undskyllan, skall gifva tre Daler.

Dermed ändades denna Riksdag och hvar förreste hem till sitt.

E. Bärtillsson Liustra *Christier*
Classån

Stephan: Lemnius *J*

Anders Suensso. Rosenquist

Stehn Classonn M: P:

Per Michelsson *Eric*
Hammarskiöldh *Jörenson*

Gus

Lasse Skytte *Carll*

Att förestående afskrift, så till st afning so
de, är likalydande med det uti Riddarhu

Upplysning om vissa s

*Boo Gusstafsson (Båt). Åke Axelsso
af Hjortö). Bror Andersson (Rålamb
son Krus (skref sig Cruus). Peder E
versparre). Per Månsson (Lood). Je
Nils Bengtsson af Lidingö (Silfverhj*

(Detta namn kan alldeles icke läsas.)

Torsten Bensson Järta M: P:

Andreas Bureus.

Jöran Börjesson

Jöran Kåsse M: P: *Jöns Hansson Svärdh M: P:*

Jönns Perssån Svinhufvudh M: P:

Nils Benchtsson Ulfsana

Raam *Petter Fallk M: P:*

m den ordning uti hvilken underskrifterna äro teckna- sets Archive förvarade Original, betygar.

C; F; Rothlieb

Förste Expeditions Secreterare, Kammarjunkare, tjenstgörande Cancellist vid Riddarhus-Cancelliet.

:lägtnamn som icke äro utsatta.

n (Natt och Dag). Ifvar Christersson (Ulfsparre). Anders Grip (sedan Gyllengrip). Jesper Nils- Börjesson Stråle (af Sjöred). Isak Axelsson (Silf- sper Andersson (Crus). Jöns Hanson (Svärd). ...lb.) Isak Hindriksson (Silfverhielm). Jöns Per-

Register

Register öfver 1627 års Protocoll.

Thne Konung GUSTAF ADOLF den Stores egenhändiga bref till Riks-Kansleren Axel Oxenstjerna.

Jagh hafwer bekommet Edre skrifwelser, medh Sheppet Jonas och sehr ther utaf eder flit och beschedenhet uthi the sacker som jag eder ombetrot hafver. Och såsom the i sigh sielfwe werde äre, och Eder förwerfve et odödeligit ross hoss wenner och fiender, altså, skal och jagh alla Edra goda tienster med al gunst och nåde uptaga och belöna. Hvad handelen wed kommer, så ändock mången menar, at hwar wij stilleståndh häller fredh med pålen nå kunde sådant thesse beswerliga tider skulle lenda, till redressement, men så är icke jagh wed samma meningh, ty först gåfwe stilleståndet med pålen oss ingen hwile ty så snart Keyserische folcket såge sitt råm warde the, både af begerlighet oss at skada, och til med preusisske landen at utplundra, under någon annan prætext, vår ro i preussen turberandes hvilket for thet andra fördrar jem (jemn) starck armee och vmkostnat i preussen som uthi uppenbar feighde, hvilken at draga, Svirges Crona alt för svår falla

vil. thernest til thet tridie om trafficen på Dantzick ypnades finge the påfweske så månge schep, at the letteligen både oss Swenske och the Danske siön för trångh giöra skulle, hwilket oneckeligh begge rickens ruine efter sigh draga ville. Men någon måtte seya at the Danzicker sådant icke skulle tilstedie. Men jagh menar samma stadh så vit vara corrumperadt at ther om inthet är till at twifla. thet til at bewisa giörs migh icke behof emot eder som nåcksambt wette hwad mackt the pålske Commissarier sigh i Dantsigh til wället hafwe och såsom älliest nocksambt kenne ingenium istius plebis, et præsertim mercatorum.

— til thet fierde så äre sackerne så wit komne, at alle the krigen uthi Europa föres äre blandede uthi hwar annan och wordne till et, efter som thet utwiser the påweske acter i tyslandh och then hielp som skier af Spannierne för roscelle och i sommars emot oss i prusen skedde och af åtskillige consultationer som ärre holdne wed Kejserens hof, hvar förwisso seghs wara resolverat genom thesse Nordiske landens occupation, at trengia til then åstundade kroppsenss och sielenes tyrannie. Hvar til och nu mehra samblass så månge mechtige armeer, hwilcke igenom tyslands utplundringh sambkas och väl till en thidh hollas och födas kunne:

Hvilcke och migh mycket formidable förre komma, ock ändoch gud så wäl gienom få som många hielpa kan, så gifwer han doch, under tiden goda rådh them som han bewara wil, hwar igenom the medel finna sin olycke at undfly och sine fiender att motstå. seger och sjelf at man måst giöra förslagh om man fienden, som med $\frac{m}{20}$ kommer, med $\frac{m}{10}$ mötte kan. När jagh nu thetta efterkommer, och migh om sehr hwadan then macht komma kan som sigh skal kunna opponera ofwanskrefne macht, tå befinner jagh inge Konnungariken så mechtige och inge Respub. sä ricke som thertill af sig sjelfwe meddel finnandes warda, uthan såsom the Kejseriske hafwe fåt sin macht till hoppa i Tysland, altså måste man och uthi något annat Konnungaricke sambla sin mackt och then sterckia giönom sine fienders ruine, och sedan (genom Guds nåde som efter sitt goda behagh warder settiandes the stolte af sette och i staden igen vpsettia the ringa) repoussera them thit igen thedan de kombne äre.

När Jagh nu alla Konnungariken i Europa betrachttar, finner jagh inthet öfricht mera än pålen bequemb sådant uthi at practicera, ty först ärr et stort, fruchtbart, och öppet. 2) wanmechtighet och kraftlöst til at sådant hindra,

3) oss fiendh och fast thet än tillbiuder tractat, giör det doch icke animo non amplius seviendi, uthan allenast tempus lucrandi, hwarförre wij ingen syndh hafwa kunne sådant anslagh uthi theras landh att effectuera.
4) Papistisch och af påwen drifwin så mycket the kunna alle frome Christne at förföllie och förderfwe. 5) aflegit at the Kejseriske icke skole kunne dissipera armeen, uthan man skal wäl finna rådh och tid en sådan armée ther at formera som med Gudz hielp skal wara bastant til ofvanskrefne deseiner. Hvilket alt freden heller stilleståndet hindrade hwar i them på förflutne tractat sluttit hade: och doch likwäl skulle Wallenstein icke haft mehra brist uppå prætexter at eludera thette fördagh (fördragh) om något giort vore häller giörass skulle än Spinola hade at eludera thet Vlmmische häller thet mensische, (Mainziska) med vårt så stora præjudicio, som thesse wore the Tyskas förderf. Hafwen i förthenskuldh giordt wäl at inthet stillestånd är giordt, och tractaten suspenderat och doch icke utslagin, hvilket the pollers consilia turberar. och på thet the theste owissare på theras sacker wara måge: kunnen i (så mycket i med reputation giöra kunne) kasta them spes in at wij til fredhshandel med

them igen in L . . . . Hvilket och at thet skeer jagh väl lida kan, ty the endock the conditionerne aldrig ingå hwilcket sacken in integrum conserverer.

Och på thet i mågen wette hvad min intention är såsom och at i theste better kunnen om sackerne dömma, och edra rådh meddela altmedan sacken inintegrum är, så förhåller jagh Eder icke at jagh i thesse dagar hafwer fåt bref uthur Riga hwilckens copie jagh Eder sender, hwar uthaf i sehe kunne at jagh oumgengeligh samma ort entsettia måste (then mildericke gud gifwe migh thertil lycke) och på thet jagh thette tugh måtte wende uthi en coup d'estat hafwer jagh i sinne (om icke sackerne hoss eder et annat kräffia, hwar om J migh och måste med foderligste vnderrätte) at begifwa migh med en 4000 man til fot först åt Riga samma stad at undsettie och ther til migh fordra och formera en sådan armee som jembte gånde förslagh utwisar, och såsom J uthi samma förslagh finne femton hundrade Danske ryttare så måste jagh eder underretta huruledes sådant är ment. Kånnungen i Dannemarck hafwer samma reuttare i tienst och ringa medel them at underhålla Senatten och alle andre i Dannemark wore

them gierna qwitte, rytterne åstunda och at wara af tiänsten licentierade, så at jagh hoppas thett jagh them bekommandes warder. Efter såsom och Grefwen af Solms (som är Konnungen i Danmarcks Krighs President och i thesse dagar warit hos migh solliciterandes någon hielp til sit uppehelle efter Konnungen i Dannemarck icke förmåtte honnom så höght tractera som han sigh medh föda kan, hwarförre jagh honnom och thet accorderade och hans underhål med 200 R:d. om månaden förbettrade, synnerligen efter han en discret man war) migh förre skrefne tingh berettade, och til at utretta på sigh togh efter såsom i af hans commision som jagh honnom gaf sehe kunnen och ther såsom, Gud wil, at jagh samme armee kan få til sammans wil jagh med thet som är uthi fält tencke at försökia om jagh Samogitiam och Curland til en rendevous giöra kan, en så dan armee uthi at sambla som sackerne redressera kunde, för säckerhet skuldh lemnar jagh et antal ryttare och knechter wed Ewesten, att hvar någon olycke (then gud nådigst afwende) hende, icke allt måtte hazarderas.
mot thetta anslaget hafva några af rioksens råd som jagh thet communicerat hafwer inwendt. Först att man icke kunde förlåta sigh uppå then Danske stat och thes ruin i min från wara

skulle causere consternation och farlighet. Men migh tyckes at thet så snart medh Dannemarck icke warder någon nödh hafwandes, altförty han stark til skeps är, eftersom alle kundskaper lyda, hwilcke beretta att han öfwer 40 örligh skep och månge pincker, galleyer och skutor til örlighs pyntade ferdige hafwe, ther til medh schrifwes nu så starckt ut i Dannemarck at the undan utskrifningen in i Swirget rymma. werfwes och i Holland, Frankrike och Britanien et temmeligit antal folck, at förhoppeligt är at thet wäl en tid långh warendes warder.

för thet andra kasta the in beswerligheten folcket at underhålla, hwilket doch twert emot migh drifwer samma anslagh at fort settia ty om wij icke kunne scya bellum se ipsum alet så ser jagh icke någon god utgångh på alt thet wij begynt hafwe. Jagh hafwer förthenskuld giort mit besta at förordna Eder armee sine nödtorffter på thet i bellum thrahere kunnen och wente om jagh så lyckesaligh blifwa kunde at conjungera både armeerne til samman, och tå försökia hvad gud med oss at giöra ärnat hafver. Jagh formanar Eder förthenskuldh at i ingentingh hazardere wele på thet jagh genom guds nåd en integrum exercitum finna må.

för thet tridie wende the förre at Swirge icke är wäl nock besat, så tycker migh dock lick-

wäl contrarium, ty når man wil samman reckna thet folck som behållit blifwer tå stiger thet til watn och lands bort öfver $\frac{m}{14}$ man mehr och icke mindre hwilcket antal ansenligit är Swirge med at defendera warandes i lydno och ordre som the gud thes lof ärre. Jagh hafwer sat min swåger til at comandera i Calmar, och vil sända Marsken til Stockholm uppe i landet at commendera är jagh och thå på faste landet med them at om nöden trenger jagh innan en 3 weckor kan wara hoss dem, woro och thesföruthan et stort Guds straf at twå sådane Konnungslige flåter icke skulle kunna holla siön ren ther dock fienden ännu så tillseyande, föga schep hafwer, hwilcket mennisligen ther om at tala ju wern noch är i Swirge. Hvad nu Edher meningh är thet låter mig wetta ty om antingen tyden häller skälen för andre min meningh är inthet här medh tappat, ty om gud wil at Riga blifver entsat kan jag äntå thid nock komma på hvad ort sacken kräfwer, althenstundh thet så tidliga på året är. Migh lockar allenast till thetta anslaget, then apparentz jagh sehr at få ther samman et mechtigt leger som sigh föda kan in hostico hvilket sedan kan wendas och brukas hwart ut nöden krefver. Och thernest at wij kunne conjungera littera maris Baltici och öpna oss dörren så

om winteren som om sommaren til et frit an och aftog. synes och licht som om man ringa motståndh på alle sidor finna skulle, althenstundh nu mehra ringa macht i Littowen är. och ther thet gud afwende fienden genom Kejsarens och Spanierens til rustande mechtigh til siöss blifwa skulle, wore dock likwäl hop at man the landen meintinera kunde och hwar icke mehr, så hade man doch en secker retrejte för så mången ärligh man som nu uthi preussen är. älliest går så om med Commendementet i Lilland at hwar ther icke stelles ordre uthi, så är samma prowintz wisserligen (åter) förlorat. Hwilcket fuller är hufwud orsacken at jagh migh tiht begifwer, om nu ofwan skrefne rådh eder gåt synes, skal jagh drifwat at wij åttminsto mot Hösten skole wara ferdige, om gud wil, Littawerne — at gieste. Men finne J thet farlighit (eftersåsom min från wara uthur Swirge wäl något betenckiande hafwer) så kan jagh anslaget wäl wenda, och migh tid nock begifwa på hwad ort skiälen fordra, althenstundh tyskarna så väl som pålacken icke för Hösten något synnerligit begynna plega.

[D]et faller migh in nembligh at nu ståtteligh occasion är Wieselmünde til at belegra helst medan fiendens leger långht afsides ligger dåch

wender migh ifrå the tankar then brist wij hafwa på krut, sedan then store travallie som fo cket lida moste uthi belegeringen, och then stora omkostnadt man them med holla måste, medan belegeringen på står, hwilket alt uthi thetta Littoweske tuget icke är thil at befara, uthan som thet et land är fult med steder och byar som aldeles ypne ärre, altså menar jagh oss och uthan kostnadt ther wäl skole kunne oss föda och ricket god förswar prestera. och oss med eder landwegen conjungera, så som och på Wallenstenischt wiss ther en sådan armee sambla som wore til at opponera Wallensteineren, hwar uppå wij lickawist i lengden tenckia moste: och thet som wäl är til at considerera, så giöre wij oss här igenom beqwämme at preoccupera min swågers landh ther Wallensteiner til efwentyrs thet och lust hade at utplundra. ty ther han thet och så (som han Pommeren amporterat hafwer) emporterede, blefwe han så ner granne, at wij wisserligen stor fara af honom hafwa skulle. ty han ther hade medel sin armee med inquarteringar (som utplundrande nu kallas) en god stundh at holla, hwilcket uthan twifwel wij icke med honom erhålla kunde som på thet fallet alt på egen kostnadt lefwa måtte, hwilket alt wij härmed evitera, och oss tilegna wåra sacker med at utföra.

Jagh hafwer raptim och confuse kastat här ihop alhonda argumenta icke tid hafwandes them i ordning att stella, sombliga och meste parten hafwer jag allenast tangeret på thet brefwet icke måtte exedera formam Epistolæ litandes ther uppå at i genom Edert ingenii acumen noch min mening förstå och hwad confuse setties wäl distinguerande warde. Gud som hafwer alltigh i hender gifwe goda rådh i thesse beswerliga tider, at wij thet måtte anslå och forretaga som lenda kunde till gudz äre, hans heliga församblinghs uthi Wårt käre fäderneslandh rolighet och beståndh, och oss till salighet. beder och then samma goda gudh at han Eder och armeen nådigst wille bewara för all skada och förderf och hielpa al ting och på alla stellen til en lyckesaligh och godh utgångh. Och blifver Jagh Eder medh

ynnest och nåder
alltid welbevågen
GUSTAVUS ADOLPHUS.

af Häringe then 1 April
Åhr 1628.

Min

min hustrus fächtade bättre eder gid til hiemta och återwär migh reconvalescens och [illegible] tillstånd det.

Min gunstige helsan med gud tillförende

berf.wisare funder sagh mundteligen informerat

om min willia och tilstånd edra at berätta.

gud gifwer sagh [illegible] ett got rådh

men summa [illegible] ther opå hiwa

alle armer måge conjungeras och firmeras med gudz

hielp bringas i retretten. thetta står best at

ij samla först hwad hertigh och lungerfwill

holm hafwa först med sigh såsom och thes

troupperna, och at ij låta them avancera emot

lichtenau Nürenbergernes festningh. ther

fatta en god posto och eder retrenchere. och

blifwa wäl. gör han med hela ma-

noeuvren och retrancherar eder

edra correspondentzen holler flitig

underrättelse af eder alla platzer

förrådet bortaga holler förderfwa [illegible]

ationes & media. Gud ock är gud i lof

then gud mildeligen fö. kunna och oss [illegible]

til lif och siäl. sagh är eder med nå[illegible]

wid Wirtzburgh den 21 Julii Anno 1632

[illegible]

Min gunstige helsan med gud tilförrende brefwisare sender jagh mundtligen informerat om min willia och tillstånd eder at beretta. Gud gifwe jagh må hafwa råckat ett got rådh. men summatim består sacken ther uppå huru alle armer måge conjungeras och fienden med gudz hielp bringas i retretten. thetta sker best at J sambla först hwad Hertig och Langref Wilhelm hafva fört med sigh såsom och Chrf (Churförstlige) tropparna, och at J letta them avancera emot Lichtenåu Nurenbergerens festningh. ther fatta en god posto och eder retrenchere och migh thet wetta låta thå kan jagh nochsambliga mötta eder heller ju åt minsta på en dagh komma eder till hielp hwar fienden ginge på eder. J hafwe och ther passer som noch letta holla sigh en dagh och så lenge jagh med gudz hielp kan komma eder till undsettningh: thit kan och Baneren komma uthan al fara. thedan skeres honom providianter af med mack. och så starck är han icke at han kan dela sigh, han hafwer wäl sendt några troppar

med Holck åt Forchem men the swagaste ty Holck är i als med Crabaterne icke öfwer 2000 hestar och 3000 knechtar them hoppas jagh i äre wäl wuxne. ty beflitar eder at the måge blifwa nefste. går han med hela makten på eder så prisar altid en sida af moenströmen och retrencherar eder, så lenge jag wil gud kan entsettia eder, correspondentzén holler flitigare än härtil ty jag hafwer icke fåt et endeste bref af eder. alle platzar som något förråd är i lätter besettia, heller förrådet bortaga heller förderfwa hoc genus diabulorum optime exigitur præcatione et inedia hos oss är gudi lof alt wäl wenta allenast på en god occasion then gud mildeligen förlene och oss sambtligen werdigas bewara för al skiöns skada til lif och siel. Jagh är eder med nåder och god willia altid bered

GUSTAVUS ADOLPHUS.

wedh Nurembergh den 21 Juli
Anno 1632.

werfningarne glömmer icke i alle provincier.

Min hustrus seckerhet letter eder gå til hierta och aviserar migh Renströmmen och utlendske tilståndet

Utanskrift.

som tyckes vara af annan hand.

Ihr Excelentz Herrn Axell Oxenstirn.

Cito
Cito
Citissimo

Med Axel Oxenstiernas hand.

Præsent. i Wurtsburg genom *)
den 25 Julii om afftonen kl. 11. Anno 1631.

---

*) Synes vara Öfwerste Berkhoffwen.

Min gunstige helsan och hwad mera nåde jagh förmå altid tilförende. Hwad i om borgmester vldaricks werf sckrifwa hafwer jagh förståt, holler thet för en synnerligh gudz försyn till att frelsa wårt federneslandh ifrå sina starcka owenner, gud gifwe at distantia loci och wegarnes osäckerhet til låta wille ther öfwer at corresspondera så wore thenne casus wäl til at apttera in concilium. Jagh holler förre att man bör promittera alt hvad begäres, ty ther thet hafwer then effect som promitteres warde sackerne i thet landet råckandes i stora wille wallor; hvilcket icke annars kan än lenda wår stat til säckerhet. ty hwad i så måto promitteres af oss sker conditionaliter, och kan sådan condition af promittenten swårliga uppfyllas, och altså federneslandet föga præjudicera, interim är wäl wert the begärta $\frac{m}{20}$ Rt ther uppå at spendera, och om alt annat at förtrosta til thes man sir hwad enda saken tager. Jagh wil förthenskuldh at i ther uppå af tullarne i prysen order stella, at han samma summa af tiugu tusend Rikzdaler bekomma må. the begerte Cre-

ditif kunne icke med thetta bud sendas för osäckerhet skuld älliest är got at Ulrich wore med i legationen, jagh skal senda creditifwen på Leiptzigh gud gifwe the komma icke försendt. interim corresponderar i med Bielcken och Nicodemi at inthet må ther i försummas. legati locus i Stettin är ond att supplera i Bielckens frånvaro. Jagh menar at Clas Horn then kunde förestå til thes han kommer til baka wore allenast en god öfwerste i Strålsundh som wachten försåge resten kan agenten wäl försörria. Monie wore icke obeqwäm til Strålsundh at förordna. J warde them af thetta brefs inhold och i thes kraft på mine wegner befalandes at hwar i sin stad sigh här efter retter, så Bielcken och Nicodemi i theras legation som Clas Horn och Monie i theras Provintier mine befalningar thil hwar och en af them som och creditifwen til Hertigen af Pommeren och Strålsundh, skole föllie, men i måste taga wara at tiden icke spilles. I thet brefwet Rx Cantzeler se i min meningh, nemligen at j skynden eder med migh at conjungera och brucken folcket medan thet hafwer helsan. Dåch gå försicttteligen betenkandes situm loci och arbete at evitera otidigh batalie. Hwad wegh i welen taga stånde J Eder discretion och som Eder och the hos

eder åro sigh beqwemmast befinna alleneste at jagh i tid må wetta hwad wegh i komma at jagh må taga wara på min devoir conjunctionen så wit gud teckes at promovera, gud förläna mildeligh god sucses på vår sida. min hustru wåre best i Wirtzburgh på slottet: Kunnings-hofwen wåre wäl got men efter ther äro borgare uthi som Papister äro är them icke til at tro, på slotte kan man ingen sleppa som suspect är, och ther äro mäst Swenske soldatter. doch litar jagh til eder at i lagen ther om som säckerhetten thet fordrar, jagh hafwer sckrifwit H. K. (Hennes Kerlighet) at hon edert råd wille lyda wil hoppas hon warder och så giörandes. Gud then allena god är tage oss alle sambtligen under sin helga beskyd och föläna hwad oss nyttight och salight är til lif och siel. Jagh är eder med nåde och alt got wäl bewågen.

GUSTAVUS ADOLPHUS.

af legeret wid Nuremberg
den 1 Augusti Åår 1632.

Utanskriften

med annan hand.

Herrn Reichs Cantzler Herr Axel Ochsenstiern.

Med Axel Oxenstiernas egen hand.

Præsent i Kitzig (Kitzingen) d. 3 Aug. Anno 1632.

Detta och föregående Bref hafva varit förseglade med Konungens handsigill.

Att förestående 3:ne afskrifter äro lika lydande med de i Öfver-Kammarherren H:r Friherre Stiernelds Samlingar förvarade Original Bref intygas af

Olof Sundel.

Drottning Maria Eleonoras Frihetsbref för Indals Sockens invånare för utskrifning, dat. Stockholm den 2 Juni 1631 *).

Wij Maria Eleonora med Guds Nådhe, Sveriges, Göthes och Wändes Drottningh, Stoorfurstinna till Finlandh, Hertighinna uthi Estlandh och Carelen, Fru öfver Ingermanlandh, Boren af den Churfursteliglie Stamme Brandenburg, till Gylich, Clewe och Bergen Hertiginna. Göre vitterligit, att våre undersåtare menighe Man uthi Indaahls Prestegäldh, hafve igenom deres uthskickadhe oss underdånigst låthit præsentera ett H. Kongl. Maj:ts vår Ellskelige käre Herres och Gemåls breef, dem gifvidt att niuta friheet för uthskrifningen på 3 åhrs tijdh, efter de måste våre och Cronones Laxefijsken tijllbörligen vidh macht holla, och det intet uthan nödhtorftigh manshjelp göra

*) Efter Originalet, i Nordinska Samlingarne, i Upsala Bibliothek. Detta är det enda ännu kända bevis, att denna Drottning deltagit i regeringen, hvarifrån hon, af sin Gemål och isynnerhet af hennes Dotters förmyndareregering, sorgfälligt afhölls.

kunne. Och efter de 3 åhren nu förlupne ähre, och de nu intet kunna sökia Högstb:te H. K. M:t om Prolongation efter H. K. M:t nu uthan Rijks stadder ähr, hafva de af oss ödmjukeligen begäradt, att wij dem på H. K. M:ts nådighe behag, och till H. K. M:ts lyckelige heemkompst i Rijket igen, uthskrifnings frijheeten prolongera, och dem för utskrifningen fredkalla vele. Hvilken deres underdånige begäran, wi medh Nådher opptagit hafver, och be:te Indals Prestegäldh samma frijhett för uthskrifningen som de näst förledne 3 åhren haft hafve, på H. K. M:ts vägnar tillstå och efterlåthe. Och så snart Gud hjellper H. K. M:t heem i Rijket igen skole de yterligere besökia H. K. M:t här om, wij befale för den skuldh uthskrifnings-Commissarierne, jämväll och alle andre som med uthskrifningen någhot hafva att beställa att de låthe meerb:te Indaals boor alldeeles för denne nu näst tillstundande uthskrifningh omolesterade, och icke göre dem här emot qvaal hinder eller meen i någhon måtto. Der alle som detta vederkommer, hafve sigh fullkomligen att efter retta. Gifvit i Stockholm den 2 Junij åhr 1631.

MARIA ELEONORA.

Mpp.

(L. S.)

Utdrag af Protokollet, hållit i Kongl. Senaten Fredagen d. 24 Septemb. förmiddagen 1697, på Carlberg, uti nedre Råd-Salen på H:s Maj:t Enke-Drottningens sida, angående Hans Högstsalige Maj:t K. CARL XI:s Personalier *).

Närvarande:

Hans Kongl. Maj:t.
Hennes Maj:t Enkie-Drottningen.
H:r Grefve Bengt Oxenstierna.
H:r Grefve Christopher Gyllenstierna.
H:r Grefve Fabian Wrede.
H:r Grefve Nils Gyldenstolpe.
H:r Grefve Lars Wallenstedt.
H:r Grefve Didrich Wrangel.
H:r Grefve Carl Gyllenstierna.
H:r Grefve Gabriel Falkenberg.
H:r Grefve Axel Wachtmeister.

H:r Gr. B. Oxenstierna: Det är nödigt at H:s Högstsal. Kongl. Maj:ts Personalier blifver

---

*) Utur Herr Öfver-Inspektoren Neschers Mannskript-samling.

här upläsne, at dee snart måtte kunna giöras färdige at kringsändas hijt och dijt i landet; behöfvandes man ock därtill någon tijd at afsättia dem på Finska och Tyska. Secreteraren Schmedeman har dem nu till handz, om han dem finge upläsa.

Bemälte Secreterare begynte alltså dee upsatte Kongl. Personalierna D:as Maij:ter Maij:ter och D:as Excell:ier at föreläsa.

Påmintes at der som står om H:s Maij:t Enkie-Drottningen, här närvarande skulle observeras at ändras uthi de Exemplaren som till andra orter i Rijket blifva kringsände.

Uthi H:s Maij:ts Enkie-Drottningens Slächt-Register var ock något lijtet annorledes at inrättas; hafvandes man något närmare at see efter huru dermed förevetter. – – – –
– – – – – – – – –

Continuerades med upläsningen af dee Kongl. Personalierne.

H:r Gr. Wrede: Man kunde och införa det, at H:s Högstsalige Kongl. Maj:t ofta intet skonte sin egen höga person, vid drabbningar och vichtige expeditioner.

H:r Gr. Gab. Falkenberg: Det torde och

vara at nämpna, at H:s Högstsal. Maj:t alt sielf dirigerade och anförde.

H:r Gr. Christopher Gyldenstjerna: Jemvähl ock at H:s Maj:t sielf resolverade till de slagen som i Skåne skiedde och alle lyckeligen och vähl afluppe.

Secret. Schmedeman: Härom blifver frambättre rördt och som jag troor tydeligen tillkännagifvit, började så åtherigen at läsa fort.

H:r Gr. Falkenberg: Jag hörer intet nämpnas om Wadstena Krigzmanshuus: om detsamma har ju H:s Högstsal. Kongl. Maj:t mycket låtit sig vårda och till dess upräthållande och förkofring, tijd efter annan, låtit författa goda reglementer och förordningar.

H:r Gr. Gyldenstolpe; under den ordningen der som förmähles om Kyrkio-väsendet, kunde ock införas om Academierne i Rijket, hvad Kongl. huldhet och omvårdnad H:s Maij:t om dem har haft, at een däribland är vorden först af H:s Maj:t inrättad och anlagd, och dee andre, på ett och annat sätt, förbättrade. När man förmähler om H:s Högstsal. Maj:ts miskundsamhet och mildheet emot de fattige, har man då tillfälle till att nämpna om Krigzmanshuuset och Admiralitetz Armbössan, huru

H:s Maj:t dem, till Milicens, så vähl till landz som siös upmuntring och soulagement, har låtit inrätta. Där H:s Maj:ts rätträdighet och nijtälskan om rättvijsan kommer at berömmas, kan och seijas, at på Lagen, har H:s Maij:t, mäd all flijt låtit arbeta, män imedlertijd till dess et så vidlyftigt värk kan blifva färdigt, åthskillige Stadgar och förordningar till Processers förekommande och afkortande låtit uthfärda. Hvad möda H:s Maj:t har haft ospard at bringa Krigzmagten både till siös och landz uti gott skick och settia densamma på en fast fot, det är allmänt bekant och uthvijsa det iemvähl dee många till den ändan författade Reglementerne. Det är ock tienhligit att man på ett beqvämt rum införer huru H:s Maj:t har tagit sig till hierta de fattigas nöd och trångmåhl i desse nu sistförflutne hårda Åhren och tijderne, låtandes dem, uthur Förrådzhusen, efter nödtorften och giörligheeten all värkelig Adsistence vederfaras. Sådant torde nu, vid så beskaffat tillstånd i Landet, vara af god värkan. Secret. Schmedeman lärer vähl detta, ett och annat häraf, på sitt rätta och behöriga ställe, at inbringa.

Secret. Schmedeman: Jag skall sådant, mäd all flijt sökia at efterkomma och i acht taga hvad som är vordet påmint. Man har fuller i förstone det ena och det andra omständeligare utfördt, men

emedan desse Kongl. Personalierne, på det sättet, då dee af H:r HoffCantzleren och Cantzli-Rådet Piper genomsågos, tycktes blifva alt för vidlyftige, fan man rådeligt dem at sammandraga och kortare författa. —

Fortfors med upläsningen af det som återstod af dee Kongl. Personalierne; och när sådant var skiedt, blef eij allenast intet vijdare dertill påmint, uthan sades dem mäd en vacker iempn stijl vähl vara sammanfattade och berömbdes Secreterarens dervid använde flijt.

H:r Gr. Oxenstierna: Det vore vähl at desse Personalierne snart kunde blifva aldeles färdiga och reenskrefne, så man i tijd finge dem kringsände till een och annan ort. Efter dee ock på Finska skohla afsettias böra dee mäd det första dijt skickas, at de måge kunna vara tillredz och behörigen distribuerade innan Begrafningz-terminen infaller.

Tahltes om det, at det skulle vara svårt och nästan ogiörligit, på så kort tijd, at låta reenskrifva så många Exemplar af mehrbemälte Personalier som öfver alt i Rijket behöfves: och om hvar Biskopp skulle låta dem så många gånger af Copiera, at hvar och en Kyrkioherde i Stiftet deraf finge en Afskrift, torde dertill lång tijd requireras och somt blifva så otydeligit,

at många Prester knapt skulle komma tillrätta mäd upläsningen: man såg ofta at somblige hafva möda nog at stafva fram en liten skrefven Lijk- eller annan Sedel: hvarföre befans vara bäst och resolverades, at oftbenämbde Kongl. Personalier på Svenska skulle här blifva trykte med vacker tienelig Stijl, och sedan uthi Stiftene kringsända efter Kyrkiotalet.

H:r Gr. B. Oxenstierna: Om den Lijk-Predikan öfver H:s Högsal. Kongl. Maj:t, som här af Erkie-Biskoppen varder, (efter som vahneligit plägar vara) genom trycket publicerat, så lära ock vähl Personalierne böra blifva bifogade.

Cantzli-Rådet Piper nämbde derom at man hade ett annat vidlyftigare värk af H:s Högstsal. Kongl. Maj:ts lefvernes och högstlåfvärdiga Kongl. bedrifters beskrifning, under händer; hvilket, när det blifver fullkomnat kan inläggias uthi Kongl. Archiven, eller ock, om så gott finnes, blifva tryckt.

H:r Gr. Gyldenstolpe: Eliest arbetar fuller Secreteraren Elias Obrecht uppå H:s Högstsal. Kongl. Maj:ts Historia. som han tänker mäd tijden at låta publicera. och i dagzljuset framkomma: man vill och håppas, at han, för den capaciteten och skickeligheten, som hoos honom finnes, deruthinnan behörigen lärer reussera.

H:r Cantzli-Rådet Piper: Det arbetet hvarom iagh tahlar, blifver affattat på Svenska. Secreteraren Obrecht lärer vähl skrifva på Latin. Det synes ej kunna skada, at flere arbeta, på en så stoor Konungz lefvernes- och Kongl. Daters beskrifning, thy det som af den ena torde vara förbijgångot, eller eij mäd sijne rätta färgor afmåhlat och uthsatt, kan af den andre behörigen blifva ihugkommit och uthfördt.

Anbefaltes Secreteraren Schmedeman at draga försorg derom at mehrbesagde Kongl. Personalier ju förr ju heller måge blifva färdige och till trycket befordrade; iemvähl ock, at så snart som skie kan, så många Exemplar, som behöfves, öfversändas till Finland. Hvarest dee sedan afsettias på Finska och i Åbo tryckas: så at dee Finska Församblingarne, förän den Kongl. Begrafningz-dagen (då deesamma öfver alt på Predikstolerne skohla blifva upläsna) är förhanden, dernäst kunna blifva försedde.

Förestående Protocolls-Utdrag är egenhändigt afskrifvit af framl. Secreter. Sigfr. L. Gahm Persson, intygar

DAN. G. NESCHER.

Sanfär-

Sanfärdig Berättelse, af några få omständigheter, som sig tilldrogo den Natten då Högstsalig Hans Kongl. Maj:t Konung Carl XII uti Tranchéen för Fredrichshall, olyckeligen blef skuten. I pennan författad af en, som den tiden var Lieutnant vid Fortification, och beklagligen ett åsyna vittne till det som följer *).

Sedan Hans Kongl. Maij:t alt ifrån början af belägringen, natt och dag, varit närvarande vid arbetet, och den olyckeliga dagen inföll som ändade dess dyra lif, som var en Söndag den 30 November 1718; begaf Hans Maijs:t sig ifrån Tranchéen till Högquarteret Tistedalen, der

*) Denna berättelse, hvaraf Manuskriptet finnes i H:r Öfver-Inspektor Neschers samling, är väl förut tryckt, i Upsala Tidning för år 1803; men emedan en samling af Dagblad alltid är svår att erhålla, har man trodt sig göra de flesta läsare ett nöje med dess omtryckning. Originalets stafningssätt är endast i början bibehållet.

predikan blef hållen, då Hans Maij:st skall varít emot vanligheten, något olustig til sinnes, och som det berättades, skal hafva upbrändt några papper vid Eldbrasan på spiseln.

Om efftermiddagen, vid pass emot klockan 4, kom Hans Maijs:t ifrån Högquarteret tilbakars upridandes uti Tranchéen, der Hans Maijs:t steg af hästen, då de närvarande Officerare mötte Hans Maijs:t, hvar ibland och jag mig infan, som den natten hade min tour at vara vid arbetet, och till den ändan var ett par timmar förut upkommen uti Tranchéen. Hans Maijs:t gick effter vanligheten öfver alt omkring, ifrån det ena stället til det andra, och talte med hvem som förekom, äfven och med mig, som hade den nåden, vid flere tilfällen, at vara välkänd af Hans Maijs:t.

Innan iag nu går vidare uti min föresatte berättelse, vill iag nämna en omständighet. Det var vanligt, at det til arbetet från Regementerna Commenderade manskapet, skulle hvar affton samlas et gådt stycke från Fästningen under bergets betäckning, derifrån de och altid i rättan tid, så snart det begynte mörkna vore framme der arbetet med nya Linier skulle begynnas, men denna affton såg det nog omineust

ut, allt gick långsamt, tungt och trögt. Arbetarne, blefvo längre borta än vanligt var; der öfver Hans Maj:t åtskillige gånger viste sig orolig till sinnes, och skickade den ena efter den andra till uppställnings-platsen, att efterfråga, hvad hinder som vålde dröjsmålet, jag blef och tvenne gånger af Hans Maj:t anbefalld, med de orden: gå och se hvad de söla efter.

Ändteligen, efter långt väntande, kom manskapet med deras tilldelte Officerare anmarscherandes, in uti den förut färdig gjorde linien, hvars bröstvärn blef genomskurit till Communication emellan begge linier, den gamla och nya, som nu skulle framföras. Så snart det var gjordt, och manskapet blifvit indeldt, trädde Fransyska Öfversten Maigret, som var Direktör af attacken, framför arbetarne och utstakade den nya linien, på det sättet, att efter honom defilerade Soldaterne man för man, som buro Fasciner jemte spadar och hackor. Så fort nu som Direktören gick linien fram, lades Fascinerne efter honom i en rät linie, hvarjemte soldaterne blefvo liggandes. När då den tillärnade Linien var utstakad, defilerade å nyo flere soldater fram, som äfvenväl lade sig vid Fascinerne med nödige verktyg förseddę. Derefter framburos de förut färdig gjorde Skans-

korgar, som Fortifikations-Kaptenen Faschung blef kommenderad att låta dem efter den utstakade Linien upställa.

När då Skanskorgarne voro i ordning komne, blef jag befalld att gå in i nya Linien och låta fylla Skanskorgarne. Hvarpå, efter ett sakta gifvit tecken, arbetet begyntes, då jag uppmuntrade manskapet att flitigt arbeta och grafva sig neder, på det de snart måtte få Skanskorgarne med jord uppfyllde till deras betäckning.

Här måste jag åter något stanna, och berätta, att ifrån nya Linien, kunde distancen till utanverken af Fästningen vara ungefär något öfver 200 alnar, och således under muskött-skott; det var alltså nu den första natten under attacken, som de belägrade kunde bruka musketteri, hvarmed de ock hela natten igenom höllo en ständig eld, under täta kädjesalvor, dit åt de märkte att arbetet fortsattes, hvarjemte icke heller försummades ett oupphörligt kanonerande och bomb-kastning, samt lichtkulor, till att upptäcka de operationer som hos oss förehades. Fästningen var ock emot den sidan af attacken upplyst med många brinnande beck-kransar, som gjorde ett vackert anseende och upplyste hela fältet.

Då jag nu detta berättat, kommer jag åter igen till den nya Linien eller Approchen, der jag höllt på att låta fylla Skanskorgarne, och många gånger gick linien upp och neder, att anmana manskapet till flitigt arbetande, som de icke heller underlåto, helst då de sågo många af sina kamrater stupa utmed dem, innan de hunno så djupt neder i jorden, att skanskorgarne blefvo fyllde och gjorde betäckning för musköttkulorne. När jag då vid pass 1½ timma varit hos arbetarne, gick jag derifrån in uti den gamla färdiga approchen, i den tanken att strax gå tillbaka igen, men blef af en bedröflig händelse hindrad, som vidare skall förmälas. Uti denna approche var man genom bröstvärnet betäckt för skott, så väl från Fästningen som begge skansarne Öfverberg och Mellanberg, ty Gyllenlöf hade vi genom Escalade redan intagit, men på sjelfva Fästningen var ännu icke ett skott lossadt.

Då jag nu som bemält, var kommen in uti den gamla approchen, ungefär 6 eller 8 steg fram, såg jag Hans Maj:t liggande på Tranchéens inre talud eller docering, der Hans Maj:t hade dragit sig upp och låg på vänstra sidan med kappan om sig, och hade dragit knäen något åt sig upp, så att fötterne lågo ungefär 6 qvar-

ter högre upp än sjelfva bottnen af approchen, hållandes vänstra handen under kinbenet, och hufvudet upprätt öfver kronan af bröstvärnet. Uti en sådan ställning låg Hans Maj:t med ansigtet något vändt emot Fästningen, och nya linien der utanföre, hvar några arbetare gingo. Denna nya linie, som formerade en spetsig vinkel med den gamla, lopp icke så synnerligt långt ut ifrån den gamla der Hans Maj:t låg, att ju, åtminstone de närmaste af arbetarne hade kunnat sett hufvudet af Hans Maj:t öfver gamla liniens bröstvärn, om de annars derpå hade aktning gifvit. Denna omständighet anser jag för betydlig att här anmärka.

Hvar nu Hans Maj:t anten stod eller satt uti approcherne, så var vanliget att det samlades strax åtskillige, högre och lägre Herrar Officerare; som ock nu hade skedt, till 8 eller 10 personer, som stodo neder uti approchen, nära intill, och framför Hans Maj:ts fötter. När jag nu kom in uti samma approche, der Hans Maj:t låg; ställde jag mig ibland de Officerare som der förut stodo och hade Hans Maj:t för ögonen liggandes tätt framför oss, som redan sagt är, med hufvudet öfver bröstvärnet; men hvad der utanföre passerade, kunde ingen af oss observera för det höga bröstvärnet, efter

vi stodo innan det samma neder på bottnen af approchen, ej eller vet jag huru länge Hans Maj:t hade så legat exponerad för ett den natten öfver måttan träffligt skjutande utur kanoner och handgevär.

Det var nu den olyckliga stunden för handen som gjorde slut på alltsammans. Knappt en half fjerdedels timma, hade jag ibland dem som voro tillstädes, stådt vid, och framför Hans Maj:ts fötter; så träffade utan ifrån Tranchéen ett skott in på vänstra sidan genom Hans Maj:ts hufvud, hvarvid icke den minsta rörelse mer förspordes, än att handen undanföll vänstra kindbenet, och hufvudet lutade sig så sakta neder uti kappan, utan någon den ringaste ryckning på kroppen, som blef så alldeles stilla liggandes som den förut låg, det var ej eller naturligt, att efter ett skott, som så ackurat träffade genom hufvudet, annat kunde följa, än att i ett ögnablick vara död utan att röra minsta lem. Således hafva de som härom andra orimligheter utspridt, grufveligen afvikit ifrån sanningen. Stället hvarifrån detta olyckliga skott kom, om det skedde ifrån ett längre bort, eller närmare håll, det kunde ingen af oss, som stodo lågt neder inom bröstvärnet, under ett så

starkt skjutande utur kanoner och handgevär, ogörligen, med rätt visshet utmärka.

Den första af oss närvarande, som nämde Konungens död, var General-Adjutanten Kaulbars (sedermera Baron, General, Landshöfdinge och Öfver-Kommendant), som i det samma då skottet träffade och hufvudet sänkte sig så sakta neder, slog mig, som honom då närmast stod, på axeln, ropandes helt bestört, Herr Jesus! Konungen är skjuten, sök upp General Schwerin och berätta honom det; jag lopp då strax den gamla approchen neder åt, att söka Generalen, som jag icke långt bort träffade i begrepp att gå dit upp der Konungen var, som han förmodeligen nyss lärer gått ifrån, ty den käcka Generalen kom nästan aldrig från Konungens sida, under det attacken påstod. Jag sade då till Generalen att Hans Maj:t är skjuten, deröfver han häpnade och förskräcktes, och kunde intet säga ett ord mera än Herr Jesus! fattandes mig om högra armen och med starka steg geck dit. Då nu Generalen kom fram der Konungen låg, rörde han honom intet, utan befallte mig strax gå och skaffa upp en bår, och vid det samma vände sig till Kaptenen Gref Posse, som den natten hade vakt hos Hans Maj:t, sägandes: följ "Löjtnan-

ten, men lät Er intet märka, att J är med honom." Wi gingo då, icke utan mycken rörelse, genaste vägen öfver berget till Konungens Hytta, som af bräder, under betäckning af berget, var uppslagen, och der Hans Maj:t ibland hvilade någon liten stund. Här var nog förråd på färdige bårar, som brukades att bortbära dem, som vid arbetet om nätterna blefvo skjutne. Jag ropade till dem, som der höllo vakt, att strax framskaffa en bår, för en Officerare som var blefven skjuten, hvilket ock strax skedde. I detsamma kom Öfverste-Löjtnanten Grefve Posse, som kommenderade Gardet, emot oss, som med några Herrar befunno sig vid Hyttan, och frågade, är Kungen skjuten! då jag svarade Nej, och att det var en Officerare, men bestört öfver en så oförmodad fråga, nämde jag i hastigheten en Fortifikations-Officerares namn, som då just föll mig för munnen. Men i det samma gingo begge Herrar Grefvar ett par steg afsides och taltes vid några ord, då förmodel. min följeslagare Kapten Gref Posse, lärer sagt rätta sanningen. Imedlertid var det nog besynnerligt att ryktet om Konungens död, så hastigt, och så långt bort, hade kunnat utspridt sig, då likvist ännu ingen full half timma var förlupen sedan det olyckliga skottet hände. Tvenne soldater med en

bår, blefvo oss strax tillemnade, hvarmed Grefven och jag gingo tillbaka, till gamla linien, och ställde båren vid pass 20 steg ifrån der Kungen låg, och låto begge karlarne gå bort som burit båren, och gingo fram till Generalen, berättandes att båren vore här, då Generalen sade bär den hit, hvarpå vi begge gingo tillbaka och buro båren fram.

Innan jag nu går vidare, får jag först berätta, att under det Grefven och jag voro efter båren neder vid Kungens Hytta, hade General Schwerin låtit ställa vakt uti approchen, att betaga all passage och kommunikation, emellan den gamla och nya linien förbi der Kungen låg. Det syntes ock att flere Herrar Officerare hade ökt antalet af dem som förut stodo hos Konungen när det olyckliga skottet skedde.

När nu, som bemält, båren var framburen, steg General Schwerin uppå sluttningen af bröstvärnets inre talud eller docering utmed Konungens sida, och lyfte något litet på hufvudet, som låg lutande neder i kappån, då Generalen gjorde till oss omkringstående, med handen ett bedröfveliget tecken, utan att säga något ord, och makade sig så sakta neder igen uti approchen. Häraf slutar jag att Generalen icke rördt

sin hand vid Konungen, under det Gref Posse och jag vore neder efter båren.

Härpå lyftes båren fram under Konungens fötter, då vi, något hvar, som närmast stodo, togo dels uti stöflorne, dels uti kappan, och drogo den döda Konungen så sakta neder från bröstvärnet och lade Honom det bästa som ske kunde på båren, med kappan på sig, som var vid halsen igenhakad. Generalen begärte derpå ett par Soldat-kappor, då en Officerare sprang till våra Betäckare, som voro af Gardet och icke stodo långt derifrån, då Officeraren kom strax tillbaka med 2:ne kappor, som vi lade öfver Kungen och stoppade dem väl omkring på sidorne. Under det vi här med vore sysselsatte, kom General-Adjutanten Sicker fram och tog hatten af Konungens hufvud, och satte i dess ställe sin hvita Peruk och galonerade hatt på Kungens hufvud, och passade så med kapporne, att något af hatten och peruken kom att synas, som skedde för att göra Konungen okänd, som intet brukade hvarken Peruk eller galonerad hatt. Men vår stora Hjeltes död hölls inte länge dold, utan blef snart nog allmänt bekant.

När nu Konnngen var lagd på båren och uti kapporne så insvept, som bemält är; lem-

nade General Schwerin Konungen i mina händer, med befallning att låta bära Honom, under okänd Person, till stora batteriet, hvarifrån skansen Gyllenlöf några dagar förut var beskuten och intagen, der jag då hade vidare ordres att förvänta, och skulle jag begära nödigt manskap af Kapten Baron Malcom Hamilton som kommenderade våra Betäckare af Gardet.

Härpå gick Generalen med de flere närvarande Herrar Officerare bort ifrån mig, då jag skyndade mig till Baron Hamilton, som med Betäckarne stod allenast ett litet stycke derifrån bakom en bergskulle. Jag begärde af honom att få 12 bra karlar som skulle bära en Officerare utur approchen som var blefven skjuten. Baronen hade sig saken redan bekant, och hviskade mig sakta i örat, Kungen! jag svarade Ja! gick derpå strax och sjelf utsökte 12 hurtige och jemnstora karlar, med hvilka jag skyndade mig tillbaka till båren, och indelte karlarne så, att 6 man allt jemt skulle bära i sänder. Jag föreställde dem att det varit en bra Officerare de hade att bära, skulle således, varsamt och försigtigt, söka att komma den ojemna vägen fram; det de ock lofvade, icke vetandes då hvem det var de skulle bära ej eller frågade derefter.

Härpå togo sex man båren på axlarne, de öfrige 6 man följde efter; Jag gick stundom och höll handen i båren, och stundom frammanför, att utfinna hvar terrängen var beqvämligast att komma fram. Då vi vid pass några hundrade steg gått, träffade jag en min bekante gode vän, Fortifikations-Kaptenen Schultz (sedermera Öfverste-Löjtnant, adlad och kallad Nordencreutz, men beklagligen massakrerad i Finland) han hade varit med i Tranchéen, då Kungen blef skjuten, och visste således hvem det var som bars på båren. Honom frågade jag, om han hade sig den bästa vägen bekant, hvar man säkrast med båren kunde komma fram till stora Batteriet, efter jag icke tilltrodde mig det så noga veta; hvartill svarades Ja. Då jag anmodade honom att följa med, och gå före båren, det han strax gjorde, och jag förblef stadigt vid båren.

Sedan vi nu gått ett temmeliget stycke fram, förmärktes att Kaptenen hade förfelat vägen och gått för mycket åt vänster, hvarigenom hände att vi kommo fram till en hög och ganska brant Jordbacke, der vi oumgängligen skulle utföre eller ock vända om igen, att söka en annan väg. Under denna branta backe lopp en landsväg utmed Elfven framtill Staden, som

var oss ganska nära. Här öfver blefvo vi nog bestörte, och villrådige hvad göras skulle; läto alltså litet nedsätta båren, och på det Soldaterne inte måtte höra hvad som taltes, gingo vi afsides. Kaptenen ville att man skulle vända om och gå ett stycke tillbaka att söka en annan och säkrare väg, ty man visste att nedanföre Jordbacken, så nära under staden, som oftast gingo Danska Patruller, och således nog osäkert och äfventyrligt. Hvaremot jag gjorde åtskilliga invänningar, och kommo ändteligen öfverens, att gå utföre den branta jordbacken. Jag förmanade då Soldaterne att använda all aktsamhet, så intet den döda käcka Officeraren fölle af båren, det de nog lofvade, men illa efterkommo.

Vi makade oss derpå, efter snedden af branta backen, så sakta utföre, då jag med 2:ne Soldater höllo emot den hällande sidan af båren så mycket görligt var men då vi kommo på det brantaste, hände, af karlarnes oförsigtighet, att Konungen hvälfde öfver den ena, åt mig lutande bår-armen, uti mina armar, dock så, att kroppen intet kom alldeles att falla neder till jorden, ty jag blef i samma ögnablick understödd af Soldaterne att lyfta Kungen upp igen på båren, men de begge lösa kappor med

hatten och Peruken, kunde intet hindras att falla af Konungen.

Som det nu var klart väder och månen uppstigen ett godt stycke öfver horizonten, starkt lysande emot denna branta backe, eller rättare sagdt jordberg, der vi nu stodo; så hände att Soldaterne kände Kungen, och under stor bestörtning begynte att sorla och beklaga sig, sägandes till mig det är en helt annan man än J har sagt, huru vill det nu gå med oss? och annat sådant mera. Detta buller gjorde så väl mig, som Kaptenen något kymrade. Jag talte dem alltså alfvarsamt och hårdt till, och befallte dem hålla munnen på sig, och icke understå sig tala ett ord mer; hvarefter de strax tystnade, och väl märkte att jag intet ville ha mycket ordat härom. Vi satte då, så godt det der på stället ske kunde, Peruken och hatten på Kungen, och lade kapporna öfver, fullföljde då resten af branta backen utföre, der vi då bättre bragte i lag kappor, hatt och Peruk.

Vi vore nu nog nära staden, på den förr omnämde vägen, der ofta Patrullerades, men funno der allt ganska tyst, och sågo ingen menniska. Gingo alltså vägen fram tills vi hunno till vår Tranchée, som i början af attac-

ken var uppförd, åt den trakten under berget emot Staden vid Elfven, men vi voro då med båren utanför Tranchéen, så att båren måste lyftas upp öfver bröstvärnet, till att komma in uti linien, som allt gick bra och väl, efter Soldaterna voro nu mera varsammare än förut. Vi följde då Tranchéen ett godt stycke åt, tills vi hunno till det destinerade Batteriet. Jag anmodade då Kaptenen att stiga fram till Generalen Schwerin, som var ett litet stycke derifrån, och berätta att jag nu vore hit kommen. Härpå kom Kaptenen strax tillbaka, med befallning ifrån Generalen att Konungen skulle föras till Högqvarteret uti Tistedalen, och det den nya vägen som var gjord för kanonernes transporterandè; och var ungefär ½ mil lång. Annars betjente man sig af en närmare väg till Tistedalen utmed Elfven, men öfver osäkre spångar och bryggor.

Jag öfvertalte nu å nyo Kapten Schultz att göra vidare följe med till Högqvarteret, det han ock gjorde; vägen var väl lång men icke så besvärlig, som den vi hade passerat, och gynnade månan oss, att ju högre den kom på himmelen, desto mera tillräckligt ljus hade vi.

Under

Under ängslan och bekymmer, öfver hvad som denna natt händt, gingo vi vår väg fram; då, efter en stunds förlopp, kom Generalen Schwerin med dess dräng efter oss ridandes, ärnande sig förut till Högqvarteret, när han då upphann oss, ropade Generalen hvem går der? jag nämde då mitt namn och berättade att vi förde en Officerare till Tistedalen, som var blefven skjuten, dertill svarade Generalen, det var intet bra, red så förbi och sade God natt med Er. Denna frågan var endast gjord för Soldaternes skull, men de visste då redan hvem det var som de buro, dock sade ingen af dem ett enda ord.

Åndteligen hunno vi omsider fram till Tistedalen. Tistedalen är som en stor by, med åtskillige byggningar försedd, som bebos af dem, som innehafva de der i strömmen anlagde vattenverk. Vi satte båren på gatan, framför en Öfverstes Qvarter, som het Dahlheim, vid pass 50 eller 60 steg ifrån det hus som Konungen för sig intagit, derpå lät jag Soldaterne gå tillbaka, och tackade för deras viste beskedlighet samt förmante dem till tysthet, och gaf dem 3 Myntetecken till drikspenningar, derföre de mera tackade än gåfvan var värd. Det sades

sedan (om detta är sant) att desse blifvit efterfrågade, och skulle hafva bekommit hederligare skänk, än jag förmådde gifva dem.

Nu var ingen mer vid båren än Kaptenen och jag, då Kaptenen påtog sig att gå fram till Högqvarteret, och berätta för General Schwerin att jag vore här, och begärte hjelp att bära båren fram. Huru långt det nu var lidet på natten, kunde jag (ej så *) visst veta, ungefär tycktes klockan vara Ett. Jag stod nu allena vid båren, utan att höra eller se någon menniska. Tiden blef mig nog lång, jag gick fram och åter, satte mig stundom på bårarmen, såg ofta med rinnande ögon och ett beklämdt hjerta på den store Kungen, då uti mitt hufvud omlupo många besynnerliga tankar, öfver denna hjeltes så oförmodade hastiga död.

Omsider kom den goda Kapten Schultz sjelf tredje tillbaka, berättandes att uti Högqvarteret var allt i en confus rörelse, dock hade Generalen Schwerin skaffat att följa med Kaptenen en Konungens Kammartjenare, som jag tyckes minnas, het Lindbom, och den ene af

*) Dessa ord äro uti handskriften alldeles utnötta.

lifknecktarne. Vi fyra personer togo då båren på våra axlar, och buro den till Konungens hus framför dess kammare, der en dörr var gjord, att utan lång omväg, genom flera rum, strax kunna komma ut på gatan. Framför samma dörr sattes båren, då jag fattade Kungen under armarne och lifkneckten om låren, och lyfte så Kungen af båren genom dörren in uti kammaren, der vi vid ett afpassadt ställe på golfvet, vid den ena sidan af kammarväggen, lade vår älskade store Konung död och blodig.

Generalen Schwerin och Konungens Lif-Medicus Neyman stodo i kammaren, bedröfvade och med tårar i ögonen. Derpå betackade Generalen oss på det ömmaste, att vi så väl och försigtigt hade fört Konungen hit, försäkrandes att han intet skulle underlåta, att till någon hugnad och erkänsla för oss, anmäla sådant hos Hans Kongl. Höghet Arfprinsen af Hessen. Der efter bad oss Generalen att vi skulle stiga in uti Salen, och hvila oss en stund; hvilken sal mera liknade en stor stuga. Fyra vaxljus stodo på bordet, men ingen mer än vi voro derinne, och som dörren till kammaren der Kungen låg, stod half öppen, så kunde vi se hvem af de höga Herrar der ingingo, och märkte ibland de första, Hans Durch-

lauchtighet Hertigen af Holstein, Fältmarskalken Grefve Mörner, General Düker med flere, alla vore bedröfvade och fällde tårar.

Då vi nu varit i Salen emot en timma, utan att någon kom till oss; så gingo vi bort till våra indelte qvarter, som voro små Torparekojor, ungefär en liten ¼:dels mil från Högqvarteret, närmare åt Fästningen, der jag en stund lade mig att hvila på golfvet ibland de andre hemmavarande Fortifications-Officerare, som den natten intet voro kommenderade uti Trancheen.

Så snart det nu begynte att dagas, gick jag härifrån till en min besynnerlige vän och gynnare, Fält-Sekreteraren Gab. von Seth, (nu mera Grefve och Riks-Råd). Hvars qvarter var icke långt ifrån Högqvarteret. Under vägen till honom, då det var väl uppdagadt, blef jag varse på min råck, gehäng och hanskar mycket blod, som der satt fasttorkadt, och förmodligen påkommet, då Kungen hvällde af båren i mina armar, eller ock då jag med lifknechten lyfte Konungen af båren in uti kammaren. När jag då kom intill Fält-Sekreteraren von Seth (jag nämner honom vid detta tillfälle intet Excellence) frågade hann jag strax,

har du varit i natt uti approcherne? Hvarpå jag svarade Ja, och gaf korteligen vid handen hvad som passerat hade, då han ock fick se huru jag med blod var besudlad; berättandes för mig huru som han redan i natt varit uti Högqvarteret, att föra Protokollet uti den tillärnade Krigs-Konseljen, men efter Hans Kongl. Höghet Arfprinsen af Hessen, som bodde ¾:dels mil från Högqvarteret, på Torpums Herregård, då ännu intet var ankommen, så blef denna Konselj till i dag uppskjuten. Således hade Fält-Sekreteraren brådt om att skynda sig dit, hvartill ock hästen redan stod sadlad vid dörren då jag kom. Jag frågade då som hastigast, hvad påföljd Konungens död kunde hafva, hvartill svarades, att det kunde ingen ännu veta, men man trodde att vid denna Krigs-Konselj torde Arméen få befallning att strax draga sig tillbaka utur Norrige, som ock skedde, ty samma dag afgick Order härom till alla Regementer.

Det kunde väl vara ännu ett och annat mera att anmärka vid detta högst bedröfveliga dödsfall, som denna olyckeliga natt hände, men jag har intet (* velat) berätta (mera) än endast

*) I Handskriften bortnött.

det, hvartill jag, beklagligen, sjelf varit ett åsyna vittne.

Likheten med Originalet intygar

J. G. Lilljegren.

Phil. Doct. Antiq. Patr. Docens &. Ad Mus. Hist. Reg. Acad. Carol. Amanuensis.

Denna Berättelse är uppsatt och egenhändigt skrifven af Öfversten Carlberg, enligt framledne Secreteraren Sigfr. A. Gahms Pers:son uppgift, intygar

Dan. G. Nescher.

Karakteristik

af den Kongliga Gustavianska Familjen *).

Konung GUSTAF I 1) var till växten, utseendet samt umgänget en mycket behageliger Herre; i sina unga dar mången qvinna, fast förgäfves, täck; Han hade till längden 3 alnar och ½ tum; var en oförliknelig vis Regent; dristiger och lyckeliger i krig och fred; något njugg och otålig, men dygdesam.

Konung ERICH XIV 2) var qvicker, ovanligt däjjeliger, viger och stålter; icke alltid rätt till sinnet; hade mycket godt, men våldsam och ombytelig understundom; katiger med fruntimmer, Hans längd var mindst näst Konungs Carls.

*) Utur Dalinska samlingen, som nu tillhör Öfver-Kammarherren och Kommendören Friherre Stjerneld.

1) Född 1490, död 1560.

2) Född 1533, förgifven 1577.

Konung JOHAN III 1) var den längste näst Hertig Magnus, af ett vackert ansenligt utseende och behageligit väsende då intet Slägtehettan tog honom: också mycke kunniger i konstestycken och nästan än lärdare än Konung Erich, hvarigenom han feck sina religionsgriller.

Konung CARL XI 2) var kortast af sina Herrar Bröder, dock en 3 alnars Herre; starker till växt och krafter; oförfärad när som häldst. Kunde stundom slå sig lös och vara lustiger, eljest basker och diuptänkter, som frälste fäderneslandet, friande kanske till Kronan. Dråpelig i regerings-konsten.

Hertig MAGNUS 3) var 3 alnar och 4 eller 5 tum. Svager blefven till sinneskrafter genom godsinthet. Kroppsviger i tornering.

Konung SIGISMUND 4) var af medelmåttig längd; hade ett ståtligt utseende. Något för betänksam, men för öfrigt i allt väl och goder. Krigade nästan i hela sin lifstid och förstod sig derpå.

---

1) Född 1537, död 1592.

2) Född 1550, död 1611.

3) Hertig af Östergötland; Konung Gustaf Wasas son; född 1542, död 1595.

4) Föd i fängelset 1566, död 1632.

Hans alla Söner mer och mindre vackra Herrar. K. Uladislaus 1) nog för feter, han och Sigismund väl älskade i Pohlen; han var en berömd krigsman och af ett godt vett, men praktälskande och högsint. K: JOHAN CASIMIR 2) var en ostadig och artig Herre; äfvenså Prints JOHAN ALBERT 3) likaså äfventyrare, en lustig ture, som ehuru Cardinal, kunde draga sin sabel. Prints CARL FERDINAND 4) var saktmodig. Prints ALEXANDER CARL 5) var en vacker och älskader Herre.

Konung GUSTAV ADOLPH, 6) storväxt och för feter sluteligen. Hade ett mycket intagande väsende med Farfadrens segrande talegåfva, jemte de allrastörsta egenskaper med värjan och pennan. Nog hetsig och för käck. En ädel Konung och menniska, fastän äröfrare.

---

1) Född 1595, död 1648.

2) Född 1609, död 1672.

3) K. Sigismunds son; född 1612, död 1634.

4) K. Sigismunds son, Biskop af Bresslau; född 1613, död 1655.

5) K. Sigismunds son; född 1614, död 1635.

6) Född 1594, dödad 1632.

Dottren Drottning CHRISTINA 1) var det mest lysande fruntimmer på sin tid. Hade slughet, lärdom och mod, så godt som någon karl, men flycktig och qvick som elden och hårdsint.

Hertig JOHAN 2) höll af prakt, var en ärlig Herre. Hertig CARL PHILIP 3) hade godt förstånd och hjerta; var modig samt såg också ut, båda förstodo sig på kriga. Prints GUSTAF ERICSSON 4) var dygdig och from och nästan för beläster, alla 3 af ädelt utseende, den sistnämde långer.

Prinsessorna 5) voro alla mer och mindre intagande, en och annan sköner samt af ett

---

1) Född 1626, död 1689.

2) Hertig af Östergötland, Son af Konung Johan 3; född 1589, död 1618.

3) Hertig af Södermanland, K. Carl IX:s Son; född 1601, död 1622.

4) K. Eric 14:s Son; född 1568, mördad 1607.

5) Catharina, K. Gustaf I:s dotter, regerande Grefvinna af Ostfrisland; född 1539, död 1610. -- Cecilia, MarkGrefvinna af Baden, K. Gustaf I:s Dotter; född 1540, död 1627. — Anna, K. Gustaf I:s dotter, Pfaltz-Grefvinna till Weldenz &c. född 1545, död 1610. — Sophia, K. Gustaf I:s dotter, Hertiginna till Saxen Lauenburg; född 1547,

illparigt förstond, thesslikes härföre högst beryktade, äfvensom för många kunskaper och någon lättsinnighet med kvickhet, samt högdragenhet, somliga fromma och blödiga.

Konung CARL GUSTAV 1) var till växten kortt och tjock, men till slughet, kunskaper och mod stor; stålt till sinnes och kortt om hufvudet som hela Gustavianska familien var känder för.

Konung CARL XI 2) var liten och väl växter, god ryttare, orädder och en ordningsman samt en rikshushållare i en god stund; högst illa uppfödder, hvilket han betalte dem före.

---

död 1611 — Elisabeth, K. Gustaf I:s dotter Hertiginna af Meklenburg; född 1549, död 1597. — Anna, K. Johan III:s dotter, född 1568, död 1625, förlofvad med Mark-Grefven af Brandenburg. — Anna Catharina Constantia, K. Sigsmunds dotter, född 1619, död 1651; förmäld med Churförsten af Pfaltz. — Catharina, K. Carl IX:s dotter, född 1584, död 1638; PfaltzGrefvinna af Zweibrüchen; K. Carl X:s Moder. — Maria Elisabeth, K. Carl IX:s dotter född 1596, död 1618; Hertiginna af Östergötland.

1) Född 1622, död 1660.

2) Född 1655, död 1697.

Konung CARL XII 1) var något öfver 3 alnar, smaler och axelbred. En hjelte som aldrig får sin like och som för mycket krigade utan nytta för Riket, men ädelsinnad och ytterligt rättvis; dyrkad af de sina.

Prinsessorna hans Systrar 2) voro folket behageliga, den äldsta vacker, den yngsta är oss en nådig Drottning.

Likheten med Originalet intygar

Joh. G. Lilljeqvist

---

1) Född 1682, dödskjuten 1718.

2) Hertiginnan af Holstein, Hedvig Sophia; född 1681, död 1708. — Ulrica Eleonora Sveriges Drottning och LandGrefvinna af Hessen, född 1688, död 1741.

HANDLINGAR

rörande Dalkarlarnas Uppror år 1743.

Dessa Akter, rörande Dal-upproret 1743, äro mig gifna i hufvudskrifter 1784 af Per Joh. Envall, kallad Secreter; son till deras författare och samlare, Johan Person i Enbacka, flera gångor Riksdagsman ifrån Dalarne och Stora Tuna Socken, hvilken 1756 hastigt afled i Statsfängelse under det årets oroliga Riksdag. Berättelsen till Commissarial-Rätt, synes vara författad icke få år efter händelsen; kanskë vid nämde Riksdag den äskats.

Stockholm den 23 Maj 1816.

Stjerneld.

Originalets stafningssätt är endast i början bibehållet.

S. T.

(Hela denna Akten är ett Koncept af Jan Perssons egen hand).

"Sedan Kongl. Commissorial-Rätten sidstledne "d. 22 Martj i nåder behagat mig anbefalla att "till sig inlämbna En omständelig berättelse "hvad kundskap iag kan äga utj förloppet af "de åhr 1743 skiedde oroliga rörelser af Dale "Allmogen, om orsakerne Och medlen till dess "ursprung, begynnelse samt Continuation, har "iag Ehuru lång tid nu sedan är förfluten lik- "väll i möieligaste måtta eftersinnat, och mig "påmint hvad iag dels sielf hördt och sedt; dels "och, af, och igenom andre den tiden inhäm- "tat berättelser, som ey alldeles ännu utur min- "net fallit, ändåch iag väll tror att mycket blif- "vit i glömskone, isynnerhet personerne af hvil- "ke iag hördt berättas, hvilke de samme varit. "Dåch till att fullgiöra ofvanberörde mig gifne "Nådige befalling har iag följande i den ord- "ning som iag kan påmina mig detta pase- "rat vehlat i underdånödmiukhet gifva vid han- "den, hvad som iag förment varit orsakelig "vållande till denne oroo, som och hvad min

"person angår understår mig äfven därom be-
"rätta hvad iag hördt och sedt, samt hvad som
"mig händt den tiden; men med lika förbe-
"håld nu som iag muntl. i Kongl. Coms:r. mig
"ytrat, at iag ey kan åtaga mig bevisningsmå-
"let i alt icke heller kan nämpna alla perso-
"ner, som iag den tiden hörde omtalas, skulle
"varit nämbde här i orten, och ägt någon del
"i beskickningar, Emedan iag ey kan veta huru
"de som brukat deras nampn sagt sant, eller
"giort missbruk deraf, J mening at giöra deras
"Saak anseenligare, och med mera eftertryck
"planta i menigheten, det som deras Syftemål
"varit; vill likväll så mycket som kan låta sig
"giöra ingen ting fördölia, utan som iag för
"Gud på mitt samvete, om det med Eed vidare
"skall bestyrkas, Svara kan opartiskt allsamans
"berätta, och mine Egne fehl, om de så kunna
"kallas, icke sielf öfverskiyla utan blotta. *)

Det oskiyldiga och menlösa lefnadssätt, den inbördes förtrolighet och vänskap, som ibland invånare här i daleorten altid varit, den vyrdnad, kiärleek och undersåtelige tillgifvenhet för vår Allernådigst och milda öfverhet, tilltror iag

*) Detta stycke är i Originalet öfverstrukit.

jag mig kunna berömma oss af varit så ren uppriktig och utan all skrymtan, att den kunnat täfla med alla orter som det Svenska herraväldet äro undergifne, ja tör hända näppeligen dess like torde finnas, om i vidt aflägsnare orter och riken skulle sökas derefter; utan för öfverhet och fäderneslandl, har jag ifrån min barndom alltid hördt af den Enfaldige aldrig annat hördt talas: än att en hvar varit villig uppoffra sitt eget, ja det aldrakäraste, om så omtränga skulle, och den lydnaden och kärleken har sträckt sig ifrån den högsta till den lägsta, ända till fjerdingsman och korporal. Gud är mitt vittne att jag icke ljuger; så mycket mera beklagligare är det, att en så otidig oro hända skulle, och så menlöst folk, som i sin oskyldighet vandrat hafva, så långt skulle förledas; men ju menlösare och troget välmenande sinnet varit, ju snarare kan en galen inbillning, då en sak med vackra färgor afmålas, fastna, och göra dem i sitt rena nit blinde i det som godt är, och förföra dem på oråd. Detta sednare har aldrig hörts förr än rekryterne hvilka till Finland skulle öfvergå och i Stockholm gjordt sig motsträfvige; då ehuru rene och obesmittade de gingo härifrån, de likväl i Stockholm förmodel. insugit något som icke dugat. Detta hade

väl i förstone, enär ryktet derom kom hit, icke någon verkan till det som ondt var, utan det straff som några måst undergå deruti, tyckte alla sådant skedt med rätta. Jag hade den tiden korrespondans med H:r Sekreteraren Vesterhof, hvilken skickade mig så väl notis om deras oväsende, som ock afskrift af deras rättmätige dom, hvilket jag tror skedde med Öfverhetens nådigste tillstånd och vettskap; jag skref ock några poster tillbaka, och berättade tillståndet häruppe, hvarjemte jag ock ibland menigt både publikt och privat, gaf saken den färg som hon borde hafva, och hörde med nöje öfver allt deras missnöje öfver en sådan galenskap, som af deras barn eller utskickade rekryter förspordes, hvilken säkra notis H:r Sekreter. Vesterhof å högre ort gjorde kunnig. Men icke långt derefter, då det vanliga arbetsfolket ifrån de öfre Socknarne hemkommo, började att förspörja åtskilliga rykten och mummel deröfver, dock fastnade icke någon så ond tanka i de fleste, att deraf kunde förorsakas någon rörelse; likväl gafs tillfälle att tala, om allt ej skulle stå rigtigt till med vårt rike, som alla välsinnade sökte qväfva. Om mitt beröm i det sednare skulle här införas torde ej sjelfgjordt beröm tjena, men Gud är mitt vittne att jag då som alltid sökt qväfva allt ondt

och uppmuntra hvar och en till skyldig och undersåtlig lydno; mig har ock dertill så mycket mera tillfälle gifvits, som jag ej allena har haft en god kredit bland Allmogen till den tiden, och i alla Socknestämmor här omkring uppmuntrat dem till det bästa, utan ock de förbigående arbetskarlar ifrån öfre Socknarne hos mig, som bor vid landsvägen, alltid haft sin hviloplats, då jag haft det förtroende att trygga i dem det goda och söka utrota det onda; dock kunde jag förmärka, att alla icke började hysa samma förtroende, utan igenom vrånga miner, om icke just med ord, gjorde ombyte, isynnerhet sedan den finska kampanjen började gå baklänges, då allt mera och mera galenskapen ibland dem itändes, och all bitterhet lämpades af dem på Riksdagsmännen, som de sade skola gjort kriget ibland dem. Jag var en, och fick icke minsta skulden, då ock började höras utlåtelser, att det blir icke godt förr än vi gå ut allesammans, hvartill likväl ganska få hade någon mening, utan bestod mera i lösa och stora ord, så att med ett ords motsägelse sådant tycktes dämpas; icke dess mindre växte det onda fröet, mer och mera, så att enär Riksdagen tillstundade, och herredagsmannavalet skulle ske, det brast löst hos de öfre Socknarne att de ej ville begifva sig till den gamla ordningen

med så väl valet, som besvärs-punkternas uppsättande, utan begärde en sammankomst eller så kalladt landsting, det jag först hörde åstundas i Lexand, men af Sal. Presidenten, då varande Landshöfdingen Lindcreutz blef på underdånig föreställning beviljadt i Fahlun. (Dessförinnan var väl ock något buller i Lexand, då högstberörde H:r Landshöfdinge for dit upp att ställa dem till lydno.)

Enär äntel. denne sammankomst i Fahlun skedde, måste jag följa med in, som då i Socknestugorna var utnämd af Tuna och Säters Soknar att. blifva Riksdagsman, och hade i följe med mig en hop till 9 eller 10 Deputerade ifrån samma Socknar, som skulle ej allenast höra hvad besvärs-punkter de öfre Socknarne hade, och om de vore utaf den beskaffenheten att de kunna lämpas tillsammans, utan ock nämna mig till Riksdagsman. Vid ankomsten till Fahlun träffade vi alla de andra Socknarnas Deputerade på så kallade Myran hos Bergsman Domar Hans, och Per Ols, hvarest de suto vid ett bord och hade sjelfve sine skrifvare, som formerade deras besvärs-punkter, efter deras val var dagen förut fallit på Pehr Andersson från Sallerön, att vara Riksdagsman för öfra och nedra Sillians 2:ne fögderier. Jag begynte tala med dem på vackert

maner och frågade hvad deras tanka var, efter de så anlägne varit att begära en så stor sammankomst, men blef bemött med en hop otidiga utlåtelser, och de som ej svarade sågo rätt bistert på mig, då ändteligen Pehr Andersson utbrast med hög röst till mig, skall du blifva Riksdagsman, som gjordt allt det som rasande är, och skaffat krig på oss, det skall aldrig ske; ingen gammal Riksdagsman skall af de skälmarne blifva i bondeståndet, utan vi skola nu bli nya, och rätta hvad som J gjort galet; kommer du dit så skall endera du utom ståndet eller skall jag ut, endera skall sätta hufvudet till, icke en enda gammal skall bli der, fast mindre hvarken du eller Olof Håkanson: detta var hans första ord. Jag blef väl något ifrig, och tyckte jag ej förtjent sådant, och gaf väl något af munnen tillbaka, men det halp intet. Änteligen gick Pehr Andersson bort och jag litet efter, då de Deputerade, som med mig voro, klädde skott för dem med ovett, för det socknarne valt mig. Enär jag gick derifrån mötte jag berörde Pehr Andersson helt allena vid så kallade Hindrich Leutkers hörn, icke långt ifrån den stora sammankomsten, der jag såg mig om, om någon skulle se oss, tog så Pehr Andersson i kragen med handen och höll honom stilla, samt frågade honom hvad skäl han hade att så högt ropa om

mig, han hade sitt samma läte, då ifren rann på mig, at jag tumlade om med honom, och kramade honom något hårdt, hvarvid jag märkte hos honom någon häpenhet, och att hans stora mod saktades; jag väntade derpå icke annat, än att han skulle tala om det för menigheten, för hvilka jag bar fruktan, och deras sällskap den dagen icke mera sökte, men fick veta af de Deputerade, som voro ifrån mina Socknar, att han då han kommit in icke nämt derom; orsaken tror jag väl hans stora sinne varit, att han icke velat så skulle hetas, att jag skulle rördt honom och han icke kunnat försvara sig. Jag var dermed ganska nöjd, och märkte af honom andra dagen mer höflighet än jag förmodat, då samlingen skedde på Kongl. gården. Med mitt val blef snart beställt, och inga besvärs-puncter hade mina Deputerade, som något hinder förorsakade, men de andre Socknarne stodo der mycket länge, och hade Sal. Herren tillika med begge Häradshöfdingarne Herrar Brenner och Reudker mycket med dem att göra, innan de förmådde dem utesluta en hop med punkter, som hvarken voro nödige eller anständige, då ock svåra och fasliga utlåtelser af den öfre Sockenallmogen utbrusto, ibland annat påminner jag mig, att der blef omtalt det Tull-Arrende-Societeten ville inrätta en

Tull-kammare emellan Norrige och Dalarne; som dem blef föreställt, hvarpå svarades, af en Lexands karl, ja sätt man dit tull, vi skola snart slå ihjel tullaren. Sal. Herr Presidenten Lindcreutz frågade, hur sade du? denne svarade åter med hög röst: vi skola slå ihjel honom; detta togs ej ändå så hårdt som jag förmodat, och vet ej heller huru då fanns nyttigt, efter då allaredan ett disperat väsende var inrotadt; då den dagen öfra Kopparbergs fögderi, Wästerdalarne och Gagnäfs Socken i Säthers fögderi föllo med sitt val på Pehr Anderson. Näsgårds län ville göra det samma, men dertill nekade Pehr Anderson, att han ej mera kunde åtaga sig; in summa han hade då allt förtroende ibland menigheten i hela länet; och jag af alla beskyltes för ofvannämde fel, och ehuru han i min närvaro var höflig, feck jag likväl sedan veta, att hvarest han rest han alltid haft mig på tungan, såsom den hvilken gjort hela landet skada, och satt det i den vidlyftighet som det då stod, detta var hans ord; men slagit med handen alltid på en kruttaska hvaruti han hade sina besvärs-punkter, och sagt att här ligger det som skall rätta. Jag träffade honom ej sedan förr än vid Riksdagens början, då begynnelse och kontinuation skedde, utan minsta förtroende honom och mig emellan; ja mest halfva Riks-

dagen att vi ej taltes vid ett enda ord, utom ståndet; hvarest han nog bullrade och hade ej ondt efter sina vederlikar; men med förundran såg så väl jag som ståndet, att då jag var ute var han dubbelt häftigare än då jag var tillstädes, så att de beskedligare i ståndet måste ibland ut och leta mig igen, att jag skulle komma in, och sade, Pehr Anderson rustar så att ingen får taga sig något före, hvilket en del märkte i särdeles god mån då jag inkom att han saktade sig. Om han under den tiden haft någon korrespondans till orten, som gjort dem mera yra, vet jag icke, men allt mer och mera växte grumlet hem i orten, i synnerhet då successions saken blef rörd hos Riksens Ständer, då ej ondt var efter rykten och pasqviller. Finske Kampanjen, som allt värre och värre spordes om, gjorde hos dem en farlig konfusion, så att den som ville sjunga utur den ton att tid vore att röra sig, och frälsa riket, hade ej svårt för att få förtroende och kredit hos dem; arbetskarlarne ifrån de öfre Socknarne samt sågarne hvilka vistas i Stockholm (*Dalkarlar som der föda sig genom vedsågning*) hade ej de bästa saker att bära hem, och alla landsorter hvarest de genomgingo ropade på dem efter Dalkarlarnes ankomst; hvarest villervallan rätt så myoket om icke mera var inrotad. Detta hjelptes

under af de många meningar, som blefvo ibland rikets invånare, ja ibland sjelfva Ständerne, om successionen, ty sedan det ej lyckades med hans nuvarande Kejserliga Höghet Carl Petter Ulrichs enhälliga val, lärer något hvar beflitat sig om plantera i de oskyldiga invånarne och isynnerhet menige allmogen åtskilliga tankar, och deribland beskickningar, som till Daleorten anlände, hvarest de haft något hvar att syssla med. Jag tar åter Gud till vittnes, att hvad mig angår, sedan det första slog bom, jag var för min del så villrådiger att jag ej visste någon att tänka på, men fick likväl veta, dels igenom arbetskarlar dels ock andra, att hem i orten redan före Jul skulle omtalas någon prins, som skulle vilja igenom gammal skyldskap vara nära om Kronan, med tiden; men icke var det nu vår Kongl. Höghet; som ock sedermera blef bekant hos Ständerne, och samma höga Prins (ifrån Birkenfelt) ibland Kandidaterne blef nämd. Jag reste derpå hem till Jul, och att ingenting, som jag lofvat, bör förtigas, jag vill nämna, blef mig, innan min afresa skedde, lemnadt af en Auditör, hvars namn är Magnus Seren, ett Slägtregister på Fursten af Eutin, nu varande vår allernådigste Kongl. Höghet. Jag talte väl med några kamerater i stillhet derom, som då, icke viste sig obenägne, men vid hemkomsten torde icke

nämna det för någon, icke heller fann jag det vara anständigt, efter då stod i vida fältet hvilken Rikśens Ständer skulle falla på, utan vid ett vistande hos Krono Befallningsman Jacob Berg, kom jag uti en diskurs om Succession, hvarpå jag lemnade samma slägtregister, som ibland hans papper nu efter hans död torde finnas. Men då jag i 20:de dags tiden kom tillbaka började talas om Danska Kronprinsen, den jag aldrig förr hört nämnas, och var då som jag märkte en stor del af ståndet honom tillgifven, som mer och mera ökades, oaktadt mine motskäl, då ändring var intet till att göra Ståndets Ledamöter emellan, utan blef en ganska stark fors efter hand, som intet var godt motsäga. Dock vet jag visst att den tiden i Dalarna aldrig var menighetens tanke, utan som ofvannämdt är, blef i de öfra Socknarna utspridt om Prinsen af Birkenfelt. Dertill förmenas hafva bidragit, efter jag allt bör nämna, en resa som Auditör Klingström gjort uppföre till Västerdalarne, hvilken berättas yttrat sig uti några hvarjehanda saker, på åtskillige ställen, och föreställt dem landsens räddande nödvändighet, samt, som berättas, lämnat dem skrifter, hvars innehåll jag ej har mig mera bekant, än efter sagen, att i Näss Sockn skolat varit lemnat en som begynt med det i hans tid . . . Om H:r Kongl. Commis:n skulle

behaga derom någon mera underrättelse inhämta vill jag uppgifva de Personer som skola varit närvarande, tör hända om de blifva noga examinerade, veta de gifva tydligare vid handen; jag lemnar allenast denna berättelse som jag fått honom, med samma förbehåll som jag i begynnelsen gjort, att mig ej bevisningsmålet pålägges; helst jag nu så långt efteråt ej kan påminna mig af hvem jag allt detta fått veta.

1:o Uti Näss Sakerstia skall berörde H:r Klingström haft åtkilliga utlåtelser, om Sveriges olycka samt orsakerne dertill, och det i då varande Länsman Anders Schedins, Presterne Engzelii och Schulteri, Nämdemännen Esbiörn Lars och Olof Larssons närvaro, hvilken sednare är död.

2:o Hos H:r Länsman Arvid i Nås, mera rådplägning, med berörde Anders Schedin, Esbiörn Carsen, Olof Larsen, och en halt bonde i Borg, som skjuter Elgar, hvarpå bem:te Olof och Esbiörn farit till Lexand några resor, och lemnat skrifter ifrån sig, uppläsit dem på gästgifvaregården och hos Olof Larson i Välta, samt sedermera fått dem till näste Olof Olson i Åkrö, hvilken nu är död, men denne insatt dem i en ask hos Länsman Joh. Schedin i Lexand, men åter dädantagit dem, enär Rebellion var till ända i November, hvaröfver Länsmans hustru gladt sig, att hon blifvit af med dem.

3:o Denne Anders Schedin följde sedan H:r Auditeur Klingström till Stockholm, om jag rätt mins i Februari, dem jag oförmodel:n träffade hos H:r Rådman Kierrman, och efter sluten måltid animerade jag Anders Schedin att följa mig derifrån, samt sedan om morgonen derpå till H:r Landshöfdingen Wennerstedt. Hvad hans ärende var i den resan stadnar alltsammans i tankarne, men han reste hem igen, och vill tro, att han ingen orsak gaf till någon oro.

4:o Vid samma tid reste 2:ne Morkarlar ifrån Stockholm, som om morgonen kommo till Schedins qvarter, den ene vid namnet Sticko Erich Ersen, nu Kyrkovärd i Mora, och Daniel Larson i Nöret; jag märkte någon hemlighet dem emellan samma morgon, och af någon utlåtelse och min tycktes de hafva något nytt i sinnet, men intet hörde jag som var att bygga på, omsider fick jag ock veta, att då desse kommit hem ha de ifrån första inkomsten i länet yttrat sig om detta rikets farliga tillstånd, och dess befrielse. En Sollbyggare (*Solleröbyggare*) skall ock varit med, hvars namn jag icke vet, men isynnerhet skola de i Lexand hos Daniel Carson i Sågen, i dess egen och dess fostersons Lars Bengtsons, Pehr Olson i Boda, och Olof Pehrsons på Kullbiorkas närvaro, yttrat sig att

de hafva order tillsäga Allmogen att utan uppehåll komma 4 man af Soldat-roten till Stockholm &c. då Sticko Erich och Daniel sedan rest igenom Rättvik, men Sollbyggaren hem till Lexand, och denne sednare der yttrat sig i flere personers närvaro samma skyndsamma ärende, eljest går Riket under; skulle ock hafva nämt, den som skickat honom. Allt detta har väl som förmenas gjort en farlig Scheck ibland menigheten i de öfra Socknarne, men i de yttre ända neder om Lexand ingenting, utan de voro allenast åhörare utan att bejaka till sådant; men i stället för de omtalte 4 man af roten hafva de resolverat sig till skicka 1 eller 2 af hvarje Socken till Stockholm, och göra sig bättre underrättade, då de öfre Socknarne gjort bud till de yttre derom, hvilka icke varit obenägne att bifalla, reste alltså de öfre om Fahlun och der uppsatte några punkter, hvilka som jag hört blifvit skrefne, af en då varande skräddare vid namn Kihlberg, som tog sig före i denna Rebellions-tiden vara deras Concepist, och derföre gaf från sig både verkstad och Gesäller, samt Embete med, och följde på slutet marschen till Stockholm i Juni, samt står nu vid H:r O. Delavalls Kompani såsom gardes soldat. Deras punkter, som då varit uppsatte, har jag väl ej sedt, men hördt att den första skulle angå

omrörde Succession, de öfrige gått ut på kriget och finska kampanjen, och att få rensa bondeståndet, hvaribland jag och Taleman varit nämde.

Desse förfogade sig alltså vidare till Stockholm; och fick jag så mycket mindre den äran att tala med dem vid deras ankomst, som sjelfva bitterheten var på mig ställd; de voro alltså i 2:ne dagar, om icke nämre 3:ne innan jag träffade dem, då jag i deras qvarter sökte dem, och fann dem något blidare, än jag af andra hade berättelse. Jag ställde mig in så godt jag kunde, jag tror väl mest mitt tal gick deruppå att visa min oskuld till alla de rykten som på mig voro utförde, de blefvo ock så fogliga att jag i samtal om deras ärende feck mig inlåta, jag rådde dem ifrån Successions-saken att röra i den allt hvad jag kunde, efter det allenast var Riksens Ständers göromål och desse Fullmäktige allaredan blifvit förvandlade ifrån den omrörde Prinsen, och ville med Ständernas göromål äfven låta sig nöja; men att resa tillbaka utan att förrätta något, i deras ärende, var väl omöjeligt att råda dem ifrån. Jag påtog mig derföre att uppsätta en supplik till Kongl. Kommissionen om finska kampanjen, hvilken gick derpå ut att de brottsliga skulle straffas, men

deras publike yttrande var då, så väl för mig som allestädes hvarest de voro, ja inför så väl Öfverheten som kommissionen, att ingen af deras hemmavarande kunde förmås utsläppa någon Soldat förr än straffet gått öfver de brottslige Generaler med flere. Samma supplik lemnade jag i deras händer uti H:r Landshöfdingens närvaro, då jag den sjelf i koncept i deras närvaro för dem uppläst, konceptet dertill har ännu vid efterseendet i behåll, hvarpå samtel. de Deputerade fingo företräde för Kongl. Kommission, och derpå skriftel. resolution. — Änteligen blef jag anmodad, om den andra § som de i sina punkter hade, att till bondeståndet uppsätta en supplik, om krigsorsakerne, hvilka skulle igenom bondeståndet efterses, och begäras bli allom kunnige. Jag kunde så mycket mindre neka dem i det, som det var just hufvudmaterien hvarföre alla på mig så gramse voro, jag har ock äfven samma skrift i koncept behållen, derpå de begärde i bondeståndet företräde, och som snarast yttrade sina muntel. tankar tillika härom, och kan jag ej påminna mig, om de i bondeståndet då nämde någon Succession. Jag ville derpå såsom mina landsmän, ja några mine Grannar, intet släppa dem bort förr än de hos Hans Maj:t sökt ställa sig in i nåd, för ett så olagligt ärende, som kunde tas illa upp af vår

nådigste Konung; beqvämde dem alltså dertill att söka få företräde, då jag af dem blef anlitad föra ordet. Vi fingo den nåden, och H:r Landshöfdingen följde sjelf med upp, hvarest jag å deras vägnar bad Hans Maj:t ej taga onådigt upp att de kommit hit till Stockholm, orsaken som dem drifvit var att ställa menigheten tillfreds hemma, som då var i yrsel, hvilket voro deras egne ord för mig, och försäkrade Hans Maj:t om all underdånig lydna &c: Hans Maj:t, som alltid varit nådig, tog sådant äfven nådigt upp, och befallte dem helsa hem, gaf dem ock 18 Dukater, som han lade i min hand, att efter hans nådiga ord uppdricka dem till frukost; jag gick ut tillika med dem, och bar dem i min hand tills jag kom ut mot trappan vid Garderoben, då jag bad dem stadna och räkna dem, för misstanka skull; då vi fann att de belöpte sig 1 Ducat på hvarje, efter de voro 17, och jag den 18:de. Min egen, som mig skulle tillkomma, trakterade jag dem med frukost på vid Riddarhuskällaren med alltsammans, och de togo hvar sin till sig. Under deras vistande der i Stockholm, som jag nu ej kan minnas huru många dagar det var, voro desse Deputerade nog vidlyftige; jag hade göra med Riksdagssakerne och Deputationerne så att jag sällan

träffade

träffade dem utan då och då om aftnarne; men Pehr Anderson, som icke heller hade någon Deputation, följde dem ständigt; 2:ne Helsingar, och en rusthållare från Roslagen hvilkas namn jag förglömt, men rusthållarens mins jag lycktas på Qvist, desse voro mycket deras sällskapare, som jag sedan hördt, och vill tro äfven gjordt dem till begärliga Danskar att få Kronprinsen; allt detta var icke godt motsäga, utan enär något derom i deras, neml. Dalkarlarnes, närvaro nämdes, ty de förr nämdes umgänge har jag aldrig haft, icke heller fick desse sednare tillsammans med dem i något hus, tryggade jag dem i det sinne att låta bli röra Successionen, Ständerne hafva nog dermed sysla. Jag betygar oek att då desse Deputerade reste derifrån jag för min del kunnat, som jag tyckt, med säkerhet besvärja att intet ondt syntes eller var i deras faggor; som åtskillige lade sig vinn om tillika med mig att befästa dem deruti, ibland hvilka var Sal. H:r Sekret. Troilius, som gjorde en måltid för dem allesamman, ock efter öfverläggning med mig och taleman Olof Håkanson endast ville samla dem att råda dem ifrån allt ondt uppsåt. På mitt anbud kommo de ock dit till källaren Hoppet, hvarest de af berörde Sekret. blefvo fägnade näst för deras afresa, och med mycken

föreställning af oss alla 3 nämde, fingo vi deras försäkran om all lydnads tillstyrkande då de skulle komma hem. Jag kan icke påminna mig om jag sedan råkte dem något, utan lefde i säker förhoppning om allt godt; men Pehr Anderson gaf sig i följe med dem hem. Huru de samtalats på vägen eller hvarest de sedan tagit sina Instruktioner vet jag intet; då fick jag emot förmodan höra att då de kommit till landsskillnaden Brunbeck, hvarest H:r Landshöfdingen var förut rest och gjort stämning med den delens Allmoge i Näsgårds län som hörer till Westmanlands Regemente, att föreställa dem angelägenheten med soldaternes utsläppande, som desse äfven emot Hans Maj:ts allernådigste order det till nekat, och de äfven på hans föreställning låtit sig beqväma, hafva desse Deputerade med Pehr Anderson dit anlänt, som allt förr bekant vara lärer, och jag håller onödigt här upprepa hvad jag hört der passerat. Deras resa har äntel. anländt hem, men hvad godt de uträttat lemnar jag derhän; det begärde Landstinget i Lexand, blef strax i alla Socknar bekant; jag kom om Påskeafton efter hem ifrån Stockholm, som jag tror var nästan öfver 5 dagar sedan desse Deputerade kommo hem; jag talte med menigheten i Thuna och Säter för hvilka jag var fullmäktig, och kan uppriktigt

berätta att alla lofvade lydnad och att släppa ut sina soldater, men då jag Söndagen näst efter Helgen var i Socknestämman och emot slutet berättade att jag skulle dagen derpå resa till Stockholm, svarades mig att jag först måste på sammankomsten i Lexand. Jag sökte väl öfvertala dem det att slippa, och föreställte dem om de ej trodde angelägnare vara, sköta sysslan och deras ärender på Riksdagen, än att resa till Lexand, hvarest jag ej kunde finna något godt för dem kunna uträttas; men blef igenom ett allmänt och häftigt utrop besvarad, att jag måste följa med dit först och sedan resa till Stockholm och ehuru det för mig bar emot, emedan jag visste alla de elaka ryckten, som om mig voro utspridde, intet skulle hafva någon god påföljd med min resa, likväl måste jag rätta mig efter dem, och tänkte det må gå huru det kan, jag skall utan fruktan bjuda till att rätta så mycket jag kan. Det led till den utsatte dagen, och resan skulle ske, då till mig kommo Deputerade ifrån de yttre Socknarne Husby, Hedemora, Skedvi och Thorsång, ibland dem var Beronius i Husby, som sedan led dödsstraffet. Första Bataljen begyntes hos mig, ty denne Beronius, som var en häftig galning, lät ej på min föreställning rätta sig hvad fara Riket stod uti om ej alla gemensamt skulle släppa ut sina

soldater och försvara landet; då Ryssen, som icke var långt borta, skulle utan motstånd kunna gå till våra hemvister, om alla gjorde som vårt regemente och ligga hemma; han svarade, men de andra tego, vi skola bära värja mot Ryssen i dörren, då ifren rann på mig och jag fick i honom, med en hand, och med den andra uträckt i största fors att slå honom en örfil, men min hustru jemte en annan af de Deputerade fingo i armen på mig att jag gjorde halt, då jag med lika ifver rustade åt dem alla, att om de hade sådan tro, och ville som Deputerade resa till Lexand, der de äro galna förut, lären i få se en underlig utgång &c; men då lofvade alla närvarande att ingen annat skulle göra än styrka till lydno, hvarpå Beroni mun blef temmeligen tillstoppad. Derpå bar det ut för oss, och då vi kommo till Båtstad i vår Socken Tuhna, hvarest alla Morekarlar lämna qvar sine båtar då de om våren gå på arbete, togo vi den dristigheten på att välja oss en tjenlig båt, och ro dit till Lexand, som var $4\frac{1}{2}$ mil efter Elfven. Vi kommo aftonen förut innan sammankomsten skulle ske till Lexands nohret, då under hela vägen jag ej annat fann än alla voro ens sinnade sjunga ur min ton, som var till lydno, för Öfverhetens order. Då vi kommo mot landet stod der en Lexands karl, vid namn

Påhl Isakson, som i Stockholm gått många år med en galen Process, och födt sig med smått arbete; denne visste jag var icke min vän, emedan han begärt af bondeståndet kaution i sin tokiga sak att få den upp i Kongl. Justitie Revision, men jag nekat och hundrade detsamma; oaktadt han ändå fick en hop af Bohuslänningar och flere som gjorde detsamma, till hans ringa fördel. Denne bad oss komma i land, han hade beställt oss godt qvarter, ledsagade oss så till en beskedlig Nämdeman vid namn Gustaf Olofson, derest en del Deputerade voro ifrån de öfre Socknarne allaredan, en del samlades der efter hand, alla viste sig beskedlige, och hörde mycket på min föreställning; med ett ord jag fann ingen af alla Socknarne som viste sig obenägen till Soldaternas utsläppande, bara en ifrån Skedvi vid namn Hans Andersson, hvilken ej heller talade högt emot, utan ställde sig bakom min rygg och gjorde miner till de andre, att de ej skulle lyda mig, och då jag af en blef varnad att se mig tillbaka i hast, stod han bak om mig med en knytnäfva, och ond min. Jag tog honom ann med en temlig stark föreställning; då jag af alla hade medhåll, så att han sedan icke heller tordeså visa sig. Ifrån alla Socknarne af de öfre hade de hvar sine besvärs-punkter dem jag måste

sitta och läsa, och gingo nästan alla ut på ett, om kriget och Finska kampanjen; något mera kunde varaprivat, men jag mins det ej. Apostladagarnes borttagande var icke heller det minsta. Vi förnötte mest natten dermed, och stadnade änteligen i det slut, att de punkter som voro ifrån Venian skulle bifallas, men regleras bättre. Om morgonen derpå, samlades åter desse Deputerade i en stor stuga i samma gård, då de begärde att jag skulle ställa samma punkter i bättre ordning, jag tog mig före att begynna, men kom icke långt förr än en stor samling af menigheten kommo in, att hela stora stugan blef full; jag talade med dem efter mitt gamla sätt, men det blef obehageligt upptagit, kom alltså några stormandes med stort rop fram till bordet, och höllo käppar i vädret samt slogo i bordet att papperen och bleckhornet flög långt bort ifrån mig. Jag gick derpå ifrån bordet och ut genom dörren; då jag i förstugan anlände ropade en liten karl, kom och låten oss taga fast denne här, sade han om mig, då denne omtalte Påhl Isaksson infann sig strax, och med häftig utlåtelse sade, du skall bli annorlunda handterad här än i Stockholm. Jag såg fåfängt vara försvara sig, hvarken med mun eller hand, gick så obehindrad min väg genom porten; emedan då ingen var resolverad gripa

till, och gick fram till Skolmästar-gården som närmast låg, men ehuru jag med Skolmästarn icke var ringaste bekant, tänkte jag likväl råka en Prest, som skulle försvara mig, men träffade den olyckan att han ej var hemma. Ändteligen då jag der sutit litet utkom då Landshöfdingen ifrån Prostgården tillika med Major Wrangel och en hop Kronobetjenter, desse gingo i Socknestugan och jag följde, satte mig så främst vid den långa bordsändan, näst det lilla bordet, som varit satt för Landshöfdingen; och tog fönstret till min säkra flyckt om öfvervåld skulle begynnas, men då jag såg mig om stodo några 100:de personer utanför fönstret, som ej rymts i Socknestugan ehuru stor hon var. Hvad åter der passerat lärer äfven förr vara bekant, men det kan jag berätta att enär Landshöfdingen gjort ett ganska bevekligt tal och det var ändadt att de skulle ge svar, blef stormen så häftig att på det långa bordet hvarest jag satt, intet syntes annat än ben och skor, och hufvuden stodo i taket, då Landshöfdingen blef förd ifrån det lilla bordet, som nära intill mig stod och bort i vrån. Jag hörde ingen skillnad på deras tal, utan allt ett sorl, hade ock ämnat begära röst och få tala, hvartill jag reste mig på bänken, men af en beskedlig Nämdeman blef varnad, som jag ock tror var det bästa.

Ändteligen stormade de ut, då jag helt fritt spasserade genom dörren, och följde så den förstnämde Krono-Befallningsman Berg till Kaplan, att spisa middag. Jag föreställde samma Krono-Befallningsman om icke vi kunde gå i Prostegården, men han svarade att vi äro säkrare hos Kaplan Gottmark än hos Prosten, ty honom äro de onde på; detta skedde med ro, och tänkte jag icke på mera ondt; men då jag skulle gå derifrån till Socknestugan, hvarest de Deputerade ifrån Socknarne åter skulle samlas, mötte jag en afskedad Rustmästare Sahlsten, som hade stort skägg, den jag då icke heller kände, han sade till mig, hvart skall du gå? jag svarade, till Socknestugan att råka de Deputerade, han sade, Gatu Erick har skickat mig efter dig, han vill tala med dig, jag frågade hvar han var, han svarade jag skall visa dig. Denna Gatu Erik var deras Riksdagsman 1741 års Riksdag, då kriget begyntes. Enär jag kom till Gästgifvarens port, icke långt ifrån Socknestugan, sade han, här är han, jag gick derpå menlöst in och tänkte ej på något förräderi, tittade så in i ymse rum, hvilka alla voro fulla, gården likaledes med manskap; emedlertid försvann min vägvisare bort, i hvart rum jag tittade och frågade efter Gatu Jerker, såg jag ett hemligt taslande och stötande på hvarann, hvaraf

jag märkte något ondt, men var då fåfängt schapera. Jag gick derpå igenom en stor Sal till en kammare innanföre, hvarest några Länsmän och en Uppbördskrifvare voro, denne sal var ock öfverfylld med folk, och då jag kom in till desse Kronobetjenter sade de till mig: det var lycka att du icke varit här nu emedan bullret påstått; hvad då? sade jag, har du icke hört huru de slagit och släpat Gatu Jerker? vi tro knappt han lefver, och inte ha vi tordas ut och hjelpa gubben. Denna gubbe var snart sina några och 60 år, men beskedelig karl, och lefver ännu; så, tänkte jag, nu ser jag förräderiet, är intet godt länge qvälja mig här inne att frukta för döden, gick så strax ut utan att tala ett ord med Kronobetjenterne, och då jag kom ut genom dörren öppnade de sig tills jag kommit i Salen, då de började skuffa hvarandra in på mig. Jag frågade hvad det var för ett väsende, då ett allmänt rop blef, napp i honom och ut på dörren, de grepo således i begge armarna och genom dörren på gården och sedan genom porten, då folk ur alla rummen kommo utströmmandes, men jag blef beledsagad i främsta paret, och då jag kom midt i porten tänkte jag: hvad vill här bli af? efter alla ropte slå ihjel honom; ryckte så i en hastighet mig lös och satte till att springa; kann dock icke tänka i hast

hvarest jag skulle taga vägen, utan sprang om Sockenstugan der de Deputerade voro och begaf mig åt hembeten, ehuru omöjeligit det varit kunna komma dem så långt undan; men enär jag sprungit ett stenkåst eller mera, och var långa skillnaden emellan mig och den stora hopen, hvilka alla kommo efter; kommo några man emot mig, och då de som efter voro ropade, tag fast honom, räckte de mötande ut armarne. Elfven var på ena sidan och en gärdsgård på den andra, jag måste alltså stadna och låta det ödet mig öfvergå, som jag intet kunde undgå. De grepo mig alltså med större styrka i armarna, och strax jag öppnade mun och frågade dem hvad jag hade gjort, fick jag käcka örfilar att bloden rann ur näsan och ned öfver bröstet, bakom luggade de ur mitt hår, och en stor del ropade vi ska kasta honom i Elfven, en del ropade vi ville slå ihjeln, en del sade, vi ska kasta honom i kistan *), dit det och fort gick. Då jag kom på trappan vände jag mig och åter frågade hvad jag gjort, då svarades med stort sorl, du har skaffat oss krig, och sålt bort våra Soldater tillika med Finland, och nu vill du åter sälja bort dem igen. Jag skulle ursäkta

*) Fängelset vid domare-ställen.

mig, men rätt som jag öppnade mun kommo de i högsta hugg med käppar och måttade til hufvudet; som jag gömde inom dörren i tjufkistan och måste krypa efter, men vände mig, åter i dörren, i mening at få tala, då samma käppslängar dundrade i väggen. Jag drog mig in, de slogo dörren sedan till, och jag lade mig väntande på ett skyndsamt slut, och befallte mig i Guds hand, men intet lås fingo de låna, som jag hörde de talte om, utan en haspa lades på. Hvad försmädelser de då utom talte om mig hinner jag ej beskrifva, men det svåraste var höra att en frågade hvad kistan vore värd: de skulle bränna upp både mig och huset; jag måste tåla och smälta, och ändå, gudi vare ära, med rätt en underlig sinnesförnöjelse, att jag tyckte mig kunnat sofva der inne om jag fått vara i fred. Jag fick ändteligen höra det en vid namn Nils Jonson, som var Deputerad till Stockholm i Mars, han kom till den derstående hopen, som till en stor del var förkädda, Soldater, som jag några kände, och sade till dem att de icke gjordt rätt som kastat mig i kistan, men han blef afspisad med ett korrt svar, att om han ej teg skulle han in med. Derefter kommo de andra Deputerade från alla Socknar och lupo ibland dem, som jag tyckte ville ställa till rätta, dock utan verkan emedan de ej stort torde

Jåta; men en vid namn Mats Danielsson i VestraVik, hvilken i sammankomsten uti Socknestugan näst förut förde klubban skiftevis med Pehr Andersson, då ljud skulle äskas, var ock äfven Lexands Deputerade till Stockholm tillika med de förr nämde, som grep till med ifver och förbrådde dem at de gjordt galet, gick derpå ifrån den hopen till Prostgården der Landshöfdingen var. Dit alle de andra Deputerade förfogade sig; och då de kommit fram har Landshöfdingen stått på bron, och frågat om ingen torde drista sig taga ut mig utur kistan, hvarpå dessa togo dristigheten till sig och kommo tillbaka, då jag igenom gluggen såg Mats Danielsson steg fram före den hopen som mig angripit hade, hvilka ännu stodo qvar, och voro några hundrade man. Hvad han då talte hörde jag icke, men en fjerdingsman vid namn Lars Larson kom till dörren och ropade, Johan Pehrsson, kom ut; jag tänkte att han varit af dem som drifvit mig derin, jag svarade, jag blir heller här inne än går ut till den elaka hopen, men då han sade jag har Landshöfdingens Order, kom, sade han, hvarpå jag kunde märka at han var rätt i ärender, ehuru jag visste at Landshöfdingens makt då icke var större än min, gick så ut, och under gåendet tvättade af mig blodet med näsduken, gick så ifrån

den derstående stora hopen utföre till Prostgården, då de småningom kommo efter. I Prostgården träffade jag Herr Landshöfdingen tillika med Major Wrangel; Landshöfdingen var då rätt bestört, och visste icke hvad utgång med honom skulle taga, efter han såg menigheten vara på honom så förbittrad, hvilket utspridde elaka ryckten orsakat, som ock Kongl. Kommisionen lära äfven förr vara kunnige om. Jag var ej länge inne förr än den omtalte Kaplan, hos hvilken jag åt middag, stod utan för dörren och skickade in efter mig, och då jag gick till honom ut, stodo tårarne honom i ögonen för hans åhörares oregerlighet skull. På anmodan måste jag följa honom hem, och berättade honom förloppet af hvad som med mig passerat, och vid återkomsten till Prostgården igen var då allaredan Landshöfdingen bortrest, hvilken med fara kommit förbi den stora Rebellions hopen som vid gästgifvaregården och Socknestugan då stått, och hade det ej skett om icke Pehr Andersson stådt framför dem som en Chef och förmanat dem till stillhet, hvilket ändå ej full verkan haft, utan vid förbikörandet hade de rusat efter vagnen, som då med stark körning blef frälst. Jag ängslade mig och talade med H:r Prosten huru jag skulle träffa de Deputerade som voro i båtlag med mig, att jag

skulle slippa bort derifrån och hem, ville derföre gå och söka dem på gästgifvaregården, men Prosten bad mig för guds skull bli i stillhet hos honom till morgonen, läggandes det till att nu äro de fullsupne och värre än de voro för en stund sedan. Fruktan att de Deputerade skulle resa från mig öfvervann denna fruktan, emedan jag tänkte att om jag blir ensam på landsvägen slå de snarast ihjel mig, gick derpå utan att låta hindra mig af Prosten, som då rätt förfärades öfver min bortgång, upp till gästgifvaregården, träffade de Deputerade i en kammare till hvilka jag ingick och ehuru bistert de i alla dörar tittade på mig, talade jag lika högt om en olycklig utgång på deras uppstudsighet och olydna utan att något våldsamt vidare på mig försöktes. Omsider följdes vi åt alla Deputerade till vårt förra nattqvarter hos benämde Gustaf, och ehuru jag våndades och ville strax ut på båten fick jag ingen at bifalla, utan måste bli qvar om natten. Om morgonen derpå skulle åter de Deputerade samlas, som ock skedde, tillika med en myckenhet allmoge, men Pehr Andersson, som hade styrslen, var länge borta, och ingen visste hvar han var; änteligen enär jag frågat ymsom de som kommo om de sedt Pehr, fick jag veta det han var hos Major Wrangel, och då han en stund derefter kom, knorrade

jag på honom för det han varit så länge, efter alla väntat på honom, och ingen Deputerad förr ville resa bort. Kompaniet skulle ock samlas dervid byn, som mig berättades, hvarföre jag ännu bar större fara och fruktan; jag frågade Pehr om han varit hos Wrangel, men han nekade; jag svarade, jo visst har du varit der, han bedyrade med ed nej, hvarpå jag fattade en misstanka om något hemligt samråd dem emellan, som jag aldrig förr tänkt. Han gick derpå in i den stora stugan, jag och alla följde efter, enär de stormat in steg han på bänken, och sade, nå gode vänner, det som nu är gjordt så lät det vara alfvare, att ingen släpper ut någon soldat förr än jag skrifver eder till, jag skall låta Eder veta när tiden blir, säje nu hvar till i sin socken när J komma hem. Ehuru jag stod i fara kunde jag ändå icke hålla mig, utan som jag satt på bänken bredevid hans fötter sade jag, vet du hvad Pehr, sade jag, det är emot mitt samvete, jag kan alldrig råda mina dertil, detta talade jag icke något högt, men han svarade med hög röst och ifver, vill du intet råda dem dertill så råd dem icke ifrån, utan tig då: hvarpå jag åter med högre röst sade, jag skall svara för mig — svara du för dig; denne sammankomst slöts snart, men innan jag fick mina följeslagare ut på båten, skulle de

hafva en Copia af vacans Punkterna, som förr omrördt, blifvit gillade; detta gick ännu på tiden och jag våndades; måste på slutet hjelpa till, och till hälften afskrifva ett exemplar, men hvilken det tog vet jag icke; Till Tuna kom intet. Änteligen reste vi till sjöss igen, och vid omroendet vid Majors Bostället, kom Wrangel sjelf ut på Elfbacken och ropade oss tillbaka, som då voro något förbi, det vi åtlydde. Vid inkomsten hos honom sade han ingenting utan böd oss bränvin, hans Löjtnant Söderberg var ock inne; jag begynte straxt alarmera och jämra mig öfver detta tillståndet och profeterade en underlig och slät utgång, att menigheten satte sig så emot öfverhetens Order; alla voro mine åhörare, men hvarken han eller någon svarade ett ord. Jag väntade hjelp af honom för de Deputerades skull, men det slog mig felt, alltså gällde sedan resan hem utan svårighet utför Elfven, allenast vid Gagnäf, deräst båten skulle till lands föras att stå, blefvo vi af Morkarlar, som skulle gå på arbete, atackerade för båten vi tagit i Båtstad, Olofsgården, den dessa igenkände, men jag var då ej allena i den saken, utan oväsendet blef stilladt med penningar. Jag reste dagen efter hemkomsten till Stockholm; mot Pingsthelgen, som då allt varit och var i lika stånd hemma

med

med motsträfvighet, reste jag efter H:r Landtmarskalkens tillstyrkan hem med Pehr Andersson att försöka å nyo om jag kunde hjelpa förmå dem till lydno, då jag kan betyga att Pehr Andersson viste sig uppriktig för mig, att han i samma ärende var ämnader. Fredagen före Helgen var jag färdig om morgonen och väntade i mitt qvarter efter Pehr, när han ändteligen kom hade han frukosterat nog mycket, och han var ledsam enär han hade något i hufvudet, som icke var långt emellan, och var icke värdt slå upp något tal med honom. Jag satte mig strax till häst, och han följde, då vi kommo upp för Kungsbacken, och redo i bredd, sade Pehr: vi ska resa in här framme; jag kunde väl tänka hvad han mente, men låddes ej förstå, frågade hvarest, han sade hos Ministern *); jag svarade, det gör jag icke, jag sitter i Sekreta Utskott ooh får icke tala med någon Minister; han sade, å lappri, du skall följa mig in, jag svarade, Gud bevare mig, skall jag förspilla min själs salighet för en Minister, det gör jag icke, orden voro knappt uttalte för än han i

*) Dervid bodde den tiden ingen annan Minister än den Danska.

fullt sporrstrek vek af på vänster utföre en gata till Carlbergs sjön, jag ropade, kommer du snart efter? jag väntar dig vid Norrtull; han svarade ja; och som jag tänkte lärer han då satt sin häst i någon gård, och gått öfver gatan, men aldrig frågade jag honom. Efter en ⅜:dels timmas väntande vid Norrtull, kom han, då jag var tillreds så att han ej behöfde stanna; ruset märkte jag ock ökats något; han red före mig upp till skogsbacken, efter jag hade svagare häst, då jag hant honom sade han: kan du tro, han vill intet Soldaterna skola bli hemma han heller? utan att jag frågade honom hvem han mente, svarade jag, så; åter red han från mig. När jag andra resan hant honom mot Järfva krog sade han, jag har 2:ne buteljer vin, jag frågade: hvar har du dem? i rockskjörtet; jag: hvar har du fått dem? han: der jag var, du skall ha den ena med mig; jag svarade, jag kan väl tro, den Herrn lärer icke skänka mig vin, han befäste det med en Ed; jag, hvad är det för vin? han tog upp en butelj, jag tog ur korken och smakade, fann det var Pontack, och fick honom igen buteljen. Vid ankomsten till Barkarby lade han sig i portlidret att sofva, och jag var inne hos Major von Otter, efter Skaraborgs Regemente var der; då hållkarlen fått hästar och sagt mig till gick jag

och väckte Pehr, då begge buteljerna voro sönderslagne, eller trampade af hästar, och vinet runnit på backen. Vid hemkomsten till mig, Pingstnatten kl. 12, lade vi oss att hvila; om morgonen reste han till vår Socken-Kyrka Tuhna, men jag blef hemma och hvilade; vid ankomsten om morgonen till Kyrkan har en stor hop menighet samlat sig kring honom i Klockaregården; då Pehr sagt, Johan Pehrson är ock hemma, begge ha vi ett ärende, att säja Eder till det Soldaterne skola ut. Der har blifvit ett sorl, efter Soldater voro ock i hopen med, hvilka igenom böndren gjorde allt oväsende; då Pehr fick till svars, har det blifvit en skälm af dig ock nu; men vi skola betala dig; har Johan Person legat i Lexands kista, skall du fresta på vår. Pehr retirerade sig, och kom så i Kyrkan, innan Gudstjensten var sluten schaperade han bort, jag fruktar eljest det blifvit, icke stort bättre för honom än sagt var. Efter gudstjensten hade Allmogen öfverlagt, att skicka en karl till Lexand ifrån Tuhna, efter den förr nämnde Hans Andersson i Skedvi var der i samma ärende vid Tuhna kyrka, och kommit öfverens om Erick Erson i Våbeck, hvilken ock för Tuhna var Deputerad till Stockholm om våren, äfvenledes till Lexand, då Landshöfdingen var der, och således mycket stor-

ordig och beställsam i Rebellions saker; men likväl hafva desse blifvit af Allmogen tillsagde att tala med mig, som bodde ¾ mil på denna sidan, innan de reste, emedan Pehr Andersson berättat jag var hemma; då de ock rest ¼ mil tillbaka, men uti en gård blifvit af en hustru, hvars 2:ne mågar voro soldater, tillbakadrifne, med någres tillhjelp af allmogen, efter de hos mig icke hade något godt råd att vänta. De reste så till Lexand, der Pehr Andersson ock var, och hade om Onsdagsmiddag i Socknestämman temligen rustat, och ville drifva dem till att lyda sig att släppa ut Soldaterne, men fått elakt svar; och sedan han rest, har Allmogen ångrat sig att de icke gripit an honom, men varit likväl temligen skiljaktige. I Mora har Pehr Andersson tagit Lagboken under armen och gått i Socknestugan om fjerdedags middagen, samt läst upp 1 och 2 §§ i 6 Cap. Misg. B. som mig blef berättadt, men af allmogen blef svaradt: skola vi mista lifvet hvar 10:de man, för din skull, du lofvade ju skrifva oss till, men det har du icke gjort? grepo så till och slogo honom, då han blifvit så skrämder, att ifrån den stunden föll han till dem tillbaka, att göra all deras vilja, der likväl jag icke annat vet än att Pehr då hade ett godt uppsåt ehuru han alltid hade något

hemligt, mig förborgadt. Om Annandags morgon reste jag till Krono Befallningsman, bittida, och begärde Sockenstämma; Befallningsman svarade bed Gud regera dig, gack icke i Socknestugan, de slå ihjel dig, du känner intet hvad för en bitterhet emot dig blifvit; jag svarade mitt ärende är hem, att tala vid dem; det må gå huru det kan så går jag dit. Han måste alltså utlysa Sockenstämma, jag gick in men Kronofogden gick utanför väggen att höra hvad ända det skulle taga, jag hälsade dem en nådig hälsning ifrån öfverheten, och begynte tala med dem om deras besvärs-punkter, som dock voro ganska få, huru långt de avancerat &c.; då det var beställt begynte jag med en lindrig stämma: och hvad Soldaternas utsläppande angår, som nu gått så långt på tiden emot Hans Maj:ts befallning, så vet jag det att i för edra delar aldrig varit motsträfviga, utan J lära rätta Er efter de öfrige Socknarna märker jag; jag har just intet det ärendet hem till eder, efter jag vet er villighet, men Pehr Anderson han är för den Saken hemrest, han har ock lofvat skrifva sina till derom, men det har jag icke behöft; men det kan jag säga eder att angelägenheten är ganska stor, och vi såsom Riksdagsmän här ifrån orten lida mycken förtret, för edra skull, ja våra egna kamerater i Bon-

deståndet hvars soldater äro ute, fråga oss om icke Dalkarlarne äro Svenske så väl som de, eller om icke vi vilja försvara landet. De hörde mig med tålamod, och kan jag icke säja något knorr hördes; då Kronofogden utanför fönstret märkte det, kom han in och begynte tala högt på Embetets vägnar; jag märkte då ej annat än alla vara villiga, hvarpå jag tog afsked den gången; om 3:dje dags afton då jag reste till en Sockneman ½ mil derifrån, mötte jag den omtalte Erik Erson, som varit till Lexand, han berättade någon skiljaktighet varit deruppe, en del velat släppa ut Soldaterne, en del ¼ af roten skulle gå, en del allesammans; jag tröstade mig ändå vida bättre efter oenighet dem emellan börjat yppas; jag bad denne Erik, som eljest var en hård man, komma till mig om fjerde dags qvällen, vi få talas vid, som han ock gjorde. Vi kommo i mycket förtroligt samtal, efter, jag mycket lämpade mig efter hans sinne, ja förtroligheten blef så stor, att han viste mig en dukat, och frågade hvad denne gick före efter han ej var lik den som Hans Maj:t gaf, jag frågade hvar han fått honom, och om han ej fått flere, jo svarades, han hade fått 5 tillsammans och nämde hvar han fått dem under sitt vistande i Stockholm, han gjorde ock redo för mig så mycket han visste nämna hvarest han

och de öfrige voro i Stockholm om dagarne, efter jag sällan träffade eller såg dem, vi skiljdes åt, med hans gode låfven att hjelpa mig råda till lydno. Söndagen derpå lästes H:r Landshöfdingens befallning å nyo upp på predikstolarna om Soldaternes utmarsch, uti hvilket åberopas, att som deras Riksdagsmän nu voro hemma kunde de äfven berätta allmogen nödvändigheten. Sockenstämman blef utlyst, jag gick in tillika med Kronobetjenterne, och begynte först tala, att efter som jag hörde af Publikation det Landshöfdingen åberopar sig på oss såsom Risdagsmän, kan jag ej annat än berätta sakens angelägenhet allvarsamt; jag begynte föreställa Rikets fara och deras uppstudsighet, då alla tego, men en svarade högt vi släppa ej ut några soldater, utan vi skole gå allesamman; hvarpå jag med ifver frågade, hvart villjen i gå eller hvad villjen i göra? svarades, det är ej så väl tillställdt i landet; jag svarade, om edra tankar äro gå åstad och hämnas på någon som skolat orsakat Rikets elände, så veten J icke hvem det är; viljen J gå emot Ryssarne? om J allesamman gå till Stockholm, eller Skärgården, kunnen J kanhända stå på 1 mil eller något och försvara er, men veten att Ryssen hafver 100:de mil och mera att landstiga på. Går J till Stockholm, kan han landstiga i Gefle och gå hit, besöka hustrur och

barn, medan J äro borta, hafven J icke då ställt väl till? m. m. hvarpå en tystnad blef och svarades sedan allmänt ja, att släppa ut Soldaterna. Jag bad dem nu mera icke höra efter några andra Socknars göromål, det de ock låfvade, skilldes dermed åt, och om söndagsaftonen lagade alla til sina matsäckar, för Soldaten, så att i Tuhna, som äro 169 Soldater, hörde jag sedan att ingen rota varit som icke haft tillreds; dock misshagade detta Soldaterna, så att jag fick af min dräng efteråt veta det en Soldat sagt till honom, att din husbonde skall alldrig komma med lifvet ur gården; jag fick ock höra att anstallt varit gjord, om måndagen då jag skulle resa, i vägen på en skogshed, hvarest några Soldater skolat vänta mig till kl. 12, men jag blef emot förmodan hindrad resa för än emot aftonen, då jag ingen såg, och ingen fara viste utaf; reste så till Stockholm igen, men om måndagen då jag reste begyntes härads-tinget, då en hop af menigheten varit samlad, och då fallit på det oråd, att ånyo skicka en man till Lexand och då han kommit tillbaka, har han haft befallning att allesammans skulle marschera, då ett nytt buller blifvit öfver allt, och jag som hade rådt dem till annat, som de då kallat oråd, beklagade de, att de släppt mig bort. Min hustru fick bud på bud, att de skulle komma och brän-

na upp min gård; jag var då i Stockholm igen, men fick faseliga klagovisor ifrån min stackars hustru och moder, som ej torde bruka utanskriften till mig utan under en Köpmans kuvert vid namn Nils Öhman. Den ofta omtalte Erick Erson, som sjelf var lik Judas med sitt hår, hade ock sinnet derefter, han går till min hustru, och säger henne till, liksom i förtroende, föra bordt edra redbara saker, och gömma dem, de komma och bränna opp er gård; min hustru, man kan tänka, blef förskräckt, som ock förr hört många ryckten derom och nu tänkte det skulle blifva alfvare, hon låter så en min trogna dräng, som var husets föreståndare medan jag var på Riksdagen och till ålder 50 år, köra bort om natten då hon mente allt var tyst, till andra byar att inlemna, der hon kunde ha någon förtrolig, men då har denne Erick låtit utsätta vakt, som skulle se hvar de skulle läggas; dagen efter lät han tillika med några andra samla i de näst belägna byar allt manskapet, med hotelse att den som ej ville följa skulle bli olycklig; emedlertid som landsvägen löper gården förbi sattes då vakt att ingen skulle komma till gården och kungöra min hustru. Då de samlat tillsammans 73 karlar, som jag efteråt sedan Rebellion var öfverstånden fick alla namn på, gingo de först till de ställen hvar-

est sakerna voro inlagde, visiterade alltsammans; papper och alla Dokumenter läste de, hvaruti som de sagt de skulle få se falska korespondancer med herrarna; folket som emottagit sakerna af min hustru blefvo med hot och skuffande nog hårdt handterade. När de det beställt gingo de allesammans utföre åkren som är stor och slät, då min dräng som der gick och plögde åkren fick se dem, sprang han från hästen hem till min hustru, och berättade att nu kommer en stor skara; min hustru, af förskräckelse, bar ut mine 3:ne små barn på gården, af hvilka det yngsta låg i linda och var på 1. året, den äldre var på 4:de året, och lade lindebarnet ned, satte de 2:ne bredevid, och sprang sjelf ned till Elfs-redden att i några små al-buskar gömma sig, efter det på stora slätten omkring mig ingen undanflyckt var, och tänkte att de behjerta fuller de små barnen, och skona gården för barnens skull; den större sonen släpade den mindre efter modren ut igenom porten, med hvad skrik och gråt det skedde af barnen kan man väl tänka. Vid ankomsten ströfvade de omkring på gården på alla sidor, då den 3-årige gossen hittat på sin moder liggande framstupa i backen och gråtande, hon viste honom ifrån sig och bad honom ej tala om hvar hon var, han drog lindebarnet med sig bakom en badstugu-vägg der

alla 3 de små sutto och greto; de frågade hvar modren var, gossen på modrens förmaning sade jag vet icke, de träffade strax min hustru, togo henne under begge armarna, ledde henne till gården och under ledandet sade, det ångrar oss mest att vi släppt bort den skälmen, sade de om mig, vi skulle hängt honom i portlidret, med föttren, så hafva Morkarlarne gjort åt Pehr Andersson; detta ryktet hade de fått, fast falskt. Åndteligen lade de henne i sängen i det tillstånd hon var, togo alla nycklar, visiterade hvart rum, smått och stort, drefvo pigan att springa i källaren och tappa dricka, togo de plåtar som jag hade i kistan, delte dem sig emellan på bordet för hennes ögon, talande sins emellan, det är hett ute, det skall rättnu bli hetare, hvilket var så mycket sagt som att de skulle tända på gården; allt detta måste hon höra och tåla, men af Guds bistånd, ehuru hon är blödig till sinnes, blef hon ändå behållen vid sine sinnen, men min mor, som bodde $\frac{1}{4}$ mil ifrån mig, hon tog vid sig, att det blef ett dragande medel till döden, så att jag alldrig fick råka henne mer. Enär de plägat sig, gingo de ändteligen bort, men kommo igen andra dagen en hop och drucko upp det som qvar var af 2:ne tunnor malts brygg, gjorde så ej mera skada, men ingen af dem trodde att jag var i Stockholm, utan läto söka efter

mig på skogarna. Derpå begyntes samlingen icke långt derefter till utmarscherandet; jag fick allt detta igenom bref veta; huru jag gick till mods i Stockholm kan man väl tänka, men jag tröstade mig alltid af någon skilljaktighet dem emellan, att deras påbegynte marsch skulle stadna af, hvarföre jag ock på Landtmarskalkens tillrådande skref 4 bref, som han sjelf tog af mig volante, och förseglade dem sedan de i Rådet blifvit viste, det ena skref jag till Daniel Olsson i Rättvik, ett till Matts Danielson i Lexand, ett till denne Erick Erson, och ett utanpå till Pehr Andersson, och adresserade dem på Fahlun, hvaruti jag på det bevekligaste sätt afrådde dem ifrån sin påbegynta resa, och försäkrade om fredskungörelsen snart, som de ej borde tvifla på; jag fruktade nog för liten verkan, efter allt förtroende emellan allmogen och mig var beröfvadt, men tänkte: det duger bjuda till; de ha ock kommit fram, som vidare skall berättas. Enär nu marschen skedde, gingo mine socknemän förbi min gård, men de öfrige till Fahlun och norr om sjön Run; min hustru har då fått vakt af några förtroliga Soldater hvilken min egen med sig betingat, men måste hålla dem friskt med dricka, som då nytt stod i kar och gäste, så att ingen skada, som var att räkna, skedde, fast de vid omfarten kastade

ut skällsord och stenade sönder ett fönster; det bar alltså utaf, och ingen har tordt arbeta emot dem, utan snarare tala väl som let dem i örat. Fastän månge och större delen gingo nödigt rådde de som mäst ropade marsch, vår egen Prost Sahlstedt måste, som jag tror för räddhoga, resa efter dem jemt 4 mil, och skaffa dem resepenningar dem han länte i Hedemora, och efteråt jag måste betala med, efter de på rotarna skulle betalas; det var väl den svåraste utgift, som jag någonsin i mina dagar har betalt; men måste följa hopen. Huru på vägen paserat slutar jag ute, efter allt är bekant; ifrån Fahlun blefvo då skickade 2:ne karlar, Hans Israelson i Floda, som nu är i Stockholm, och Pug Erik Erson i Lexand, då dessa varit vid Carlberg, hos Hans Maj:t med sine Punkter, kom Öfversten Hans Mörner, och följde dem in i staden, och då han fick se mig på Riddarhustorget, tog han mig vid handen och gick litet afsides, och sade, det är rätt väl jag träffar dig, Hans Maj:t befallte, att jag skulle lemna dem i någons händer som har uppsigt på dem att de icke komma i några ämbetsmäns händer, som göra dem ännu mera föförda; jag gaf mig alltså i följe med dem och det kostade mig något på Kaffehus &c. att få dem i mitt följe; jag aktade dem bäst jag kunde oförmärkt, men tappade

ibland bort dem, att jag hade nog göra få dem igen; hvad godt jag plantade i dem lärer Hans veta berätta, hvilken var ock mycket böjligare än Pug Erick, hvarföre jag också lagade att då endera af dem skulle resa förut, efter Hans Maj:ts befallning, och en skulle bli qvar att afvakta ständernas resolution på de Punkter de hade med sig, lät jag dem draga lott, men sade Hans hvilkendera sedeln han skulle ta, som då låg i hattkullen, som ock skedde; och med mycken motsägelse måste Pug Erick derpå resa. Hans blef alltså qvar att taga med sig det omnämde, som ock skedde, då jag med honom skickade en resolution, som jag fick i Sekreta-Utskottet om regementets hemförlofvande i stället för de voro beordrade gå till Ångermanland, till att visa det jag gjort denna ansökning på deras vägnar, och nu blifvit af dem så illa belönt. Jag tänkte då, att allmogen skulle bli villigare till all lydno enär de efter Finska kampanjen kunde hemma få förfriskning, men i det målet slog jag felt och fann tvertom vederspelet, som jag sedan nog ångrade att jag samma ansökning någonsin gjort.

Enär de sedan voro vid Sahla, och några af allmogen följde de beskickade Herrar och Deputerade till Stockholm, träffade jag en Tuhna

karl, som följt Presidenten Frölich; hans namn är Erich Olson Gervin och lefver ännu, sedan han 2:ne år varit i Mastrand; han berättade mig den oerhörda bitterhet allmogen hade till mig, han som är en foglig karl rådde mig skrifva allmogen till och söka beveka den till Christligt sinne emot mig, som jag ock gjorde, och efter hans råd stälte jag utanskriften till Regements-Qvartermästarn Melander, som skulle vara deras förman, denne Erich förde mitt bref med sig, och som han berättade sedan fick Melander det i Stäket, men i stället jag begärde han skulle läsa upp det för menigheten, har han gömt det i sin taska, med hårda utlåtelser att jag skulle finna annat; ifrån Stäket fick jag bud att komma mot dem, men jag kunde väl tänka, att intet godt var resa dit; lät så allt passera och förbidade mitt öde. Om Söndagsafton kommo några inridandes förut, ibland dem var den omrörde Mats Danielson i Lexand, hvilken friade mig ifrån kistan, jag gick till dem hos Skeppar Urndus på Drottninggatan, derest de redo in, och föreställde dem, hvad det skulle bli af om de marscherade hit in i staden, alla ärliga menniskor fasade derföre den tiden så väl som jag. Jag drog an många skäl för dem, och bevekte dem så att de lofvade rida emot sjelfva marschen att hindra den; satte sig ock

till häst, men en man ifrån Mora Socken som heter Johan Johansson i Barkarlås, han sitter ännu i Marstrand och är dömd till lifstidsfängelse, den hade något i hufvudet, och sade till mig, skola vi ej få gå in i staden för dig? jo in skola vi gå, och den första vi slå ihjel skall bli du, jag svarade, har du skäl till det, så slå strax, så slipper jag vänta; denne satte sig ock till häst, och red efter de andra, med dragen värja, och svor att allmogen skulle gå in i staden: Måndagsmorgonen derpå gick jag in i Sekreta Utskott, och fick höra fredspunkterna, då det var beställdt, och vi efter anslag skulle samla oss på Riddarhuset, stora Sec. D. *) att afgöra valet, stadnade jag qvar i Utskottet litet, och då jag i Riddarhuset uppkom var det helt tomt, i stället att hela stora S. D. då skulle vara der, var ingen; jag gick derpå ned öfver trappan, och fick strax höra larmtrummor, kurirer såg jag redo till och från slottet; jag visste ej hvad på färde var, förr än en Officer på tillfrågan svarade, att Dalkarlarne trängt sig fram vid Norrtull, jag blef häpen, och råkade Talman med några kamrater, jag visste ej hvad vi skulle taga oss före, än tänkte jag, det är det

folket

*) Sekreta Deputationen.

folket som jag likväl skall lefva ihop med, går jag undan dem blir misstankan ännu större; än tänkte jag, när jag möter slå de strax till, jag höll ock den dagen för den sista, men på samråd med taleman blef slutet att vi skulle gå undan till Söder och gå hvar på sin gata, men mötas på Söderslussen. Jag gick efter aftal, nej det kom hvarken taleman eller kamrater, orsaken kunde jag lätt räkna ut, att han och de fruktade igenom mig blifva kände och alltså undergå den dom som de ville göra om mig. Jag gick i dödsängslan och spasserade en lång stund, ja ända till Hammarby sjön, men kunde ej ställa mitt sinne tillfreds, vände åter om och gick i disperation ända till Riddarhustorget, derest en af Fahlu Kavalleri vid namn Forsell satt till häst, och allmogen stod på västerlånggatan öfver Kyrkobrinken, att intaga qvarter; men mina Socknemän hafva då allaredan varit på Stortorget, och gått tillbaka åt Norr; denne ropade mig och frågade hvart jag skulle gå, jag sade mot allmogen, han sade gack inte dit, de slå ihjel dig, som han med stor ed befästade, jag stadnade ej, utan gick och svarade, slå i Guds namn, jag är nu beredd, gick så till linien hvilken var af de yttre Socknarne i Länet, alla kände mig, jag hälsade och var så höflig jag

kunde, men ingen svarade ett ord, utan alla sågo bittert ut; jag tog mod till mig, efter jag såg de ej slogo till strax, avancerade så till Norrbro, derest jag mötte 10 eller 12 mine Socknemän, dem gaf jag mig i tal med, och ehuru nödige de voro om qvarter, det jag tillböd mig skaffa dem, trodde de sig icke följa, utan efter mycket bevekligt samtal gingo de ändteligen med, och fingo så qvarter hos en Köpman. Jag gick ifrån dem åter till Norr, då alla gator der voro fulla med landsmän, men ingen sade något ondt icke heller talte vid mig förr än jag kom ett stycke på Drottninggatan, hvarest en Soldat, som nu för tiden är Profoss, ropade högt till de andre, si här är han, villje vi ta fast honom; jag stadnade och frågade hvad jag gjort honom emot, men han hade sitt samma rop, tag fast honom, dock fick han ingen handräckning, jag gick derpå vidare, i mening att uppsöka min förr omrörde dräng, som min hustru mig genom bref berättat vara medtagen, kom så till Smedjegatan och blef anvist hvarest han hade qvarter, och då jag kom in voro till 20 personer af mine grannar derinne, större delen af dem som spolierat mitt hus hemma; jag lät intet märka mig att jag sådant visste, utan viste mig så glad jag kunde, men de deremot icke mycket ville tala med mig, jag begärde

köpa ett stop öl, det jag fick, men ingen ville dricka med, annat än min dräng, som jag befallte dricka, de gingo derpå alla ut, togo sina gevär och spikklubbor, utan att säga hvart de skulle gå, jag märkte väl det skulle gälla mitt skinn, drängen var allena qvar, men de kommo snart tillbaka, satte sina gevär utom dörren, och kommo in, jag frågade hvar de varit, deras förman, som var en gammal soldat, sade, det var ämnat vi skulle gå på vakt, jag frågade hvart, han sade jag vet inte, vi slapp, då märkte jag de ej kommit öfverens att gripa mig som ämnadt var, jag frågade dem vilja några följa mig till mitt qvarter, får J se hvar jag bor, om någon skulle vilja mig något? nej, alla tego, då jag sade till min dräng, du skall följa mig anten du vill eller icke, han gick, och vände sig och såg på de andra huru de skulle tycka, men kom ändteligen, då en Soldat kom ock efter och följde, och då jag gifvit dem litet till bästa bad jag dem bli hos mig i kammaren, men de sade vi töras det icke för de andre, måste alltså låta dem gå. Litet derefter kom Pehr Andersson, och ropade på gården mitt namn, då han satt till häst; jag mins ej annat än det var Måndags qvällen, jag steg ur nattstugan, och bad honom komma upp till mig, men han svarade, jag törs det icke. Jag frågade, hvem för?

han sade, för menigheten, de äro rasande på dig; jag sade, rid din väg då. Om morgonen, om det var Tisdagen eller Onsdagen har fallit mig ur minnet, gick jag till honom, då hans qvarter var uppfylldt med Dalkarlar, ingen språkade med mig, utan de talte sins emellan, men då jag kulle gå bort ropade Pehr Andersson högt, gode vänner, sade han, om J rör Jan Pehrson utgjuten J oskyldigt blod, voro hans ord, dagen efter som var Tisdagen blef jag af åtskilliga anlitad skaffa dem rum att få gå tillsammans, jag svarade, derom skall Landtmarskalken tillsägas, de funno det för godt, jag gick så till L. M. föreställte om icke bondeståndets rum vore det tjenligaste, han sade, jag skall gå upp och underställa H. M. och R.; jag väntade och fick svar, att jag skulle släppa dem derin, men kunde ej få igen Vaktmästaren förr än eftermiddagen; det blef dervid, eftermiddagen följde jag med till Ståndets rum och lät Vaktmästaren läsa upp, de togo då sitt inträde, strax derpå kom Landtmarsk. med en Dep. af alla Stånden, jag gick då ut, men fick sedan höra de varit rätt ovettiga, de hade ock något i hufvudet en del, som jag kunde märka. Enär jag kom på gatan mötte jag en min Sockenman, han sade

R. Q. *) - - mel vill tala med dig, jag svarade, jag vill ock tala med honom, allenast jag träffar honom, han sade, kom följ mig, gick derpå till C. Renhörns gård hvarest han logerade, der gården stod full med Sockneboar, som väntade få utdelning på proviant till 4 á 500 man, jag gick igenom upp till Q. och stod der rätt hårdt, hans Svåger L:mel förmante honom icke så hårdt regera, hvarpå han sade, ja lika mycket, du slipper aldrig allmogen väl denna gången; jag slog hatten på hufvudet, gick ut och sade: i Guds namn, går jag nu till dem, göra hvad de behaga. Jag stadnade på trappan och hela menigheten stod omkring, allt mitt tal gick derpå ut, att om de funno något fel med mig skulle de få handtera mig som de ville, men föreställte dem hvad hämd följer på en oskyldig förföljelse, bad dem hafva Gud för ögonen och icke låta öfvertala sig till öfvervåld, hvarken på mig eller någon annan; i hopen såg jag några Soldater ränna och stöta på allmogen att upphetsa dem till våld, hvarföre ock porten slogs till, men då jag skulle gå bort sade de: du skall dela ut provianten till oss, jag svarade, intet vet jag hvarken hvarest er proviant är, eller huru den skall delas, mig svara-

*) Regements-Qvartermästaren.

des, du skall, gick alltså några med mig till de der liggande fat, jag frågade tillkommer detta Tuhna allena? svarades: vi veta icke. Jag frågade, hvem har styrseln öfver detta? svarades Schedin, då jag sade, så måsten J väl taga order af honom, som fanns för godt, jag frågade, hvilken vill gå med mig till Schedin? ingen ville följa, då jag kom till porten fann jag ingen svårighet att slippa ut, avancerade så till Regeringsgatan, derest den oftanämde Påhl Isakson i Lexand med en hop andra stod och talte; strax han fick se mig sade han, nu skall du blifva bättre handterad än i Lexand, ropade så till de andre, viljom taga fast honom; en stor hop slog ring kring mig, jag frågade Påhl, hvad felar dig, så var ditt läte i Lexand så låter du nu, hvad har jag gjort? omsider på min ständiga frågan hvad jag gjort, svarade han, du har kunnat hjelpt mig med min sak, jag sade, för din l..t-saks skull skall du ropa menigheten på mig, då de började skiljas åt och jag slapp bort oskadd. Om hvad jag skrifvit förut passerade om Tisdags-morgon eller Onsdagsmorgon i Pehr Anderssons qvarter, är ur minnet fallit, men derpå om Onsdagsmorgon skulle alla samlas, några Deputerade af hvarje Socken, då jag åter var hos Landtm. och frågade om de skulle bli i Bondeståndets rum den dagen, han svarade att i Rådet var så

beslutit, derpå skaffade jag åter igen Vaktmästaren som läste upp för dem, och då bänkarne voro fullsatte tänkte jag åter gå ut, men Pehr Andersson, som då satt midt öfver gången, fick se mig, ropade högt och bad mig bida, derpå ropades så väl af honom som af flera: du skall skrifva åt oss, jag svarade J hafven så många Herrar ibland Er ser jag, efter der voro många peruker, de kunna skrifva, J veten att jag är Riksdagsman, och vet inte hvad punkter J villjen hafva skrifne, J hafven ock mesta misstankan på mig och Riksdagsmännen; bad derförutom, men då ropades med ett stort sorl: du skall. Jag hade hvarken bleck eller penna, och icke slapp jag in i Bondeståndets Kansli; gick så till Kapten Blix i huset näst (bredevid) och länte 2:ne ark papper och ett skriftyg, jag satte mig vid Sekreterare-pulpeten. Begyntes alltså först tala om succession, jag afrådde dem derifrån och bad dem vara nöjde med det Ständerne gjort och än göra; om de skulle vilja påröra den strängen om Danska Kronprinsen, som då ropades på af några, skulle freden bli förstörd; mig svarades, vi hafva ingen fred, det är osannt. Jag begynte med en stor häftighet bedyra dess sannfärdighet, och berättade dem att kuriren kom om Söndagsafton med freden, om Måndags morgon hörde jag

freds-punkterna i Sekreta Utskottet, och om det ej är sannt som jag för dem bedyrat, bad jag dem taga mig i förvar och sedan taga mitt hufvud bort, om de funno jag sade osannt; derpå blef väl någon tystnad, men många hufvuden diskurera mycket, ändteligen, enär ändå några ropade jag skulle skrifva att Danska Kronprinsen skulle bli, steg jag upp ifrån bordet, och vände mig till dem, frågade dem på hvad J viljen insätta en Successor? jag kan märka, sade jag, att här äro utaf 3:ne län samlade, nämligen Uppland, Westmanland och Dalarne, de som hade Peruker voro väl ifrån städerna Vesterås och Sala, som jag tyckte, men veten, sade jag, att riket består utaf 24 län, det är 21 borta, hvars villja J icke veten, och om J nu skulle taga er oråd före att göra vålld här i staden, hvilket Gud bevare er ifrån, och J kunde slå ihjel några 1000:de menniskor i den akt och mening att sätta Danska Kronprinsen in, så veten det, att J skolen vända ryggen ändå till Stockholm och gå hem, då allt det J gjort vore olaglighet och det Riksens Ständer gjort, är och förblir lagligt; nu hafva 3:ne stånd nämt Fursten utaf Eutin; kommer Bondeståndet såsom det 4:de tillsammans, hvilket ej kunnat ske för den oro J gjort i desse dagar med eder ankomst, så är jag säker att alla bi-

falla det, tilltror J eder derföre att ställa oss i onåd hos en tilkommande öfverhet, ja oss och våra barn, så må J det göra, men jag skrifver det inte, slog så pennan med häftighet i bordet, och ämnade gå ut, men då ropade de, lät bli dervid, skrif då, sade de, jag skref det in i samma Protokoll, huru anständigt det var lämnar jag der här, men att flattera med dem måste jag lyda; en tilläggning ville de ha, som jag tror Pehr Andersson proponerade, och alla ropade med, att om någon ändring skulle ske innan Hans Maj:ts död, förbehöllo de sig sitt fria val; meningen tog jag så upp, att om Fursten af Eutin, nu vår allernådigste Kongl. Höghet, skulle dö förr än Konungen, de då ville vällja, men jag torde ingen förklaring begära deröfver, efter jag då kunnat rest än mera buller; jag skref allt så in Punkten som beslutit var, sedan begynte talas om kriget och Finska kampanjen, räkenskap för Riksens medel, &c. som jag efter hand författade. Schedin skulle föra klubban, dertill länte jag honom min handyxa, efter jag ej slapp in i Kansliet, han var temmeligen modfälld, och kunde ingenting ta sig före, utan bad mig bestyra med dem, ändteligen kom en Kapten in vid namn Apiarius vid Södermanlands regemente, han begärde företräde, med 30 man Deputerade af Galley-Eskadern; ingen

svarade, jag steg upp och ställde samma Kaptens begäran för dem, efter jag märkte de ej förstodo hvad han mente, och sade, H:r Kapten vill komma hit in, med 30 man, som äro utskickade ifrån flottan, han får väl lof? sade jag; då de svarade ja; samma Kapten hade sitt manskap utom dörren, emedlertid gick jag ifrån bordet och gjorde rum, efter der var oerhördt trångt. Enär dessa 30 man rangerat sig bakom ryggen på Kaptenen och han vändt sig till menigheten, sade han, vi äro skickade ifrån Galley-Eskadern, att fråga eder hvad ärende J hafven hit; vi ha fått Hans Maj:ts allernådigsta befallning, att vi få draga oss till våra hemvister, vi ha fått den hugneliga tidning att vi fått fred, men vi ha ock fått veta att J viljen förstöra freden, viljen J förstöra freden, så följer af sig sjelft att vi måste tillbaka på sjön och slita ondt der vi nu varit, och den som vet, hvad en Sjö-kampanj har att betyda han längtar inte dit igen; men goda vänner, viljen J förstöra freden? vi äro 6000 man, som nyss kommit till lands, och ligga ännu om bord, de äro edra barn, så skola vi försvara freden med lif och blod till yttersta man, hvarpå han vände sig till de Deputerade 30 man och sade, eller huru gossar är detta Galley-Eskadrens villja? Dessa 30 man voro stora, karlar, hade håret under hattarna och un-

dergevăret på, alla som en man räckte handen i vädret och ropade med hög röst, ja, hvarpå H:r Kaptenen sade, ja, gjörer hvad J behaga gode vänner, farer väl; gick derpå strax ut med sitt manskap; allmogen blef sedan ganska fogliga. Icke långt derefter kom L. M. *), alla ståndets Talemän och Deputerade af hvart stånd, och då L. M. frågade dem hvad ärende deras voro, så äro de nu på Riksens Ständers vägnar skickade att förnimma; alla tego, jag sade H:r B. L. M. jag har efter deras befallning satt upp några Punkter, frågade så allmogen får jag läsa dem upp, svarades ja, gingo så igenom alla Punkterna, hvilka voro 10 till antalet; allt hvad der då blef diskurerat, är så väl Ständerna som Kongl. Kommis:-Rätten förr bekandt. Enär Ständernas Deputerade hade gått bort skilldes alla åt och jag satt den sista qvar, då en Morkarl, som förr är nämd och sitter nu i Marstrand, kom till bordet och dundrade med näfven i bordet för mig, och sade, du skall ändå skrifva Danska Kronprinsen skal bli, jag svarade: skrif i helfvete, din narr, jag skrifver icke ett ord mer; hvarpå han gick bort, och jag strax efter, då under måltiden, medan jag åt, Bataljen

*) Landtmarskalken.

begyntes, då jag höll mig inne i ett hus vid Kornhamn, och således blef den stormen stillad.

Härutaf lärer förmodligen kunna synas ursprunget till verkställigheten, som dock ifrån begynnelsen hade sin förvandling, hvilket förra jag dock måst gå förbi, tycker jag mig lätt kunna begripa att ehuru menighetens yrsel var stor i anseende till de utspridda ryckten, som riket då skulle stå i största fara och nära luta till undergång, tror jag väl att verkställigheten med upproret ej ändå utan någon hemlig anförare skett. Jag kan icke mera bevisa det samma än igenom en skälig misstanka, men ehuru jag icke vet H:r Major Wrangels brott, fann jag likväl emellan mig och honom en märkelig förändring. Jag tjente honom uti Sekreta-Utskottet med hans ansökning, som han på regementets vägnar hade, såsom deras Riksdagsman, angående ersättning för den ledna förlust regementet haft med spanmålslönen in natura, den de miste i brist på tillgång till ⅓ del, om jag rätt mins, han var derföre min vän. En gång hände att han för den saken gjorde mig någon fägnad på Riddarhus-Källaren, der vi voro uti ett rum allena, och han sjelf då icke var fastande; jag märkte att uti honom var mycket särdeles hemligt, ty han frågade mig icke en utan många

gångor, om jag var ärlig karl, skulle han säga mig något, jag svarade honom hvarje gång och bad honom derom vara försäkrad, och icke innehålla med hvad han ville säga; han gick och vred händerna, och blef intet mera utaf; men kunde då alldrig tänka att någon Dansk succession låg honom om hjertat, förr än jag, som berördt, första misstankan fattade då Pehr Andersson nekade sig varit hos honom i Lexand. Hans torra min och stillatigande styrkte mera då jag af honom väntade hjelp, enär vi ifrån Elfven kommo in till honom med de Deputerade; jag träffade honom ej sedan förr än allmogen kom till Stockholm, då jag 3:ne resor mötte honom på gatan om måndagen och tisdagen, och hvarje gång tillböd mig att få tala med honom, men han gick hvarje gång ifrån mig med en ond min, utan att svara mig ett ord, då jag märkte att samma bitterhet var hos honom som hos allmogen, och att gamla vänskapen var förstörd. Enär jag tillägger det, att klart kunde synas det någon viss man haft styrslen öfver detta tåg, som ägde den kunskapen att Riksens Ständer utsatt valdagen till den 21 Juni, och derföre allmogen under sin marsch, fast det var okunnigt hos dem orsaken, blifvit drifne att så strängt marschera att de om måndagen eller den 21 skulle fuller vara

framme i Stockholm, förmodligen då valet skulle ske; detta är min egen fast säkra spekulation att någon viss anförare varit, som haft ett visst syftemål för sig.

Jag har nu derföre gjort så tydlig berättelse om förloppet af hvad mig bekant är, och intet tillagt, icke heller något uteslutit, som värdt är berätta, utan kan allt besvärja med hand på bok att jag den tiden allt sådant hört och sett; mitt tillstånd och lidande härutinnan lärer ock nog kunna skönjas, att jag ej allenast varit i fara, utan ock gått med min trohet och undersåtliga lydnad så långt, som kan hända få den tiden kunnat uthärda, ehuru jag led af allmogen. Jag vill ock önska att misstanka icke varit å andra sidan, af en del högre och mognare Herrar om mig, för det som vid Riksdagen kunnat passera, hvarest jag måst följa pluraliteten i mitt stånd; har jag der begått något fel, så är Gud mitt vittne att det är svaghetsfel, som i brist på öfvertygliga skäl kunnat satt mig i någon viss tanka hvilken hvar ärlig Riksdagsman bör hafva, och göra efter yttersta förstånd, mera vill hvarken Gud eller menniskor pretendera utaf oss, men när jag blifvit och blifver med skäl öfvertygad i en sak, vare jag då fördömd, om envisheten skall regera, och

har derföre enär en sak vunnit ett slut vid Riksdagen, om det varit mot eller med min tanka, alltid styrkt och rådt den enfaldiga menigheten till lydno. Gud förläne mig ock sin nåd att kunna framhärda deruti intill grafven, det skall vara mitt uppsåt i samma sinnelag fortfara och aldrig vika hvarken till höger eller vänster och låta omilda omdömen fara som de komma, jag vet att Gud håller sin hand öfver de trogna; jag hoppas ock Högl. K. Kommissorial-Rätten lärer ock nådrättvist taga mig i sitt försvar samt låta mig njuta den heder som en ringa, men trogen undersåtare tillbör; lönen väntas af Guds hand, hvarmed jag låter mig nöja och lefver oupphörligt

Högl. K. K. Rättens.

(Detta är af Prosten och då Riksdagsmannen från * * * Stift, Herr * * *)

I detta oväsendet låg mycket doldt och hemligt som machinerats af Dannemark för det landets Kronprins, hvaruti voro medarbetare som man blyges vid att nämna, men ock deremot män som med heder komma en gång uti Historiens rättvisa Scriptis. Dannemark låg under i allt detta att få sin vilja fram, och ville derföre hindra freden med Ryssland, så att det derunder skulle kunna med fördel angripa verket, både uppenbart och hemligt. Kronprinsen skulle få exspectancen på Kronan; Dalkarlarne uppvinglas att begära orimligheter och det nyssnämde, samt hård bestraffning af krigets motörer; väl vetandes att detta folket drog de nästgränsande med, och kunde med fart tåga till Hufvudstaden, att föreskrifva lagar för Konung och Ständer; som om landets väl var dermed förknippadt att valet fölle på Kronprinsen af Dannemark. Danske spioner och anhängare voro ock nog af ner åt landet; der synnerligen ståndspersoner voro angripne, såsom i Götheborg och Skåne och de trakterna, der den surdegen väl

gäste

gäste genom granskapet med Köpenhamn. Bondeskaran, som gick till Stockholm, skulle jemte det mera, hålla på att de Stora skulle afrättas, så ock Generalerne samt de unga Officerarne dödas, som krigslystne och förrädare och krigets motörer. Men också blef det de unga Officerarne, både de som då suttit i Sekreta Utskottet och andre, uppfödingar under Kung Carls tid, hvilka mest bidrogo till Dalallmogens knäckande på Norrmalmstorg, och utan miskund med värjan nedstötte den ena efter den andra, uppretade öfver all höfva; och sågs dem af Gardet som sålunda dödade de Gardeskarlar, som ej ville skjuta. Tropparne som lyckligtvis in dem kommo af Galererne, höllo stånd, hafvandes intet kunnat blifvit intalte af allmogen och Stockholms småherrar som ville blifva stora. Och dertill lyckligtvis bar sig det Danska Hofvet icke rätt slugt åt, ty det hade godt spel i förhand, emot Rådet *), som

*) Rikets Råd år 1743 vid Dal-upprorstiden voro: *Grefve Joh. Aug. Meijerfelt, Gr. Sven Lagerberg, Gr. Carl Gyllenborg, Gr. Jac. Cronstedt, Friherre Sam. Åkerhjelm, Gr. Axel Löwen, Frih. Pehr Adlerfelt, Gr. Gust. Fred. von Rosen, Frih. Eric Wrangel, Frih. Olof Ceder-*

väl hade kloka Herrar inom sig, men intet förestyre hvarken inom eller utom; Hans Maj:t, som väl känder för en käcker och kloker Herre, var nu till åren gammal och med dem mer än vanligt varsam.

---

ström, Gr. Arv. Posse, Gr. Carl Diedr. Ehrenpreus, Gr. Ant. Joh. Wrangel, Gr. Carl Gust. Tessin, Gr. Joh. Gyllenborg, Gr. Herman Cederkreutz och Frih. Gustaf Palmfelt.

Allegater

Dalkarlarnes Instruktion för deras till Stockholm skickade Deputerade.

På drifves med aldraförsta om fredsafhandling med Ryssland, alldenstund Fursten af Holsten Carl Petter Ulrick är förklarad för Successor uti Ryssland, vi då kunde få hugna oss under fredshandling af dess slägtingar Fursten och Biskopen af Lybeck eller Fursten af Birkenfelt Zweybrücken till Successor uti Sverige, hvarigenom man kunde göra sig godt hopp om någon slägtskap genom giftermål med den berömda Prinsessan af Dannemark, men eljest med Kron-Prinsessan från Dannemark; men något att hafva beställa med England är i mannaminne och fins af alla Krönikor att det aldrig lycktas väl utan ett grufligt mord och blodsutgjutelse. J annor händelse äro vi redebogne uppoffra både lif och egendom om någon förknippelse med England eller Dannemark gjörs annorledes.

Som Herredagsmannen Johan Person från Tuna står uti florerande Sverige för koppar-

skrifvare, som han ock märkeligen är, för Herr Johan Persson, tycks han icke böra vara Herredagsman, utan bör vara en Bonde i dess ställe.

Alla små Tullar anhållas må blifva efter vanligheten som förr varit; att Herrarne eller Arrende-Societeten som arrendera Tullarne af Kronan må alldeles upphöra med sitt förlag, eller helst skulle allmogen finna sitt nöje erlägga så stor summa penningar till Kronan som nu för små Tullarne utgifves, då det uträknas för hvar ort efter dess beskaffenhet som de hafva tullbara varor; då Dalarne efter sina varor kunde blifva drägeligast, som minst hafva att afyttra.

Koncept till Dalkarlarnes m. fl. Deputerades andragande hos Riksens Ständers Kommission i Stockholm. *)

P. M.

Höglofl. Riksens Ständers Kommission torde något sällsamt förekomma, att vi nedanskrifne, såsom varande utom Riksens Ständers härvarande Deputerade och fullmäcktige, och dess utan med Högl. R. St. Kommisions göromål ej något hafva att oss deruti beblanda; icke destomindre som våra hemmavarande medbröder, menige allmogen i Kopparbergs Län, har oss ej allenast ombedit utan endrägteligen oss befallt att hit till Stockholm oss såsom deras utskickade förfoga, samt ibland andra ärender äfven gifvit oss i befallning, att i hög vederbörlig ort ödmjukeligen anhålla, det med all möjelig skyndsamhet måtte undersökas och afdömas de förbrytelser och felacktigheter, som så väl General en chef, som de öfrige vederbörande vid kampanjen i Finland förledit år begått, i det att vårt med så mycken bekostnad lejda och ut-

*) Det efterföljande är egenhändigt af Johan Person.

rustade manskap så plötsligen blifvit förderfvadt och alldeles förloradt, Finland öfverlemnadt i fiendens hand utan motstånd, magaziner och artilleri förstördt, och det som beklagligast är satt en skamfläck på vår Gloriösa Nation, som ej snart kan afskuddas, och vår Svenska heder återställas; hunger i landet har ock dels af den myckna förderfvade Spanmål förorsakats, att i en summa en himmelsskriande blodsynd är på vårt arma land utöfvad.

Höglofl. R. St. Kommission lärer derföre ej onådigt upptaga, att vi våra hemmavarande medbröders nöd och elände omröra, och derjemte dess begäran andraga; det lärer derföre ej underligit förekomma, att hos allmogen något grummel och eftertanka inrotas, den naturliga kärleken, som en hvar har till sina egna blodsförvanter, är pådrifvare, att höra sig om på det vidare fara må undvikas, ty fadren älskar sina barn, hustrun sin man, barnen sin fader &c. och af fruktan för vidare sådan påföljd hafva de betänkande sina anhöriga låta utgå i Fält, innan straff efter förbrytelse på det förra, en hvar enligt Sveriges lag, öfvergått. Höglofl. Riks. St. K. täcktes derföre ej illa upptaga denna vår enfalldiga dock välmenta begäran, våra medbröder hafva lagt oss orden i munnen dem

vi anföra måste, så framt vi med säkerhet skola te oss hem igen; deras tanka för det omrörde svåra öde skull är nu verkeligen att ej utsläppa sitt manskap innan en dom och exekution skedt på de brottslige; för vår egen del önskade vi gerna kunna öfvertala dem uti andra tankar, då vi likaväl kunna vara försäkrade Högl. R. St. K. ej lärer onäpst lemna utan låta den brotslige sitt straff umgälla, men att intrycka i menighetens sinne sådant ser nu för tiden ganska ogörligt ut; bedja derföre i djupaste ödmjukhet att med all görlig skyndsamhet må dermed fortfaras, samt domen, efterhand som för hvar och en brottslig kan slutas, strax afsägas, att vårt beträngda land kan igenom lydnads och enighets erhållande räddas, då så stora fel förut blifva utan nåder straffade, som i annor händelse synes svårigheter i vägen lägga.

Utdrag af Protokollet, hållit uti Riksens Högloft. Ständers Kommission vid Riksdagen i Stockholm d. 16 Mars 1743.

Original-Akt.

S. D. Som några utskickade af Allmogen i Dalarne, och Helsingeland hos Riksens Ständers Kommission så väl munt- som skriftligen gjordt ett andragande, som i vissa omständigheter tyckes vara af någon besynnerlig vigt och innehåll; och Riksens Ständers Kommission, uppå deras anhållan, jemväl funnit, att dem deröfver ett tjenligt svar meddelas bör; alltså resolverades, att innan samma svar, som hosgående Extractum Protocolli innehåller, till berörde Allmogens utskickade varder utfärdadt, skall det samma Riksens Högloft. Ständers eget vidare bepröfvande underställas. År och dag som förr skrifvit står.

Efter befallning.
Pehr Tornemann.

Utdrag af Protokollet, hållit uti Riksens Högl. Ständers Kommission vid Riksdagen i Stockholm d. 16 Mars 1743.

(Oslutad Afskrift).

S. D. Då Riksens Högloffl. Ständers Kommission satt, på flitigaste sättet, begrepen uti undersökandet om orsakerna till krigets olyckliga utgång i Finland, hade, efter förut skedd anmälan, Tje ärbare och beskedlige män, som sade sig af allmogen uti stora Kopparbergslän och Dalarne, samt Helsingland vara utskickade, hos Riksens Ständers Kommission ett tillbörligt företräde. Deras namn voro: Per Ersson från Wänjan och Elfdals Socknar, Anders Andersson ifrån Orsa Socken, Per Persson och Jöns Olofsson ifrån Mora Socken, Mats Danielsson och Nils Jönsson ifrån Lexans Socken, Johan Olofsson ifrån Gagnäf och Åhls Socknar uti Östra Dalarne, och Lars Olofsson ifrån Vestra Dalarne och Näs Socken, såsom ock ifrån Helsingland, Per Jönsson ifrån Hög och Färla Socken, samt Anders Jönsson ifrån Ljusdals Socken, och framgåfvo desse utskickade en af dem undertecknad skrift, af det innehåll, att ehuru väl de, såsom varande utom Riksens Ständers

härvarande Deputerade och Fullmäktige, skola synas icke böra sig uti Riksens Ständers Kommissions göromål inblanda, dock som deras hemmavarande medbröder skola dem ej allenast ombudit, utan ock endrägteligen befallt dem; att såsom deras utskickade begifva sig hit till Stockholm, och att ibland andra dem anförtrodde ärender, äfven å hög vederbörlig ort ödmjukeligen anhålla, det med all möjlig skyndsamhet måtte undersökas och dömmas de förbrytelser och felaktigheter, hvilka så väl Generalen en Chef, som de andre vederbörande vid kampanjen i Finland förledit år begått, i det allmogens med så mycken omkostnad lejde och utrustade manskap så plötsligen blifvit förderfvadt och alldeles förloradt, Finland öfverlemnadt uti fiendens hand, utan det ringaste motstånd, Magasiner och Artilleri förstördt, och det som beklagligast är, en skamfläck satt uppå den gloriösa Svenska Nationen, som icke snart skall kunna afskuddas, eller vår förra Svenska heder återställas; dertill med vore ock landet plågadt af hunger, som den myckna förderfvade Spanmålen skall förorsakat, så att med ett ord en himmelsskriande blodsynd, på vårt arma fädernesland skall vara utöfvad. Ett sådant deras hemmavarande medbröders nöd och åliggande förmäla desse utskickade sig vara föranlåt-

ne att andraga, och att det ingom underliget lärer förekomma, om allt föregående hos dem förorsakat någon oro och eftertanka, eller att ju den naturliga kärleken som hvar och en hafver till sine blodsförvanter, drifver dem att höra sig om, på det vidare fara må undvikas. I betraktande deraf och af fruktan för dylik svår påföljd hädanefter, skola deras hemmavarande medbröder hafva betänkande, att låta sina anhöriga vidare gå i fält, innan hvar och en, som vederbör, efter Sveriges lag, blifver för de redan skedde förbrytelserna afstraffad; desse utskickade Fullmägtige beklaga sjelfva att de måste gifva sådant tillkänna, och som deras hemmavarande medbröder lagt dem orden i munnen, tydeligen berätta deras tanka verkligen vara, att ej utsläppa sitt manskap, innan Dom och Exekution skedt på de brottslige; de förklara sig, för sine enskilte delar, gerna önska att kunna öfvertala deras landsmän, att fatta andra tankar, emedan de väl kunna vara försäkrade, det Riksens Ständers Kommission icke underlåtandes varder, att låta den brottslige med straff omgälla det han brutit, och icke något lemnas oäpst. Men det skall nu för tiden vara ogörliget, att intrycka sådant uti menighetens sinne, och derföre anhålla de nu, att här med uti all görlig skynd-

samhet måtte fortfaras, samt domen efter handen, allt som den för hvar och en kan slutas, blifva afsagd, på det vårt beträngda land må blifva räddadt genom lydnas och enighets erhållande, samt att så stora fel, som hittils begångne, blifva förut afstraffade, utan allan nåder.

Detta deras skrifteliga andragande hafva dessa allmogens utskickade ytterligare inför Kommissionen mundteligen upprepat, samt förklarat deras hemmavarande medbröders allvarliga uppsåt och beslut vara, att icke låta deras manskap gå i fält förr än de brottsliga Generaler och andra som illa anfört Konungens Armé och Rikets undersåtare, under kriget i Finland, undergått laga dom och straff, och det var skedt, så att de veta i hvars händer de med säkerhet kunna förtro sina barn och anhöriga; de äro redebogne, att lemna sitt manskap till Rikets tjenst, och, om så påfordras, gå man ur huset, till fäderneslandets försvar.

Hvilket Riksens Ständers Kommision tog uti behörigt öfvervägande, och för skäligt fant, att uppå detta, å allmogens vägnar i Dalarna och Helsingeland, skedde andragande lemna deras förenämde utskickade och Fullmäcktige detta

till svar och efterrättelse: At Riksens Ständers Kommision icke tviflar, det ju rättsint nit och ömhet, som hvar och en trogen undersåte och redelig svensk-man bör hysa för sin Öfverhet och fädernesland varit förnämligast den bevekande orsaken, som föranlåtit allmogen att genom desse deras utskickade beklaga de svåra händelser och påföljder, som krigets olycklige utgång, under sista fältåg i Finland, med sig fört. Det är alltså i den afsigten ingen af Rikets inbyggare, som icke både finner och verkeligen känner hvad ansenlig skada Riket och det allmänna derigenom lidit. Men när olyckan är allmän, måste man vara betänkt på medel, att genom samlad hand och förenade krafter upprätta och förbättra, hvad som varit förloradt, de försigtigaste medel äro, att ej allena undersöka hvad som varit orsaken till olyckan, och om någon felat emot sin undersåteliga pligt och skyldighet, på det laster och brott måga androm till varning afstraffas, men dygd och ett redligt förhållande belönas, utan ock tillika fatta mod, och taga sådana mått och utvägar, hvarmed den förra skadan må, om möjligt är, botas, och åtminstone ett kraftigt försvar, mot vidare slika händelser, erhållas. Begge dessa delar hafver Hans Kongl. Maj:t, och Riksens Ständer ingalunda förgätit, utan äro,

strax efter fälttåget slöts i Finland, så väl Generalen en Chef Grefve Levenhaupt, som General-Löjtnanten Baron Buddenbrock, efter Kongl. Maj:ts nådiga befallning blifne tagne i arrest, samt en General Krigsrätt förordnad, hvilken upptagit och undersökt de klagomål, som emot begge desse Generals-personer blifvit angifne, men ändteligen hafva Riksens Ständer icke ansedt detta göra tillfyllest, utan funnit för godt . . . .

Deputerades Memorial till Bondeståndet.

Hörsamt Memorial.

Det hedervärda och ärbara Bondeståndet, som vi allaredan gjort så mycket besvär, täckes ej förtröttas att vi än vidare eder förekomma: Ärendsmannen är skylldig att göra dens vilja som honom åstadsändt, och derom han blifvit anlitad. Våra hemmavarande medbröder, menige allmogen i Dalarna, hafva för det svåra ödet af det olyckeliga kriget, uti ett välment uppsåt, oss hit till Stockholm beskickat och med fullmakter försett, hvilka i detta hedervärda ståndet äro inlefvererade, jemta de besvärspunkter, oss äro meddelte, att hos Riksens Höglofl. Ständer andraga, ibland hvilka är att allerödmjukast anhålla det grundorsakerne till krigets anläggning öfverses måtte. Vi vilja väl förmoda att skäl dertill lära varit och af mogne män förut noga bepröfvade; men freden som oss allom är så kär, den vi ock, Gudi ära, uti några år nyttjat, blef oss likväl ifråntagen, och, så mycket oss enfalldige är bekant, ej af vår fiende genom något infall med krigshär, utan af oss sjelfva förlorad. Ryktet i landet derom torde till en del vara ogrundadt, men beklagligen nog inrotadt, och misstankan ibland undersåtar-

ne och menigheten mycket inplantad, att mången oskyldig, som till intet ondt varit vållande, måst lida omilda omdömen. Vi hafva fått kunskap det Högl. Riksens Ständer allaredan fattat det goda uppsåt att om detta högst angelägna ärende nu göra sig underrättade, och i följe deraf låta alla undersåtare i landet den kunskap tillflyta härom, som kan allas sinnen tillfredställa, vår ödmjuka och hörsamma begäran är derföre, det hedervärda Bondeståndet täcktes, på det sådant med eftertryck må i verket ställdt blifva, hos Sekreta Utskottet anhålla att ej allenast efterse hvad trängande orsak varit att transporten år 1739 till Finland öfverskickades, hvilket våra på föregående Riksdag här varande Riksdagsmän, på tillfrågan, betygat sig aldrig haft kunskap om, mindre dertill samtyckt, och hvilken transport sedan i 2 år på Rikets odrägliga kostnad måst underhållas; utan ock vidare de omständigheter, som förorsakat krigsdeklarationen emot Ryssland. Skulle allt sådant befinnas vara till Riksens nytta med säkerhet anlagdt, böra då alla välsinnade Ledamöter, som deruti haft del, njuta heder och beröm, men i fall annorledes befinnas skulle, och ett så skadeligit krig vara bygdt på en oviss grund och för andra afsigter, än med Riksens

säkra

säkra nytta förknippade äro, att då de som del deruti haft, måge blifva kände, och den oskyldige derifrån afskild.

Nöden och eländet hvilket häraf är förorsakadt, är den pådrifvare, som menigheten har gifvit anledning att genom oss, å deras vägnar, härom anhålla; och elaka utspridda rykten äro derjemte ej det minsta; sådant kan intet på annat sätt hindras, än enär det lägges fram i ljuset, så mycket som ej är med den hemlighet förbundet att det ej uppgifvas kan; vi förmoda derföre att vårt påstående icke obenägit upptages, såsom ett mål hvarom vi anlitte äro. Stockholm den 23 Mars 1743.

Original-Koncept Protokoll, hållit ibland den upproriske Dal-allmogen och Bergsmän, samt Vestmanlänningar m fl. 1743 d. 22 Juni.

Upplästes Hans Kongl. Maj:ts Resolution uppå Allmogens underdånige inlagde besvär af den 22.

Deruppå yttrade sig Herrdags Pehr Carlsson, att han för sin del är nöjd med freden

och att Administratorn af Eutin skulle träda till Kronan, ehuruväl allmogen dermed är missnöjd, så torde innan Kronan blir ledig någon ändring härvid göras; emedlertid blir det vid fredsbeslutet. Detta förklarade sig samtel. Deputerade, som ifrån Västmanland, Upland, och Dalarne sig enhälligt inställte, vara nöjde med.

Per Andersson i Mora förklarade att Hans Maj:t gjort all Rikets tjenst och gifvit Order om verkställigheten af kriget, det honom af Kommissionen der han sutit blifvit noga bekant, men påstod att alla som äro orsaken till krigets så väl begynnelse som olyckel. kontinuation måste strax sättas en kommission öfver att ransaka och dömma.

Påstår allmogen underdånigt att Tullarne sättas i sitt gamla skick och för Kronans räkning, och att någon friare handel må tillåtas.

Likaledes anhålles att Hans Maj:t i nåder täckes anbefalla Sekreta Utskottet att nu strax uppgifva 1738 års Riksdags Sekreta Protokollerne om rätta grundorsakerne till krigets begynnelse, och till transportens öfverskickande till Finland, jemte 1740 års Riksdags Protokoller, och deröfver låta strax förordna en Kommission som målen upptager och oförröj-

ligen afdömer, att det om möjligt är inom 8 dagar må kunna ske; alla dem som något fel begått vid kampanjen i Finland påstås att de ock strax bli afdömde och straffade, de som nu redan äro dömde påstår allmogen att de under sitt här vistande måtte blifva straffade, då allmogen strax derpå vill tåga hem.

Kapten Apiarius af Sörmlänningarne begärde att Deputerade af Galley-Eskadern skulle få företräde, som bifölls.

Sedan inträdde samma Herre med 30 man och berättade att som allmogen vist sig missnöjd öfver freden, det samtl. Galley-Eskadern är dermed nöjd, och vill försvara den med lif och blod, alla Deputerade af allmogen förklarade sig dermed nöjde, allenast landsens förrädare afstraffas.

Räkenskaperne öfver Riksens medel påstås måtte strax afslutas och redigt uppgöras; de som i Finland blifvit utgifne så väl som de öfrige Riksens medel.

Om lön och betalnings-afgiften kunde i några år upphöra i denna svåra tiden bönfaller allmogen.

Apostladagarnes återställande påstås.

Landtmarskalken med Riksens Ständers Deputerade företrädde och föreställde hvad nytta freden har med sig, försäkrade att alla de besvär som ingifvas, strax afhjelpas med resolution.

Att redo och räkning görs för Manufaktur-medlen och landshjelps-penningarna, att ej Riket kommer af egenvilligt handterande att brista.

Som menigheten igenom denna varelse torde misstänkas hafva gjort det uti något ondt uppsåt, och deraf framdeles hafva att frukta för någon olägenhet, men så lärer allom vara bekant uti hvad elände allmogen råkat, hvartill ofelbart några visse varit vållande; derföre allmogen till att rädda sig framdeles ifrån sådant oerhördt tvång, tänkt nu i ett välment uppsåt begära rättelse och straff efter brottslighet, och hoppas derföre hvarken nu eller i framtiden må dem i vägen ligga.

Detta är Original-Protokollet, som jag uppå de Deputerades befallning uppsatte i sammankomsten, som lyktades kl. 1 ½ eftermiddagen, då bataljen begyntes kl. ¼ på 3. *)

Johan Pehrson.

---

*) Detta stycke är öfverstrukit, men synes böra införas med det föregående.

Original Protokollet vid samma tillfälle, sådant som det justeradt framlemnades till Landtmarskalken.

År 1743 d. 22 Juni sammanträdde åtskillige Deputerade af den hitkomne allmogen ifrån Kopparbergs Län, samt Uplands och Vestmanlands Höfdingedömen uti Bondeståndets vanliga mötesrum vid Riksdagen i Stockholm: Hvarvid, efter noga öfverväganade, och sedan Kongl. Maj:ts allernådigste Resolution på bemälte Allmoges underdåniga besvär af innevarande dato blifvit uppläsen, vardt enhälligen slutit och öfverenskommit i så måtto som följer:

Med den slutne freden emellan Sverige och Ryssland, förklarar allmogen ifrån berörde höfdingedömen sig så mycket mera nöjd, som den af det förde kriget redan känt nog tyngd och besvärlighet; och hvad Successionen angår, så ehuruväl denne allmoge hälst hade önskat, det Riksens Högloft. Ständers val dervid hade fallit på Kronprinsen af Danmark, såsom till hvilken allmogen i gemen funnit sig hafva största kärlek och böjelse, men som den hugneliga friden ej på annat sätt kunnat erhållas, än igenom Fursten af Holstein Eutins utväljande, hvar-

om trenne af Riksens Högloſl. Ständer sig jemväl redan förenat; alltså vill allmogen icke heller vara deremot, att högbemälte Furste nu må för Efterträdare till Kongl. Svenska Thronen förklaras, dock med kraftigt förbehåll, att i fall någon ändring med honom skulle sig tilldraga innan Thronen blifver framdeles ledig, allmogens fria val då må vara dem obetagit.

Härjemte komma följande mål och ansökningar att hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas.

1. Att ej allenast rätta orsakerna måtte tydeligen och omständeligen uppgifvas så väl till krigsfolkets afsändande till Finland år 1739 och i början af år 1741, som det samma åt påföljde verkliga kriget, med flere sådane vid begge de sista Riksdagarne skedde eftertänkliga och skadliga författningar; utan äfven en Kommission förordnas att skyndsammeligen och aldrasist inom 8 dagar ransaka och döma öfver dem hvilka allt detta åstadkommit.

2. Att domen öfver de 2.ne i fängelse sittande Generaler genast och emedan allmogen är här i staden blifver ställd i verklig fullbordan, hvarefter allmogen strax vill begifva sig till sina hemvister.

3. Att äfven de som på ett eller annat sätt varit vållande till krigets olyckliga utgång, eller ock annars begått dervid något fel, måge derföre, utan uppehåll, varda ställde under laga ransakning, samt dömde och straffade.

4. Att Tullarrendet måtte genast upphöra och bevakningen sättas uti sitt förra skick och stånd, samt under Kronans betjening efter förra förordningar förvaltas.

5. Att en friare handel må tillåtas, helst med de varor hvilka antingen icke eller ock otillräckeligt här i landet tillverkas, men likväl för allmogen äro alldeles nödvändige.

6. Att för alla de riksens medel, hvilka så väl här i Sverige som uti Finland under detta kriget utgått, må göras en noga redo och räkning, samt dessa räkenskaper till den ändan afslutas, utan tillåtelse af någon lång tids utdrägt.

7. Att samtelige vederbörande likaledes måge eftertryckeligen förpligtas till skyndsamhet och riktigt redogörande för manufaktur och landshjelpsmedlen, som i alla de förvekne åren blifvit utdelte.

8. Att allmogen under dessa svåra tider, samt i anseende till deras utarmade tillstånd, må på några år i nåder befrias ifrån lön och betalnings-afgiftens erläggande.

9. Att med Apostle och de mindre Helgedagars firande må efter förra vanligheten förhållas, och

10. Att allmogen hvarken nu eller i framtiden, måtte underkastas förvitelse, ansvar och tilltal för deras nu företagna rörelse och hitkomst, emedan sådant ingalunda skedt uti någon ond afsigt, utan allenast att, sedan de af elände och tvång funnit sig för mycket tryckte, välment efterfråga hvilka det förorsakat, samt att söka rättelse och ändring derutinnan, så väl som att förekomma det sådant dem i framtiden icke måtte vidare öfvergå.

Under det om föreskrifne punkter ofvannämde Deputerade emellan öfverlades, ärhöll H:r Kapten Apiarius efter åstundan företräde, med 30 man Soldater, af det med Galer-Eskadren hemkomne manskapet, utlåtandes sig å egna och deras medbröders vägnar vara alldeles nöjde med friden, samt vilja den med lif och blod försvara emot alla dem, som sätta sig

deremot: de Deputerade svarade att de icke äro emot friden, allenast förrädare och andra illa sinnade blifva dömde och straffade.

I lika måtto inkommo H:r Baron och Landtmarsk., H:r Biskop Docktor Schröder, samt Talmännen af Borgare och Bondestånden, med några ledamöter af hvart stånd, och gjorde H:r Landtmarskalken et vackert och vidlyftigt tal, hvaruti föreställtes den skada och fara som krigets fortsättande kunde förorsaka, men deremot hvad nytta och fördel riket, uti dess nu varande tillstånd, af den erhållna friheten kan tillflyta.

Herr Baron och Landtmarskalken åhörde jämväl de besvär och angelägenheter som merberörde Läns Deputerade nu anfört, och låfvade Herr Landtmarskalken att de skulle varda Hans Kongl. Maj:t i underdånighet föredragna, och med hedersam resolution afhulpne. Äfven försäkrade H:r Baron och Landtmarskalken att om allmogen ville förfoga sig härifrån och lemna sina Deputerade qvar i Staden, skulle försorg dragas om deras underhåll och dem dessutom tilldelas en plåt till mans, hvarmed allmogen viste sig nöjde.

Sedan detta sålunda i enighet och sämja blifvit afhandladt, vart denne sammankomst sluten och föregående Protokoll deröfver efter befallning författadt utaf

Johan Pehrsson
Riksdagsman ifrån Dalarne.

Under det Bataljen på Norrmalms-torg skedde sattes detta Protokoll i ordning; och renskrefs af Reinholdt Hedman, hvilket jag kl. 10 om aftonen lefvererade till H:r Baron och Landtmarskalken, som jag fann igen hos H:r Hof-Kansleren Grefve Piper, och dagen påföljande lemnade H:r Landtmarskalken det till Hans Maj:t.

Vid denna Riksdag voro, Friherre von Ungern Sternberg Landtmarskalk, Ärkebiskop Erick Benzelius Preste-Taleman, Borgmästar Aulævill Borgare-Taleman, Olof Håkanson Bonde-Taleman och nog kapabel att sjelf styra verket i sitt stånd, om än Sekretern varit af en annan tanka än han; men hårdt stod det innan han fick igenom att få freden med Ryssland samt med Hertigen-Biskopens val

antagit, så ock afvända de upproriskes blodtörstighet.

Att denna Afskrift är lika lydande med sjelfva Originalerne, i ett band förvarade i Herr Öfver-Kammarherren m. m. Friherre. Stjernelds Samlingar, intyga

J. G. Liljegren
Phil. Doct. Antiq. Patr. Docens och Amanuens vid Hist. Museum och Mynt Saml. vid Kongl. Acad. i Lund.

Pehr Elof Ingelgren
E. O. Kammarskrifvare inom Krigs-Revisionens Departement af Kongl. Kammar-Rätten

(Efterföljande tvenne Original-Akter, på en sida skrifne, äro meddelade af H:r Öfver-Inspektoren Nescher.)

Som högsta nödvändigheten fördrar, at Dahle allmogen under sin af Marche til Stockholm har nödigt en Fältskiär, iempte Fältkista och nödige midicamenter, samt dertillydande Instrumenter, altså påstås och antydes H:r Regementz-Fältskiern Johan Herrman, at straxt giöra sig färdig at vara så Regementet som Allmogen följachtig och sin tienst under vägen vederbörligen förrätta, tagandes med sig Fältkistan och alt hvad thertill hörer. Fahlun d. 11 Juni 1743.

På samtel. Allmogens vägnar

G. Schedin. *)

*) Denne Schedin är känd under benämningen Bond-generalen: han blef halshuggen för detta uppror.

Detta remitteras til RegementsFältskiären Johan Herman som lärer finna sig föranlåten att åtlyda föregående allmogens vilja och befallning, hvarföre ock som allmogen äfven requirerat härtil nödig skiuts och förplägning; altså kan Crono-Befalln. Välbet:de Jacob Bergs icke undgå, att therom besörja af under händer hafvande medel emot Regements Fältskiärens q:to, Fahlu Kg:d den 11 Juni 1743.

C. Wennerstedt,

E. Halldin.

Att denna Afskrift till alla delar öfverenstämmer med det mig af Herr Öfver-Kammarherren m. m. Friherre Stjernold lemnade Original, intygar

J. G. Lilljegren.

Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction, hvarefter dess Troman och General-Lieutenant, Vålborne Friherre Johan Christopher Düring, *) under sitt vistande vid Ryska Hofvet hörsamligen sig hafver att rätta. Gifven Stockholm i Rådkammaren d. 28 Juli 1743

Sedan igenom det nu för händer varande Fredsslutet emellan Kongl. Majst. och Sveriges Crona å ena sidan, samt Keyserinnan och Ryska Riket å den andra, ett nära förtroendes tillredande, isynnerhet i desse vidt utseende och Critisque omständigheter tyckes böra blifva, ett till bägge Machters inbördes styrkia och välgång tienande ögnemåhl och hvaruppå Kongl. Majest. så mycket heldre och snarare tror sig böra vara betänckt, som ovisst vara vill hvad nya händelser af oro kunna uprinna här i Norden, till hvilkas förekommande en förenad

*) Blef sedan Fältmarskalk, Öfver-Ståthållare, Riddare och Kommendör af Kongl. Maj:ts Orden, samt Grefve.

Originalet äges af Herr Öfver-Inspektor Nescher.

Styrkia igenom ett på enahanda interesse grundadt, förbund mycket kan bidraga; sjelfva med Ryssland ingångna Preliminaire Freds-Tractaten, hvilken redan af bägge Höga Contrahenter är vorden ratificerad, jemvähl vid handen gifver, det en närmare Alliance skall än ytterligare komma att påarbetas, hvarigenom Sverige måtte kunna stärckas och understödias emot hvem af de Machter, som torde villia angripa samma Crona i anledning af det Successions-Vahl Ricksens Ständer träffat, för Hans Kongl. Höghet Hertigen Administratorn af Holstein; jemvähl ock en och annan gång af Ryska Plenipotentiairerne, uti deras samtahl med Kongl. Majest. Plenipotentiairer vid Congressen är vordet insinueradt, det Dannemarcks tranquillliserande, som så tidt och ofta af Kongl. Majest. blifvit recommenderadt, ey kan vid Congress-Orten erhållas, dels i afseende dertill, att den i den afsickt till anställande underhandlingen fordrar en besynnerlig tysthet, dehls ock derföre, att dervid sådane måhl lära sammanstöta, hvilka endast och allenast äro Hans Käyserl. Höghets ensak och af honom dependera, hvarföre en slik underhandling aldrabäst och säkrast vid sjelfva Hofvet kan bedrifvas och till ett önskeligt sluth bringas; dertill ock änteligen kommer, den förhoppning Ryska Plenipotentiairerne

offla tillförende, och nu nyligen uti Conference Protocollet af den 12 July lemna, det, oacktadt hvad i förstnämnde Fredssluth varder stipuleradt, både i anseende till Cessioner af Land och andra förmåhner, Ryska Keyserinnan något mehra än härtils skiedt, torde villia effter gifva, när frambättre någon Svensk Ambassadeur sig vid Ryska Hofvet infinna lärer; Så är Kongl. Majest. i betraktan af förenämnde, samt flera considerationer, sinnad, att så snart Freds-instrumentet kommit till ett behörigt skick, stadga och verkställighet, igenom en Solemnel beskickning söka erhålla ofvannämnde förmohner, om ey alla till fullo, åtminstone en dehl deraf, och hvartill, som förbemält är, nog liknelse sig framter; men som å ena sidan Ryska Riket under sina mångfalldiga omskifften, många ändringar är underkastadt, hvars utrönande och nyttiande bättre igenom enskijlte Personer, än Caracteriserade tyckes kunna skie, emedan dessa mehra än de förre äro observerade och misstänckte, för Kongl. Majest. ock å den andra högst angelägit vara vill, att noga föruth inhämta kundskap om Ryska Hofvets invärtes väsende och beskaffenhet, på det Kongl. Majest. dereffter måtte så mycket säkrare veta att taga sina mått och giöra sina anläggningar, vid den framdeles tillämnade Beskickningen; Ty har

Kongl. Majest. härtill velat i Nåder utsee dess Troman och General-Lieutenant Friherre Johan Christopher Düring, att under skien af egna sysslors bedrifvande, begifva sig till det Ryska Hofvet, och söka derstädes tillreda de ämnen Kongl. Majest. uti denna Instruction uthmärckandes varder, och hyser Kongl. Majest. till honom ett så mycket fullkomligare förtroende, som Kongl. Majest. hafft flera prof af nit och trohet, General-Lieutenanten ock icke allenast vid åtskilliga Riksdagar tillbakars, utan ock under denna påstående, hafft lägenhet att underrätta sig om Sakernas förlopp, och om Ricksens Ständers tanckar och afsickter; äger derjemte den förmohn, att personl:n vara kiänd af nuvarande Keyserinnan, samt af henne under den tiden han vid Ryska Hofvet sig uppehållit, med all Nåd blifvit bemött, ock som desse omständigheter föranlåtit Kongl. Majest. att uppdraga bem:te General-Lieutnant detta angelägna värf; Alltså är Kongl. Majest. derom försäkrad, det han med all flit, omtancka och försicktighet lärer ställa sig till efterrättelse hvad Kongl. Majest. i fölliande puncter godt acktar honom att tillbinda.

1.

Bör General-Lieutnanten med det forder-sammaste giöra sig till afresan härifrån färdig ock taga vägen till Åbo och igenom Finland, hafvandes Kongl. Majest. redan låtit afgå dess Nådiga Ordres till dess och Ricksens Stats-Comptoir att ofördröyel:n tilställa General-Lieutnanten de honom bestådda Equipage och Tractaments penningar.

2.

Som Kongl. Majes:ts afsickt med General-Lieutnantens afsändande är derhän riktadt, dehls att tillreda de ämnen, som vid en formeligare beskickning komma vidare fram att handlas om och slutas, dehls ock att å väga bringa sådane fördehlar för Riket, som närvarande belägenhet kräfver, och utan tids spillan Kongl. Majest. vill vara betänckt uppå, och vid allt detta söka förekomma fremmande Mackters och deras Sän-ningebuds för tidiga upseende, hvarigenom eff-ter hvars och ens interesse de kunde taga sig anledning att lägga hinder i vägen, eller för mycket blanda sig uti de honom updragna ären-der: alltså har Kongl. Majest. pröfvat nödigt, i afsickt på alt detta; att General-Lieutnanten reser härifrån under namn att skiöta sina en-

skilte angelägenheter; Men aldenstund dess ankomst, och varelse på orten hos Keyserinnan, så väl som hos Ministéren kunde uppväcka misstanckar, hvartill Nation dessutan är mycket benägen, sådant icke allenast kunde vara nachdelacktigt för General-Lieutnantens Person, utan giöra ändamålet på dess resa onyttigt samt sättja honom utur stånd att efterkomma Kongl. Majes:ts. instructioner; fördenskuld har Kongl. Majest. befallt, det General-Lieutnanten både med fullmackt och Creditif måtte försedd varda, på det han så medelst in omnem eventum icke allenast måtte kunna skyddas under allmänna folks-lagen, utan ock färdig ock fullmyndig vara att handla med Ministéren och sluta, enär belägenheten och böyelserne dertill sig framtee fördehlacktige.

3.

Således afser Kongl. Majest. ej att General-Lieutnanten vid sin ankomst till Åbo kan undgå att lemna Ryska Plenipotentiarierne, men isynnerhet General Romanzoff förtroende om sitt värff, samt om sin ägande autorisation att handla och sluta, hälst bekant är, det bem:te General är mycket vähl ansedd hos Keysarinnan och dess Fru i besynnerlig Nåd; Men emedan bem:te General, att dömma af de ifrån

Kongl. Majes:ts Plenipotentiarier ankomna Berättelser, för mycket tyckes låta sig leda af Canzli-Rådet Nepluest, hvars dispositioner vid Fredshandlingen blifvit utrönte och befunnits föga benägne för Sverige; Ty förmodar Kongl. Majest., att General-Lieutnanten, sedan han närmare inhämtat omständigheterna af Kongl. Majes:ts i Åbo Plenipotentiarier lärer lämpa måttet af sitt förtroende på ett sätt, att Generalen Romanzoff å den ena sidan ej äger anledning att misstäncka något återhåll och å den andra han ej må vara i stånd att missbruka General-Lieutnantens emot honom visfe förtroende, i fall han dertill af Canzli-Rådet Nepluest skulle kunna öfvertalas och förledas, hållandes Kongl. Majest. i öfrigt före, det Dannemarcks tranquilliserande, hvarom vidare fram handlas skall, kan blifva det ämne General-Lieutnanten har att föregifva egentel:n honom vara uppdragit att bedrifva, i den afsickt att binda alla 3. Nordiska Machter uti vänskap och förtroende närmare och ouplösligare tillsammans; ock är Kongl. Majest så mycket mehra i den tankan styrckt, som Sveriges benägenhet att dertill bidraga, hos Ryssland ej kan äga en slik värckan, om den ock ey skulle vinna fullbordan, eller för tidigt bekant blifva, hälst Kongl. Majes:ts Plenipotentiarier offta derom

talt, och Ryssland således ey kan vara okunnig om Sveriges önskan; Men deremot kan den hos Dannemark tjena till öfvertygande bevis, om Kongl. Majest:s upricktiga sinnelag, ock att Kongl. Majest. värkel:n ämnat fullgiöra hvad vid detta Hofvet igenom Ricks-Rådet Gref Tessin ny:n är vordet utfäst och förklaradt.

4.

Enär General-Lieutnanten till Ryska Hofvet ankommer, håller Kongl. Majest. rådeligast vara, det han anmäler sig derstädes som en resande hvilken nyttjat det sig nu framteende fredslugnet att få personl:n uppvackta Keysarinnan, den han som Printzessa haft den nåden att känna, samt i det afseende med åtrå af Kongl. Majest. anhållit om låf, att uti Hennes upphögde tillstånd å nyo få aflägga sin vördnad och den erkänsla General-Lieutnanten oförkränkt hos sig giömmer, för all den nåd han tillförende åthniutit. Kongl. Majest. anseer bäst vara, att vid första början General-Lieutnanten sig på det sättet förehåller hälst dermedelst alla Ceremonieller undvikas ock han dessutom ey då staxt kan äga tid och rådérum föruth att uthleta om nyttigt vara vill att giemast framdraga de honom af Kongl. Majest. lemnade teckn af Autorisation. Rätta tiden att dermed framkom-

ma aektar Kongl. Majest. vara den, enär General-Lieutnanten hunnit pröfva och uthröna sinnenes beskaffenhet och andra dertill hörande omständigheter; Men sättet blifver att giöra Keyserinnan och dess mest accrediterade Minister förtrolig dehl derutaf och rådfråga dem om de hålla nödigt, att General-Lieutnanten antager uppenbarl. Caractere, eller om de finna rådeligare, att han underhand handlar, då under samma Caractere han får njuta den tro och säkerhet till godo, som honom dermedelst tillfalla bör.

5.

Första ögnemärcke och hvaruppå hela förrättningens framgång beror, blifver att General-Lieutnanten giör sig högsta vinning derom att uthröna, så Keyserinnans och Storfurstens, som bägges Ministeres böjelser för Sverige, om de derutinnan äro enige och samhällige, eller af särskilte stridande afsickter drefne; hvem som står i den största och beständigaste förtdehlen och tyckes äga säkraste spehlet; om nu varande Regeringen är i Nations tycke rotad, eller ock ännu finnas tecken till omvexlingar ock Revolutioner med flera Considerationer, hvilkas utrönande nu och framdehles kunna handleda

Kongl. Majest: uti de till fattande mått, både med Ryssland och andra Machter.

6.

Men skulle, som förliudas vill, emellan Kejserinnan ock dess Ministére i gemehn, eller någon af them i synnerhet finnas skilgacktige böjelser i anseende till Sverige, vore det vähl, om General-Lieutnanten kunde påhitta medel att vinna the eller then, hvars benägenhet ey vore för Sveriges fördehl determinerat; dock som sättet att åstadkomma en slik sinnes ändring, fordrar en granlaga handtering ock tillställning; Ty lämnar Kongl. Majest. det till General-Lieutnantens egit ompröfvande, inrättad effter omständigheterne, dem Kongl. Majest. ey kan hafva sig så noga bekant, att med den varsamhet dervid gå tillväga, som erfordras vid Hof och ibland ett folk, der misstanckar ej äro främmande och sälsynte egenskaper.

7.

Andra ögnemärcke af General-Lieutnantens förrättning håller Kongl. Majest. före böra bestå uti följiande, neml:n: Att som Sverige vid dess närvarande belägenhet måst ingå en fred med förminskning af Kymenegård samt Nyslotts Stad och Fästning med ett stycke land deromkring, ock så vähl å Ryska, som å Svenska

sidan sedt, vid närmare efterseende låter finnas, att denna gräntz kan till bägge Rikens fördehl, medelst en närmare jämckning och vissa districters utbytning, på ett för dem bägge beqvämligare sätt bättras; Alltså har Kongl. Majest. låtit utarbeta åtskilliga förslag till gräntzens förbättring, hvilka General-Lieutnanten kommer att medgifvas, och hvaraf han torde finna lägenhet att giöra ett för Riket fördehlacktigt bruk och ländande till Undersåtarnes i Finland förmohn vid deras idkade handel och vahrornes försell ifrån den ena Orten till den andra. Och som Ryska Plenipotentiarierne gifvit förhoppning till Nyslotts med dess districts afstående till Sverige; ty blifver åstadkommandet deraf en angelägenhet, hvarom General-Lieutnanten bör göra sin högsta vinning: lemnandes Kongl. Majest. till General-Lieutnantens ompröfning att utforska, om en eller annan af de mäst accrediterade favoriter skulle kunna förmås emot någon anständig enskylt fördehl, att befordra denna saken till ett önskelit sluth, då Kongl. Majest: effter den af General-Lieutnanten gifna anvisningen, vill sig längre fram om en proportionerad summa, hvilken dertill kan användas, uthlåta.

8.

Tredje ögnamärcke, hvars bedrifvande och

erhållande General-Lieutnanten åligger att vara omtänckt om, angår, den offta vid Congressen, fastän fåfängt framställte insinuation om Dannemarks tranquilliserande, och ehuruvähl, hvad denna saken beträffar, General-Lieutnanten äger sig hela dess förlopp, jemte de pretensioner Dannemärck äskar, bekant, har Kongl. Majest. ändock acktadt nödigt, det General-Lieutnanten lemnas måtte afskriffter så vähl af det med RicksRådet Grefve Tessin håldne Conference Protocollet, som ock af de sidsta under d. 25 Julij till Kongl. Majest. Plenipotentiarier afsände, ock detta måhlet rörande Instruction, hvarefter General-Lieutnanten hafver sig så mycket mehra att rätta, som Kongl. Majest. af Ryska Plenipotentiariernes uthlåtelse vid Congressen, har ordsak att tro, denne angelägenheten mindre der kunna drifvas, än vid Hofvet, hälst Ryssland synes ey villia directe sig deruti blanda under förevändning, att det rörer Hans Keyserl. Höghet enskylt.

Utom de skiäl förbem:te Instruction anvisa, bör General-Lieutnanten i synnerhet möda sig än ytterligare att föreställa, det Kongl. Majest:s afsickt härmed är att åstadkomma en beständig roo i Norden ock emellan Machterne derstädes; samt stadga densamma för långliga

tider, hvilken afsickt icke allenast tyckes vara öfverensstämmande med Rysslands interesse effter så såra i 40 år uthärdade krig, utan värkel:n är Sveriges önskan och ändamåhl; Att fastän Kongl. Mayest. tror sig dehls med egna krafter, dehls i den säkra förhoppning om Ryssllands biträde, i föllie af Preliminarie Tractatens innehåld kunna afstyra de våldsamheter Dannemark tyckes hota med; Så tienar en slik yppande krigslåga Kongl. Majest. till ingen förkåfring och följaktl:n effter en Christelig afsky för onödigt blodsspillan och en sund Politique bör undvikas, hälst uti en hastig lyckans vänning, samt då Krigsödet är ombyteligit och ovisst, Dannemarck i anseende till sin belägenhet snarare kan öfverumpla detsamma, än Ryssland kan vara tillreds och hands att hjelpa; desslikes att den förra af samma ordsak är i stånd att agera uti alla åhrsens tider, den sednare åter för långt afskild att kunna nyttia till Sveriges undsättning mehra, än den åhrsens tid, enär siön är ren, Communication fri, samt Transporter af Troupper och Galerer lätt och dräglig; Att ehuruvähl Dahl allmogens oordenteliga rörelser nu mehra afstadnat och de upforiske späkte, är dock mycket ovisst, om man kan alldeles trygga sig till en tvungen spakfärdighet, och om ett fremmande inbrott, ey uplifvar en orolighet, som

nu tyckes vara dödad, hvilken omständighet dock General-Lieutnanten bör låta legerement förstå men ey rent uth och formellement anföra, häldst obehageligt är att uppenbara någon invärtes sjukdom och svaghet, men dess förtigande skulle synas affecterad, sedan ryktet om Dahl allmogens förorsakade oväsende sig utspridt i alla länder och ey är af den beskaffenhet att kunna döljias.

Åntel:n om frågan uppkommer, hvaruti Dannemarcks tranquillisation skulle egentl:n bestå, har General-Lieutnanten att svara, det Ministéren derstädes yttrat sig, att Hans Kongl. Majest. af Dannemarck ey kan vara contenterat, så framt ey igenom Hollstens cession den stötestenen varder utur vägen röjd, som i alla tider varit ordsak till de misshälligheter och krig som emellan Sverige och Dannemarck derifrån upprunnit; Att Sverige måste hålla sina engagemens i anseende till garantien af Schleswig; men hvad Hollsten beträffar, den saken ej rörer samma Crona, vidare, än att Dannemarck i afsickt uppå Hans Kongl. Höghets Vahl som den närmaste agnaten att träda uti besittning af berörde Hertigdöme effter Tyska Ricks-Constitutionerne, tyckes tillvälla sig en rätt att hålla sig till Sveriges Crona ock derifrån lika-

som truga sig till en säkerhet som denna Machten uti sin ordlighet öfver tillkommande händelser vid Hollstenska Husets tillväxt tror vara för sig oumgängelig. Att ytterligare, som afgiörandet af detta måhlet endast dependerar af Ryssland ock enkannerligen Storfursten, så böra bägge ey misstyckia att Sverige, hvilket mäst äfventyrar, använder härvid sina bona officia; men kan deriemte ey undgå att föreställa, det Dannemarck skulle betagas all pretext att yrka på sin Cronprints förmente eventuelle successions-rättighet, grundat i dess omdömme uppå antagandet af Sveriges Ultimato, så framt Hennes Keysserl. Majest. ville, oacktadt det slutna freds-fördraget, jämcka gräntsskillnaden effter bemälte Ultimat, hvarigenom Kongl. Majest. vore icke allenast nu, utan ock för tillkommande tider i stånd att med mehra tydelighet än nu vederlägga Danmarks påyrkade förbem:te pretention, hvilken om ey vid desse, dock vid andra omständigheter kan lända till Hans Kongl. Höghets oroande och förolämpande, hvartill den ringaste ändring genom dödsfall i Ryssland, kunde framskynda i Dannemarks tycke den bästa lägenhet att nyttia till sitt ändamåhls erhållande.

9.

Så framt, som ofvanbem:te instruction för Plenipot:ne innehåller, Ryska Hofvet ey skulle vilja låta bequäma sig till Dannemarks contentement, denna Cronan deremot alt stadigt vorde fortfahrandes med sina tillredningar, så att ingen tvifvel mehra voro, att ju desamma emot Sverige voro ämnade, bör General-Lieutenanten eftertryckel:n reclamera Casum foederis i kraft af Preliminarie Freds-Tractaten, och tillika, hvilket blifver det fierde ögnemärcket af General-Lieutenantens värf, föreställa, om icke bägge Rikens säkerhet fordrade en närmare och mera extensive förbindelse, som ej vore till vissa, men vähl till alla Casus lämpelig.

Äger denna föreställning god värckan, håller Kongl. Majest. före grundvahlen deraf böra vara å Rysslands sida att gifva Sverige Subsidier, hvilka igenom Franska Ambassadeuren Marquis de la Chetardie af Hennes Keyserl. Majest. innan dess ankomst på Thron varit anbudne, men den tiden ey så formeligen insinuerade, att man här kunnat dertill sättia lit och derom negotiera, samt å Sveriges sida, att utfästa sig till Hennes Keyserl. Majest:s tienst, hålla till reds ett visst antal Troupper i Finland, hvilken Plan torde vara Keyserinnan så

mycket smakeligare, som hennes Fru-Moder varit derpå betänckt och värkeln sökt ställa den i värkställighet, så framt hennes död ey för hastigt kommit emellan; Men som bägge desse ögnemärcken äre mycket granlaga, ock Sveriges biträde ey kan syfta på annat, eller gå längre, än till Keyserinnans egen Soutien, så våhl som Hans Keyserl. Höghets; Ty åligger General-Lieutenanten att giöra dessa insinuationer allena hos Hennes Keyserl. Majest. och då Hon dem gillar öfverlägga med Henne om sättet att bringa detta ärende till sluth.

10.

Som det ey är ovanligt vid Ryska Hofvet, det fremmande sänningebud antingen i anseende till ett personligt tycke de sig förvärft; eller ock att visa vänskap för den Machten hvilken dem afsändt, varda stundom hedrade med någon Riddare-Orden, så bör i det fallet General-Lieutenanten ock der honom ett slikt Nådeteckn anbiudas skulle ey uthslå detsamma, men utbedia sig tid, att i den förrättning han är stadd, få anmähla den honom tillämnade distinctionen hos Kongl. Majest., hvilken föruthgående anmählan tyckes så mycket mindre kunna misstyckias, som den är anständig och allmänt vid slika tillfällen bruklig och vedertagen.

11.

Ändteligen som Kongl. Majest. flere resor och äfven nyligen låtit afgå dess Nådige Promotorialer, i afsickt att dermedelst till Sluth befordra de Arfs-Pretentioner Bielckiska familien äger till Curland, så anbefalles General-Lieut. att på det eftertryckeligaste antaga sig denna angelägenheten, ock den till ett änteligt afgiörande förhielpa, kunnandes Gen.-Lieut. af familien sjelf undfå den tillförlåteligaste efterrättelsen om hela sammanhanget af denna deras ansökning, med de bevis dervid erfordras.

12.

Beträffande slutel:n Correspondencens anställande, kommer General-Lieut. att undfå den Chiffre, som Kongl. Majest:s Plenipotentiarier vid Congressen bruka, på det han såmedelst måtte tidigt ock med säkerhet kunna underrätta them om hvad förefaller rörande fredsvärcket, hvariemte General-Lieutnanten äfvenledes anbefalles igenom bem:te Plenipot:s Canal, så länge de sig vid Congressen uppehålla, insända tidiga berättelser till Kongl. Majest., samt öfver det hemligaste och angelägnaste idka Brefvexling med Riks-Rådet samt Canzli-Presidenten Grefve Carl Gyllenborg. Men för öfrigt håller Kongl. Majest. före, det General-

Lieutnanten bör undvika att afsända Courierer, så framt det ey skier med Ryska Ministérens egit tillrådande, hälst sådant skulle förorsaka för tidigt upseende, samt innebära, att dess värf vore autoriseradt, hvilket i anseende till fremmande Machters till fällande omdöme deröfver, General-Lieutnanten så mycket giörligit är bör söka förekomma. Ändtel:n önskar Kongl. Majest. General-Lieutn. lycka till sin resa ock förrättning samt förblifver med all Kongl. Nåd och ynnest honom välbevågen. Datum ut supra

FRIEDRICH

(L. S.)

A. J. v. Höpken.

Rättelser:

Sid. 196	sista r.	står:	hamn iag	läs:	han mig
— 200.	rad. 7	—	XI	—	IX.
— 206.	r. 8, 9	—	Commissarial-Rätt,	—	Commissarial-Rätten.
— 265.	r. 8	—	här	—	hän
— 287.	r. 13	—	jemta	—	jemte.

Kronologiskt

REGISTER

öfver

tryckta Handlingar

i

Svenska Historien.

Första Afdelningen.

Som innehåller Handlingar hörande till tolfte och trettonde seklerna.

STOCKHOLM,
Elméns och Granbergs Tryckeri 1816.

Då de tryckta Handlingar, på hvilka vårt Fäderneslands Historia grundar sig, icke finnas uti ett Verk tillsammans utgifne; utan spridde i många särskildta Samlingar och Afhandlingar; har man trott sig göra hennes älskare en tjenst och spara mödan för tillkommande författare, då man på ett ställe, i Kronologisk ordning, efter år, månader och dagar, utgifver en förteckning på sådana Handlingar, med anvisning hvar de kunna igenfinnas. Man har dervid gjort sig den mödan, att reducera till vår nuvarande tideräkning, medeltidens sätt att datera, efter Romerska Kalendern och Kyrkans rörliga och orörliga Fester. Äfven har man anfört blott citerade Handlingar, hvilka således till sitt innehåll af författare varit kände, såsom utur v. Dalins Historia, Rhyzelii Monasteriologie, v. Stjernmans Höfdinga Minne, m. fl. och stundom några handskrifna, då man vetat, hvar de funnits. Nyttan häraf är först, att en Historieskrifvare för hvart år känner hvad han har att tillgå, och för det andra, att, om man träffar något Dokument, man kan veta om det förut är tryckt. Fullkomlig fullständighet

häruti kan man icke lofva. Det är redan mycket, att man har ett utkast, till hvilket man kan hänföra, hvad man vidare kan upptäcka. Emellertid har det, så ofullkomligt det ock är, kostat många års arbete.

Före år 1200.

Ärkebiskop Stephans förlikningsbref emellan Deso dioata femina Doter och hennes Son Gere.	Örnhjelms Hist. Eccles. pag. 558. Lagerbrings Handl. D. 1. p. 178.
Konung Knut Ericssons Stadfästelse på denna och några ytterligare donationer till Viby kloster.	Lagerbring p. 180.
Densammes Bytesbref af Säby i Julita emot Viby.	Örnhjelm p. 559.
Densammes Gåfvobref af Julita till Munkarne.	Örnhjelm p. 560.
Densammes förläning af Engsö och Rothö till Desamma.	Örnhjelm p. 561
Densammes köpebref till Nydala Kloster på ett fiske i Skädhin.	Örnhjelm p. 562. Acta Litt. Svec. 1: 554.
Densammes gåfvobref på fisket i Elfkarleby till Julita Kloster.	Örnhjelm p. 564.
Densammes Bref till Elfkarlebyboarne att hålla Munkarne skadeslöse.	Örnhjelm p. 565.

1156.

Sept. 10. *Tuscul. Alexandri III*	Boxhornii Hist.

Univ. p. 692, a) *Bulla Coloni Lincopensi Episcopo.*

1166.

Boxhornius l. c. *Sept. 17. Tusculani. Alexandri III Bulla tam Clericis quam Laicis Lingacopensis Episcopatus.*

1190.

Peringskölds Monum. 2: 130. *Ärkebiskop Petri i Upsala Gåfvobref till sina Kaniker, som då voro Munkar, på all Biskopstionde af Bälinge och Vaxala.*

1198.

Porthan App: ad Bullarium v. Celse p. 1. *Sept. 26. Perusii. Påfven Innocentii d. 3:s Bulla med Pallium till Ärkebiskopen i Upsala.*

1199.

Örnhjelm p. 507. Görv. Sv. Mercur. 1757. p. 409. *Konung Knut Ericssons ytterligare Gåfvobref till Julita Kloster på fisket i Elfkarleby.*

*) Af Bullorne upptagas icke flera än de som fattas uti von Celses Bullarium Svio-Gothicum.

1200.

Konung Sverker Carlsons Donation till Upsala Domkyrka af en gård Sundby på Munsön.	Örnhjelm p. 581. Peringsköld Tom. 1. p. 166.
Ragvald Pukes Salubref på Eneby gård till Wreta Kloster.	Borenius Diss. de Wreta, p. 60.

1208.

Jordaskifte emellan Alvastra Kloster och Sone Thielvarson.	Von Stjernmans Höfdinga - Minne p. 268.

1210.

K. Sverker Carlsons Stadfästelse på K. Knut Ericsons donation till Nydala Kloster.	Acta Litt. Svec. 1: 555.
Nov. 3. Laterani. Innocentii III Bulla ad Regem Sveciae.	Baazii Invent p. 140.

1212.

Apr. 4. Laterani. Innocentii III Bulla Archiepiscopo Lundensi, qua Legatus Sedis Apostolicæ per Daciam et Svethiam constituitur.	Porthan App. p. 4.
Jun. 3. K. Eric Knutsons Beskärmelse bref för Risberga Kloster.	Lagerbrings Sv. Hist. 2: 315.

Peringsköld. Risberga Klosters bref i Kongl. Bibliotheket.	*Jun. 3. Densammes Gåfvobref till samma Kloster af Sveabud på Öland.*
	(Andre föra detta bref under 1216, såsom Lagerbring l. c. p. 321. 323. 327. 441. *Andre under* 1220: *Rhyzelii Monaster. p.* 233.)
Messenii Scondia. Tom. 12. p. 114. Wilde ad Puffend. p. 381.	*Densammes Bekräftelse på Prästerskapets Privilegier.*
Lagerbring l. c. p. 214.	*Densammes Bekräftelse på K. Sverker Carlsons Dom på Björnby för Nydala Kloster.*
Lagerbrings Sv. Historia. p. 214.	*K. Erick Knutsons Stadfästelse på Konungarne Sverkers, Eriks, Carls, Knuts och Sverkers Gåfva af skog till Nydala Kloster. Utan årtal.*
Lagerbring l. c. p. 316.	*Densammes Gåfvobref af en del af Skogarna Flata och Nutahult till Nydala Kloster.*
Ibidem.	*Densammes Beskärmelsebref för Julita Kloster.*

1213.

Porthan App. ad Bullarium v. Celse, p. 4.	*Apr.* 20. *Laterani. Innocentii III Bulla Regi Sveciae illustri de Concilio generali.*
Ibidem.	*Apr.* 30. *Laterani. Universis*

per Sveciam fidelibus de subsidiis ad terram sanctam recuperandam.

Apr. 30. Laterani. Ejusdem Archiepiscopo Upsaliensi de eodem negotio.	Ibidem. p. 5.

1215.

Mars. 1. Sigtrudi Testamente till Linköpings Domkyrka.	Örnhjelms Diplomatar. T. 3. in Bibl. Reg. Stockh.
Biskop Bengts i Linköping Gåfvobref till Nydala Kloster på Qvarnen Longafors.	Lagerbring 2: 445.
B. Ducis Sveonum Stadfästelse på denna gåfva.	Ibidem. 395. 445.

1216.

K. Erik Knutsons Bref till Prolocutor och Inbyggarena i Sutherbo, att icke hindra Gudhems, Byarums och Nydala Kloster i de Fiskevatten, som Matheus gifvit Konungen för sina skogar.	Acta Litt. Sv. 1. 556.

1217.

Nov. 16. Laterani. Honorii III Bulla Archiepiscopo Lundensi de primatu super regnum Sveciæ.	Porthan App. p. 7. Confer v. Celse p. 60. N:o 21.

1218.

Wilde ad Puffend. 405. Lagerbring. 2: 231. v. Stjernman ad Petr. Nigr. p. 27.	*Linköping. K. Johan Sverkersons Gåfvobref till sin slägtinge, Biskop Carl i Linköping på Fjatasund.*

1219.

Langebek Script. rer. Danic. T. 5. p. 500.	*Sept.* 13. *Initia Ordinis Dominicanorum in Svecia.*
Acta Litt. Sv. 1: 558.	*Peter, Lars och Sigtryg Bengtssöners bref om Fisket i Skathin.*
Ibidem p. 557.	*K. Johan Sverkersons förbud, att ofreda Nydala Kloster i detta fiske.*
Rhyzelii Monaster. p. 233.	*Densammes Gåfvobref på Svenborg till Risberga Kloster.*
Messenii Scondia T. 12. p. 114. Wilde Hist. Pragm. 381. Lagerbring, 2: 321.	*Densammes Privilegier för Biskop Bengt i Skara.*

1220.

Porthan p. 11.	*Nov.* 3. *Laterani. Honorii III Bulla Episcopo Scarensi de Clericis uxores ducentibus.*
Ibidem.	— *Eidem de divortiis.*
Ibidem.	— *Eidem de decima capitali.*
Ibidem p. 12.	— *Eidem de procurationibus Episcoporum.*
Ibidem.	— *Eidem de absolutionibus.*

— *Eidem de indulgentiis Nicolai Presbyteri.*	Ibidem.
— *Eidem de canonicis.*	
Nov. 13. *Eidem de removendis decrepitis ab ecclesia Scarensi.*	Ibidem.
— *Eidem de infantibus in somno oppressis.*	Ibidem, p. 13.
— *Eidem de subsidiis terrae sanctae.*	Ibidem.
— *Archiepiscopo Upsaliensi de eadem re.*	Ibidem.
Dec. 13. *Eidem de vino in sacra coena aqua permisto.*	Ibidem.
— 29. *Regi Sveciæ illustri, de Nuncio Apostolico Gregorio de Crescentis.*	Ibidem.

1221.

Jan. 11. *Laterani. Honorii III Bulla, universis per Sveciam fidelibus de claustro Sictoniae.*	Ibidem.
Apr. 3. *Ibidem. Ejusdem Episcopo Scarensi de potestate absolvendi.*	Ibidem, p. 15.

1223.

K. Eriks Förlikning emellan Munkarna i Alvastra och Brynolf Stallare.	Rabenius de Legiferis Vestrogothiæ App. p. 1.

1224.

Jan. 29. *Honori III Bulla fide-*	Porthan P. 3. p. 17.

	libus per Sveciam de Abbate Vilhelmo Canonisato.
Ibidem, p. 18.	*Febr. 20. Laterani. Ejusdem illustri Regi Sveciae de vexatione Cleri, angariis et exactionibus.*
Ibidem.	*Eod. die. Duci et principibus Sveciae ejusdem tenoris.*
Ibidem.	*— Regi de bonis ecclesiarum ab ipso usurpatis.*
Schefferi Chronicon Archiepisc. p. 17. Peringskiöld Mon. Upl. p. 167.	*Juli d. 31. K. Eriks Gåfvobref till Ärkebiskop Olof i Upsala, på Myrby och Skötlinge.*
Petri Nigri Chron. p. 30.	*Sine dato. Biskop Kol i Strengnäs Gåfvobref till Franciscaner-Munkarne i Östra Aros.*

1225.

Lagerbrings Hist. 2: 445.	*Julii. 27. Wisby. Biskop Bengts i Linköping Privilegier för Jungfru Marie Kyrka i Visby.*
Porthan p. 19.	*Aug. 12. Honorii III Bulla Archiepiscopo Upsaliensi de I. Diacono Capellano Archiepiscopi, qui diu Parisiis studuerat, promovendo.*
Rabenius de fatis Litt. Jurid. p. 15. not. Benzelstjernas Brefväxling 50. 52.	*Aug. 14. Synebref emellan Eskp och Vartofta allmänning.*

Nov. 21. Honorii Bulla Episcopo Arosiensi de esu carnium ei licito.	Porthan p. 19.
Utan datum. K. Erik Läspes Sigill efter Alvastra Klosters bref.	Peringskölds Attartal p. 57.

1228.

Ärkebiskopens i Lund Andreae Sunonis Stadfästelse på Nydala Klosters egendom.	Lagerbrings Hist. 2: 193, 405.

1229.

Jan. 23. Gregorii d. 9:des Bulla.	Porthan ad Paul Juslén p. 101.

1230.

Ärkebiskop Olofs Gåfvobref på Husby gård till Canikerna i Upsala.	Peringskölds Mon. Upl. p. 168.

1231.

K. Knut Johanson Länges Gåfvobref på en tomt till S. Marie Kyrka i Aros.	Peringsköld l. c. p. 229. Acta Litt. Svec. I: 261. Nigri Biskops Chrön. p. 28.

1233.

Yka. Ärkebiskop Olofs i Upsala med flera Biskopars Skyddsbref för Vårfrubergs Kloster.	Petri Nigri Chron. p. 29.

1234.

Porthan App. ad von Celse. P. 4. p. 28.	*Febr. 6 Laterani. Innocentii IV Bulla Praelatis per Scarensem Dioccesin de procurationibus Episcoporum.*
Ibidem.	*Eod. anno loco et die. Ejusdem Episcopo Scarensi de coërcendis Clericis, qui foro seculari se immiscent.*
Spegels Bevis p. 158.	*Febr. 6. Nuosis. Biskop Thomas i Åbo Gåfvobref för dess Capellan Vilhelm på en gård i Masko och halfva ön Taipale.*

1235.

Porthan App. p. 30.	*Dec. 17. Viterbii. Gregorii IX Bulla Archiepiscopo Lunduni cum pallio, novo Archiepiscopo Upsaliensi assignando.*

1236.

Peringskölds Monum. per Thiundiam p. 168.	*Nov. Anagniae. Samma Påfves Aflatsbref för St. Lars Kyrka i Upsala.*
Acta Litt. Svec. 1: 558.	*S. d. Biskop Bengts i Linköping Bref om fisket i Skädin.*

1237.

Lagerbrings Hist. 2: 408.	*S. d. K. Henric III:s i England Privilegier för Visby.*

1240.

S. d. Sune Folkesons och Helena Sverkers dotters Testamente till Vreta Kloster.	Peringskölds Ättartal p. 92, v. Stjernmans Höfd. M. p. 264.

1242.

S. d. Svantepolk Knutsons Gårdabyte med Kronobäcks Hospital.	Rhyzelii Monaster. p. 150.

1244.

Juni d. 24. Saba. Nils Ulfson, Prest och Canik i Opslo, skänker till Klostret en fastighet i Näshulta.	Lagerbrings Hist. 2: 457.
S. d. Arusiae. Ulf Jarls bref, att Praepositus Tiundiae Bero årligen skulle hafva 2 penningar af inbyggarena i Tiundaland.	Lagerbrings Hist. 2: 695, 774. Omtalas hos Peringsköld. Mon. 2: 6, 317.

1245.

Jan. Lugduni. Påfven Innocentii IV:s Bulla till Predikar-Munkarna om Kejsar Fredrik d. Andres bannlysning.	Lagerbring Handlingar, 3: 196.
Febr. 21. Ejusdem. Bulla Archiepiscopo Upsaliensi et Pri-	Porthan App. p. 35.

ori Ordinis Praedicatorum de Episcopo Aboënsi Thoma munus renunciante.

Rhyzelii Monast. p. 171.
Nov. 10. Götala. K. Erik Läspe gifver Gudhems Kloster sin gård Spanahult!

1246.

Peringskölds Monum. Uller. p. 15.
Aug. 9. Lugduni. Innocentii IV Aflatsbref för Upsala Domkyrka med Ärkebiskop Jarlers vidisse och tillökning af 40 dagar.

Spegels Bevis p. 129. Wallins Gothl Saml. 2: 113.
Aug. 15. Visby. Biskop Lars i Linköping bref för Nunnorna på St. Olai Altare i Ackergarn.

Porthan App. p. 38.
Nov. 5. Lugduni. Innocentii IV Bulla Clero et Nobilibus regni Sveciae de Vilhelmo Sabinensi Legato Apostolico.

Ibidem.
Eod. die. Diploma, quo ei Legatio committitur.

1247.

Dissert. de Templo Lincopensi. P. 1. p. 16.
Dec. 20. Skeninge. Vilhelmi Sabinensis Stadga om Linköpings Stifts erläggande af Tianden till Domkyrkan derstädes.

1248.

Mars 1. *Skeninge. Statuta Vilhelmi Sabinensis Nuncii Apostolici.*	Troils Handl. 2: 301. Lagerbr. Hist. 3: 650. Wilde Hist Pragm. p. 365. Acta Litt. Svec. 1: 196. Nettelbladt Schwed. Bibl. 2: 119. v. Dalins Hist. 2: 209. v. Celses Bullarium p. 70.
S. d. Relaxatio Statuti Skeningensis.	Troil l. c. p. 318.
Dec. 5. *Skeninge. Vilhelmi Sabinensis Aflatsbref för S. Mariae Kyrka i Sigtuna.*	Wallin Sigtuna Stans et Cadens. p. 302.
K. Eriks och Hertig Birgers bref för Nydala Kloster.	Bergii Förråd 1: 53. Salvii Lärda Tidningar 1753, N:o 87.

1249.

Sept. 24. *Lund. Vilhelmi Sabinensis Aflatsbref för Speteløfs Kloster i Lund.*	Lagerbr. Handl. 3: 200.
S. d. Amnehärad. K. Eriks bref om Varnhems Munkarnas klagomål emot dem i Amnehärad och Visnum.	von Stjernmans Höfd. Minne p. 125.

1250.

April 28. *Baberg. K. Waldemar frikallar Nunnorna i*	Boraenius de Coenobio Wretensi p.

Kronol. Regist.

26 & App. Litt. B. v. Dalins Hist. 2: 245.	*Wreta för all konungslig ränta.*
Acta Litt. Sv. 1735 p. 43. under galit årtal 1253. Peringskölds Ättartal p. 58.	*Juni* 13. *Gudhem K. Erik Läspes Änkedrottning Catharinas Testamente.*
Bilagor till Lagerbrings Hist. 4; 603.	*S. d. Birger Jarls Privilegier för Lybeck.*

1251.

Raben. de Vestrog. Legiferis App. p. 3. v. Stjernmans Höfd. Minne p. 262.	*Jun.* 17. *Wallum. K. Waldemars Stadfästelse på Drottn Catharinas donation till Gudhems Kloster.*
Lagerbrings Hist. 2: 503.	*Aug.* 15. *Linköping. Birger Jarls Privilegier för Lybeck.*

1252.

Rhyz. Monast. p. 207.	*Julii. — Stockh. Birger Jarl frikallar Nunnorna i Fotö från all Konungslig skatt.*
Schefferi Chron. p. 37.	*Aug.* 19. *Densammes bref till Invånarena i Atundaland om Fattigtionden.*
Peringskölds Mon. 1: 169.	*Oct.* 10. *Torshälla. K. Waldemars bref af samma innehåll.*
Porthan App. p. 40.	*Oct.* 27. *Perusii. Innocenti IV Bulla Archiepiscopo Upsa-*

liensi et Suffraganeis, ut Regi et Duci contra Perturbatores regni assistant.

Oct. 23. Ibid. Ejusdem Valdemaro Regi & Birgero Duci ac Ingeburgi, uxori ducis, peccatorum venia. — Ibidem.

1253.

Febr. 11. Valby. Bytesbref emellan Birger Jarl och Gudhems Kloster. — Rabenius de Legif. p. 4.

Mars 1. Munsö. Ärkebiskop Jarlers förordning att inbyggarena i Enköping och Fjerdhundra skulle betala 2 penningar årligen till deras Prost. — Peringskölds Monum. 2: 133.

Nov. 11. Vallentuna. Densammes Förordning att Fattigtionden af Hagunda m. m. skulle läggas till Ärkedjäknedömet i Upsala. — Ibidem & p. 203.

S. d. H. Svantepolk gifver H. Botolf Ryss en gård i Söderköping. — Mscr. i Kongl. Bibl.

1254.

S. d. SkoKloster. Priorissan Catharina och Klostret säl- — Acta Litt. Sveo 1: 559.

jer till Munkarna i Nydala tredjedelen af fisket, som de haft i Skätin för rent silfver.

1255.

Rymeri Foedera Tom. 1. P. 2. p. 1. — Botin om Birger Jarl, p. 223.

Julii 22. *Nottingham. Kon. Henrik III:s i England Creditiv för trenne Munkar, som sändes till Birger Jarl, att underhandla om ett Handels-förbund.*

1256.

Boraenius Diss. de Wreta, p. 64.

Febr. 23. *Wreta. Svantepolks Donations-bref till Wreta Kloster.*

1257.

Peringsköld Mon. 2: 136. Schefferi Chron. p. 31.

Aug. 3. *Ventabrunn. Ärkedjäknen Fulcos Gåfvobref till Upsala Domkyrka.*

Peringsköld l. c. 1: 171. — von Stjernman ad Petr. Nigr. p. 30.

Oct. 6 *Laglösa Köping. Ärkebiskops Larses Aflatsbref för Inbyggarena i Helsingland.*

Peringsköld l. c. p. 172.

Nov. 1. *Harun. Hertig Birgers bref till Inbyggarena i Medelpad.*

v. Stjernman ad Petr. Nigr. p. 84.

S. d. Biskop Cols i Strengnäs Testamente.

S. d. Possessiones Monasterii Fogdö in Sudermannia.	Mscr. in Collect. Fant.

1258.

Aug. 3. Senonis. Alexander IV:s Bulla om nykterhet m. m. hvarmed Presterne borde uppbygga deras hjord.	v. Dalins Hist. D. 2. p. 245.
S. d. Biskop Magni i Westerås bref om Österbo hemman.	Upsala Tidn. 1776 p. 201.

1259.

Apr. 3 Munsö. Ärkebiskop Larses Aflatsbref för Vårfru Kyrka.	Wallin Sigtuna Stans et Cadens. p. 312.
S. d. Visingsö. Biskop Henriks i Linköping bref om Gislonis Petri Testamente till Nydala Kloster.	Lagerbr. Hist. D. 2. p. 780.

1260.

Oct. 1. Boberg. K. Waldemars Frihetsbref för Wreta Kloster.	Boraenius de Wreta, p. 61.
S. d. Carl Ångels Söners Stadfästelse på Fadrens Testamente till SkoKloster.	Rhyzelii Monast. p. 65.
S. d. Inventarium in parochia Wirmå.	Halenius de territorio Wirmåensi. p. 16.

1261.

Peringsköld. Mon. P. 2. p. 125. Troils Handl. 2: 319. — *Maj. 1. Upsala. Ärkebiskop Larses Förordning om Prästernas tjenst i Upsala Domkyrka.*

Troils Hand. 2: p. 321. — *Densammes Förordning om Tionde.*

Lambecii Rer. Hamb. p. 49. BenzeliiProlegom. ad Monum. p. 8. Lagerbr. Hist. 2: 504. — *Juli 20. Therno. Birger Jarls Privilegier för Hamburg.*

1262.

Broocman Östergöthlands Beskrifning. p. 712. 717. — *Dec. 6. Ragvald Tykesons Gåfvobref till Åsbo Prestegård.*

Mscr. i Kongl. Bibl. — *S. d. Biskop Bengt i Skara jemkar räntorna emellan Presten och Ambernum sin Capelan.*

1263.

Rhyzelii Monast. p. 163. — *Apr. 9. Frammesta. Birger Jarls Bekräftelse på en gård för Gråbröderna i Skara.*

Rhyz. Monast. p. 64. — v. Celses Bullarium p. 84. — *S. d. Carl Ulfsons Gåfvobref för Sko på Flodsta gård.*

1266.

Lagerbrings, Hist. 2: 736. — *Juni 8. Lund. Cardinalen Guidos bref för Dominicaner-Klostren om Aflat.*

1266.

Jul. 16. *Calmar. Cardinalen. Guidos Bref för Caniken Johannes ifrån Skara.*	Lagerbring l. c. Benzelii Prolegomena ad Monum. p. 9.
Jul. 17. *Ibid. Hertig Birgers Gåfvobref af Karleby till Johanniterna i Eskilstuna.*	Lagerbring l. c. p. 485.
Oct. 13. *Lybeck. Cardinalen Guidos bref om Skeninge Stadgar.*	Lagerbring l. c. p. 739.
Oct. 16. *Jordabyte emellan Nydala Kloster och Ake af Stuccabod.*	v. Stjernmans Höfd. Minne p. 359.
Dec. 31. *K. Waldemars Försvarelsebref för Conventet i Gudhem.*	Rhyz. Monast. 173.

1267.

Jan. 8. *Lena. K. Waldemars Frihetsbref för Conventet i Gudhem.*	Rhyz. l. c.

1268.

Jan. 6. *Abboten i Nydala afstår en gård i Sivaryd.*	Lagerbrings Hist. 2: 717.
— 14. *Densammes Bytesbref om en del i Nutahult.*	Mscr. i Kongl. Bibl.

Lagerbrings Hist. 2: 645.	*Oct. 27. Wadstena. Elavi, Birgeri quondam Ducis Germani, Donationsbref af Aspelunda till Alvastra Kloster.*
Sahlstedts Tuna Minne N:o 47.	*S. d. Torsång. Häradshöfding Magni Esbjörnsons Fastebref på Aspeboda.*

1269.

Lagerbring l. c. 2: 695.	*Maj. 30. Läinge. Hertig Magni Bytesbref med Pehr Israelsson.*
Boraenius de Wreta. p. 65. v. Stjernmans Höfd. M. p. 263.	*Oct. 29. Stockholm. Bengt Magnussons Gåfvobref till Wreta Kloster.*
Rhyz. Monast. p. 64.	*Dec. 28. K. Waldemars Bekräftelse på Carl Ulfsons Testamente till SkoKloster.*
Rhyz. l. c. p. 360.	*S. d. Carl Lagmans i Wärende Testamente till Nydala Kloster.*

1270.

Rabenius de Legiferis Vestro-Goth. App. p. 5.	*Apr. 18. Sine loco. K. Waldemars frihetsbref för utskylder för Arnvid Skogas gård.*
Peringsk. Monum. 1: 173.	*Juni 24. Husby. Trögd. Bi-*

skoparnas i Strengnäs, Westerås och Åbo Aflatsbref för Upsala Kyrka.

Sept. 22. *Söderköping. K. Waldemars bref om Upsala Domkyrkas flyttning.*	Schefferi Chron. p. 25. — Peringsköld Mon. 1: 174.
S. d. Navigatio ex Dania ad Estoniam.	Langebek Script. Rer. Dan. T. V. p. 622.
— *K. Waldemars frihetsbref för Canikerna i Linköping.*	Rudbecks Privil. Doct. Benzelii Monum. p. 246.
— *Conventets i Saba Salubref till Nunnorna i Sigtuna.*	Mscr. i Kongl. Bibl.

1271.

Apr. 12. *Ettak. K. Waldemars Försvarelsebref för Gudhems Kloster.*	Rhyz. Monast. p. 173.
Sept. 9. *Östra Aros. Några Biskopars Aflatsbref för dem, som hjelpte till att flytta Upsala Kyrka.*	Peringsköld, 2: 17.
S. d. Biskop Knuts i Westerås Vidisse på Påfven Alexan-	Schefferi Chron. p. 27. — Peringsköld, 1: 175.

	der IV:s Bulla om Upsala Kyrkas flyttning.
Peringsköld, 1: 174.	*Sept. 27. Östra Aros. Samma Biskopars Aflatsbref för dem som besökte Upsala Kyrka.*
Peringsköld, p. 175. v. Stjernman ad Petr. Nigr. p. 36.	*Sept. 27. Biskop Carls i Westerås Fullmagt för Upsala Domcapitel att flytta Upsala Domkyrka.*
Lagerbrings Hist. 2: 525.	*Stockholm. K. Waldemars Handelsprivilegier för Riga.*
v. Dalin, 2: 253.	*Sine dato. Linköping. K. Waldemar tillägger Domkyrkan skatt af vissa orter i Stiftet.*

1272.

v. Dalin. 2: 253.	*Jan. 1. Bjälbo. Prins Magnus skänker sin faderliga rätt till Botkyrka till Strengnäs Domkyrka.*
Acta Litt. Svec. 1: 554.	*Jun. 5. Kyrkoherden Accos och Abjörns Vidimation på Konungabrefven för Nydala Kloster.*
Spegels Bevis p. 120.	*Jun. 28. Klosterlösa. Biskop Henrics i Linköping Bref om St. Jacobi Capell i Wisby.*

1273.

Febr. 5. Bjälbo. Prins Erik skänker gårdar till sin Syster Christina. — v. Dalin; 2: 250.

Jul. 28. Stockholm. K. Waldemars Gåfvobref till ett Canonicat i Upsala. — Schefferi Chron. p. 174. Peringsköld Mon. 2: 50. — v. Dalin 2: 254, not.

Die beatae Virginis. Gälaquist. K. Waldemars Frihetsbref för Halna by i Undenäs. — Skara Stiftstidn. 1793. N:o 5. — Bihang till samma Tidn. N:o 23.

Sine dato. Carl Ulfson gifver sin gård Fastad till SkoKloster. — Rhyz. Monast. p. 65.

1274.

S. d. Catharina Tjelfs dotter gifver sin gård Wathar till SkoKloster. — Rhyz. Monast. p. 65.

Aug. 15. Ask. Bengt Matssons Testamente efter sin hustru. — Mscr. i Kongl. Bibl.

1275.

Juni 5. Linköping. Nydala Kloster tillsäger Biskop Henrik ett Anniversarium. — Rhyz. Monast. p. 273.

Oct. 6. Ibid. K. Magni Stadfästelse på Rigas Privilegier. — Lagerbrings Hist. D. 2. p. 542. 629.

1275.

Ibidem. p. 542.	*Dec. 11. Lödese. K. Waldemars Privilegier för Hamburg.*
Mscr. i Kongl. Bibl.	*Dec. 24. Kon. Magni Gåfvobref till Biskop Erik i Skara.*
v. Stjernmans Höfd. Minne, p. 150.	*Sine dato. Philipp Thyrnesons Gåfvobref till Risberga Kloster.*
Ericus Olai, p. 124.	*Sonderburg. Förening emellan K. Erik i Danmark och Hertigarne Magnus och Erik.*

1276.

Mscr. i Kongl. Bibl.	*Jan. 3. K. Magnus gifver Biskop Anund i Strengnäs i värjo en by i Enhörna efter sin brors, Hertig Eriks Testamente.*
Peringskölds Monum. 2: 6.	*Maj. 23. Östra Aros. Densammes Försäkringsbref för Tyskar på Gothland om fri handel på Sverige.*
Schefferi Chronicon. p. 195.	*Maj. 24. Ibidem. K. Magni Inrättning på sin Kröningsdag af ett Canonicat vid Upsala Domkyrka.*

Maj. 26. Ibidem. Densammes Bref till Ärkebiskop Fulco om en Förordning emellan Kyrkans och Kronans gods.	Peringskölds Monum. 2: p. 6.
Juni. 25. Ibid. Densammes Privilegier för Andeliga Ståndet.	Wilde Hist. Pragm p. 409.
Julii 29. Upsala. Densammes Gåfvobref till Ärkebiskops-stolen.	Schefferi Chron. p. 42.
Aug. 27. Gudhem. K. Waldemars Frihetsbref för alla Kongl. Utskylder.	Rhyzelii Monast. p. 173.
Sept. 21. Östra Aros. K. Magni Salubref till Nunnorna i Sko.	Ibid. p. 65.
Sine dato. Westerås. K. Magni Privilegier för Riga.	Lagerbrings Hist. 2: 629.

1277.

Mars 1. Aros. K. Magni Dom för Nunnorna i Sko.	Lagerbring, 2: 806.
Junii d. 7. Densammes Stadfästelse på en donation till St. Mariae Kyrka i Westerås.	v. Stjernman ad Petr. Nigr. p. 31.
Aug. 4. Abbedissans i Sko Sa-	Mscr. i Kgl. Bibl.

		tubref till Biskop An *Strengnäs.*
Lagerbring, 2: 879	*Sept. 8. Köpenhamn. K.*	*demar skänker Gothlan Margrefvarne af Bran burg.*
Spegels Bevis. p. 121.	*Dec. 21. K. Magni Bytes*	*med Linköpings Domkyr*
Lagerbring, 2: 550	*Sine dato. Wexiö. K. Wal*	*mars Bekräftelse på Lybe Privilegier.*
v. Stjernmans Höfd. Minne p. 97.	— *Densammes Pantebref t*	*sin Dräng Önnes.*
Mscr. i Kgl. Bibl.	— *Bengt, Konungens Broder*	*Gåfvobref till Brynolf A gotson.*
Peringsköld Mon. 2: 205.	— *Densammes Pantebref til*	*Upsala Domkyrka.*

1278.

Wallin Sigtuna Stans et Cadens. p. 342.	*Jan. 2. Upsala. K. Magni Bref*	*att Stockholms och Upsala Capitel skulle stå under Ärkebiskopen i Upsala.*
v. Stjernmans Höfd. M. p. 158.	*Jun. 1. Örebro. K. Walde-*	*mars och Hertig Bengts Gåf-*

vobref till Biskop Anund i Strengnäs.	
Jul. 9. Calmar. Decani i Linköping Brynolfs Gåfvobref till Decanatet derstädes.	Lagerbrings Hist. 2: 786.
Aug. 20. Skara. Decretum Electionis S. Brynolphi Episcopi Scarensis.	Rabenius de Legiferis N:o 6.
Aug. 23. Stockholm. K. Magni Stadfästelse på sin Brors Frihetsbref för Upsala Domkyrka.	Dalins Hist. 2: 269.
Oct. 28. Skeninge. K. Waldemars Gåfvobref till Margareta Ragnilsdotter.	Mscr. i Kgl. Bibl. Lagerbrings Hist. 2: 557, under 1279
Dec. 21. Jönköpings Slott. K. Magni Bytesbref med Linköpings Domkyrka.	Spegels Bevis, p. 121.
Dec. 26. Raneshammar. Ulf Hongeri köpebref för Magnus Haraldson.	Mscr. i Kgl. Bibl.
Dec. 27. Arosiae. K. Magni Gåfvobref på Muskö till Biskop Anund i Strengnäs.	Acta. Litt. Sv. 2: 268.
Sine dato: Lagaholm. K. Eriks i Danmark bref att icke emottaga upproriska Svenskar.	Ericus Olai, p. 142.

Schefferi Chron. p. 119, 217. Peringsköld. Mon. 2: 189.	*Sine dato. Domprostens i Upsala Stens dubbla Testamente.*
v. Dalins Hist. 2: 291.	— *K. Magnus gifver Gråbröderna en liten ö vid Enköping att bygga Kloster på.*

1279.

Rhyz. Monast. p. 207. — Lagerbrings Hist. 2: 581.	*Mars* 28. *Ydö. Birger Philipsons Gåfvobref till Nunnorna på Fogdö.*
Mscr. i Kgl. Bibl.	*Mars* 22. *Måns Gerasons Pantebref till Strengnäs Domkyrka.*
Mscr. i Kgl. Bibl.	*April.* 19. *Skara. K. Waldemars Stadfästelse på Gåfvobrefvet till Margaretha Ragnilds dotter.*
Mscr. i Kgl. Bibl.	— *K. Magni Stadfästelse på detta bref.*
WildeHist.Pragm. p. 414. 390.	*Maj* 5. *Alsnö. K. Magni bref på Fattigtionden för Upsala Domkapitel.*
Rhyz. Monast p. 202	*Maj.* 6. *Alsnö. K. Magni Salubref till Eskilstuna Kloster.*

Maj 6

Maj 6. Ibid. Ulfhild Magnus dotters Gåfvobref.	Lagerbring, 2: 581.
Jun. 9. Sundby. K. Magni Bekräftelse på Julita Friheter.	v. Dalins Hist. 2: 276.
— 11. Dawö. Densammes Frihetsbref för Nunnorna på Fogdö.	Rhyz. Monast. p. 207.
Jul. 10. Tälge. Densammes Frihetsbref för Skara Biskopssäte.	v. Dalins Hist. 2: 270.
Aug. 20. Densammes Gåfvobref till Margareta Ragnilds dotter.	Lagerbrings Hist. 2: 557.
— 23. K. Magnus bekräftar Alvastras friheter.	v. Dalin, 2: 271.
— 26. Densammes tillåtelse för Biskop Henrik i Linköping, att anlägga en Stad i Berga i Finweden.	Lagerbrings Diss. de Ottingia Berga, p. 22. — Wilde Hist. Pragm. p. 323. - Bergii Förråd, p. 109.
Oct. 9. Varnhem. Densammes Frihetsbref för Skara Biskopsstol.	v. Dalin, 2: 270.
— 11. Ydö. Ulfhild Magnus dotters Stadfästelse på bytet med sin man.	Mscr. i Kongl. Bibl.

Mscr. Ibid.	— *Bengt Philipsons Salubref till B. Lagman.*
Nettelbl. Schwed. Bibl. 2: 127.	*Oct.* 16. *Tälge. Statuta Archiepiscopi Jacobi Israëlis.*
Wilde Hist. Pragm p. 435. 411.	— *Ibid. Ärkebiskop Jacobs och Biskoparnas bref om hjelp för Konung Magnus.*
Cassels Saml. Bremisch. Handl. p. 19. 560. Nachricht von Freiheitsbrief. N:o 3, p. 10.	*Sine dato. K. Magni Privilegier för Brehmiska Handeln.*

1280.

Peringskölds Mon. 2: 137.	*Apr.* 25. *Ärkebiskop Jacobs anslag till Svenska Studerande i Paris.*
Schefferi Chron. p. 33.	— *Densammes Bref om Anniversarium efter Ärkebiskop Fulco.*
Lagerbring, 2: 592.	*Jul.* 25. *Stockholm. K. Magni bref om Laxfisket i Elfkarleby.*
Ibid. 589, 791.	*Aug.* 16. *Dawö. K. Waldemars Pantebref till Biskop Anund i Strengnäs.*
Acta Litt. Sv. 1: 222. — Gahm om Öland, p. 217.	*Dec.* 29. *K. Magni Förordning om Öländningarnas skatt.*

Sine dato. Arusiae. Ärkebiskop Jacobs bref om 6 Corpiltars underhåll af gården Cullar.	Schefferi Chron. p. 40.
— *K. Magnus lemnar till Birger Pehrson Husby i Norunda.*	Mscr. i Kongl. Bibl.
— *Drottn. Sophia bekräftar bytet af Husby med Lagman Folke i Wärend.*	Lagerbr. Hist. 2. 558, 686.

1281.

Jan. 5. K. Magni Skyddsbref för Munkarna i Julita.	v. Dalin 2. 271.
— *27. Sandum. Densammes bref om Husaby gård i Enhörna.*	Ibid. 273. von Stjernmans Höfd. M. 262.
Mars 23. Densammes Gåfvobref till Petrus, Praepositus i Thörn.	Mscr. i Kgl. Bibl.
Jun. 30. Skara. Ulf Carlsons Upplåtelsebref på Gårdar till Fredrik Skifting.	Mscr. i Kgl. Bibl.
Jul. 13. K. Magni Dom på en Allmänning till Linköpings Domkyrka.	Mscr. i Kgl. Bibl.

Wilde Hist. Pragm. 391. — Rudbeck Privil. Doct. — Diss. de jure Episcopali, p. 5. — Lagerbrings Hist. 2: 585.	*Juli* 29. *Söderköping. K. Magni Privilegier för Kyrkogods.*
Lagerbrings Hist. 2: 861.	*Aug.* 10. *Skeninge. Prioren Bertholds på Ekholmen Bref till Christina ifrån Stumbelen.*
Wallin Sigtuna St. et Cad. p. 309.	*Oct.* 2. *Ärkebiskop Jacobs Aflatsbref för Mariae Kyrka i Sigtuna.*
Ibid. p. 324.	— *Hanaholm. Densammes Aflatsbref för PredikareMunkarna i Sigtuna.*
Stjernhjelm App. ad Leges Westrogoth. — Spegels Bevis p. 146.	*Sine dato. Biskop Brynolfs i Skara Stadga om Tionde.*

1282.

v. Dalin, 2: 283.	*Mars* 29. *Kongsberg i Färentuna. K Magni Bref om Prästerskapets Friheter i Östergöthland.*
Mscr. i Kongl. Bibl.	*Apr.* 1. *Margarethae Christinae dotters Stadfästelse på ett Jordabref.*
Drysén de Ymseborg. p. 27.	*Maj.* 18. *Skara. K. Magnus återställer Folkungarna deras förbrutna gods.*

— *Påfven Martini IV:s Bulla om Tionden från Sverige och Danmark.*	Lagerbrings Hist. 4 Företal p. 21.
— *Document öfver Bertrands uppbörd af Canaans hjelpen i Norden.*	Ibid. 3: 573, 589. 595. 4. Företalet, p. 21.
Juni. 16. *Sigtuna. Konung Magni Gåfvobref till Predikare-Munkarna derstädes.*	Wallin Sigtuna p. 306. not.
— 24. *Densammes Stadfästelse på Withlog Jonssons Testamente.*	Rhyzelii Monast. p. 234.
Jul. 14. *Färingsö. Köpebref emellan Biskop Petter i Westerås och Nils Christineson.*	Grönvall de Järnbäria Occidentali, p. 12.
— 25. *Sko. Litterae Benedicti Germani Regis.*	Lagerbring, 2: 573, 581.
Nov. 23. *K. Magni Gåfvobref till H. Tideman i Stockholm.*	Mscr. i Kongl. Bibl.
Dec. 2. *Örebro. Densammes Bref om Helge Ands Holms Beslut.*	Lagerbring Diss. de hoc Decreto, p. 13. Falskt. Se Ihres Glossarium in voce Rita.
— 7. *Husby Trögd. Densammes Gåfvobref till sin Skräddare.*	Dalins Hist. 2: 309.

Diss. citata, Salvii Lärda Tidn. 1754, N:o 98.	*Sine dato. Helge Ands Holms Beslut.*
Lagerbrings Hist. 2: 865.	— *Fratris Laurentii Sveci Litterae Christinae in Stumbel.*
Messenii Scondia, 12; 134.	— *K. Eriks i Danmark försäkran att gifta sin äldre dotter med Prins Waldemar.*
Lundström de Sudermannia P. 1, p. 15.	— *Berättelse om Rågången emellan Södermanland och Östergöthland.*

1283.

Broocman om Norrköpings början. p. 119. Lagerbrings Hist 2: 558, 406.	*April* 2. *Skeninge. Dr. Sophias Gåfvobref af Norrköpings Laxfiske till Nunnorna derstädes.*
Lagerbrings' Hist. 2: 734, 786, 781.	— 11. *Marseille. Stycken af Biskop Henriks Testamente.*
v. Stjernmans Höfd. Minne p. 158. v. Dalins Hist. 2: 294.	*Jul.* 3. *Hälhö. K. Magni Bytesbref med Biskop Amund i Strengnäs.*
Lagerbrings Hist. 2: 734.	*Aug.* 29. *Accon eller Ptolemais. Biskop Henriks Stadfästelse på Rector Finwids Testamente.*
Benzelii Prole-	*Nov.* 20. *Biskop Carls i We-*

sterås Vidisse på Cardinalen Guidos bref af 1267.	gem. ad Monum. p. 9.

1284.

Sept. 2. *Marby. Dr. Sophias Gåfvobref på en Qvarn till sin Piga Ingrid.*	Rhyz. Monast. p. 110. Lagerbrings Hist. 2: 558.
— *Skeninge Stadga.*	Hadorf vid Björkö rätten under 1280.
— *En annan K. Magni Stadga.*	Ibid. p. 6.

1285.

Febr. 22. *Skara. K. Magni Testamente.*	Acta Litt. Svec. 1731. p. 44. Stricker de Templo Ridd. p. 21.
Mai. 14. *Joh. Elavi Bytesbref med Nydala Kloster.*	v. Stjernm. Höfd. Minne p. 360.
Juli. 23. *Anagni. Johannis Episcopi Tusculani Förklaring.*	Lagerbr. Hist. 2: 750, 751.
Aug. 1. *Ärkebiskop Magni i Upsala bref, att Biskop Bo i Linköping icke behöfde följa honom till Lund.*	Ibid. p. 749.
— 5. *Epistola Boonis Episcopi Lincopensis.*	Benzelii Monum. p. 250.
Oct. 31. *Calmar. K. Magni Compromiss emellan Konun-*	Lagerbr. 2: 628.

gen i Norrige och Hanse-städerna.

Ibid. 630. — *Ett annat bref i samma ämne.*

Hadorf, Bil. till Björkörätten Stjernhjelm Bil, till Westgötha Lagen. *Dec. 26. Alnö Stadga.*

Ericus Olai, p. 141. *Sine dato. Hertig Bengts af Finland m. fl. bref, att de rådt K. Magnus att sätta sin Bror Waldemar i fängsligt förvar.*

Mscr. i Kongl. Bibl. — *K. Magnus lämnar Fru Ingeborg Vederlag på Berga i Wårdinge.*

1286.

Peringsköld Mon. 2: 7. *Jan. 10. Upsala. Archi Electi Magni Stadfästelse på Fru Ragnild Erlands dotters Testamente.*

Benzelii Monum. p. 250. *Febr. 14. Epistola Bovonis Episcopi Lincopensis.*

Peringsköld, l. c. *Maj. 22. Upsala. K. Magni Bytesbref med Upsala Domkyrka.*

Maj. 25. Ibid. Densammes Gåfvobref till H. Anders Praepositus i Upsala.	Celsii Antiqu. ins. Färingsö, p. 22.
Jul. 10. Lödese. Fem Norrska Biskopars Aflatsbref för Strengnäs Domkyrka.	Lagerbrings Hist. 2: 715.
Oct. 4. Dafö. K. Magni Gåfvobref för Franciscaner-Munkarna i Stockholm.	Stricker de Templo Riddarholmensi, p. 21.
— 5. Ibid. Densammes Gåfvobref till Clara Kloster.	Nordbergs Clara Minne, p. 8.
Sine dato. Östra Åros. Densammes Stadfästelse på Fru E. Geres Testamente.	Peringskölds Mon. 2: 6. Rhyz. Monast. p. 59.
— Densammes Handbref till Alf Erlingsson.	Lagerbrings Hist. 2: 620.
— Carl Estridsons Gåfvobref till Sko-Kloster.	Rhyz. Monast. p. 65.
— Lagman Nils i Wärend Vitnesbref om Syster Bengta till Berga.	Mscr. i Kgl. Bibl.
— Hert. Gerhards i Holstein Upplåtelsebref till K. Magnus.	Mscr. ibid.
— Margareta Carls dotters Bytesbref.	Mscr. ibid.

1287.

Peringsköld Mon. 2: 7. — *Mars. 7. Upsala. Ärkebiskop Magni Stadfästelse på Arvids Testamente.*

Skara Stiftstidn. 1793. N:o 24. Cfr. Bih. till N:o 29. — *— 19. Konungsberg. K. Magni Synedom för Gudhems Kloster.*

Scheffarus de Excerptis Caroli Episcopi. Peringsköld Mon. 2: 18. — *Sept. 8. Paris. Contract med Stenhuggaren Etienne de Boneuil om Upsala Domkyrkas byggnad.*

Lagerbrings Hist. 2: 735, 739. — *Nov. 8. Johannis Tusculani Episcopi Uppbördsbref.*

Lagerbrings Hist. 2: 740. — *Dec. 6. Johannis Tusculani Episcopi Bref för Dominicaner-Munkarna.*

Spegels Bevis p. 122. — *Sine dato. Wisby. Biskop Bengts Aflatsbref för Nunnorna i Solberga.*

Mscr. i Kgl. Bibl. — *— Carl Gustafsons Förskrifning till sin Syster.*

Mscr. ibid. — *— Förliknings-Bref emellan Magnus och Leonardus Othae.*

1288.

Dahlman de Tem- — *Febr. 12. Linköping. K. Magni*

Bref om Tionde till Linköpings Domkyrka.	plo Cathedr. Lincop. p. 13.
Mars. 7. *Carlsborg. Archi Electi Magni Testamente.*	Peringsköld, Mon. 2: 138.
Jun. 16. *Biskop Peder Olssons i Westerås Gåfvobref till sin Systerson.*	Mscr. i Kgl. Bibl.
— 17. *Fru Ragnild Erlands dotters Testamente.*	Rhyz. Monast. 60. 110.
— *Färingsön. Biskop Anunds i Strengnäs Protest om Stiftets gränsor.*	Troils Handl. 2: 330.
Juni 26. *Färingsön. Biskop Peder Olssons i Westerås Bytesbref om Fiskasjöberg.*	Petri Nigri Chron. p. 41.
— *Ibidem. Densammes Bref till Påfven om Lundiska Primatet.*	Ibidem.
Aug. 9. *Deprecatio Lubecensium.*	Dalins Hist. 2: 306.
— 14. *K. Magni Gåfvobref till Gråmunke-Klostret på Riddarholmen.*	Dalin, l. c. 2: 291.
— 18. *Ciccemere Drottn. Mechtilds Gåfvobref till sin Bror Gr. Gerhard af Holsten.*	Lagerbrings Hist. 2: 878.

Nordbergs Clara Minne p. 21. Bångs Ulfsparre Ätt, p. 4.	*Sept. 10. K. Magni Gåfvobref till Clara Kloster.*
Nordbergs Clara Minne, p. 9.	*— 11. Alsnö. Densammes Frihetsbref för Klostrets Tomter.*
Ibid. p. 30.	*— Hertig Bengts Gåfvobref till Clara Kloster.*
Lagerbrings Hist. 2: 739.	*— 15. Bantanengi Episcopi Albanensis Bref om aflösning för Ärkebiskop Magnus.*
Lagerbrings Hist. 2: 605.	*Dec. 15. Upsala. Ärkebiskop Magni Bref om Biskop Brynolfs i Skara bannlysning.*
Nordbergs Clara Minne, p. 29.	*S. d. K. Magni ytterligare Gåfvobref till Clara Kloster.*

1289.

Dalins Hist. 2: 310.	*Mars 28 Kongsberg i Färentuna. K. Magni Stadfästelse på Prästerskapets Friheter.*
Lagerbrings Hist. 2: 784.	*— 29. Linköping. Biskoppen Hertig Bengts Frihetsbref för Nydala Klosters Landtbor.*

Apr. 17. *Carlsborg. Predikar-Munkarnas i Sigtuna Vad emot Höfvidsmannen på Stockholms Slott.*	Wallin de Sigtuna, p. 313.
Maj. 7. *Wisingsö. K. Magni Gåfvobref till Ärkedjeknen Sigge i Linköping.*	Spegels Bevis p. 123. — Lagerbr. Hist. 2: 636.
Julii. 6. *Syster Margaretha Gustafs dotters Gåfvobref till Calmar Nunne-Kloster.*	v. Stjernmans Höfd. Minne, p. 362.
— *Skäldavik. Hertig Bengts Testamente.*	Odelius de Vartofta, p. 21.
— 10. *Stockholm. K. Magni Gåfvobref till Clara Kloster.*	Nordberg Clara Minne, p. 29.
Dec. 13. *Rom. Bonaventurae Ragusini Archiepiscopi Aflatsbref för Predikar-Munkarna i Sigtuna.*	Wallin Sigt. St. et C. p. 311.

1290.

Jan. 6. *Hvetlanda. Hertig Bengts Gåfvobref till Nydala Kloster.*	Lagerbrings Hist. 2: 784.
— 25. *Linköping. K. Magni Gåfvobref till Gråmunkeholms Kloster i Stockholm.*	Rhyz. Monast. p. 42.

Peringsköld Mon. 2: 206.	*Juni.* 17. *Hertig Bengts Dom om Ärkedjeknens i Upsala Testamente.*
Messenii Scondia, 12: 78.	-- 20. *Biskop Petri i Westerås Bref till Påfven.*
Nordberg Clara Minne, p. 9.	-- 30. *Linköping. K. Magni Dom emellan St. Clarae och Gråmunke-Klostret i Stockholm.*
Porthan ad Paul Juslén, p. 204.	*Juli.* 18. *Rom. Påfven Nicolai IV:s Bulla till Abboten i Saba, Prioren i Sigtuna och Gardjäknen i Upsala, att undersöka Ärkebiskop Johans val.*
Mscr. i Kgl. Bibl. — Messenii Scondia, Tom. 12., p. 78.	*Nov.* 20. *Johannis Electi Upsaliensis förbud emot Lunds Ärkebiskops Bannlysning.*
Peringsköld Mon. 2: 139.	-- 27. *Upsala. Ärkebiskop Johans aflatsbref för Dominicanerna i Sigtuna.*
Rhyz. Monast. p. 202. — Lagerbr. Hist. 2: 636.	-- *K. Magni Bytesbref med Eskilstuna Kloster.*
Peringsköld, l. c.	*Dec.* 8. *Upsala. Ett nytt Aflatsbref af Ärkebiskop Johan för Dominicanerna i Sigtuna.*

Sine dato. Ärkedjäknen Johannis Udolphi Testamente till Upsala Domkyrka.	Peringsköld, l. c. p. 137.

1291.

Mars. 27. Testamentum Salomonis Canonici Upsaliensis.	Peringsköld Mon. 2: 220.
April. 22. Paris. Johannis Archiepiscopi Upsaliensis Statuta pro Scholaribus Parisiensibus.	Schefferi Chron. 129. — Peringsköld Mon. 2: 139.
Sine dato. Magni Johanssons Testamente till SkoKloster.	Schefferus l. c. 225. - Rhyz. Monast. p. 65.
— Förteckning på Upsala Domkyrkas byggnadsgods och fordringar.	Mscr. i Kgl. Bibl.

1292.

Mars 25. Calmar. Bengt Magnussons Skyddsbref för Syster Benedicta i Skeninge.	v. Stjernmans Höfd. M. 262.
Jun. 20. Skeninge. Biskop Petri i Westerås Fullmagt till Rom om Lundska Primatet.	Lagerbrings Hist. 2: 751.
Jul. 20. Wexiö Dom-Capitels bref om detsamma.	Ibidem.

Ibidem. 670.	*Jul.* 22. *Stockholm. K. Birgers Privilegier för Lybeck.*
Spegels Bevis, p. 122.	— 23. *Ibid. Densammes Stadfästelse på K. Magni Donation till Archidiaconatet vid Linköpings Domkyrka.*
Rhyz. Monast. 246.	*Aug.* 22. *Dominicaner-Munkarnas i Westerås Böneskrift till Riksens Råd.*
Ibid. 171.	*Sine dato. Fru Catharina Matts dotters Testamente till Gudhem.*
Mscr. i Kgl. Bibl.	*Torkel Knutsons Vitnesbörd om Röd Kildersons Qvarnbyggnad.*

1293.

Rhyz. Monast. 65. 277 et passim.	*Aug.* 1. *Magni Johanssons Testamente.*

1294.

Lagerbrings Hist. 3: 323.	*Jan.* 29. *Tunsberg. K. Eriks och Hertig Håkans Privilegier för Visby.*
Ibid.	*Oct.* 9. *Nyborg. K. Erik Menveds i samma ämne.*

Oct. 18.

Oct. 18. *Nyköping. Petri Plebani Gåfvobref till S:t Clarae Kloster.*	Nordbergs Clara Minne, p. 31.

1295.

Mars 4. *Örebro. K. Birgers Bref om Lybeckarnas handel på Ryssland.*	Lagerbrings Hist. 2: 670, 673.
— 6. *Ibid. Biskop Petri i Westerås Vidimation af K. Waldemars Bref för Linköpings Domkyrka.*	Ibid. 643. Petr. Nigr. Chron. 43.
Jun. 9. *Ekenäs. Biskop Isars i Strengnäs och Lagman Johan Ingevalsons Dombref om ett Arfskifte.*	Mscr. i Kgl. Bibl.
Jun. 17. *Nyköping. K. Birgers Stadfästelse på Snytersta för Clara Kloster.*	Nordbergs Clara Minne, 23.
Samma dag. Torkel Knutssons befallning till Snytersta bönder att lyda Klostrets Fogdar.	Ibidem.
Jul. 9. *Stockholm. Henrik Glysings qvittance till Clara Kloster.*	Ibid.

Ihre, Upsalia illustr. P. 7. p. 82.	*Dec. 30. Ärkebiskop Nicolai Frihetsbref för Prosten Mag. Andreas att bygga på den så kallade Studenteholmen.*
Lagerbr. Hist. 3: 167.	*Sine dato. Johan Angeli qvittance till Mag. Anders And.*
Mscr. i Kgl. Bibl.	— *Om Söderköpings Stads Sköfling.*
Ibidem.	— *Jordboken för Biskoppen och Domcapitlet i Strengnäs.*

1296.

Messenii Scondia. T. 12. p. 145. Framför Uplands Lagen 1665 in fol. Genealogia Brahaea, p. 17.	*Jan. 2. K. Birgers Stadfästelse på Uplands Lagen.*
Peringsköld, Mon. T. 1. p. 34.	*Jan. 16. Fru Ramfrids Salubref till Upsala Domkyrka.*
Ibid. p. 35.	*Jun. — Tillstånd för henne att handla med sina gods i öfra Sverige.*
Peringsköld, 2: 221.	*Jul. 19. Upsala. Testamentum Caroli Erlandi Canonici Upsaliensis.*
Boraenius de Wreta, p. 61.	*Aug. 9. Succasund. K. Birgers Bref för Wreta Kloster.*

1296.

Aug. 10. Ibid. Densammes Bref för Vårfrubergs Kloster.	Rhyz. Monast. p. 207. — Lagerbr. Hist. 2: 651.
— *25. K. Birgers Bref om Ärkedjäknens i Linköping Allmännings Skog.*	Spegels Bevis, 123.
Sept. 21. Nyköping. Donatio R. Waldemari famulo suo Bo Polen.	Lagerbrings Hist. 2: 561. -- v. Stjernm. Höfd. M. p. 17.
Oct. 1. Stockholm. Carl Tyskes Attest om Clara Klosters Jordaköp.	Nordbergs Clara Minne, p. 44.
Nov. 11. Sigtuna. Nunnan Margaretha Gustafs dotters Gåfvobref till NunneKlostret i Calmar.	Lagerbrings Hist. 2: 799.
— *K. Birgers Bref för Biskopen i Skara.*	Ibid. p. 651.

1297.

Mars 27. Stockholm. Magistratens betyg om ett Jordafång för Clara Kloster.	Nordbergs Clara Minne p. 11.

Lohmans Arboga känning, p. 75. Grau om Westmanland, p. 164.	*Jun. 14. Arboga. Biskop Brynolfs i Skara och Isars i Strengnäs Aflatsbref för Arboga Kyrka.*
Hadorf, Bil. till Björkö-rätten, p. 6.	*Jul. 12. K. Birgers och Ärkebiskop Nilses Stadga om Helsingarnas Tionde.*
Wilde, Hist. Pragm. 420.	*Oct. 7. Alsnö. K. Birger gifver Ärkebiskop Nils en tomt i Stockholms Förstad.*
Lagerbrings Hist. 2: 785.	*Oct. 10. Biskop Lars i Linköping förbjuder Domhafvande i Skenninge, att upptaga Nunnornas Process i Wreta.*
Peringsköld, Mon. 2: 140. v. Troils Handl. 2: 322.	*Sine dato. Statuta Upsaliensia Nicolai Allonis Archiepiscopi.*
v. Troil, l. c. p. 326.	— *Ärkebiskop Nilses Bref om Kyrkodisciplin, ceremonier m. m.*

1298.

Wallin de Sigtuna, p. 308.	*Apr. 2. Kyrkoherden Mathie i Wildbo Testamente.*

Sept. 22. Svantepolks Gåfvobref till Wreta Kloster.	v. Stjernm. Höfd. M. p. 263.
Dec. 19. Qualdingsö. Algot Brynolfssons bref för Ragvald Puke.	Rabenius de Legiferis, p. 11.
Sine dato. Testamentum Israëlis Petri Canonici Upsaliensis.	Peringsköld, Mon. 2: 191.
— Om Hagebyhögha Kyrkas inkomster.	Mscr. i Kgl. Bibl.

1299.

Oct. 27. Westerås. Domcapitlets bref till Ärkebiskop Nils, om Stadfästelse på deras Biskopsval.	Petri Nigri Chrön. p. 43.
Nov. 19. FornSigtuna. Syster Margaretha Gustafs dotters Anordning för Dominicaner-Klostret i Calmar.	v. Stjernm. Höfd. M. 362.
Dec. 13. Ambjörn Sixtensons Salubref till H. Eric Decanus i Linköping.	Lagerbrings Hist. P. 3. p. 247.
Sine dato. Prästen Henriks	Rhyz. Monast. p. 65.

	i Runasten på Öland Tes *mente till SkoKloster.*
v. Stjernm. Höfd. M. p. 361.	— *Lagman Nils i Wäre stadfäster ett Gåfvobref Skenninge Kloster.*

1300.

v. Dalins Hist. 2: 333.	*Apr.* 28. *Stockholm. K. Bi gers Bref om Ägofred Tavastland.*
Ericus Olai, p. 156.	*Maj.* 29. *Densammes Bref o Drottningens Morgongåfva.*
Lindenbrogii Script. p. 188.	— 30. *Ejusdem Litterae a Nicolaum Andreæ Praefectum Finlandiae.*
Benzelii Monum. 250.	*Oct.* 9. *Litterae Laurentii Episcopi Lincopensis.*
Petri Nigri Chron. p. 44. Acta Litt. Svec. 1: 311.	*Oct.* 28. *Westerås. Domcapitlets Bref till Ärkebiskopen i Upsala om deras Biskopsval.*
Acta Litt. Svec. 2: 268. — v. Dalins Hist. 2: 354.	*Nov.* 12. *K. Birgers Gåfvobref till Christiernus de Ölandia.*

Sine dato. Ärkebiskop Nilses Aflatsbref för SkoKloster.	Peringsköld, Mon. 2: 141.
— Visitations och Prostpenningar i Strengnäs Stift.	Brannius de Hölebo, p. 23.
— Werner Brunkes Gåfvobref till Risberga Kloster.	Mscr. i Kgl. Bibl.
